MĒNELAOS LUDEMIS

EROII DORM NELINIȘTIȚI

MENELAOS LUDEMIS

●

EROII DORM NELINIŞTIŢI

Coperta : **Dumitru Ionescu**

București, 1970

MENELAOS LUDEMIS

EROII DORM NELINIȘTIȚI

ROMAN

ÎN ROMÂNEȘTE DE
DORINA ANTON-TALAZ

EDITURA EMINESCU

TIMPURILE CÎND EROII DORMEAU LINIȘTIȚI SUB PĂMÎNT AU TRECUT. ACUM, EROII DORM NELINIȘTIȚI. ASTA PENTRU CĂ NU AU LUAT CU EI SACRIFICIILE. LE-AU LĂSAT MOȘTENIRE CELOR CE VOR URMA — NU CA SĂ REIA SACRIFICIILE, CI PENTRU CA SĂ LE TRANSFORME ÎN PUTEREA DE A LE PREÎNTÎMPINA.

DAR CA ISTORIA SĂ ÎNAINTEZE NU ESTE NEAPĂRAT NEVOIE CA ROATA EI SĂ SE SCUFUNDE ÎN SÎNGE. DACĂ PARTENONUL NU A FOST DAT UITĂRII NU TREBUIE DATĂ UITĂRII NICI INSULA MACRONISOS. DEOARECE CONSTRUCTORII EI ÎNCĂ NU SE ODIHNESC. VEGHEAZĂ PE STÎNCA LOR, CU URECHEA ÎNDREPTATĂ SPRE ȚĂRM, CA SĂ NU AMUȚEASCĂ GLASUL CARE DE MII DE ANI STRĂBATE ISTORIA : „SANTINELE, VEGHEAȚI !“

DA, SANTINELE, VEGHEAȚI — SĂ NU VĂ SURPRINDĂ ÎN SOMN CEI CE VĂ ALUNGĂ SOMNUL.

PROLOG

Ura, atîta timp cît este numai ură, nu este niciodată incurabilă. Cel supărat cîndva obosește sau se satură. Ura lui se evaporă, dispare. Însă ura altoită cu teamă este incurabilă. Nimic nu-l poate salva pe cel supărat de boala lui. Totuși, nici această ură nu este cea mai rea. Ura care a devenit meserie! Asta da! Este într-adevăr singura ură care nu se vindecă niciodată.

Din păcate, a fost scris s-o vadă și pe asta lumea cea mai luminată. Să vadă meseriași ai urii care să lucreze cînd ca zileri, cînd ca antreprenori. Atîtea capete, atîtea sutare.

Ura, ca orișice meserie, își are și ea înnoitorii și inovatorii ei.

Teancuri se îngrămădeau „inovațiile" pe birourile ministeriale, în fond metode pentru desăvîrșirea mijloacelor de a slei conștiința omenească, molipsită, după părerea lor, de microbul comunismului.

Ce să facă mai întîi un ministru nefericit? El este obligat să îmbine toate cazurile într-un singur ordin, și fiecare să-și aleagă ceea ce-i convine.

„Vă ordonăm să acționați în ceea ce vă privește." Parafă. Ștampilă.

Și totuși, totuși... ceva nu mergea cum trebuie în această mașinărie. Vreun dinte al angrenajului se poticnise. De asta asudau toți acolo, în biroul inovatorilor.

Numărul celor ce cădeau în „letargie națională" în loc să scadă creștea. S-a umplut și insula Icaria. Au descoperit alte insule. Dar curînd s-au umplut și ele. Epidemia se întindea, amenințătoare. Acum erau în pericol să se molipsească și vechii locuitori ai insulei. Atunci au hotărît îndepărtarea focarului molipsitor. Îndepărtare

și izolare. Carantină. Toate acestea, pe hîrtie erau foarte simple. Au lucrat funcționarii ore suplimentare. S-a întocmit planul. S-a căzut de acord. Dar punerea lui în aplicare ? Alte nopți albe, alte ore suplimentare în birourile „statului-major". La acest asalt, numai victimele au lipsit. Oare lupii întreabă oile cum vor să fie mîncate ? Le mănîncă, și gata ! Singurul lor capriciu este că le mănîncă crude. Focul aparține în exclusivitate omului.

Dar și focul s-a descoperit tîrziu, atunci cînd au apărut pe pămînt ideile. Însă nici metoda focului nu s-a dovedit prea rentabilă și a fost uitată sub cagula lui Ignațiu de Loyola.

O modă veche însă este ca și o malarie veche : mereu se întoarce în corpul o dată îmbolnăvit. Numai că, de data asta, moda a revenit mai complexă. A îmbrăcat și ea ceva din măreția timpurilor noastre. S-a lansat mai desăvîrșită, eliberată de greșelile ei vechi. Pentru că trebuie spus fără ocolișuri — Ignațiu de Loyola a suferit un teribil eșec. A descoperit autodafé-urile, dar nu a cunoscut dibăcia arderii. Desigur, să dăm cezarului ce-i al său. Spectacolele erau impresionante, exaltante, dar aveau un mare defect : sufereau pe alocuri de umanism. Loyola ardea mai mult ca să-i înspăimînte pe spectatori decît ca să-i tortureze pe condamnați. Nu a ridicat chinurile la apoteoză. Arderile lui se caracterizau nu atît prin cruzime, cît prin spectaculozitate. El încă nu descoperise chinul chinurilor : arderea înceată, *au relenti*. Lipsă pe care religia a plătit-o mai tîrziu. Astfel au trecut cinci secole pînă să ajungă arderea la apogeu. De data asta, cinstea aparține patriei lui Arhimede.

Da. Aici era scris cum să fie sporită și completată metoda. Satisfacția, însă, nici așa nu a fost deplină. Pentru că a fost descoperită arderea, dar lipsea grătarul. Iar acest grătar nu putea fi un grătar oarecare. Trebuia să aibă două calități, greu de împerecheat : să încapă toate victimele și să ardă atît de încet, încît nici zgomot să nu facă și nici abur să nu scoată. Ei, bucătarule, descurcă-te !

Și-au sîngerat tălpile bieții inovatori alergînd pe insulele stîncoase. În realitate nu erau insule, ci stînci goale, din cele pe care Zeus își alunga rivalii. Și nici una nu era bună. Ba apărea o lacrimă de apă care picura dintr-o crăpătură ascunsă, ba adia pe acolo un vînt ușor, elemente suficiente ca insula să fie declarată nepotrivită. Stînca ideală nu trebuia să înghită nici lacrimile. Nu trebuia să treacă pe acolo nici fluture — ca să nu i se ardă aripile, nici pasăre — ca să nu-i fiarbă ouăle în burtă.

Așa că cercetările eșuau, iar argonauții se întorceau în Colhida lor cu mîinile goale.

„Iason" (un englez ciung) era cît p-aci să crape de necaz! Corabia lor („Argo") se apropia deja de Atica (o, țară a înțelepciunii subtile și a visării îmbătătoare!), cînd, acolo, în fața coloanelor templului lui Poseidon, în sclipirile aurii ale apusului, s-a ivit aburind pe mare o balenă uriașă de piatră.

Ciungul și-a întins degetul albicios.

— Ce este lucrul acela? a întrebat.

— Island, *mister*, longisland. Macronisos.

„Iason" i-a ordonat căpitanului să-l debarce... Seara s-au întors în orașul violaceu, nemaipomenit de bucuroși. Moartea ne era asigurată. O moarte înțeleaptă, științifică. Grătarul putea, în sfîrșit, să funcționeze.

Și astfel, chiar de-a doua zi, „bucătarii" noștri s-au și pus pe treabă. Totul le era asigurat. Și salariul, și alibiul. Totul.

CAPITOLUL I

Însă „Grătarul" e încă departe. La fel, și vara care ne-ar fi prăjit. Noi sîntem încă în Icaria. Și este primăvară. Și ce primăvară ! Vînturi gingașe se ceartă printre crengi. Ridică în aer păsări și hîrtioare cu greșeli ortografice, ca cele ce urmează : „Cît despre mine, sînt gata să dau ortul popii. În rest, sînt sănătos." Îngroziți, se iveau și mugurii. Da. În vara aceasta n-o să avem fructe. Au fost omorîte chiar din floare. Doar gorunii înverzesc în voie, sălbateci în urîțenia lor. Ei numai, și jandarmii. Dar și aceștia în ultimul timp tresar. Sînt înspăimîntați de puterea pe care o au. Ce să facă cu ea ? Poate de aceea, din cînd în cînd, trag focuri de pușcă în întuneric. Nu. Nu le place de loc lumea de cînd a devenit a lor. Duhnesc din ce în ce mai mult a băutură. Și poți paria că nu beau de plăcere. Ciudată tiranie, de care se tem pînă și stîlpii ei !

Da. Se tem de ea. Pentru că — mai știi ? — poate într-o zi va fi cuprins de panică chiar și stăpînul, zeul lor. Tiranul este vrăjitorul șerpilor, dar nu este șarpe. La un moment dat, șerpii pe care i-a încălzit la sînul lui pot ieși să-l sugrume.

De-ar fi avut măcar prieteni... dar tiranii nu au prieteni. Au numai sclavi. Sclavi care cu timpul devin stăpîni. Dar stăpînii-sclavi sînt mai cruzi decît stăpînii sclavilor.

Jandarmul nostru, neștiind geografie, a transformat Icaria într-un glob pămîntesc. Apoi a călcat pe el cu bocancul, și-a încărcat pușca și a ochit. La asta se pricepe de minune. Ceea ce nu știe este unde o să-și descarce pușca. Uneori se încurcă. Nu știe ce și de cine păzește. Sînt clipe cînd — în toiul nopții — în somn

simte niște mîini care-l strîng de gît. Și e nevoie să deschidă ochii ca să vadă că mîinile ce-l strîng sînt ale lui.

Ingrată tinereţe... Lumea, dincolo de ei, de noi, e o exaltare, o ameţeală îmbătătoare. Valurile albe plutesc ca zmeiele de hîrtie ale copiilor... Iar tu să stai aici și să miroși a piele, a piele și fier, a pușcă și obială... Să fii mereu gata să însoțești un nou „transport" (vapoarele și-au îndesit cursele...). Se duc și vin ca nebune. Icaria se golește... Se golește... Iar Macronisos se umple... se umple... Dar nu se satură. Căpitanii, marinarii, nostromii sînt surmenați. Și în loc să înjure pe patron, înjură „marfa".

Aștept și eu să mă îmbarc, din clipă în clipă. Știu că sînt și eu marfă. Dar nu aștept liniștit. Este inutil să mă prefac.

N e c u n o s c u t u l se îndreaptă spre mine în goană, fără dimensiuni. Macronisos nu înseamnă nimic. Insulele în sine nu urăsc, nu ucid. Nu au nici o răutate. Toată răutatea au adunat-o — vai ! — cei care au descoperit cuvîntul „umanitate".

Într-o noapte n-am dormit. Mi-am fumat toate țigările. Am vegheat și m-am întrebat : „Oare nu mi-e teamă ?" Ba da. Îmi este. Dar de ce ? Mi-e teamă de moarte sau de îndoiala în nemurire ?

M-am gîndit încă o dată. M-am gîndit de multe ori. M-am gîndit cu cruzime, chinuit. Și am înțeles. Da. Și eu o iubeam. Pe ea, pe această săracă, modestă viaţă, care merge pe jos la băcănie să cumpere pîine și măsline. Pe asta. Nu pe cealaltă sulemenită de prin librării. Soarele îl iubeam și eu. Soarele care-mi încălzește spinarea. Nu aureolele !

Iată de ce trebuia fără amînare să-l salvez pe Cleomenis. Pe Cleomenis care și-a dat întreaga viaţă și căruia nu i-a rămas decît gloria. Dar trebuia să mă apuc de treabă imediat. Peste puțin timp voi fi dus pe o altă insulă, și acolo mă așteaptă multă treabă.

Existau atîtea divizii de partizani pe care trebuia să le organizez... Și de ce nu ? Parcă numai insula Siros era potrivită pentru partizani? Nu mai existau și alte

insule atît de uscate — unde nu creştea nici măcar cimbru — unde să-mi organizez partizanii ? Trebuia deci să mă grăbesc. Să încep cu transcrisul. Astăzi. Nu mîine. Astăzi.

Dar unde voi fi mîine ? În ultimul timp, hotărîrile se iau brusc. S-a desfiinţat birocratismul. Miniştrii conduc manual. Cu gesturi şi telegrame : „Trimiteţi-ne douăzeci de deţinuţi... ca să-i acuzăm de trădare şi să-i executăm". Promptitudinea este mama oricărei tiranii.

Dar... să ne oprim aici. Aşadar, a sosit vremea să intrăm în al doilea cerc. Să transformăm tragedia noastră orală în tragedie scrisă. Acum. Cît timp mai trăiesc ochii ce n-au fost tulburaţi de sînge sau de lacrimi. Ce uşor se petreceau lucrurile în tragediile antice ! Subiectele intrau în filele cărţilor sau circulau pe străzi. Nu intrau în pantofi. Imaginaţia avea tendinţa să zboare, nu să meargă pe jos. Cu atît mai mult să intre în nişte pantofi care din clipă-n clipă erau în pericol să atîrne în aer. De asta, orice-ar fi, această carte — tragedie, bocet — trebuie scoasă imediat din mîinile scriitorului şi predată cititorului.

Aşadar, hai să începem. Ziua este călduroasă. Cele ce urmează — cui adică vom încredinţa aceste hîrtii, şi cum le vom salva — e o altă grijă.

Trebuia, deci, imediat să scot manuscrisul din pantof şi să-l transcriu.

Eram aproape de sfîrşit cu transcrierea cînd... Dar mai bine să luăm totul de la început.

Era într-o după-amiază. Afară s-au auzit nişte cizme. Apoi o voce acră, necioplită.

— Unde e domnul ăla, bă ?

— Care domn ? a întrebat unul dintre ai noştri.

— Cum „care domn" ? Nu vă place „domn" ? Trebuie să zic „tovarăş" ? Ei, nu zic !

Bandunas ! De unde apăruse iarăşi ?

De cînd mă aflu în sat nu s-a nimerit să-l întîlnesc niciodată. Şi apoi se auzea că l-ar fi concediat sau că s-ar fi mutat, sau, în sfîrşit, că a dispărut.

L-am auzit urcînd treptele. Am ascuns hîrtiile. Bandunas a împins uşa cu burta, pe urmă a apărut în prag.

— Iar faci pe lăuza, bă ? a spus în loc de bună ziua. M-a trimis căpitanul pentru verificare. Dioarici ai tăi — cică — te-au dat sufirind. Eşti, bă ? Sau faci civa tiatru ?

Eram cu faţa în lumină. Ca să mă vadă trebuia să-şi dea burta la dreapta. După ce a reuşit, m-a privit în ochi.

— Hm... Sufirind, am zis ? Scrie : „grişală".

— Ce vrei, măi Bandunas ? îl întreb, duşmănos.

— Mi-au zis să vin să văd dacă ai nevoie, cică, de doftor. Ce să-ţi facă doftorul ? Tu ai nevoie de un dricar. Cine te-a adus în halul ăsta, mă ? Hm... Brava lor ! Ăştia da, zic şi eu ! Ştiu să lucreze. Cît despre noi... toţi sîntem cîrpaci. Cu şuturi în dos ne trudim să vă transformăm in greci adevăraţi. Ei te fac firicel, şi, dacă vrei, fă-te ; dacă nu vrei, nu te face grec. Hm... Pentru partid, însă, după cum se zvoneşte, eşti netrebnic. Adică nefolositor. Gata. Na, că ţi-am zis-o.

A tăcut puţin, apoi a adăugat :

— Aşa... ai... În sfîrşit. Fie. Te-ai făcut grec, mă ?

L-am privit rece. Aproape cu milă.

— Ce mă priveşti de parcă am văduvit ?

— Nu te-ai văduvit, sărmane Bandunas. Nu, nu te-ai văduvit. Ai sărăcit.

— Cum ?... Ce-am făcut ?

— Pînă acum nu mi s-a întîmplat să te întîlnesc singur. Acum, cînd nu ne-aude nimeni... stai jos să-ţi vorbesc, Bandunas... Nu ţi-e ruşine, mă, de loc de mîinile tale ?

Mîinile lui ? Bandunas şi le-a întors cînd pe faţă, cînd pe dos şi le-a privit ca opărit. Ce aveau mîinile lui ?

— Şefului tău, mă, vrei să-i semeni ? Ei, atunci să-ţi fie de bine ! Seamănă-i ! El nu a atins niciodată coarnele plugului. Nu a vînturat. Nu a asudat. El nu a pus mîna pe un băţ decît ca să-l rupă pe spinarea noastră. Tu, măi Bandunas, eşti un grec, un ţăran de cei cu familie nevoiaşă şi o măicuţă care mereu priveşte spre deal să vadă dacă nu cumva apari... Ţie nu ţi-e ruşine să loveşti copiii altor mame ?

L-am atins exact unde-l durea. L-au trecut sudorile într-o clipă. A scos o batistă și a început să-și frece obrajii. Era roșu, frînt, de parcă ar fi cărat toată ziua piatră.

— Eu n-am bătut, însă... ei ? Pe tine, adică, vreau să zic. Trebuie să recunoști. Asupra ta n-am ridicat mîna. Lucru curat. Dar ce-ți închipui ? Nu m-am zbătut înainte de-a îmbrăca uniforma asta de jandarm ? M-am zbătut și m-am chinuit. Dar nu mergea viața... Mi-a murit și fratele... și întreaga familie, o văduvă și trei mormoloci, mi-a rămas în circă. Erau gata să moară. „Haide, Gurădeaur, îmi zic — Gurădeaur mă cheamă —, închide ochii și îmbracă uniforma asta care se află în fața ta. Aproape o mie de drahme pe lună. Niciodată ai tăi nu au mîncat pîine pe săturate.“ Iartă-mă... nu știam că o să mă pună să vă bat pentru că nu sînteți greci. Ce, parcă toți oamenii sînt greci ? Uite... de exemplu francezii... Sînt greci ? Rușii ? Ei, hai, pe ăștia să-i lăsăm. Da. Englezii ? Englezii sînt ? Nu. Și dacă nu-s, ce dacă ? Trebuie să le argăsim pielea ? Ei ? N-am dreptate?

— Gurădeaur.

— !

— Nu vreau să fac propagandă... Nu pentru că mi-ar fi frică. Dar vezi cum am ajuns ? Din 70 de kilograme nu mi-au lăsat nici 40.

— Da, da, te văd... paștele m... Bine.

— Așa că nu mi-e teamă. Eu însă acuma te întreb altceva. Ce părere ai tu ? Grecii sînt curajoși ?

— Păi... nu sînt ? Știu și eu?... Eu zic că sînt.

— Ei, crede-mă, nu vor să ne facă greci. Vor să ne facă lași. Să le cerem iertare. Nu. Ți-o repet. Nu vor să ne facă greci. Noi sîntem de o mie de ori mai greci decît ei.Pentru că nici unul dintre noi nu s-a plimbat la braț cu hitleriștii... Nu-i așa ?

— Hm... Așa ? Știu eu ?! Poate că-i așa.

— Ei, greci pe măsura lor vor să ne facă. Să-i îmbrățișăm astăzi pe germani, mîine pe englezi, și poimîine pe americani... Asemenea greci... Dar noi asemenea greci, Bandunas, n-o să devenim.

— Da... da... Mă duc acum... Am întîrziat.

— Sigur. Cum auzi adevărul... „Am întîrziat". Nu-ți place adevărul.

— Nu de asta. Mă tem să nu mă vadă careva că stau aici și te-ascult, că dacă i-o sufla căpitanului... Știi ce codițe sînt unii — unii dintre ai voștri.

— Nu cred.

— Ascultă-mă pe mine... De unde am aflat eu că te ridică ? Ei ? De la unul din ai voștri.

— Ce ?

— Da. Te ridică. Mi-a spus-o clar. De unde știe el ? Probabil că sînt unii de-ai voștri care ordonă „poliției". Așa am înțeles eu.

— Si unde mă transportă, Bandunas ?

— La Macronisos. Aici li-e frică să nu te înzdrăvenești și să le scapi. Te duc acolo, în cuptor, cică, pentru siguranță.

— Ca să nu evadez ?

— Nu. Pentru siguranța că „ai să crăpi de moarte naturală", cică. Adică ai s-o mierlești.

— Și cînd plec, Bandunas ?

— Imediat ce te pui pe picioare. Mîine este joi. Pleacă într-acolo un caic. Ești pierdut dacă pleci cu ăsta. Am să le spun că-i mai bine cu vaporul... Îți verși mai bine ficații... Așa am să le spun. Am vărsat și eu acum, cînd am venit.

— Bine. Îți mulțumesc, Bandunas, că m-ai anunțat.

— Vezi să nu-mi faci vreun pocinog !

— Dar ce, nu m-ai anunțat ?...

— Eu ? Anunțat ?! Eu ți-am spus, numai, că printre voi e o codiță de topor, ca să luați măsuri.

— Codița o cunoaștem noi... Mulțumesc pentru anunț.

— O cunoașteți ? Ei, și eu îți spun că nu cunoașteți nimic.

— Nu este fotograf de meserie și nu locuiește în orașul Sfîntul-Chiricos ?

— Sînteți diavoli ! Gata. Acum, noapte bună.

— Cu bine, Bandunas. Îți mulțumesc... Nu mai învîrti atîta fluierul ăla. Știu ce vrei să-mi spui. Fii liniștit. N-am să spun nimănui nimic. N-am descoperit acum prima oară că ești om bun... Îmi amintesc și atunci cu răposatul Nicos...

— Ați... ați înțeles ? a făcut rușinos.

— Am înțeles, dar tîrziu... dimineață, cînd l-au prins. Dacă ai fi fost mai clar... am fi înțeles de cu seară și poate ar fi scăpat.

— Îmi era frică...

— Știu...

— Atunci... La revedere. Am să-i spun că...

— Să-i spui că am prins puteri și că sînt gata pentru călătorie.

— Dar... de ce ? făcu el mirat.

— Păstrează-ți sinceritatea, Bandunas. Păstrează-ți inima pentru alte clipe, mai grele.

— Acum, să nu bateți toba că v-am ajutat...

— Nu te necăji. Nu vrem de la tine mai mult, doar să-ți asculți inima. Numai ea o să-ți spună de fiecare dată ce trebuie să faci. Lor să le spui că m-am înzdrăvenit și să mă îmbarce mai repede pentru că aici sînt gata să le scap. Așa să le spui. Mă pierzi pe mine, dar cîștigi încrederea lui Hlamuțis, Bandunas... Nimeni nu ți-a spus să vii atunci pentru Nicos... Și nici acum nu ți-a spus nimeni să vii și să-mi spui tot ce mi-ai spus. Fă întotdeauna ce trebuie. Numai fii atent. La revedere.

— Și cu cine am să mai vorbesc dacă te gonesc chiar eu ?

— N-am să te recomand nimănui. Pe mine m-a prezentat cineva ?

— Nu. Singur te-am găsit. Cu tărtăcuța mea...

— Ei atunci... lasă-ți și acum tărtăcuța să lucreze singură. Lucrează bine. Haide, du-te, ca nu cumva să intre pureci în urechile lui Hlamuțis.

— Să-ți dau adresa mea... dacă se liniștesc lucrurile, să vii într-o zi în satul meu .. Să bem un păhărel. Și s-o cunoști și pe mama. Noroc și bucurie, după cum spuneți voi pe limba comunistă.

Bocancii îi tropăiau mîndri pe trepte. Ce-o fi făcut cu cizmele ? I le-or fi furat... sau le-o fi lăsat vreunui bătrîn în sat ? Acum însă eu trebuia să mă pregătesc repede. Pînă la prînz am terminat transcrierea. Apoi am prins din nou la loc manuscrisul în pantof. Aveam de gînd să las o copie aici în sat. Știam unde. La o femeie cu părul alb, Zoița. Mi-a adus de multe ori zarza-

vat. Niște păpădie ce-o avea semănată în grădină. Zicea că i-o recomandaseră doctorii pentru că avea o boală a sîngelui.

— Și tu ce-ai să mănînci ? am iscodit-o.

— Eu m-am însănătoșit.

Am crezut-o. Am mîncat zarzavatul fără remușcări. Era singura mîncare pe care o suportam — stomacul nu-mi primea nimic altceva. Pînă într-o zi cînd am surprins-o pe cîmp, aplecată, ținîndu-se de mijloc și culegînd ierburi amărîte de munte. Cum m-a văzut s-a ascuns după o tufă. Îmi venea să urlu. Icaria... Ar trebui s-o botezăm „Compătimire".

În aceeași zi am așteptat să cadă amurgul și m-am dus s-o caut pe Zoița — un zid numai ne despărțea. A luat hîrtiile, le-a pus într-un ciorap de lînă, peste el a legat un smoc de cimbru și le-a atîrnat de tavan, lîngă niște gutui și niște săculețe cu semințe. Acum puteam porni liniștit.

Dis-de-dimineață, înainte de apel, bocceaua îmi era gata.

Pic de verdeață n-o să găsesc la Macronisos, ca să nu mor de foame? M-a auzit un confrate, și a rîs amar.

— Nu cresc nici măcar pietre mici. Toate sînt mari. Macronisos însuși este o singură piatră.

La apel a avut loc o mică scenă. Cum a ajuns la numele meu, Hlamutis s-a întors spre Bandunas.

— Ce-i cu mortăciunea asta ?

— Eu zic să-l expediem, căpitane... E tocmai bun. Își lasă acolo potcoavele și scăpăm de el.

— Bine, dar o să ajungă la capătul călătoriei ?

— Ajunge pînă la jumătate și-i mai bine. Să mă duc să-l aduc ? Dar mai e nevoie de încă cineva, ca să-l susțină.

— Lasă. Eu ordon aici.

— Cum dorești... Eu mi-am spus părerea. Puțini cîte puțini, să crape...

— Am aici ordinele.

— Asta-i treaba ta.

— Bine-bine, am auzit ce vrei. Nu se poate.

— Bine...

Scena mi-au povestit-o băieții din celulă, mirîndu-se de cruzimea lui Bandunas.

— Cîine păros ciobănesc ! spuse unul.

— Șacal ! spuse altul. Și avea o mutră... Parcă ar fi învins la Waterloo.

Eu zîmbeam strengărește.

— Lăsați-l, le-am zis. E bun Bandunas. Cîine... de acord. Dar cîine care latră la străini și-i mușcă pe-ai lui. Nu știi să pătrunzi filozofia lui Bandunas. L-au trimis pentru „verificare", să vadă dacă sînt bolnav... Și el a spus nu numai că sînt bolnav, dar că sînt gata s-o mierlesc. Așa că m-a scăpat de transferare. Să fiți atenți cu Bandunas, băieți. În fața celorlalți jandarmi să vă purtați și cu el la fel, ca și pînă acum. Rece și cu dispreț demn. În particular, însă, să vă purtați prietenește. Cine poate, desigur.

Atunci a luat cuvîntul Ianis Vardaianis din Aguliniția.

— Stați, că mi-am amintit ceva... Îți mulțumesc, mi-a zis, că mi-ai dat cheia. Măi băieți, nu vă amintiți ce s-a întîmplat în seara de 1 Mai ?

— Ce s-a întîmplat ? l-am întrebat curios.

— Am făcut rost pe ascuns de niște vin ca să sărbătorim ziua. Hlamutis ne-a adulmecat, sau ne-a turnat cineva, nu știu. A trimis în celule jandarmi. La noi s-a nimerit Bandunas. Ei, ce credeți că a făcut ? Ne-a înjurat, a aruncat cănile pe jos, a răsturnat masa și a plecat. În celelalte celule însă unde s-au dus alți jandarmi, i-au lăsat lați pe toți...

— Vedeți ? Deci... Trebuie să aveți grijă de Bandunas. Dar nu începeți acum să bateți toba. Nici să începeți cu giugiulelile și saluturile. Cu atenție.

Atunci, cei ce-l înjuraseră își retraseră cuvintele.

— Filozofia lui Bandunas... a remarcat unul. Toți l-am ascultat astăzi revoltați. Și el ce zicea ? „Lasă-l, nu-l trimite, c-o să rămînă pe drum și o să avem neplăceri." Bravo, Bandunas ! Așadar, după cum se pare... s-au întors spre mine. Jos catrafusele ! Nu pleci azi.

— Așa am mirosit și eu. Dar pentru orice eventualitate, mai bine să am bocceaua făcută.

Luna mai se sfîrșise. Vara icariatică sosise. Marea — „Marea Icariei", cum scria în atlas — își îmbrăcase mantia albastră, brodată cu dantelă albă. Valurile mîngîietoare nu-i lipsesc niciodată acestei mări.

Zoița avea în grădina ei un piersic. Într-o zi, Bandunas o prinse cînd îmi dădea pe ascuns niște piersici.

— Hop ! îi spuse... Tu ești deci furnizoarea tîlharilor. Am să te duc legată la Sfîntul-Chiricos.

— Nu le-am rupt... domnule Bandunas, îi zise. Căzuseră pe jos din cauza vîntului. Nu face să mănînce fasole, sărmanul. Doctorul i-a ordonat.

— Da... Așa ? Și atunci, ce stai ? Dă-i și altele. Adu și altele ! Dar să nu te văd că le rupi din copac. Din alea căzute să-i dai, pe cele putrede. Auzi ? Să-l apuce pîntecăraia, să nu poată nici să-și încheie pantalonii. Așa, bravo ! Iar eu am să te chem la jandarmerie că ești grecoaică bună și conlucrezi cu Puterea Națională.

— Bine. Dar, domnule Bandunas, dacă cele căzute sînt multe ? Să le dau și celor de vizavi ?

— Hm... Nu-i rău lucru să mai îmbolnăvești încă vreo doi-trei. Dă-le. Dar numai din cele căzute. Eu am să te pîndesc. Și dacă te prind cumva că rupi din copac... Știi cum mă cheamă ?

— Știu. Bandunas.

— Atunci, sînt liniștit.

Din ziua aceea, aproape de miezul nopții, auzeam întotdeauna bufnituri mari în grădină. Iar dimineața ne sosea o sită plină cu piersici... Bandunas se lupta cu mustățile.

— Hm... blestemata ! zicea printre dinți. Multe vînturi mai bat insula de cînd s-au copt piersicile acestei babe !

Icarioții... Îmi amintesc de anul trecut cînd eram în celălalt sat, în Mavrato. Pămînt nu exista nici acolo. Puțină piatră măcinată, unde semănau zece salate și cinci cepe. Dar nici un sătean nu le-a gustat. Pe toate ni le-a dat nouă. Ni le aruncau noaptea peste garduri. Într-o zi ne-au trimis la cărat piatră. Drumul pe unde treceam era presărat cu smochine proaspăt tăiate. Puseseră țăranii grămăjoare de smochine pe frunzele lor, ca să le găsim cînd ne întoarcem de la corvoadă. Dar

laptele ?... Fiecare casă avea o capră și o grămadă de copii. Copiii ăștia, de atunci, de cînd am apărut noi, n-au mai știut ce-i laptele. Ni-l dădeau pentru bolnavii noștri. Știau că Hlamuțis era în stare să-i execute pe loc dacă-i prindea. Știau, dar nu dădeau înapoi. Bandunas a prins-o o dată pe Despina — o fetișcană care putea să dea gata și un luptător — dîndu-i unui bătrîn niște ouă.

— Fă bolșevico... îi zice. Fă păuniţo, ce să-ţi fac acum ? Ei ? Să prăpădesc un glonţ ?

— Domnule Bandunas... îi zice Despina. Dacă știam că nu trebuie...

Bandunas se scărpina în cap.

— Să te stric... Să nu te stric... Ești ca un chiparos. Hai, spune-mi și tu acuma, ce să-ți fac ?

— Să mă lași să-i dau acum, și altă dată nu-i mai dau. Am să-l las să moară.

— A, nu am spus chiar așa ! Dar... dacă mă întreabă căpitanul de ce nu te-am împușcat, ce să-i spun ?

— Nu știu.

— Să-i spun că te-am iertat pentru că mi-ai făcut... hatîrul...

— Păi, dacă-i așa... mai bine împușcă-mă.

— Nu, căprioara mea. N-am să te împușc. Dar tu habar n-ai de ce.

— De ce ?

— Cum de ce ? Pentru că nu mi-ai făcut hatîrul ! Hai, la revedere acum și ferește-te de alții, că în satul meu oamenii nu taie chiparoșii. Îi ţin ca să se plece în faţa lor. Eh, și de-aș fi fost ceva mai tînăr... Oh, și să fi avut și puțină ținută... Oh, și să nu fi avut o stînă de copii... Ei ! Hai noroc acum și nu te-am văzut. Nu te-am văzut, nu te cunosc. Pentru că dacă te-am văzut sîntem pierduți amîndoi.

La începutul lui iunie au venit, m-au luat dis-de-dimineaţă și m-au dus în port. Bandunas și încă unul — „Cherchereul", așa-i ziceau. Mă însoţeau, și mă înjurau amîndoi pînă ce li s-a uscat limba. Deodată, cînd Bandunas a rămas puțin mai în urmă pentru necesităţi, Cherchereul mi-a dat un șut. Dar m-a lovit chiar în coloana vertebrală și am căzut jos.

— Ce-ai făcut acum, mă sfinte Spiridoane ? i-a zis Bandunas. Acuma cum o să-l ducem în port ? Şi n-ai nici samarul cu tine, să ţi-l încarc. Loveşte, mă, dar alege unde loveşti. N-ai răbdat măcar să fi ajuns în port ! Acum ce facem ? Eu unul nu mă bag.

Mă durea foarte tare. Am crezut că mi-a rupt o vertebră.

Cei doi s-au aşezat împreună pe o piatră şi au început să fumeze.

— Poţi să prinzi puţin curaj pînă-n port ? m-a întrebat Bandunas necăjit.

— Nu ştiu... Am să mă căznesc.

— Am să te ajut şi eu...

— Şi lucrurile ?...

— O să le care ăsta cu potcoave puternice. Măgarii care dau cu copita trebuie încărcaţi mai mult. Ştiam şi eu să te servesc, ba mai bine decît ăsta, dar mi-ai fost încredinţat mie. Şi nu vreau să am încurcături. Să mergem.

CAPITOLUL II

Sfîntul-Chiricos se întindea la picioarele noastre, mic, încruntat, cu portul lui ca o farfurie. Dar farfuria era acum goală. Nici un firicel de fum, nici un vapor. Unde o să mă îmbarce ?

— Frumoasă mare, ai ? m-a întrebat prietenos Cherchereul.

„Uite-l, mi-am zis ; cum a văzut marea, inima lui de insular s-a înseninat.“ Bandunas, însă, nu şi-a explicat la fel faptul. L-a îmbrîncit pe furiş cu cotul.

— Taci, i-a spus. Nu-l înţepa. Are limba sărată.

— Ei, şi ? Ce, eu l-am înţepat ?

— Eu unul mă spăl pe mîini. Cu cartea pe care o ştie ăsta... Şi pe urmă, poate că are ceva... oameni supuşi. Nu vreau să am încurcături. Eu unul mă spăl pe mîini.

Sărmanul Bandunas... Asudase de parcă ar fi cărat pe arşiţă snopi de grîu.

— Îţi place marea, mă ? m-a întrebat din nou Cherchereul.

Bandunas l-a înghiontit din nou.

— Cherchereule ! Nu-l înţepa. ţi-am mai zis.

— Eu, mă ? Pe sfîntul Spiridon ! Eu... Adică eu...

— Bine. Iartă-mă. Hai ! Mergem să-l predăm la comandament. Pe ăsta o să-l înece şi-o să-l jupoaie alţii, mai mari. Noi sîntem simpli cărăuşi... Să mergem, mă trădătorule !

La comandament ne-au întîmpinat cu veselie şi entuziasm.

— Altul pentru înecat ! a strigat unu cu puşca pe umăr şi cu o garoafă la ureche.

— Dom' locotenent, l-au adus. Să mă pregătesc ?

— A sosit caicul ? s-a auzit o voce dinăuntru.

— Nu încă, dar trebuie să apară.

— Vino să-i iei actele, și cum sosește...

— Și dacă nu sosește ?

— Închide-l în beci și păzește-l. Cu severitate.

Deodată, jandarmul s-a întors spre mine.

— Iote-te ce mai treabă... Ia privește la marfă... Cărturar ! Ce mai faci, dăscălașule ? Nu mă mai ții minte? Sînt Scupidas (Gunoiul) în persoană. Ei, nu ți-au crăpat încă dovleacul ? Ia uite ce mai miloși ! Dom' locotenent, dar ăsta e ăla... dăscălașul...

— Știu. De aia, vezi, să fii cu ochii-n patru !

— Ia uite-l și pe domnul Bandunas ! Ce vești ne mai aduci de la munte, Guriță-deaur ?

Bandunas l-a privit tăcut, disprețuitor.

— Bine... a continuat jandarmul. Nu zic, și aici dai perdaf cît vrei... dar e numai perdaf. Pe cînd la detașament îi cureți și nu dai socoteală nimănui.

— Atunci de ce nu te duci acolo?

— Hm, pentru că acolo lipsesc „curățelele". Pustiu. Cu alte cuvinte, post negru.

— Ei, atunci, ce mi te lauzi ? Hai, ia-l în primire.

— Bîne... Dar dacă așa, păzindu-l, îmi vine pofta să-l mănînc ?

— Hai, bă... trenule.

— Cum ai zis ?

— Cum ai auzit... Ești tren, mă. Adică du-te, vino. Hai, mă Cherchereule ! M-am săturat să aud brașoave. Apropie-te și tu, bă trădătorule. Ce, cu brățările mele am să te las ? Dă-le-ncoace. O să-ți pună domnul Scupidas altele.

Mi-a scos cătușele încet, cu atenție. Deodată, m-am întors și l-am privit în ochi. Erau ca două animale domestice chinuite. „Iartă-mă", mi-au spus pe limba lor țărănească. „Iartă-mă. Nu mai pot... Sînt pierdut ! "

Am rămas numai cu Scupidas.

— Ei, de ce te mai țin aici ? Eu zic mai bine să te închid. Dar pentru că-mi ești prieten vechi, o să te servesc în special. Am o celulă care fierbe ca un cuib de viermi. Am adunat acolo toată spuma. Și toți sînt pentru execuție. Ai să petreci foarte bine acolo, înăuntru.

E și un lungan care n-are unde să-și așeze picioarele și le înjură într-una. Mantos pe nume. Celelalte date — necunoscute. O să deveniți buni prieteni, pentru că o să te înghesuie cu picioarele în perete și n-o să poți închide nici un ochi. Hai acum !

Am trecut printr-un culoar murdar și m-am oprit în fața unei uși oarbe, legată cu lanțuri. În fața ei stătea un jandarm mut. Scupidas i-a vorbit cu „superioritate".

— Pst !... Corobilias ! Ia în primire „marfa", și mîine să mi-o înapoiezi „întreagă". Dacă-ți face mofturi, arde-l. Dar mai lasă și pentru mine. Poftiți, domnule... Ai să petreci fain. Vezi numai să nu bei apă, pentru că o să ți se umfle rinichii. Necesitățile sînt amînate. Corobilias ! Pune aici pe chitanță o semnătură de primire și rămîi sănătos. Bravo ! Îți merge grozav condeiul. Am plecat.

Zisul Corobilias, tăcut, mi-a deschis, m-a împins înăuntru, a încuiat și s-a retras. Pașii lui Scupidas s-au pierdut pe culoar.

— Închide ochii... mi-a spus cineva. Strînge-i bine, apoi deschide-i. Și ai să vezi.

Era o voce cunoscută, familiară. Am făcut întocmai. I-am închis, i-am deschis, și... n-am văzut nimic.

— Cine ești ? l-am întrebat.

— Numele mic, Statis. Pe celălalt găsește-l singur.

— Marietidis !...

M-am apropiat și am încercat să-l recunosc.

— Nu mă privi în față. N-ai să mă recunoști. Mi-au lăsat numai vocea.

— Pe asta am recunoscut-o. Unde te duc ?

— Unde vor. Ei hotărăsc. Tu ?

— Vin de unde te duci tu. Dar unde mă duc... nu știu.

— „Plutim spre necunoscut pe corabia Speranța"... cum spuneau textierii tangourilor noastre.

Mi-l aminteam din anii nepăsători, din tinerețe. De la vîrsta cînd toate sînt sau numai trandafiri, sau numai spini. Formasem și o asociație. Asociația Tinerilor Scriitori greci... Dar noi eram numai tineri. Nimic altceva. Apoi au venit furtunile... robia... ne-am împrăș-

tiat... Asociația Tinerilor Scriitori a îmbătrînit. Și-au creat alții alta, care nu au nici ei decît tinerețea.

M-am așezat lîngă el, am așteptat să mi se obișnuiască ochii cu întunericul ca să-l văd... Dar n-am mai apucat. Au venit și l-au ridicat. Ziceau că-l duc, pentru judecată, la Kios.

— Dar ce ai făcut pe această insulă ?

— Nimic. N-am fost acolo niciodată. Nici eu și, după cîte știu, nici tata. Probabil că a „înscenat" ceva pe acolo bunicul, el era berbant.

A plecat. I-am luat locul. Totul era posomorît. Deodată, am văzut cum se întind spre mine, amenințător, niște picioare.

— Cine este stăpînul acestor picioare ? am întrebat.

— Cel mai incomod om dintre toți, mi-a spus cineva, inimă mare, picioare mari... toate nefolositoare.

— Pe nume ?

— Mantos Țibuchidis. Programat pentru execuție, a spus altcineva.

Nu-mi plăcea cum vorbeau despre el. M-am adresat direct stăpînului picioarelor.

— Odihnește-te liniștit... Apoi te strîngi și am să mă odihnesc și eu.

— Nu știu ce să mă fac cu ele, mi-a spus. Au devenit „piatra scandalului".

— Noi, toate le rezolvăm prin vot, mi-a spus cealaltă voce.

— În ordine... a spus Mantos. Votați. Și dacă majoritatea hotărăște să le tai, le tai și gata.

— Eu zic mai bine să tăiați glumele astea proaste... a răsunat o voce răgușită dintr-un colț.

Sărmanul Mantos... Se temea să nu-mi strice somnul. Un somn pe care, pînă la sfîrșit, nimeni nu l-a cîștigat, pentru că nimeni n-a dormit.

Dimineață, chiar în zori, a venit Scupidas și ne-a stricat și acea mică letargie pe care ne luptam s-o transformăm în somn.

— Corobilias ! a început să țipe. Deținutul meu !

— Dormi încă, bă Scupidas ? l-a întrebat o voce necioplită. Ce tot îi dai cu Corobilias ? Corobilias era de cu seară, bă.

— Ei, atunci, adu-mi-l tu, care eşti de dimineaţă. A sosit caicul şi-l cheamă ăia. Vor, cică, să-l facă o plimbărică înainte să-l pierdem pentru totdeauna pe băieţaş.

— Cine-i, cum îl cheamă ?

— Unul clonţos.

— Puţin îmi pasă... Pasează-mi chitanţa şi primeşte-ţi marfa.

Mantos a auzit dialogul. S-a ridicat şi s-a apropiat de mine.

— Despre dumneavoastră este vorba ?

— Da. E stimatul domn Scupidas. A venit să mă ridice. Încotro ? Nu ştiu.

— Hm... Eu în ce mă priveşte ştiu ce mă aşteaptă.

— Se poate... dar totuşi, poate că...

— Nu există „poate". Denunţătorul nostru era sincer. Toate datele pe care ni le-a dat coincid. Va veni şi ca martor la proces, ca să le confirme... Iertaţi-mă că v-am tiranizat toată noaptea. De puţine ori mi-am blestemat atît de mult picioarele. Am nişte datorii vechi, sentimentale în faţa dumneavoastră... neachitate... V-am îndrăgit foarte mult cărţile. Şi una dintre acestea m-a ajutat să găsesc femeia care a devenit tovarăşa vieţii mele. Mi-e milă de ochii mei, care se vor închide înainte de a apuca s-o revadă. Au dus-o şi pe ea pentru judecată, în alt oraş. Două explozii diferite vor doborî acelaşi om.

— Curaj, Mantos... Poate că...

— Am să scap ? O ştiu. Pot. Dar nu vreau. Şi nici Vera.

Scupidas a intrat înăuntru înfuriat.

— Încă, mă ?

— Îndată...

— Nu „îndată". Acum !

— Bine. Acum.

— Bună revedere... îi zic lui Mantos ieşind prin uşa întunecată.

— Adio... i-am auzit vocea din adîncuri de parcă ar fi ieşit dintr-un mormînt deschis.

Am ieşit pe culoar.

— Ăsta era Mantos ? mă întrebă Scupidas.

— Dacă crezi...

— Și alte date ?

— Habar n-am.

— Mă... Tu știi multe, dar faci pe niznaiul din motive conspirative. Să mergem. Căpitanul a răgușit de atîta strigat.

— Încotro, dacă binevoiești ?

— Habar n-am. Dar ce crezi ? Numai tu n-ai habar ? Stai să-ți prind brățările. Nu pentru că mi-e teamă că ai să fugi, da' să nu te ia valul. Ia spune-mi, îl cunoști pe unu Bacomitropulos ? Are un debit în cartierul Petralona.

— Nu. Nu-l cunosc.

— Ei, atunci ce fel de atenian îmi ești ? Hop ! Iată și caicul... Grozav vas ! Se zice că ia apă de peste tot. Dar eu sînt asigurat. Îmi rezervă căpitanul un colac. Cît despre măria-ta... ori aici, ori în fața plutonului de execuție, e același lucru. N-am dreptate ?

Un caic aștepta răbdător în radă.

— Haide ! strigă căpitanul. Repede, că începe tramontana. Și o să vă vărsați ficații... Haide, ridică ancora... De ce n-o fi trecut vaporul să-l ia ?

— N-a putut să acosteze, spuse Scupidas.

— Și noi putem ?

— Iată că ați putut.

— Să fi știut măcar unde mergem.

— O să afli într-o clipă. Am să rup plicul și am să-ți spun. Ce crezi, se strică vremea ?

— O să se strice.

— Nu mă tem de nimic. Am niște hapuri...

Caicul își făcea pregătirile. Motorul a pornit. Au început să se cutremure casele, copacii. Apoi, încet-încet, au dispărut. Am ieșit în larg. Acolo, lîngă promontoriu, deodată, Scupidas a strigat :

— Stop !

Căpitanul s-a aplecat.

— Sarantos !

— Da ! s-a auzit dinăuntru.

— Oprește.

— Am oprit.

Scupidas a rupt plicul, a citit hîrtia grav, apoi s-a întors și a strigat căpitanului :

— Direcția Evdilos !

Căpitanul s-a scărpinat pe piept.

— Dă-i drumul... i-a spus marinarului, și a întors timona.

Acum, insula alerga în stînga noastră. Sărac pămînt, săraci copaci, doar cîțiva goruni, nuci și cîțiva stupi.

Toată ziua ne-a legănat motorul. Spre seară am intrat într-un golf. Cîteva bărci pluteau în jurul nostru, tăcute.

— N-a apărut încă vaporul ? a întrebat căpitanul pe cineva dintr-o barcă.

— La amiază a trecut pe lîngă satul Carchinagri. Acum ocolește capul.

— Bravo ! Am sosit la timp, a spus Scupidas frecîndu-și palmele.

Într-adevăr. A apărut vaporul împodobit cu lumini. N-am pierdut vremea. Debarcare, îmbarcare și din nou în larg. Nici măcar ancora n-am aruncat-o. Căpitanul era iute de mînă. Și toate în jur păreau sălbatice, aspre.

Dar eu simțeam o bucurie ascunsă. Era același vaporaș cunoscut al Liniei sterile care mă adusese în Icaria. Marinarii mă recunoscuseră și mă făcură să înțeleg asta prin semne.

După puțin timp, vaporașul, asudînd, a pornit în larg. „Unde mergem ?“ După cum se vede, de data aceasta nu știau nici marinarii. Poate că știa numai căpitanul. Sau poate nici el, ci numai vaporul și vîntul care se luase la trîntă cu el, gata să-l înece. Această mare a Icariei, de cînd l-a înghițit pe Icaros, flăcăul, nu a reușit încă să se împrietenească cu omul.

„Încotro plutim?“

Marinarii se scărpinau în barbă, scîrbiți.

— Nu cumva s-a speriat vaporul de furtună și ne-am schimbat direcția ? îl întreb pe primul marinar care trece.

— S-ar putea...

Dar domnului Scupidas nu i s-a scîrbit de loc cu viața. A prins de braț un marinar murdar, prost îmbrăcat.

— Încotro duceți asta, bă ? îl întrebă.

Marinarul a scos dintr-un buzunar un chiștoc, l-a lipit de buza de jos.

— Care ? a întrebat flegmatic.

— Copaia asta... Unde o duceți ? La Lavrion văd că nu ; atunci unde dracu o duceți ?

Marinarul și-a aprins chiștocul.

— Nemulțumirile dumneavoastră adresați-le căpitanului...

— Ce-i, bă, ești comunist ? i-a strigat marinarului, apropiindu-și nasul de fruntea lui asudată. Hai ? Ești comunist ?

Marinarul a tras un fum liniștit, apoi și-a cercetat țigara.

— Dispenza [1] este jos... Acolo găsești tot ce dorești. De la cafeluță pînă la hapuri contra nervilor.

A plecat. Jandarmul, mînios, mi s-a adresat mie :

— Știu eu de ce vorbește așa... Tu l-ai învățat... Stai tu să ajungem pe uscat, și-ai să vezi !

— Fă ce crezi.

— Las', că ai să vezi tu !

A început să se plimbe în sus și-n jos. Nu-și găsea locul. În sfîrșit, a scuipat și a pornit spre dispenza vaporului, după cafeluță sau după „hapul contra nervilor". Vaporul dansa mereu. Hula vuia într-una, de parcă ar fi legănat sus pe catarg prunci sălbatici.

Căpitanul, din cabina lui, mă privea prost dispus. Era neliniștit, furtunos ca și Marea Egee. Deodată, l-a lăsat pe secund în locul lui și a coborît pe covertă. Acolo avea spațiu mai mare. Vaporul înainta încet, obosit. „Dacă lucrurile vor merge tot așa ne apucă amiaza în larg." Țigările căpitanului probabil că erau amare, fiindcă mereu le scuipa jos. La un moment dat — trecea prin dreptul meu —, a aruncat și pachetul.

— Pardon, mi-a spus brusc. S-a întors, l-a ridicat și mi l-a pus pe pătură. Era pe jumătate plin. Pardon... a repetat.

Și s-a depărtat. A făcut un tur pe punte și a revenit.

---

[1] *Dispenza* — bufetul vaporului, în limbajul marinarilor.

— Dumneata erai atunci... în noaptea aceea cu furtună cînd te-au legat de parapet ?

— Da, am dat din cap. De ce ?

— Așa... Nimic...

A urcat scara și s-a închis în cabină. Așteptam eu, și marea, să auzim înjurături, dar nici chiar așa ! Am luat o țigară și am așteptat să treacă cineva să mi-o aprind. Ghinion. Toți s-au cuibărit pe undeva și tac. Doar marinarul acela care s-a certat cu jandarmul a trecut din nou pe lîngă mine.

— N-ai un foc ?

Se apropie prietenos și-mi aprinse țigara. Era atît de murdară, încît fumul ieșea negru.

— Mulțumesc.

— A... n-ai de ce. A respirat zgomotos, cu năduf. O să vă jupoaie pe toți. Vai de pielea voastră !

— Cîțiva tot or să scape...

— Crezi ?

— Precis !

S-a îndepărtat. În locul lui a apărut jandarmul. M-a privit și a văzut imediat țigara.

— Hm... Ai noroc. Adică... nu tu, ci trădătorul care ți-a dat-o. Poți să mi-l arăți ?

— Nu.

— Nu ți-l amintești ?

— Dimpotrivă. Mi-l amintesc foarte bine.

— Dacă-i chem pe toți aici în față poți să mi-l arăți ?

— De ce să cari aici toată lumea ? Îl deosebesc și fără să mi-l aduci. Dar n-ai noroc. N-ai să-l afli !

— Și mai zici că nu ești trădător !

— Sînt... ai dreptate.

— Ascultă, dacă te leg cu o sfoară și te arunc în mare și capeți o pneumonie, pe cine ai să aduci martor ?

— Pe nimeni.

— Adică... ai să înghiți și-ai să taci ?

— Dimpotrivă, n-am să tac. Am să te denunț pentru omucidere, o să depun denunțul și am să-l las să se prăfuiască pe raft.

— Și ce-ai să cîștigi cu asta ?

— Deocamdată nimic. Am să las documentul acolo. Dar sînt sigur că odată tot o să-i vină rîndul.

— Hm... dar rîndul tău o să vină mai repede.

— N-are importanță.

Jandarmul a pălit. A făcut stînga-mprejur și s-a dus spre pupă. De jos de la cazane s-a ivit din nou fața înnegrită a marinarului.

— Domnia-ta... mi s-a adresat. Voiam să știu... De ceilalți nu-mi prea pasă. Dumneata o să scapi ?

— S-ar putea...

— Cred că ai aflat... Mergem spre Siros.

— De ce ?

— Pentru că timpul își strîmbă mutra.

— Și cînd ajungem la Lavrion ?

— Cînd se îndreaptă timpul. Noroc acum...

Timpul se înrăutățea. Mari gheme de nori se rostogoleau și se agățau de catarge. Icaria rămînea în urma noastră ca un vis tulbure. Pluteam orbește.

În amurg, un munte greoi s-a înălțat în fața noastră. Niște focuri luminau atîrnate în gol.

— Unde intrăm ? întreabă o voce.

— La Hermopolis... Siros.

Seara se lăsase de-a binelea. Vaporul a ancorat lîngă Căpitănia portului. Cheiul era pustiu, circulația — interzisă după apusul soarelui, casele — zăvorîte. Singurii oameni care circulau liberi erau cei care interziceau circulația liberă. M-au coborît, împreună cu însoțitorul meu, într-o barcă. Dispoziția lui Scupidas, însă, era de plins. La o distanță de o sută de metri aștepta mut un vapor întunecat. Barca s-a îndreptat spre el.

CAPITOLUL III

Scupidas m-a condus numai pînă la scara vaporului. Acolo m-a predat cu actele și cu cheile și a plecat.

Vaporul era plin de oameni „dintr-ai mei", tineri între douăzeci și douăzeci și cinci de ani, duși — ziceau — pentru „recrutare". Pentru „recrutare" legați ? Dar cine mai ține cont de asta ?

— Coborîți-l și pe ăsta împreună cu ceilalți ! a ordonat șeful însoțitorilor.

— E recrut și ăsta ? a întrebat un plutonier.

— Nu. Ăsta e un „caz special". Să aveți grijă de el.

M-au coborît în cală. Aerul mirosea greu. Vaporul fierbea ca un cazan. La amiază au început leșinurile. Eu am fost printre primii.

— Apă ! am început să strigăm cu toții, din răsputeri.

Un plutonier cu șiretul chipiului sub bărbie a desfăcut chepengul și s-a aplecat peste cală. L-am văzut doar o clipă cum s-a aplecat, apoi s-a retras imediat, ca din fața unui cuptor.

— Ce se întîmplă acolo jos de urlați ?

— Apă ! Murim !

— Muriți ? Atît de tîrziu ?

Toți eram de la brîu în sus goi. Plutonierul și-a îndreptat spre noi lanterna. Străluceam ca unși cu ulei.

— Acum mai răbdați oleacă ! a spus. Peste vreo douăzeci de ore ajungem la Lavrion și o să aveți acolo apă cîtă doriți.

— Ajutor !!!

— Ordinul este să muriți... a spus milităreste plutonierul, și a trintit chepengul.

Atunci am înțeles. Îmbarcarea asta nu era pentru transportare. Era curată execuție. În fața noastră erau două morți. Cea mută, care întîrzia și nu ni se potrivea, și cealaltă, înceată, croită anume pentru noi.

Am aruncat cănile de tablă. Am tras scîndurile și am început să lovim cu ele pereții calei și să urlăm :

— Criminalii !! Ne omoară !

Era gata să ne dăm duhul. S-au ridicat amîndouă chepengurile. Deasupra noastră era mare fierbere. Se auzeau voci sfîșiate de vînt. Deodată am văzut niște marinari cu găleți în mîini.

— Dezbrăcați-vă ! a strigat cineva dintre ai noștri.

Marinarii au coborît gălețile în mare. Peste puțin, a început o ploaie sălbatică, sărată, care a durat cam vreo jumătate de oră.

— Ni-e sete ! ! am strigat din nou. Apă ! Ni-e sete !

— Ei, nu fiți nerecunoscători. Înotați în apă și apă cereți ?

— Asta-i apă de mare !

— Atunci, așteptați să intrăm într-un lac și să vă pompăm apă dulce. Închideți.

Torentul s-a oprit.

Probabil că ordinul suna : „Aduceți-i sfîrșiți, neputincioși, dar nu morți. De la morți nu poți smulge declarații !"

Scopul lor a apărut clar, gol în fața noastră. Gloanțele lor cădeau deasupra noastră nu ca să ne omoare, ci ca să ne facă neputincioși. Morții ajută la preamărirea unei ideologii.

De aceea plutoanele de execuție nu doborau mai mult de patruzeci pe zi. Procentul celor exterminați l-au menținut pînă la capăt la acest nivel.

Exterminarea morală, însă, au trîmbițat-o pretutindeni. Au făcut din ea program național. Biciuire generală pentru întreg poporul. Victima va fi bătută pînă va deveni reptilă, pînă va ajunge la marginea gropii pe care i-o deschizi... dar nu-l lași să cadă într-însa. O să-și petreacă tot restul vieții pe marginea acestei gropi. Pe margine, dar nu înăuntru. Gata pentru înmor-

mîntat, dar să fie amînat în fiecare zi. Dacă în cursul acestei „prelucrări" va rămîne vreunul în mîinile tale, nu-i nimic. Nu-i cel mai mic rău. E cel mai mic bun.

Vaporul şi-a aruncat ancora la Lavrion în zorii zilei. Trist şi plictisit părea oraşul. Plin de coline cu cărbuni, ca şi cum lucrau uriaşe cîrtiţe în galeriile lor. Cenuşii şi încruntate erau şi vapoarele care aşteptau să fie încărcate.

Ne-au scos pe punte. Nişte marinari afumaţi şi nedormiţi ne priveau nemişcaţi. Insula Macronisos se înalţa în faţa noastră cheală şi stîncoasă. Gherete de piatră pe toate stîncile. Litere ciclopice orînduite din pietre văruite te lăsau să bănuieşti aproximativ ce a fost această „cădelniţă naţională" care ne aştepta.

Pe panta de mijloc se afla o coroană uriaşă, iar dedesubt era scris : „Trăiască Cădelniţa Naţională !" la dreapta ei : „Primul batalion de pionieri", iar la stînga : „Al doilea batalion de pionieri". După inscripţia asta, la capul insulei ne aştepta groaznica închisoare denumită Sfa. Acolo ne pregătiseră primirea. Călăii ne aşteptau în uniforme de sărbătoare — centiroane albe, cizme cu ţinte, ciomege albe. Toţi erau de aceeaşi statură — înalţi, robuşti —, cu sprîncenele împreunate.

Întîi au venit pe vapor trei ofiţeri. Ne-au aliniat pe punte, şi superiorul lor a rostit o cuvîntare :

— Ascultaţi aici ! Vaporul după debarcare se va îndrepta spre Pireu. Care dintre voi se simte grec să rămînă pe punte. Ceilalţi să coboare pe insulă, ca să meargă la Şcoala de corecţie. Vă informez : este zadarnică orice speranţă că e posibil să nu semnaţi şi să rămîneţi în viaţă. Nu mai am nimic de adăugat. Dăm citire listelor nominale. Cei care-şi aud numele şi sînt greci să rămînă pe loc, ceilalţi să înainteze cinci paşi. Poftiţi, domnule sublocotenent.

Un bărbat tînăr, elegant, cu mustaţă şi cu ochelari de soare a înaintat, a luat de la ofiţerul de transport lista şi a început să citească.

Toţi pînă la ultimul am înaintat cei cinci paşi pînă-n dreptul semnului care fusese destinat grecilor.

Căpitanul şi-a frecat mîinile, satisfăcut.

— Bravo! a strigat. Unde-i sergentul cu declarațiile? Așa! Frumos! Acum pune-i să ia locul călătorilor. Pleacă. Haide, că ne-a apucat prînzul.

Sergentul s-a apropiat de primul, însă s-a întors imediat către căpitan.

— Domn' Căpitan... Nu semnează!

— De ce nu semnează? De ce nu semnezi, mă?

— Pentru că sînt grec.

— Atunci, semnează „Sînt grec".

— Aceasta am semnat-o cu sîngele meu. N-o semnez cu cerneală.

— Bestie! Trădătorule! Las', că ai să vezi tu! N-ai văzut probabil ce ți se pregătește afară. Cine vrea să semneze?

— Nimeni! am strigat toți într-un glas.

— Pregătiți debarcarea!

Cel cu mustață și cu ochelari de soare s-a amestecat printre noi, de parcă ar fi căutat ceva. S-a oprit în fața mea.

— Ce fel de rudă sînteți cu scriitorul? m-a întrebat.

— Nici una. Sînt chiar eu.

— Sînteți mobilizat? m-a întrebat tulburat.

— Mobilizat? Nu!

A stat puțin timp și m-a privit gînditor.

— Nu pot să înțeleg de ce v-au trimis aici. Pe cei de peste douăzeci și cinci de ani îi duc în secția deportaților. Batalionul 5 — civili. Așteptați o clipă. Dacă va zice cineva să coborîți, spuneți-i că am ordonat să rămîneți ca suspect. Vă rog...

— N-am să spun „suspect", dar voi rămîne.

— Fie. Deci mă așteptați.

S-a întors după un sfert de oră cu niște hîrtii.

— E clar... mi-a zis îngîndurat. V-au destinat secției deportaților. Mă gîndesc cum să fac să nu călcați pe acest țărm. Nu veți suporta. Și pe deasupra, mai sînteți și bolnav. Există aici un caic care pleacă îndată spre golful 5, cu alimente. De-aș putea să vă îmbarc... Pe uscat faceți vreo două ore. Dar nu ăsta este lucrul cel mai rău. De la fiecare batalion pe unde veți trece vi se va cere declarație. Și știți cum. Nu asta-i problema. Trebuie... să vă trimit la secția dumneavoastră pe mare.

Ceea ce se va petrece aici nu veți avea puterea nu să suportați, dar nici măcar să vedeți. Vă rog din nou să nu vă mișcați din loc pînă nu mă întorc.

L-am oprit.

— Vă rog foarte mult... i-am zis. Poate că n-am să vă mai văd și aș vrea ceva. În toți acești ani am trăit într-o ură fără de margini.

— N-o să mă mai vedeți... Îmi este imposibil să mai suport. Am să înnebunesc sau am să mor.

— Cum vă numiți ?

— Lambrinopulos... Nu funcționez aici, ci la V-ETO [1]. Dar și acolo e la fel.

L-am văzut intrînd în șalupă și îndreptîndu-se spre uscat. Apoi a apărut pe un deal unde se afla o clădire albă pe care fîlfîia un steag.

Ce a făcut, ce a spus, nu știu. După puțin, s-a întors cu o hîrtie și cu un soldat înarmat cu pistol automat.

— Însoțitorul dumneavoastră, mi l-a prezentat. Vă va conduce pînă la destinație.

A plecat fără să mai salute și fără să mă privească.

Debarcarea continua. În curînd, toți erau adunați pe un povîrniș. Ultimul caic m-a luat și pe mine. Dar nu a plecat. S-a întors la mal și a așteptat. Vaporul a ridicat ancora. Atunci, s-a auzit o goarnă dinspre colină, Suna „asaltul". Imediat, de după deal s-au auzit răpăiturile mitralierelor și totodată strigăte pline de revoltă ale unor soldați și s-au văzut fluturînd în aer niște ciomege.

Trăiam un coșmar. Asemenea urlete nu auzisem niciodată pînă atunci. A început o luptă inegală și turbată. Aveai impresia că niște nebuni au dat buzna într-o expoziție de păpuși și au început să le spargă. După primul asalt, toate victimele care pînă atunci scăpaseră nelovite și-au lăsat lucrurile și-au rupt-o la fugă. În urma lor au pornit și soldații, ca lupii.

Caicul între timp se încărca. Eu stăteam tăcut lîngă însoțitorul meu. Ciudată era purtarea acestui soldat ! La început a stat liniștit ca o pasăre bolnavă. Apoi,

---

[1] V-ETO — al doilea batalion de pionieri.

dintr-o dată, a sărit în picioare și a început să tragă în aer și să strige :

— Uraaa !! Bravo, Cothras ! Loviți-i, băieți ! Trăiască Cădelnița noastră națională ! Să-mi trăiești, Cothras ! Uraaa !!

A golit tot încărcătorul automatului, apoi s-a așezat din nou în fața mea și a început să moțăie.

Masacrul, nebunia, groaza au continuat, acolo pe povîrniș, fără întrerupere. Cum obosea un detașament, apărea de după deal altul, mai turbat, în formație de luptă.

Vaporul a plecat. Nu se mișca nimeni pe el. Totul părea înțepenit, zăvorît, mort. Numai el se legăna, ca o fantomă.

A trecut o oră. Pe povîrniș se mai vedeau alergînd cîțiva oameni. Apoi s-au prăbușit și ei. Atunci, formațiile de luptă s-au strîns în jurul celor căzuți și s-au pornit să cînte.

Printre dealuri, niște umbre ies de după corturi și umblă de colo-colo... Oameni străini lor înșiși... Care n-au înțeles nici măcar ce s-a întîmplat acum cîteva minute în fața lor.

Am priceput. Corturile acelea sînt adăposturi pentru nebuni.

Caicul — în sfîrșit — și-a desfăcut cablul. Corul, sus pe povîrniș, cînta triumfal.

— Uraaa ! ! a urlat din nou însoțitorul meu, și a început să cînte și el, bătînd ritmul cu mitralieră. Trăiască Grecia ! Trăiască școala noastră patriotică ! Am învins !

Sus în vîrf, unde se afla clădirea cu steag, se distingea un om singuratic cu mustăcioară și cu ochelari de soare.

— Uraa !! Am învins !! Domnule sublocotenent ! Am învins !

Silueta sta nemișcată, împietrită, parcă trăind în afara gratiilor acestei lumi de coșmar.

Însoțitorul meu s-a așezat și a început din nou să moțăie...

Marea, încet-încet, se potolea. Caicul înainta neînfricat spre Trianemi[1]. Așa botezaseră ai noștri regiunea care mă aștepta. Santinela mea se purta acum ca și cum n-aș fi existat. Cum i-a scăzut și i s-a topit atît de brusc entuziasmul? Dar oare el era santinelă, sau deținut? Nici o clipă nu și-a amintit că păzește pe cineva despre care — desigur — i-au șoptit că este „extrem de periculos". Sta chircit într-un colțișor, privindu-și atent unghiile. Apoi s-a ridicat, a făcut cîțiva pași, trăgîndu-și automatul de curea ca pe-un animal bolnav. Unde au dispărut entuziasmul, răpăitul mitralierei și urările lui? Cum de s-a moleșit acest flăcău războinic?

Spre amiază, caicul a ancorat între două stînci. Au apărut, coborînd dealul, un grup de jandarmi.

— Uuu!... a strigat unul dintre ei.

— Uuu! a făcut din cabina sa căpitanul.

— Voi aduceți deținutul?

— Noi.

S-au apropiat. Era un plutonier cu trei jandarmi.

— Unde este jandarmul însoțitor? a întrebat plutonierul.

— Nu sînt jandarm însoțitor!! a spus încruntat santinela. Eu sînt însoțitor soldat.

— Totuna. Ni-l predai?

— Hai și luați-l.

M-am ridicat, mi-am luat lucrurile și l-am urmat.

— Stai. Stai o clipă, îmi zise lîngă podeț. N-ai să poți trece singur. Dă întîi boarfele. Așa. Hai, acum ține-te de mine. Hopa! Ia-l în primire. Aveți și niște alimente, a spus către plutonier. Nu le luați?

— Acuși. Acuși sosesc deținuții de corvoadă. Ce noutăți pe la voi?

— Hm... Așa și-așa. Ai voștri?...

— Fain. De-o săptămînă avem curse de motocicletă.

— Adică?

— Adică... dizenterie.

— Așa? Și de unde?

— De la muște. Au înnegrit locul.

— Cine-i comandant aici?

---

[1] *Trianemi* — locul unde se întîlnesc trei vînturi.

— Sifakis.

— Sifakis ? Nu cumva e unul mustăcios, care umblă cu un arcan în mînă ?

— Exact.

— Înjură. Totuşi... mi s-a părut om bun. Sau greşesc ?

— Aur curat. Bărbat ! Iute la mînie, măi frate ; într-o zi a aruncat bastonul într-un jandarm. Ei, iată-i şi pe cei de la corvoadă, Domnule Rapsomanikis !... (mînecă cusută).

Cel care răspundea la acest nume expresiv s-a aprins.

— Te-ai făcut plutonier, bă, şi mai trăieşti încă în viaţa civilă ?

— Să mă iertaţi, domnule locotenent.

— Ăsta-i deţinutul ?

— Da.

— Hm... ăsta-i ăla care găseşte că Grecia este prea mare şi vrea s-o înjumătăţească ? De ce, bă, vreţi să vindeţi jumătate din Grecia ?

— Ca s-o salvăm de cei ce vor s-o vîndă întreagă ! îi zic.

Locotenentul a dus mîna la pistol.

— Vîndutule ! Am martori. Am să te împuşc şi-am să fiu şi avansat ! Te-au auzit cu toţii.

În clipa aceea, în faţa mea s-a petrecut o scenă care m-a uimit. Santinela mea, fără să stea pe gînduri, a ridicat automatul.

— Halt ! a strigat. Ascultă aici, domnule Rapsomitis (nas cusut). Un fir de păr de-i clinteşti, te-am curăţat. Vă secer pe toţi, bă ! Înapoi ! Înapoi ! Ia laba de pe pistol, domnule Minecă. Deţinutul este al meu !

— Cum al tău ? a bîlbîit, tremurînd, locotenentul. Tu pur şi simplu ai primit ordin să ni-l aduci.

Soldatul s-a lovit cu patos peste piept, în locul unde ţinea actele mele.

— Actele lui sînt încă aici. Şi atîta timp cît sînt încă la mine, deţinutul este al meu ! Ai priceput ? Dacă aveam poftă să-l văd curăţat, l-aş fi curăţat eu. Ia-l mai întîi în primire, pe urmă n-ai decît să-l faci ciur.

Locotenentul s-a înmuiat.

— Frumos ! Predă-l atunci după regulament.

— O clipă. Cum ați spus că se numește comandantul dumneavoastră dom' sergent ?

— Sifakis.

— Ei, numai în mîinile lui Sifakis am să-l predau.

— Ce mai e și asta ? s-a supărat locotenentul. Am ordin să-l iau eu în primire.

— Numai în mîinile lui dom' Sifakis. Ți-am spus-o și ți-o repet.

— Și de ce ?

— Pentru că e bărbat, bă ! El, bă, nu joacă țurca cu deținuții. Ascultă aici, deținutule ! mi s-a adresat. Fii liniștit. Cît timp sînt eu aici, nici un nebun n-o să se atingă de mustața ta, chiar dacă n-ai așa ceva. Să mergem acolo pe platou. Iar dumneavoastră, domnilor, duceți-vă după domnul Sifakis. Eu unul nu dau deținutul în mîinile altcuiva.

— Domnul Sifakis absentează... a spus locotenentul.

— Unde ? În America ? Nu-i nimic. Îl aștept să vină. Catrafuse avem destule. O să ne întindem aici ca spartanii pînă ce vine domnul Sifakis. Hai, mă deținutule. Nu-ți face inimă rea. Țigări avem, cît despre loc, este al nostru.

— Greșiți ! a spus arțăgos sublocotenentul. Aparține jandarmeriei regale !

— Așaa ? Atunci, e-n regulă ! Intrăm în caiacașul nostru.

Rapsomanikis era la strîmtoare. S-a întors spre sergent.

— N-avem încotro. Trebuie să te duci după comandant.

Sergentul s-a dus ; părea aproape mulțumit. Însoțitorul s-a întors spre mine :

— Hai acum. Lungește-te pe catrafuse. Aprinde și o țigărică. Așaa. Nu da doi bani pe ei.

Încet-încet, furia i s-a domolit. Așa că atunci cînd a sosit Sifakis era liniștit — moțăia.

— Ce fuse p-aci, Rapsomanikis ? l-a întrebat Sifakis aspru pe locotenent.

Era un bărbat înalt, corpolent, păduros ca vechii haiduci cretani. Își aruncase ciobănește mantaua, și în mînă ținea un ciomag noduros.

— Răzvrătire, domnule colonel. Soldatul ăsta, însoțitorul, refuză să predea deținutul.

Santinela mea a luat poziția de drepți și a salutat.

— Să trăiți domnule comandant !

— Di ce, mă omule, nu-l predai pi deținut ?

— E periculos, să trăiți !

— Da ci reprizintăm noi acilea, mă iroule di paie ?

— Nu deținutul — să trăiți, domnule comandant —, domnul Rapsomanikis e periculos.

— Cum ziseși ?

— A scos pistolul să-l împuște aici sub ochii mei, să trăiți, domnule comandant. Și eu l-am împiedicat. Hîrtiile lui sînt încă la mine în buzunar. E periculos, să trăiți, domnule comandant, Rapsomanikis adică. Îl întărîtă pe deținut cu gura, și cînd vrea și el să-i răspundă, scoate pistolul. M-am temut să i-l dau pe mînă, să trăiți, domnule comandant. Pentru că face glume grosolane cu pistolul. Eu i-am zis că am să-l predau unui bărbat !

Sifakis s-a întors spre sergent.

— A zis, mă, el vorba asta ?

— A zis, să trăiți, domnule comandant. A spus : „Eu am să-l predau numai domnului Sifakis, care este un adevărat bărbat". Așa a spus.

Sifakis și-a mîngîiat mustața.

— Și di ce, bă Rapsomanikis, ai vrut să-l ciuruiești ?

— A recunoscut aici, domnule comandant, în fața tuturor, că Grecia e a lui și ne-a interzis să ne amestecăm și noi.

Santinela a salutat din nou.

— Nu a spus așa ceva omul, să trăiți, domnule comandant. Domnul Mînecă l-a întărîtat cu vînzări și cumpărări, și deținutul, care are o limbă cam sărată, l-a luat la fix.

Sifakis s-a întors către aghiotantul său.

— Ce vorbe le spui oamenilor, măi Rapsomanikis ? De ce vorbești despre vînzări și cumpărări ?

Apoi s-a întors spre mine.

— Eşti comunist, mă dităinutule ?

— Da, domnule comandant.

— Bravo ! Lucru curat. Şi ai să semnezi declaraţia că renunţi ?

— Nu.

— Bravo încă o dată ! Şi eu la fel aş fi făcut. Dar statul este anticomunist, măi dităinutule. Şi eu sînt slujitorul statului anticomunist, şi tu prea te pui contra, prea eşti încăpăţînat... De asta ai să şi mori. Şi pentru ca să nu mori — pentru că noi şi voi acum sîntem care pe care —, ca să nu mori, zisei, o să semnezi declaraţia ?

— Nu.

— Bravo ! Socotelile bune fac duşmani buni. Predă actele, soldatule. Predă-mi-l mie. Eşti mulţumit acum ?

— Da, domnule comandant.

— Eşti din Creta, măi ?

— Nu, din Lacedemonia.

— Nu vă-nghit. Noi doi ne mîncăm ca nişte fraţi vitregi. Asta pentru că semănăm. Dă-mi acum să-ţi iscălesc dovada şi pleacă sănătos. N-am să-l împuşc pe dităinutul tău. Ce spune legea. Hai şi tu, măi dităinutule. Ia-ţi lucrurile, măi băiatule, şi du-te în cuşca ta. Acolo te aşteaptă ai tăi, care-ţi vor spune ce trebuie şi ce nu trebuie să faci. Am terminat.

Şi-a luat ciomagul şi a plecat. Mi-am mai amintit de el mai tîrziu, cînd a sosit ceasul nebuniei şi al masacrului. Dar nu mai era lîngă noi. Sifakis era cremene curată din Creta ; din soiul ăla de oameni pe care te bucuri să-i ai duşmani.

CAPITOLUL IV

Trianemi e o anexă a iadului. Primul, singurul, tristul şi deprimantul lucru pe care-l vezi cum păşeşti pe uscat este un copac. Copac ? Mai repede o siluetă uscată cu crengile aruncate pe spate, ca o femeie ce plînge. O siluetă din timpurile străvechi împietrită în timpul bocetului şi transformată în copac singuratic.

Nici păduri, nici copaci nu există, decît pietre, numai pietre colţuroase. Copacul acela este singurul. De ce nu l-au ars şi pe ăsta ? Pentru că la Trianemi focul era interzis ; să nu fie incendiată „pădurea" sau mai degrabă să nu treacă vreun vapor în larg să vadă focul, şi apoi să înceapă să zvonească că grecii sînt barbari şi că trăiesc încă în perioada focului, şi că permit să debarce în acest infern oamenii ! Tocmai noi, care sîntem atît de umanişti, încît i-am omorît pe toţi amiralii flotei ateniene pentru că au lăsat neînmormîntate cadavrele perşilor învinşi. Noi cinstim atît de mult moştenirea noastră umanistă, încît am hotărît să ridicăm un nou Partenon, mai mare. Şi deoarece pe stînca noastră sfîntă nu încăpea, l-am ridicat la Macronisos.

Abia acum ştim de ce minerii din Lavrion [1] erau înainte atît de palizi. Tînjeau după un nou Partenon.

Burniţa sărată cade de jur împrejurul insulei albind-o. Scoicile nu pot trăi acolo, şi nici algele nu pot să se înrădăcineze. Ceea ce domneşte şi se întinde pe toată insula este o idee uscată, pîrjolită, pe care numai un cuvînt bisilabic o poate exprima : S e t e a.

Buzele oamenilor se usucă încet, dureros, de parcă ar repeta mereu, în somn, cuvinte pe care le-a rostit

---

1 Lavrion — oraş străvechi, aflat în faţa Insulei Macronisos, lîngă Cap-Sunion.

un învățat acum două mii de ani, și pe care nimeni nu le poate tălmăci, dar pe care aici toți le înțeleg : „Ili... Ili... Lama... Savahtani".

Dar, apropo, de cînd locul acesta se cheamă „Trianemi" ? Cînd botează oamenii locurile ? Atunci cînd le descoperă. Noi l-am descoperit abia acum și tot acum l-am botezat.

Trianemi astăzi este un oraș de pînză cu unsprezece mii de locuitori, împărțită în cinci „ghetouri" (trei despărțituri cu sîrmă ghimpată), care sînt denumite CUȘTI — și pe drept. „Fiarele" însă sînt toate bolnave. Și așa le trebuie. Dacă nu vor să se însănătoșească... Leacul este „acceptabil" și făcător de minuni. Nu îl iei, ci îl dai. O semnătură. O simplă semnătură sub o declarație fină ca mătasa, care prin aspectul ei te înrobește și te face să te înfurii pe cei ce-o disprețuiesc. „Declar, după o gîndire îndelungată și fără a se exercita asupra mea vreo violență sufletească sau corporală, că spontan și voluntar... etc, etc."

Cum să nu se înfurie, așadar, călăii și să nu vă facă piftie dacă vă purtați atît de grosolan în fața poeziei lor atît de fine ? „După o îndelungată gîndire", își spun, bă jigodie ! Nu-ți spun „după ciomăgeală" ! Are minte ciomagul ? Nu. Deci... Du-te la mama dracului !

Trianemi este un oraș nefortificat. Nu este atacat niciodată din afară. Dacă asediatorii sînt în toane rele, sar peste sîrma ghimpată, intră în cuști, și-i toacă pe cei dinăuntru. De pe creste se aude monoton și anost același refren : „Paznici, vegheați !"

După asalt, vitejii paznici se întorc în cuiburile lor, ca să se bucure de somnul cel binemeritat.

Acolo unde se sfîrșesc cuștile au construit un cuptor. Ministerul care l-a ridicat cu mîinile și cu sudoarea noastră îl numește „brutărie".

Orașul nostru nu se află pe malul mării. Teama de evadare i-a făcut pe edilii lui să-l ridice ceva mai încolo, de o parte și de cealaltă a pîrîului, după cum i-a zis domnul Bre-Ianis, cel care și-a aruncat rasa și a îmbrăcat vestonul de jandarm. Domnul Bre-Ianis, emi-

nența gri a lagărului, avea viitor. Două stele străluceau deja pe umerii lui, prevestind o întreagă constelație. „De o parte și cealaltă a pîrîului“ așadar (probabil că a citit undeva că toate marile metropole se construiesc de o parte și de cealaltă a fluviilor...)

Iar mai sus se întindeau sub soare pînzele de cort ale „orașului“ nostru. Numai un cartier era liber, fără gardă. Acolo se mutau pînă sosea vaporul cei care părăseau cetatea, cei care semnînd declarația rupeau orice convenție sufletească cu noi. Și mai sus începea o colină uscată, pe care din loc în loc creșteau niște tufe slăbănoage, lipsite de pămînt în care să-și înfigă rădăcinile. Iar și mai sus se vedeau culmile succesive ale dealurilor, toate cu cîte-o gheretă în vîrf. De acolo răsunau în fiecare miez de noapte strigătele : „Paznici, vegheați !“ Strigătele pluteau peste insulă și se stingeau în depărtare, în Marea Egee.

Trianemi este o anexă a iadului, spuneau bătrînii noștri. Și aveau dreptate. Ca să nu ne zboare corturile crivățul sau austrul nebun, trebuia să le ancorăm. Dinspre vîrfuri se rostogoleau pietre, nori, ploi torențiale... Primul tău gînd este acesta : „Aveau dreptate cei care ne-au spus-o la debarcare, că aici o să murim cu toții“. Și așa îți vin în minte aforismele înțeleptului Bre-Ianis : „Poarta Macronisosului nu se poate deschide. Eu n-am cheie. Toate cheile se află la voi. Deschideți-le și plecați. Sînteți liberi. N-ați înțeles ? Sînteți liberi. Mai liberi decît mine. Eu, ca să mă duc acasă, trebuie să cer aprobare, și, dacă pînă la urmă mi-o dau va trebui să mă întorc la ora exactă. Eu sînt aici deținutul adevărat. Dar, eu, la urma urmei, port uniformă. Sînt în slujbă. În slujba patriei. Voi în slujba cui sînteți ? Să v-o spun tot eu. În slujba trădătorilor patriei.“ V-am vorbit mai înainte despre cheie. Nu m-ați întrebat însă despre ce cheie e vorba.

— Știu.

— Și n-ai s-o folosești ?

— Nu. Am aruncat-o în mare.

— Du-te la dracu atunci ! Dobitocule ! Moarte vînduților !

În fiecare săptămînă ancorează aici un vas-cisternă, care ne aduce apă ruginită. Atunci, sacagiii strigă : „A sosit hîrdăul. Luați-vă gălețile și veniți după apă !"

Dar de cele mai multe ori „fîntîna" dormitează ancorată în spatele movilelor de cărbuni. Căpitanul ei nu prea se supără. Este și filozof.

— „Setea este leac, zice. O să-i vindece de ateismul lor. N-au apă. E adevărat. Ar trebui să-l roage pe Dumnezeu ca să plouă. Dar n-o fac. De asta or să moară cu toții."

Am mai spus că Trianemi este împărțită în cinci cuști, înconjurate cu sîrmă ghimpată. M-au aruncat în a cincea. Această cușcă e tocmai sus, lîngă vîrf. Așa că pentru ca să cobor la mare trebuia să-mi trag sufletul de două ori. Au știut ei unde m-au dus. Acolo pe-aproape este și „sanatoriul" : un cort în care mor tuberculoșii.

Soarele pîrjolește totul. Ai zice că topește insula, care fumegă.

— Umbră ! strigăm. N-avem pic de umbră.

— Sînteți cu toții niște mincinoși ! răspunde Brelanis. Toată noaptea aveți numai umbră. A, vreți umbră și ziua ? E simplu. Semnați ! Semnați cîte-o declarație, și aveți umbra în buzunar !

Deodată, se opri în fața unui bătrîn cu un turban mitileneian pe cap.

— Vrei și tu umbră ?

— Păi ?

— Lumea cealaltă care te așteaptă are cîtă vrei.

— Hm... Hm...

— De unde ești, tu, bă ?

— Din Lesbos, ți-am mai spus. Adică din Mitilene.

— Și vrei umbră ?

— Vreau, de ce să nu vreau ?

— Îți dau.

— Dă-mi.

— Stai. Cum... așa, pe degeaba ?

— Dar cum ?

— Dă-mi o semnăturică, și...

— Slăbește-mă !

— Ce-ai zis ? urlă Bre-Ianis.

— Am zis : Slăbește-mă.

Bre-Ianis se scărpină pe obraz de supărare.

— Bătrîn împuțit ! Javră ! Vîndutule ! Pleacă ! Pleacă să nu-ți despic capul și să-ți curgă toate tărîțele afară. Pleacă. Ți-am spus. Pleacă ! Vîndutule ! Vîndutuleee !!

Chiar lîngă malul mării sînt înșirate niște gherete albe. Jur împrejurul lor forfotesc oameni epuizați. Dizenterie... Oamenii nu se mai duc la corturile lor, pentru că pînă să ajungă acolo trebuie iar să se întoarcă în grabă, și nu au putere. Acestea erau cursele de motociclete pe care le lăudase sergentul. Sifakis a cerut pe limba lui cretană să-i trimită praf pentru stîrpirea mușteloor. Ministerul însă i-a răspuns că l-au trimis aici ca să lupte cu ideile, nu cu mușteloe. Pînă la urmă, Sifakis a luat un caic și a plecat să-și procure singur praful.

În cortul meu trăim frățește macedoneni, thesalieni, peloponesieni. Responsabilul nostru este un cizmar din orașul Preveza, care din cauza deportărilor și-a uitat meseria. Formăm o mică Grecie frățească. Ne spunem „Mițos al nostru, Ianis al nostru, Periclis al nostru, Sotiris al nostru" și sîntem gata să ne dăm somnul ca să poată dormi careva dintre-ai noștri cînd e ars de febră.

Toți sînt țărani, în afară de Tanasakis, care cîndva a pășit pentru prima și ultima oară pragul universității.

Într-o zi mi-a venit și mie rîndul să fiu chemat de domnul Bre-Ianis. M-a întîmpinat lingușitor, cu temenele și cu țigări.

— Cuum ? Vă cunosc. Desigur, sînteți renumitul nostru scriitor. Ce cinste pentru noi, dar și ce tristeță ! Aveți nevoie de ceva ? Ce vă lipsește ?

— Ceea ce lipsește tuturor. Personalul, nu doresc nimic. Dacă vreți să dați dovadă de puțină omenie, aveți aici teren larg. În primul rînd apa. De ce ne lipsiți de apă ?

— Regret. De cinci zile așteaptă „fîntîna" timp favorabil ca să iasă în larg. De vină, cum singur vedeți, sînt aceste furtuni. Dar cu dumneavoastră vreau să vorbesc la alt nivel. Poftiți... ideile noastre sînt astăzi înarmate. Schimbăm focuri de armă reciproc. Dar doi oameni culți pot, presupun, să încheie un mic armistițiu,

ca să discute în mod pașnic. Prietene... vă rog să nu vă miraţi. Sînt comunist. Cărţile lui Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, ale lui Karl Marx sînt şi bibliile mele. Egalitate... Cine are ceva contra? Într-adevăr... este panaceul fericirii omeneşti. Dar, vai, valoarea ideilor se verifică în practică. Pe o şesime de glob s-a aplicat o experienţă. Şi a eşuat. Omul nu a fost scutit de foame şi de groază — mai ales de groază. Chiar şi Lenin dacă trăia s-ar fi purtat ca un bărbat, aşa cum de altfel s-a purtat toată viaţa. Ar fi rugat adică ideile să se întoarcă în rafturile lor, iar el s-ar fi urcat în amvonul lumii şi ar fi recunoscut că a căzut în eroare. Apoi ar fi predat cîrma reprezentanţilor lui Dumnezeu, iar el s-ar fi întors la căsuţa lui, unde s-ar fi ocupat de cultivarea florilor. Acum să revenim la dumneavoastră. Sincer, vă felicit pentru ideile dumneavoastră. Dar vă compătimesc pentru aliaţii dumneavoastră. Da, prietene... V-aţi aliat cu nişte oameni grosolani şi sîngeroşi. V-aţi urcat — de bunăvoie — pe acelaşi vas cu ei şi n-aţi observat că vasul este pirat şi că echipajul se compune din nişte brute îngrozitoare. Acum, vasul se scufundă, şi vă întreb ce veţi face? Dacă erau toţi ca dumneavoastră... adică pur idealişti, prieteni ai omului, prieteni ai dreptăţii... aşa da. În acest caz, aş fi fost şi eu alături de dumneavoastră. În aceleaşi tranşee, sub acelaşi steag. Însă mă mir cum dumneavoastră n-aţi observat că steagul lor are ca simbol instrumente de represiune. Spuneţi-mi, cum?

— Domnule Bre-lanis... Cum a spus bătrînul din Lesbos?

— Cum?

— „Slăbeşte-mă"... nu-i aşa? Deci... slăbeşte-mă! A sărit în sus ca opărit.

— Cum? Ce-ai zis, bă? Bă bestie! Bă vîndutule! Ce-ai spus? Afară! Afară! Am să te rup în atîtea bucăţi, încît n-ai să le poţi aduna! Pistolul! Pistolul!

Ceilalţi ofiţeri, ieşiţi de prin corturile lor ca să urmărească discuţia „la alt nivel", rîdeau pe sub mustăţi.

M-am îndreptat spre cuşca mea, rîzînd în mine şi frecîndu-mi palmele. Prin crăpătura unui cort am văzut un om cu o siluetă elegantă, cu haine albe, cu părul

și sprîncenele albe și am tresărit. El să fie oare ? El... „Moș Gerilă" al nostru ?... Vechiul și dragul nostru idol din prima deportare ? M-am apropiat bucuros. De mulți ani nu-l mai văzusem.

N-am făcut decît cîțiva pași și m-am oprit în fața lui. S-a înfuriat.

— Pe cine cercetează cu atîta profunzime excelența dumneavoastră nulitate ?

Nu m-a recunoscut. Era fără ochelari. Știam că atunci cînd se supără se transformă într-un dicționar enciclopedic foarte erudit.

— Faceți parte dintre cei noi veniți ? m-a întrebat scandalizat.

Am tăcut.

— Ciuperci surde ai mîncat, mă Cristosul tău, ești surd ? a întors el foaia. Aretinos ! a strigat pe cineva dinăuntru, vino să-l îmbrînceșți pe obraznicul ăsta care se strîmbă ca un fund de maimuță !

Cel ce răspundea la numele de Aretinos s-a ivit în deschizătura cortului.

— Ce vrei să fac, domnule Nicolaki ? Doar e prietenul tău !

— Care prieten ? N-am legat niciodată prietenie cu cîrmacii și hamalii din porturi.

— Dar este unul dintre fiii flecărelii.

— Cine ?

— E strengarul dumitale preaiubit.

— O, ceruri ! Ai sosit, așadar, vrăbiuță guralivă ? Golănașule ! Ce glume de prost gust sînt astea ? Vino... vino să-ți fac cafeluța. Vino, pentru că toate aceste monocotiledonate și policotiledonate s-au cuminți și mor de plictiseală !

Ne-am îmbrățișat. Fața-i copilărească se brăzdase puțin. Dar nu-și pierduse strălucirea.

— Haide, m-a poftit, cu dragoste, în cort. Aici m-au strangulat viperele. Iată-le. Toate sînt niște ființe fără rușine și fără pic de gust. În loc să savureze cafeaua, o înghit ca pe-o doctorie. Bagă de seamă să nu le semeni. Chiar acum i-am gonit în brînci pe toți flăcăii Hoardei de aur. Mirosul flecărelii lor plutește încă în atmosferă. De asta i-am alungat pe toți. Numai Are-

tinos a rămas, dar și el provizoriu, din motive de sănătate. Ia loc.

Lîngă perna lui era deschisă o carte de telefoane. Era, zicea, singura carte de literatură pe care i-a permis s-o ia jandarmul care-l arestase.

— Ce nevoie ai de ea? Faci exerciții de memorizare?

— Studiez psihologia. Aici poți vedea pe viu în ce măsură omul este sclavul numelui său.

În deschizătura cortului a apărut un omuleț slab, jalnic, dar simpatic totodată, numai zîmbet și temenele.

— Și acum, iată-l pe antipodul tău! a strigat „Moș Gerilă". Poftiți! Politețea în exil. Apropie-te, nobil prieten, să te prezint: *„Ecce homo"*! Iată cea mai groaznică și mai nesuferită creație a Mamei Natura. Și după toate astea mai este și un autentic răufăcător al săracei noastre literaturi.

Omulețul, în loc s-o ia la fugă, s-a înclinat și mi-a întins mîna.

— Mă bucur. Mă bucur sincer.

— Nu te grăbi să te bucuri! l-a întrerupt amfitrionul. Curînd, ai să regreți amar. Așteaptă. Mai sînt așteptate și alte reptile. De asta vă rog să le transmiteți tuturor că de mîine rectoratul va fi închis pentru renovare.

— Ce renovare vrei să-i faci, arhondule? l-a întrebat unul. Tot cort va rămîne.

— M-am referit la renovarea clienților. Se va interzice intrarea sciților, hunilor etc. Flecarii să-și creeze un club al lor. Stabilimentul nostru, de mîine se transformă într-o nobilă ceainărie, pe care o vor frecventa numai oameni de seamă, ca de exemplu episcopicul domn Invriotis, apoi eschilicul domn Catrakis, vulturescul domn Fotiadis, domnul Carusos, slujitorul legii, domnu Sarlis, atamanii și polemarhii Gavrilidis, Sarafis, Avgheropulos, Mavromihalis etc., etc., care știu să respecte și au învățat să se poarte politicos. Am terminat.

Apoi s-a întors spre mine.

— Golanule, regret. Te afli pe lista expulzaților. Ai să părăsești imediat rectoratul, împreună cu întunecatul domn Ilias Iliu, care pentru o cafeluță cu caimac este

în stare să fure și ochiul maică-si. Îl expulzăm și-l stigmatizăm și pe el. Anunțați peste tot. Ieși, golanule ! Rectoratul este închis.

— Bine, arhondașule. Am plecat. Dar să știi : covoare de-o să-mi întinzi, de la cușca mea pînă aici, și cu zece ochi pe zi de-o să plîngi, eu n-am să mai calc niciodată în nobila ta ceainărie.

— Ia te uită ! S-a supărat, pleacă...

— Dar dumneata nu l-ai gonit, arhondule ?

De afară s-au auzit deodată niște fluierături.

— Primaa cușcăă !! Luați gamelele și veniți la popotă.

Am ieșit. Lîngă mine pășea, delicat, omulețul.

— Sînteți domnul Raptarhis ? l-am întrebat pe neașteptate.

Miniaturalul baronaș s-a clătinat, gata să cadă, de parcă ar fi avut loc un cutremur.

— Domnule, ce tot spuneți ? Ce idee !

— Bine, bine... V-am confundat.

— Fără doar și poate.

Bine, dar rău am mai început ! Ne-am ocupat de cafele și cunoștințe și am uitat pantoful. Cînd voi citi manuscrisul din pantof ? Și trebuie neapărat să-l citesc. Neapărat.

Unde și cînd ? Aici, zilele noastre sînt mici martirii, care durează douăsprezece ore. Pietrele ard — te miri cum de nu crapă. Marea desigur e lîngă noi, puteam s-o atingem cu degetul, dar nu aveam voie. Arșiță și plictiseală. Bine că mai există și rectoratul ! E adevărat că ne-a alungat pe toți amfitrionul. Dar peste trei zile a venit singur și și-a cerut scuze :

— Sufăr de singurătate.

Se îmbrăca întotdeauna cu mare grijă, în alb. Cămașă albă, păr alb, sprîncene albe. O mîngîiere pentru ochi. Cea mai dulce, cea mai respectată și cea mai iubită ființă a locuitorilor orașului nostru de pînză, pe care arhondul nostru i-a numit „triburi nomade".

Cum ne vedea apărînd de după sîrme începea să strige :

— Văleu ! Văleleu ! Vine hoarda de aur !

— Arhonde, zicea portparola hoardei de aur, ne-am gîndit şi am hotărît. E timpul să te odihneşti puţin după atîtea năvăliri. Întrerupem vizitele.

— Aşadar, plecaţi, mă părăsiţi cu toţii ? Mă lăsaţi cu toţii în neagra mea pustietate ?

— Nu e drept ca toţi lupii să se repeadă în aceeaşi stînă.

— Şi dacă eu doresc nedreptatea ?...

Aşa că am continuat să-l vizităm, să-i sorbim cafeaua şi să-i ronţăim dulciurile pe care i le trimiteau ai lui. Mîncam şi beam, iar el stătea în faţa noastră şi se bucura.

— Mîncaţi, beţi, vă veseliţi. De mîine, stabilimentul interzice intrarea cavalerilor şi nobililor. Falsifică atmosfera. Dar... ciudat ; ce s-o fi întîmplat cu parizianul acela cu temenele şi noblețe ? Aţi înţeles, cred, că vă vorbesc despre acel „Lambadias"... acel Adelbaran.

— Cum ai ziis ?

— Da, arogantule ! Îl numesc aşa din cauza micii lui staturi, ca şi pe cea mai mică stea a cerului, pe care arabii o numesc Adelbaran.

Era adevărat că de la un timp nu mai venise pe-acolo. Ba chiar am observat că din ziua în care l-am întrebat dacă el este domnul Raptarhis, de fiecare dată cînd mă zărea de departe se ascundea în primul cort din apropiere. Ciudat ! Nu cumva într-adevăr era eroul lui Kleomenis pe care l-au arestat ? Dar de ce să-l aresteze ? Sau poate că era altcineva, care-i semăna. Am hotărît să-l verific. O dată, în timpul mesei, îl văd că apare cu o gamelă în mînă şi se apropie de cazan.

— Domnule ! îl opresc.

— Oo ! Bună ziua. Ce fericire ! Cum vă simţiţi, stimate prietene ? De mult timp doream să vă văd.

— Dar de ce n-aţi mai trecut pe la „rectoratul" lui Maţakas ? Chiar astăzi v-am pomenit.

— Adevărat ? Ştiţi... studiul... apoi, starea sănătăţii mele, pentru că am o sănătate foarte şubredă... Mergeţi la cazan ? m-a întrebat după o pauză.

— Nu. Cortul nostru îşi ia mîncarea în grup.

— Hm, vedeţi, eu ţin regim.

— Atunci, vă aștept să plecăm împreună.

Ezită.

— Dar de ce să vă osteniți, pe o asemenea arșiță... ?

— Pentru o asemenea tovărășie...

— Totuși...

— Bine... cum doriți... să lăsăm pentru altă dată.

— Vă doresc poftă bună.

— Să nu uitați ; numărul cuștii și al cortului, să vin să vă caut eu.

— De ce atîta osteneală ? Lumea noastră este atît de mică, te întîlnești cu prietenii chiar fără să vrei.

— Oarecum. De pildă, a trecut atîta timp și abia astăzi am putut să ne întîlnim.

— Asta pentru că n-am ieșit din cort din cauza sănătății.

— Un motiv în plus. Un om bolnav are nevoie întotdeauna de cineva. Hai, spuneți-mi numărul cortului.

A rîs forțat.

— E, știți ceva ? Nu-l știu. Am să vă caut mai bine eu.

— Atunci, rețineți adresa mea. Cușca 5, rîndul 3, cortul 5.

— Mulțumesc. Vin neapărat, chiar astăzi.

— La revedere.

Eram mie la sută sigur că n-o să vină. De asta m-am ascuns și l-am urmărit, să văd în ce cort o să intre. Greu lucru, fiindcă umbla ferindu-se, în zigzag. „Dacă nu vine pînă diseară, atunci precis este domnul Raptarhis."

Bineînțeles că n-a venit, și astfel m-am convins că el era. Cum o fi căzut însă în mîinile Siguranței ? În dimineața următoare am dat buzna în cortul lui.

La început a vrut să se-ascundă, pe urmă și-a schimbat tactica.

— O, excelente prieten ! a strigat. Ce bucurie ! Tocmai mă pregăteam să vin la dumneata.

Purta un veston militar castaniu, decolorat, pantofi scîlciați și cravată. Cravata asta părea a fi chiar sufletul lui melancolic. I-am salutat și pe ceilalți din cort. Plutea printre ei ceva ca o nedumerire, o tristețe nedefinită.

— Luați loc, mi-a spus Adelbaran palid. Dar unde să ședeți ? Unde ?

— Există o soluție. Să ieșim afară.

— Nu e prea „gentil". Dar într-adevăr nu există altă soluție.

Vecinul lui, însă, a protestat.

— Dar de ce ? Veniți pentru prima dată în cortul nostru și plecați imediat ?

— Prieteni, le spun, voi veni, cînd doriți, și am să rămîn cît timp doriți. Dar altă dată. Astăzi i-am promis dumnealui.

— Fie... dar o să ținem cont.

Am ieșit, unul lîngă altul. Între cușca 4 și 5 era un loc gol, pe care-l denumisem „pădurea". Asta pentru că odată a încolțit acolo un lăstar. A crescut pînă la cinci centimetri. Am luptat să-l țin în viață, udîndu-l cu porția mea de apă, dar mai tîrziu, pe timpul setei, s-a uscat. Pădurea însă, a rămas și a luat numele meu.

Așadar, ne-am îndreptat spre „pădurea" mea și ne-am așezat.

— Hai, i-am zis tăios, aproape brutal. Nu-mi place să ne jucăm de-a șoarecele și pisica.

Mărul lui Adam era gata să-i sară, ca un dop de la o sticlă de șampanie.

— Spuneți ! Ați aflat ceva despre domnul Dalianis ?

Mărul lui Adam a jucat încă puțin speriat și s-a potolit.

— Asta era ? a zis ușurat, recunoscător. De ce nu mi-ați spus-o de atîta timp ? De-ați ști prin ce spaimă am trecut... Domnul Dalianis, încîntător tînăr... Cred că a fost executat. N-am aflat nimic precis... Dar era imposibil ca tînărul acesta să fie arestat și să nu fie executat. Îngrozitor ! Și-mi promisese că nimeni în afară de el n-o să știe.

— Dar la ce vă referiți, domnule Raptarhis ?

— Raptarhis ? Pentru Dumnezeu ! De unde... de unde ați aflat numele acesta ? Vă implor ! Nu-l mai pronunțați.

— De ce vă înspăimîntă acest nume ?

— Cum să nu mă înspăimînte ? L-am spus o dată, așa, la întîmplare, ca să-mi dau un nume, și de atunci a rămas, dar acum, din zi în zi devine tot mai periculos. Pentru că cine mă asigură că numele nu-i aparține unuia

care din clipă-n clipă așteaptă să fie pus în fața plutonului de execuție ? Ar fi tragic să-și riște cineva viața pentru un nume străin. Vă rog să-l uitați.

— Bine, domnule Bezovitis, cum doriți, îl uit.

— Ce mai e și asta ? a intrat din nou în panică.

— Ei bine, dar cum să vă spun ? Lagopatis ?

— Dumnezeule !

— Dar ce dracu, domnule, cum vă cheamă, în sfîrșit ? V-ați încărcat viața cu o grămadă de nume, și acum nu știți ce să faceți cu ele ? Pe de altă parte, de ce vă îngroziți ? Să nu vă aresteze ? V-au arestat, domnule ! Treziți-vă !

— Pentru Dumnezeu, mai încet, locul colcăie de spioni.

— Și ce vă sperie, ca nu cumva să afle Securitatea că v-au prins ? Dar pe ce lume trăiți, domnule Bezovitis ? Reveniți-vă !

— *Mon ami*... dar de ce să v-o spun dumneavoastră ? N-o să înțelegeți. Nimeni nu poate înțelege. Nu mi-e teamă că-mi vor cere viața, nu vă mirați. Mi-e teamă să nu-mi ceară declarația !

— Cuum ? ? Ei, domnule Bezovitis, gata ! Sînteți bun de legat !

— De ce spuneți așa ? Nu m-ați întrebat „De ce vă înspăimîntă atîta o simplă declarație ?“ Vă răspund : Pentru că nu sînt dispus s-o ofer. Cineva mi-a spus, pentru că trebuie să vă declar, că toți din cortul meu mă disprețuiesc — și unul dintre ei, vecinul meu, mi-a spus: „De ce, creștinule, nu le-o dai, ca să ți se liniștească în sfîrșit inima aia căcăcioasă ?“

— Și dumneavoastră ce i-ați răspuns ?

— „Să le-o dau ? i-am spus. Domnule ! Prefer o mie de execuții !“

Soarele ne pîrjolise. Nu mai puteam suporta. Am hotărît să ne despărțim și să plecăm la corturile noastre.

— Și cum să vă numesc de azi înainte ? l-am întrebat la despărțire.

— Nu știu. Mi-e frică de toate numele străine.

— Atunci, spuneți-mi-l pe-al dumnevoastră.

— Asta n-o s-o aflați *jamais*.

— Nu-i așa de greu... Într-o zi o să vă strige numele la apel și-am să-l aud.

— Și de unde o să știți că este al meu ?

— Aaa ! Domnule, sînteți un om imposibil, îi zic supărat.

— N-o să mă înțelegeți. Nimeni n-o să mă înțeleagă.

— Dumneavoastră vă înțelegeți cumva ?

— Vă înșelați, îmi zise prompt. Aș dori tuturor să se cunoască tot atît de bine precum mă cunosc eu. De altfel în curînd se va sfîrși toată această tragedie și veți avea prilejul să mă cunoașteți mai bine.

— Credeți, într-adevăr, că se va sfîrși repede ?

— Desigur. Nu vedeți că jandarmii nu sînt aprovizionați cu îmbrăcăminte de iarnă ?

— Într-adevăr, domnule Raptarhis, aveți dreptate. N-am să vă pot înțelege niciodată.

Ne-am despărțit. Rămas singur, n-am făcut nici doi pași, și cineva m-a strigat pe nume. M-am întors. Era vecinul cel „aspru" din cortul lui.

— Mă iertați... mi-a zis el. Îmi pare rău că împrejurările nu ne-au permis să vă cunoaștem mai devreme. Velonis. Spuneți-mi dumneavoastră ce să facem cu această mortăciune pe care ne-au aruncat-o în cort. De douăzeci de ani mă tîrîi prin închisori și lagăre. Însă, asemenea specimen n-am întîlnit niciodată în viața mea, vă jur ! Nu cumva știți dumneavoastră cine este ?

— Mai puțin decît oricine. Dumneavoastră ce știți ?

— Cine-i nu știu. Dar ce este știu chiar foarte bine. E o scîrbă... Un verbalist vîscos, gol și mitoman. Cu alte cuvinte, o reptilă... Din ziua în care a venit, cortul nostru a dat faliment. Pute a cadavru. De-ar fi semnat măcar, să plece și să scăpăm. Lupta și așa nu o ajută ; dimpotrivă : îi dăunează. Că e spion, ce-i drept, nu pot să spun. Dar ne-a paralizat. Ajutorul lui e total negativ. Am mai întîlnit în anii mei de luptă asemenea greutăți. Au aruncat printre noi multă tărîță. Dar un astfel de specimen n-am mai văzut. Puteți să ne ajutați, să ne sfătuiți ce trebuie să facem ?

L-am privit tot timpul cît a vorbit. Părea destul de simpatic, cu toată atitudinea sa de instructor, atitudine total inutilă și dăunătoare în asemenea situații. Eram un-

sprezece mii de oameni. Majoritatea primea pentru prima oară botezul luptei. Le trebuia o îmbărbătare domoală, atentă. Veteranii noștri, la acest capitol, au greșit în mod tragic. Propagau neînduplecat în fața dușmanului, dar într-un mod rigid. Omul simplu, începătorul, gîndea : „Trebuie să se întîmple ceva groaznic... Activistul nostru tace. Uite... a trecut puțin mai înainte prin fața mea, și nu m-a salutat, nici măcar nu m-a observat!“ Bineînțeles — nimic deosebit nu se petrecea. Dar chiar dacă s-ar fi întîmplat ceva deosebit, activistul nu știa nimic mai mult decît ceilalți.

„Severul“ continua să-mi vorbească :

— Nu știu nimic... i-am spus rece. Nu pot să vă sfătuiesc nimic. Totuși, mă simt obligat să vă declar răspicat că nu sînt de loc de acord cu caracterizările dumneavoastră și nici cu modul în care le faceți. Bună ziua.

— Regret.

— Să nu regretați. Să vă bucurați cînd vi se spune adevărul.

— Nu uitați, tovarășe, că ne aflăm în poziție de luptă.

— Atunci, permiteți-mi să vă spun : ignorați natura luptei pe care-o ducem.

S-a tulburat și părea cam supărat.

— Lupta cu dușmanul s-a sfîrșit, am continuat. Pe dușman l-am înfruntat vitejește. Am fost prinși, am refuzat să ne supunem, am învins. Cu prietenul însă ce vom face ? Cum vom menține aceste mii de prietenii ? Cum o să le păstrăm integritatea sufletească ? Cum o să le îndulcim amărăciunea ? Cum o să le ușurăm lanțurile ? Uite, aceasta este lupta pe care trebuie s-o ducem la capăt astăzi. Cînd pe tovarășul tău de luptă, care suferă și se bate în același tranșeu cu tine îl numești „tărîță“ sau „specimen“, sau oricum altfel... crezi că sprijini lupta pe care-o ducem ? Sînt de acord cu dumneavoastră că poate fi un fricos, o „mortăciune“ sau tot ce doriți. Uitați, însă, că a „reușit“ să nu plece. Pentru dumneavoastră era ușor. Pentru el însă — o spun deschis — era o vitejie... Sau nu ?

— Nu știu... trebuie să mai discutăm.

— Nu mai am nimic de vorbit cu dumneavoastră.

CAPITOLUL V

Trianemi nu-i un peisaj. Este o spinare ciolănoasă pe care-o muşcă din toate părţile cîinii lui Eol. Un şir stîncos, căruia mai repede i s-ar fi potrivit numele Hilianemi (Mii de vînturi). Pentru că după ce i s-au terminat toate vînturile — de mare sau de uscat —, Eol s-a aşezat pe stînca cea mai înaltă şi a născocit altele. Acolo, permanent era o întrecere furioasă a vînturilor... Cum sufla tramondana, se înfuria şi crivăţul şi-şi punea şi el la bătaie foalele. Invidioase, celelalte vînturi se amestecau şi ele în ceartă. Întocmai dulăilor care în timp ce se încaieră lătrînd, javrele scot şi ele cîte-un schelălăit. Prada acestui război a vînturilor eram noi.

Descoperirea Insulei Macronisos ar trebui să fie pusă alături de marile invenţii ale istoriei. Numele generalului englez ciung ar trebui cioplit sub numele lui Cristofor Columb. Faptul că pînă acum nu s-a realizat aceasta se datoreşte lenei istoriei. Eroii au fost întotdeauna modeşti, aşa că pionierii acestei descoperiri au preferat tihna anonimatului. Echiparea acestui vas de piatră s-a făcut cu o înţeleaptă minuţiozitate. Asta se observa de la prima vedere. Prevăzuseră totul. Suprafaţa, nivelul, înclinaţia, cîtimea de sîrmă ghimpată, cîte „cuşti" vor ridica, cîte corturi va avea fiecare cuşcă şi cîţi oameni fiecare cort. N-a rămas decît să vină căpitanul şi să ordone ridicarea ancorei.

Şi chiar aşa s-a întîmplat. A sosit căpitanul, a ordonat, şi corabia a pornit într-o călătorie plină de furtuni şi potopuri care nu se vor sfîrşi decît cînd toţi se vor îneca sau vor înnebuni.

Căpitanul însă era de pe uscat și neînvățat cu apa adîncă. Așa că pînă la urmă a fost declarat necorespunzător și concediat.

Acestui zid de fier care se lasă deasupra noastră nu-i putem opune decît sufletul, o perseverență, un credo și nimic altceva. Și ei ? TOTUL. Puterea, sceptrul, arma și sîrma ghimpată. Și mai presus de toate — ORDINELE.

Așa că putem ieși liniștiți pe punte și discuta. Vînturile însă șuierau cumplit și trebuia să vorbim tare. Dar asta aici era interzis. De aceea, mai bine intram într-un cort.

Sub aceste pînze de corăbii trăiesc oameni care au cîte două biografii fiecare. Una pe care o cunosc doar ei și alta publică. Amîndouă trecute prin focul încercării, udate cu sînge. Nimeni aici nu era fără rană. Nu exista nici unul a cărui soție sau soră să fi purtat o rochie albă. Locuitorii cortului îți întindeau mîna, te invitau să șezi lîngă ei. N-aveau cu ce te cinsti, nici măcar cu un pahar cu apă. Rar se găsea puțină cafea trimisă de mame sau soții, amestecată cu sarea mării sau a lacrimilor lor. Aici trăiam de parcă ne cunoșteam de mult. Ochi și zîmbete cunoscute te întîmpinau pretutindeni, încărcate cu amintiri din luptele apropiate și din nenorocirile vechi. Printre noi se aflau cîțiva a căror faimă trecuse granițele țării — dăruiți de istorie cu o statură înaltă. Dar ei au preferat să trăiască printre noi cu numele lor de botez — Ștefanos, Gherasimos, Costas, Thales, Dimitris... Dacă am înșira aici toate numele lor, cartea de față ar deveni un registru nominal. Și totuși, trebuie, tulburat, să te pleci în fața celor care au părăsit lumea, cu surîsul amar al sacrificatului. În fața neuitatului Kostas Gavrilidis [1], care și-a dat viața pe puntea vasului în timpul marii furtuni, strigînd „Poate ne înecăm cu toții, dar nimeni n-o să naufragieze singur !", sau a lui Ștefanos Sarafis [2], viteazul cel tăcut, care fără emfază te făcea să-i urmezi drumul ; și, mai adînc, mai cu evlavie în fața amintirii lui

---

1 *Kostas Gavrilidis* — prim-secretar al Partidului Țărănist Grec, mort în deportare.

2 *Ștefanos Sarafis* — general, șeful Armatei Greci de Eliberare, în timpul ocupației.

Gherasimos Avgheropulos [1], care desfide moartea și tirania cu puterea omului care nu mai aparține lumii acesteia, pentru că nu a luat nimic din lumea asta. Condamnarea lui e o rușine chiar și pentru aceia care nu știu ce-i rușinea. O viață cinstită de șaptezeci de ani închisă după gratii pentru o singură vină : încălcarea codului lașilor. Asta nu mai este dovadă de panică. Este o adevărată decădere, o dizolvare care-l face pe om să ignoreze totul, pentru că totul dispare — făcîndu-l pe om să nu-i pese de ziua de mîine, pentru că și omul, și mîine se prăbușesc.

Ciudat. Nici unul dintre acești trei conducători nu s-a purtat ca un conducător. Erau toți trei simpli, modești, aproape timizi. Înaintau calmi, fără emfază. Aceasta era toată îndrumarea pe care ne-o dădeau : înaintau.

Stau și-mi amintesc, și le analizez pașii. Statornici, nu ostentativi, cu o tinerețe pe care rar o întîlnești la cei tineri.

Pe Gherasimos Avgheropulos nu l-am cunoscut în societate, nici în luptă. L-am cunoscut aici, soldat ; nu învins, ci prizonier într-o arenă unde oamenii se bat numai cu sufletul. Auzisem despre el, desigur, dinainte. Circula despre el un fel de legendă care ocolea faptele lui de eroism. Mi-l închipuiam gras, închis, tăcut, și m-am pomenit în fața unui om slab, vioi, negricios, aproape arămiu, cu păr negru lins și cu ochi foarte blînzi. Vorbăreț și scînteietor cînd era în societate, umbrit și trist cînd era singur. Nu se despărțea niciodată de cărți sau de vreun blocnotes. Care să fi fost cauzele acestor schimbări bruște ? Nu știam. Relații strînse nu am avut cu el. Nici ceilalți nu știau să-mi spună. Cine nu are necazuri? Adunaserăm cu toții atîtea, încît puteam lăsa moștenire și copiilor noștri.

Pe general nu-l vedeam decît de departe. Schimbam numai cîte-un salut. Orașul nostru de pînză era atît de încîlcit, încît ne rătăceam. Așa că cunoștința noastră ar fi putut rămîne numai la stadiul salutului cu oarecare

---

[1] *Gherasimos Avgheropulos* — general în Armata de eliberare de sub jugul fascist.

afecțiune. Dar a intervenit Moira sau Muza sub înfățișarea unui om foarte original.

Iată cum s-au petrecut lucrurile : într-una din zilele prăfuite și plicticoase, eram în cortul vecin cînd a dat buzna înăuntru un om transpirat, care mi s-a adresat de parcă ne cunoșteam din anii de școală :

— Pe tine te căutam. Mă prezint : avocatul Kondohristos.

Avea la subsuoară o carte uriașă ca un catastif de bancă. M-am pregătit s-o iau la goană. O mai pățisem și altă dată. În cortul meu năvăliseră nu o dată fie povestitori neînfricați, fie stihuitori care insistau cu gesturi amenințătoare să le citesc cu „atenție" opera și să le spun „obiectiv" părerea. De asta m-am temut și acum. La fel a bănuit și vecinul meu, Mițos, care, smulgîndu-i cartea, i-a spus ritos :

— Dă-mi-o încoace ! Ascultă aici. Lasă-ți „opera" și vino după o săptămînă să ne dăm cu părerea.

Mițos era scînteia nestinsă, fulgerul nostru. Filozoful casei noastre. Arțăgos, dar înțelept. Toate îi păreau banale, stupide, mici și josnice, chiar și pericolul.

— O să ne tragă-n țeapă ? Bine... Dar asta nu poate să ne împiedice să ne fumăm țigara.

Pînă atunci nu întîlnisem niciodată vreun om cu un umor mai original. Era metalul prețios al cortului nostru. Povestea agale, încruntat și ne privea cu o compătimire fără margini cînd izbucneam în hohote.

Acestui om înzestrat cu o cultură rară îi plăcea să-și rîdă de toți cunoscuții. Dar cei care-l scîrbeau și-l îngrozeau cel mai mult erau scriitorii și poeții improvizați. Credea cu sinceritate că cei mai mari răufăcători ai vieții erau acești călăi ai muzelor.

— Iar am alungat cu coada măturii niște boboci bărboși. Le-am spus — și cu disprețul cuvenit — că habar n-ai de artă și că romanele tale ți le dictez eu. Dar mi-e lene să le semnez. Pentru că — sincer să fiu — parcă ai habar de literatură ? Mi-e greață de talentele înnăscute și urăsc natura-mamă care te-a înzestrat. N-am să i-o iert niciodată.

Ceilalți din cort îl necăjeau.

— Ia uite-l ! N-are talent un scriitor şi ai tu, un agronom de rînd.

— Agronom ? întrebam eu, nevinovat. Şi eu, care credeam că eşti filozof...

— Este singurul tău gînd just, dar eu am încetat să mai cultiv idei. Acum cultiv cartofi. Idei nu mai am. Dar am condeiul. Ah... Am să zdrobesc fiecare dobitoc poetic care va trece pragul cortului nostru. Nu zic, măi frate, greaţă sentimentală poate avea oricine, dar se duce şi o varsă în mare, nu în corturi străine.

— Dar, în sfîrşit, cu ce drept goneşti oamenii ? Ei la urma urmei vin la mine.

— Iată o dovadă în plus că sînt idioţi ! Ce habar ai tu despre artă ? Tu eşti un animal insipid şi ştirb, la fel ca toţi colegii tăi. Voi naşteţi numai, dar v-aţi mîncat vreodată copiii, ca să ştiţi ce gust au ?

— Ne-ai făcut praf, Miţos. Eşti grozav !! strigau toţi.

— Sînteţi nişte crustacee vîscoase ! Rîdeţi, cînd ar trebui să plîngeţi. M-aţi văzut voi pe mine plîngînd ?

— Nu.

— Iată de ce sînteţi de plîns. Cine nu rîde este grozav, dar nu este om. Ce mai vrei şi tu ? Ai venit după manuscrise ?

— Da... le-ai citit ?

— Le-am citit. Ia-le, na !

— Bine, dar eu aş fi vrut părerea...

— Părerea mea ? Bun. Ai un umanism cald şi mijloace de expresie cumpătate. Du-te.

Foarte des, astfel de clipe culminante i le strica un tînăr cinic din Volos pe care-l numea „epigonul meu".

— Vai mie... am zis mereu. Iată că Brutus nu a fost singurul în istorie. Poftim mutră de prinţ-moştenitor ! Nu vreau să mă ocup de tine acuma. Continui. Spune-mi tu... mi se adresă. Ce voiai să-mi spui ? Zi repede, pentru că vreau să mă retrag şi să mă cufund în gîndurile mele.

— Miţos, nu trebuie să ne purtăm astfel cu tinerii poeţi. Poate că au har.

— Te disprețuiesc. Toţi care de-a lungul secolelor au avut filon s-au mulţumit numai cu faptul că-l posedau. Au devenit filozofi peripateticieni şi-i asculţi, nu-i citeşti ! Brutus ! ! Ascultă. În lipsă de otravă, adu-mi un

pahar cu apă. Mulţumesc. Am uitat că nu avem. De asta pe insula Macronisos trebuie să fie suprimate poezia şi toate celelalte lucruri vesele. Ajută la digestie, şi noi nu avem nici măcar ce mînca. Aşa că am hotărît să iau măsuri aspre. Fereşte-te. Ţie-ţi spun. Dacă te mai prind că pui mîna pe condei, ţi-o rup.

— Dar, Miţos...

— *Silence* ! Parlamentul s-a închis. Părerile sînt interzise.

— Dar de ce ? De ce te porţi aşa, Miţos ?

Mă privea cu afecţiune nemărginită. Privirea lui era chinuită, aproape maternă.

— Am trecut astăzi pe la cuptor. Şi l-am văzut pe Andreas Panagopulos. Mi-a spus că te-a cîntărit şi că nu ai nici 39 de kilograme.

Acesta era „Miţos al nostru". Miţos Marghelis, cel care azi a smuls catastiful uriaş din mîinile avocatului. Într-adevăr, catastiful era gros de puteai omorî un om cu el.

— Dă-l încoace ! Şi nu privi într-acolo. La mine să priveşti.

— Kondohristos... Cristoforos Kondohristos, se bîlbîia într-una omul.

— Nu te las nici dacă-ai fi Cristoforos Columb. Predă-ţi imediat arma şi pleacă. Dezarmează-l tu, Brutus.

— Gogoşi...

— Brutus ! Am zis ! Dezarmează-l şi pleacă şi tu. Dar... am uitat, tu nu dezarmezi, tu te înarmezi şi loveşti.

Oaspetele nostru ne-a privit uimit.

— Cristoforos Kondohristos... a spus din nou.

— Mai insişti ? Atunci, ia-ţi încărcătura şi pleacă. Miţos i-a întins catastiful. Ia-l. *Merci.*

— Bine, dar...

— Ai un umanism cald şi mijloace de expresie cumpătate. Du-te acum.

— Ce tot cotcodăceşte ăsta, măi ? a schimbat avocatul vorba pronunţînd ţărăneşte... Ascultă aici, mă domnule, prin locurile noastre cotcodăcesc numai cocoşii. Cînd

încearcă să cotcodăcească și găinile, le tăiem, pentru că aduc nenoroc.

— Mă iertați, am intervenit eu, ce se întîmplă, domnule Kondohristos ?

— Pe dumneavoastră vă căutam...

— Bine, dați-mi manuscrisul.

— Cum ?

— Bine, dar nu mi l-ai adus mie ca să-l citesc ? Atunci, de ce-ai venit?

— Ca să scriu. Dumneavoastră o să spuneți, iar eu am să notez. Spuneți-mi ce vă trece prin minte — anecdote, stihuri, bancuri. Sînt — cred că ați înțeles — culegător de anecdote. Dar mi-a luat ceva timp drumul ăsta, nu mi-a mai rămas și pentru scris. Și am mai venit și pentru altceva, serios.

— Pentru ce ?

— Vă invit în cortul meu pentru o seară muzical-filologică, cum i se zice.

— Cu plăcere. Dar nu știu în ce cort locuiți.

— Întrebați unde este cortul generalului Avgheropulos.

— Acolo locuiți ?

— Nu. Ăsta e un punct de reper. Locuiesc în cel dealături. Cușca I, rîndul 7, cortul 3.

— Și pe la ce oră începeți?

— Cum se lasă seara.

Avocatul a plecat.

— Nu-l judeca așa! a intervenit unul Gheorghis din Preveza. Știți ce bine apără ?

— Cu ce? Cu ciomagul?

— Cu legea.

— Legea te ajută să intri mai adînc la închisoare. De aia te sfătuiesc să respecți numai litera legii. Spiritul legii, scuipă-l !

— Tu ai respectat ?

— Da.

— Atunci, de ce ești aici?

— I-am spus legii ceva la ureche. Și bine am făcut ! Dar, din păcate, a aflat legiuitorul și m-a pîrît șefului lui, jandarmului !

— Asta-i părerea ta despre legi în general ?

— N-am părere, eu sînt cizmar. Dar cum grecii au păreri pentru toate lucrurile iat-o și pe-a mea. Toți cei care au făcut legile sînt niște constipați, irascibili și suciți.

— De ce ?

— Pentru că au făcut numai legi care pedepsesc. Nimeni n-a făcut legi care iartă. Legi sînt astea? Le calci, te leagă. Le respecți, te batjocorește. Hai ! La dracu ! Mă duc să iau puțin aer.

A tușit, a scuipat și a plecat.

— Ăsta, a comentat Mițos, încă puțin, și ar fi devenit mare filozof. Dar s-a stricat la naștere. Din păcate, n-o să scrie nici o pagină. A pățit la fel ca Socrate. Asta-i soarta oamenilor mari. Ce să-i faci ?...

— Mițos, ești rău.

— Sînt savant. Din clipa cînd a apărut filozofia pe lume, au apărut și două feluri de filozofi. Cei care-ți oferă otravă și cei care o beau singuri. Noi — adică eu și Socrate — facem parte din a doua categorie, iată de ce te urăsc eu pe tine, domnule, mi s-a adresat. Pentru că ai în tine un laborator care transformă otrava în miere. Dar asta e șarlatanie. E cabotinism. Scamatorie ! Nu permit. Iată de ce i-am alungat de sub influența dumitale pe boboci. Pentru că i-ai falsifica și pe ei. Viața, domnule, viața are nevoie de adevăruri dintr-o bucată, și de minciuni dintr-o bucată ! Ce e dulce să fie dulce, și ce-i amar — amar. Jos cu alchimia ! Duceți-vă acum, pentru că vreau să mă autoconcentrez. Tu rămîi, mi-a zis. Voi, ceilalți, plecați. *Merci.*

Am rămas. La început m-a privit atent, apoi a scos din fundul unui buzunar zdrențăros două țigări mototolite. Mi-a oferit una.

— Fumează-o și ascultă. Să nu fii niciodată cinic. Toți cinicii au murit necunoscuți. Nu te lua după Diogene. Ăsta a devenit celebru pentru felul cum a trăit mai degrabă decît pentru felul cum a instruit. Deci, fii atent... Știi de ce te-am reținut ?

— Nu.

— Ascultă. Acolo unde ai să te duci în seara asta, vezi să fii atent. S-ar putea să fie de față fostul meu comandant de la divizie. Vezi să nu-l dezamăgești.

— Avgheropulos ?

— Da. Generalul. E un om sensibil, incoruptibil și visător. De asta îți repet : bagă de seamă să nu-l dezamăgești. Din păcate, mă tem că și el are o părere bună despre tine.

— Cuvintele unui cinic sînt astea ?

— Cinicii sînt fructe crude și acre. Toți le admiră, dar nimeni nu le mănîncă. Te asigur eu, un cinic ratat. Da, așa cum ți-am spus. Mi-a fost comandant pe front. Am trăit lîngă el doi ani. Singurii ani din viața mea pe care i-am trăit fără cinism. Era, domnule, soldat ! Fără poze, figuri și fasoane. General, dar se purta ca un simplu soldat. Poți tu să devii un asemenea scriitor ? Un scriitor fără poză, fără deget la tîmplă, fără coamă păduchioasă etc., etc. ? Poți ? Întreabă-te. Dacă nu poți, retrage-te în colțișorul tău modest și lasă-n pace hîrtiile, așa cum le-am lăsat și eu. M-am săturat de marii scriitori. Fii un scriitor-soldat, amestecă-te printre oamenii sărmani, așază-te lîngă ei, răsucește-ți și tu o țigară din ziar cu ei... Poți ? Spune repede !!

— Nu știu... Am să încerc...

— Bravo ! Te felicit că n-ai spus pe negîndite „Pot". Te-aș fi scîrbit. Acuma du-te. S-a întunecat și ești așteptat... Dacă-l vezi afară pe Brutus, spune-i să-mi aducă un degetar cu apă — apă chioară. În viața mea am fost abstinent, vegetarian. Iată de ce am îmbătrînit înainte de vreme. Du-te acum, și încă o dată : Atenție !

Am plecat. N-am făcut nici zece pași, cînd cineva a alergat după mine. Era Brutus.

— Ce e ? l-am întrebat.

— Ți-a trimis aceste țigări mototolite, cică să fumezi ca să nu arăți ca o rudă săracă. Gogoși !

— Prea des repeți cuvîntul ăsta. Nu ți-e rușine ? Am impresia că sînteți și rude.

— Da de unde ? El este din Halchida, iar eu din Volos.

— Atunci, de ce are atîta grijă de tine ?

— Știu eu ?... Zice că sînt tebecist. Ce înseamnă asta? Eu sînt ofticos...

— Ei, asta înseamnă. Dar de ce-i tot spui „cinci și cu trei fac opt ?" Ce înseamnă ?

— Șchiop. Dacă nu era ar fi fost „patru și cu patru fac opt".

— De ce-l batjocorești ? Are multe răni. Ciur...

— Nu-l batjocoresc, dar nu-l înțeleg. Vorbește păsărește și nu-l pricep. Cînd sîntem numai noi doi, îmi vorbește corect, grecește. Cum apare cineva dintre ai voștri, vorbește de neînțeles. Așa cică îi vorbea și tatăl lui, și de aia a făcut-o de oaie.

— Își bate joc. Dar nu de tine. Ci de cei care le vorbesc așa tinerilor.

— Nu mă interesează. De mi-ar vorbi și mie curat grecește de față cu ceilalți, ar fi totul în ordine.

— Am să-i spun.

— Ooh !... I-au mai spus-o și alții. Degeaba. Asta cică e limba pentru educarea tineretului. Gogoși !

CAPITOLUL VI

În cortul lui Cristofor era mare harababură. Oameni de artă, iubitori de artă, cărturari. Personalităţi ale penei şi ale armei. Cavaleri ai cafelei şi ai răpirilor. Reprezentanţii Hoardei de aur. Ciclul se închidea cu chitaristul Fedon Galatis. Amfitrionul strălucea scăldat în sudoare şi glorie. Împărţea vorbe piperate, bomboane, anecdote şi ris din belşug.

— Ei, avem şi noi ceva, a spus. Iar la anul, poate şi apă.

— Bidonaşul ăla atîrnat pentru cine-l păstrezi ?

— Ăla ? Ăla, băieţi, este pentru premii şi — ferească Dumnezeu ! — pentru leşinuri.

— Ne-ai pricopsit !

— Primul cîntăreţ sau primul recitator va bea un degetar cu apă. Semnaţi ?

S-a iscat o furtună de proteste.

— Iertare, a spus Cristofor, am uitat că aici semnătura este blestemată. Prietenul meu Ianicearas nu semnează nici măcar mandatul de bani. I-a trimis, mai alaltăieri, bunica lui nişte mărunţiş pentru ţigări şi l-a refuzat. Cum i-a cerut să semneze, a lăsat totul baltă şi a plecat. L-am rugat, l-am ameninţat... zadarnic. „Mă afurisitule, l-am lămurit, ce scrie aici ? Scrie că ai primit suma de cincizeci de drahme, sau nu ?“ „Scrie, dar de unde să ştiu eu că sub asta nu scrie altceva cu cerneală nevăzută ?“ Cum se numeşte cerneala nevăzută, măi Gatos (Motan) ? s-a adresat unuia cu cămaşa cenuşie şi cu ochi batjocoritori.

— Ce mai avocat ! Cerneală „simpatică“. Hai să continuăm acum.

Eu însă nu-l urmăream pe Cristofor. În obscuritate, mă căzneam să-i deslușesc pe musafiri. Fizionomii uscate de praf și sare, de sete și groază. Generalul se afla și el înghesuit într-un colț și rîdea de glumele piperate ale lui Cristofor. Rîdea copilărește, din toată inima, dar ochii nu-i rîdeau. Părea tînăr, neînchipuit de tînăr. Ne-am pomenit unul lîngă altul.

— Ei, ați făcut cunoștință ? Grăbiți-vă, că începem.

— Am avut onoarea, am spus amîndoi deodată.

— Ei, atunci, ce stau și vă privesc ca o coadă de sapă? Deci, doamnelor și domnilor...

— Unde vezi tu doamne, măi mămăligo ? i-a zis înțepător Gatos.

Era scurt, plin, mustăcios, molipsit și el de glumele lui Kondohristos.

— Gatos, vino-ți în fire ! Se poate, mă, bal fără doamne ?

— Nu se poate, dar...

— Nici un „dar". Deci, doamnelor și domnilor, asta am vrut să vă spun : că nu există nici un „dar". Toate au murit. Aici, toate sînt lucruri imaginare. Orașe imaginare, case imaginare, hrană imaginară, apă imaginară și oameni-fantome. Curînd, vom rămîne și cu pantaloni-fantomă. Și acum, doamnelor și domnilor, începem programul. Are cuvîntul... Nu. Nu-l are nimeni. Îl am eu încă și fac ce vreau cu el. Dacă vreau, îl arunc chiar. Ia-l, Gatos.

— Nu iau un cuvînt aruncat.

— Știu, tu iei numai țigări aruncate.

— Cristofor, ai să mănînci bătaie ! i-au strigat toți în cor.

— Ce-s eu de vină? Vă dau cuvîntul, nu-l luați și mă lăsați să-l înjosesc eu.

— Dă-l încoace ! a strigat careva, înfuriat.

Ne-am întors și l-am privit cu uimire. Era un om rece, sever, ca un sergent-major.

— Tu ești Gorgomatis ? a întrebat Cristofor. Ai cuvîntul. Însă vezi să nu-l acrești, că nu-l mai iau înapoi. Deci, doamnelor și domnilor, are cuvîntul Gorgomatis.

— Eu zic... a început greoi. Eu zic să ne fie rușine. Iată ce zic. Ne-am adunat aici două duzini de vulturi și

ascultăm balivernele unui guguștiuc. Vă întreb : E permis așa ceva în lupta pe care o ducem ? În agonia prin care trecem ? E permis ?

— Este !

— Gatos ? Nu te-am întrebat pe tine.

— Nu-i nimic. Vorbesc și neîntrebat. E permis, măi ? E permis ca în picăturica de bucurie pe care o gustăm să-ți verși tu otrava ? E permis ? Luptă zici. La lupta asta am luat parte cu toții. Și în munți, și în beciuri, și pe această stîncă. I-am gustat și mierea, și fierea. Dar bagăți bine în scăfîrlie că ceea ce facem în seara asta tot luptă este. Ce-ai vrea, mă, să bem elixirul muțeniei ? Să ne sfoiogim, să crăpăm ? Să semnăm și să plecăm acasă ? Hai ? Asta ai vrea ? Ei, nu, domnule Gorgomatis. Nu-ți facem hatîrul. Bravo, mă Cristofore, meriți premiu.

Gorgomatis însă, ca și cum n-ar fi auzit nimic, și-a continuat troparul.

— Eu, un singur lucru știu : că luptătorii suportă totul cu înțelegere și demnitate. Distracțiile de acest fel sînt inadmisibile. Coboară moralul luptei.

— Prietene, tu după cum văd vrei să ne faci statui, dar mie nu-mi place marmura pentru că e rece.

— Nu uita că aici nu sîntem civili, chiar dacă nu purtăm uniformă. Sîntem o armată...

— Care armată, mă ?... Ia stai o clipă. Poți să-mi spui unde ai fost în timpul războiului cu Mussolini ?

— La postul meu. Acolo unde trebuia să fie orice patriot.

— Știi cum am dus noi războiul acela ?

— Știu.

— Știi pe dracu. Dacă știai nu ne-ai fi făcut acum teoria asta idioată... Știi tu, mă, cum am cucerit noi pozițiile fortificate ?

— Cum ? Prostindu-vă ?

— Da, mă ! Prostindu-ne, fluierînd, băşindu-ne și cîntînd. Am făcut glume pe socoteala frigului, a păduchilor. Dacă ne purtam ca niște alde tine, am fi putrezit. Ai înțeles ?

— Nu.

— Atunci, pleacă. Nu aici ți-e locul. Noi sîntem vii. Vrem hrană... Nu-ți privi burta ; ea, ori cu pîine, ori fără

pîine, o să se descurce. Hrană pentru suflet, mă! Ai? N-ai! Du-te atunci și caută suflet, pe urmă vino să-ți iei și tu porția. Ia pune mîna pe ghitară, măi Fedone! Ah... sensibilule trubadur! Cîntă-mi cîntecul ăla care-mi zdrobește inima... pe ăla.. cum dracu-i zice? Austria și Albania, cum dracu-i zici?

Uriașul Fedon a rîs strîmbînd din buze ca un cal.

— Am înțeles. Vrei *Asturias* lui Albéniz.

— Exact.

A început. Era un cîntec foarte nostalgic, foarte spaniol. Eram entuziasmați.

— M-ai înjunghiat! a spus la sfîrșit, Gatos... Ei, acum, cînd ți s-au aprins degetele, începe-l pe ăla, mă, cum dracu-i spui... harbuze... hai?

— *Harpeze*, a precizat binevoitor Fedon.

— Îmi răscolește măruntaiele și ăsta. Oh, și daca-ai fi știut să ne cînți și vreunu popular de-al nostru...

— Știu.

— Nu mă omorî! Pe care mi-l cînți?

— *Vulturul.*

Fedon a început cîntecul *Vulturul.* Organizatorul seratei strălucea ca o cupolă de argint. Generalul era cufundat adînc în pădurile tinereții lui. Nu asculta muzica asta, eram convins. Asculta vrăjit cîntecele partizanilor și ale pașilor lor așa cum dădeau asalt în lupte. Fedon a terminat, dar călătoria generalului în pădurile de partizani continua.

— Ah, Fedon! De-aș fi avut șampanie... Dar nu te necăji, am ceva mai bun, a spus Cristofor și a luat bidonașul din cui. Bea, Fedon. Răcorește-te. Amar ne-ai mai cîntat, ca o pasăre orfană. Bea, nu-ți fie milă de noi. Pe noi toți ne-ai răcorit cu „zăpada ce cădea din ghearele Vulturului". Să-ți fie de bine! V-ați răcorit și voi, băieți? Acum să mă răcoresc și eu nițeluș. Mă așteaptă lucru greu.

— Ce, ai să descarci catîrii?

Cristofor s-a rușinat.

— Iertați-mă, băieți. Am meșterit și eu o poezioară. Așa, pentru cinstirea serii. Dacă vă mai rămîne puțină răbdare, ascultați-o.

— Citește-o mai repede, că ne mănîncă palmele.

— Așa mă răsplătiți pe mine, care m-am purtat cu voi ca pîinea lui Dumnezeu?

— Nu pomeni de pîine, că te mîncăm ! Începe ! Sau mai bine sfîrșește. Haide, că mi-e foame. Ei, ce mai aștepți ?

— Aștept să coboare mai întîi liniștea. Legați-vă limbile cînd recit.

A citit. Dar recitarea lui Cristofor nu era poezie, ci un monument, o adevărată frescă țărănească. Culoarea folclorică a poeziei lui Cristofor era atît de intensă, încît autorul a fost nevoit să se oprească la cîte-un vers pentru ca să ne explice cu comentarii și adaosuri ce voia să exprime cuvîntul.

Toată lumea a sărit în picioare, exclamînd și urlînd. Unii l-au numit Homer, alții Pindar, alții Esiod. El a dat din cap compătimitor.

— Mare tărăboi ați mai făcut !! a spus. Ceea ce înseamnă că nu vă taie capul ce e aia poezie. Așa că, marș! Afară cu toții !

Au plecat. În cort am rămas doar cîțiva. Atunci, s-a apropiat de mine.

— Numai tu nu m-ai botezat, mi-a zis. De ce ? Nu ți-a plăcut ?

— Iartă-mă, Cristofore. N-am auzit-o. În așa hal m-a înnebunit felul tău de a recita, încît n-am auzit-o.

— Atît de ridicol recit ?

— Atît de minunat. Pentru prima dată în viața mea aud o asemenea recitare. Nu-mi cere, te rog, părerea despre poezie. N-am auzit-o.

— Păi cum dracu să auzi, pezevenghiule, dacă te tăvăleai de rîs ? Și eu, care așteptam să-ți aud părerea... Ascultă aici. Spune-mi clar : să continui ?

— Scrie. Scrie pînă te scîrbești, și dacă și după scîrbă o să mai ai poftă să scrii, asta înseamnă că ești poet și atunci poți începe să scrii.

— Ia te uită ! Eu sînt pe sfîrșite, și el îmi spune să încep.

— Ei, atunci, nu ești de loc poet și puțin îi pasă Muzei dacă ai să continui sau nu.

Hohote izbucnite din toată inima s-au auzit lîngă mine. Ridea generalul, care ascultase discuția noastră.

— Ei, noapte bună ! a spus, plouat, Cristofor. Seara filologică a luat sfîrșit. Dar vreți să aflați ceva ? Seara asta filologică n-a fost filologică. V-am adunat aici să batjocoriți, să fiți batjocoriți ca să se rostogolească de pe piepturile voastre stînca ce vă apasă. V-a plăcut?

— Da, Cristofore. Foarte mult.

— Ei, atunci, seara a reușit. Duceți-vă cu bine. Noapte bună !

Am ieșit împreună cu generalul. Seara era liniștită, caldă. Am privit spre stele.

— Niciodată n-am rîs atît de mult, i-am spus.

— Am văzut. La fel și eu. Deci, am descoperit ce ne lipsea. Puțin rîs.

— Nu cumva scrieți și dumneavoastră, generale ?

— Cristofor a luat scrisul în glumă și aproape a reușit. Eu l-am luat prea în serios și mi-e teamă că am să eșuez.

— Arta are toanele ei. N-o interesează cum o luăm noi. Funcționează după legile ei.

— De ce sînteți atît de slab ? m-a întrebat deodată, schimbînd subiectul.

— Nu știu.

— Propun să ne întîlnim din nou mîine. Am niște idei. Seara aceasta mi-a deschis fereastra unei noi realități. Mi se pare că mi-am dus viața aici într-un mod foarte milităresc. Și așa am uitat de tabără. Dacă dușmanii încercau să ne surprindă, ar fi reușit. Iată că a fost necesară această serată ca să ne ajute să ne îndepărtăm puțin de lagăr tocmai ca să-l regăsim.

— Mă iertați... Ajutați-mă să vă înțeleg mai bine. Cum adică am uitat de tabără ?

— Ne-am familiarizat prea mult cu viața de tabără și ne-a devenit rutină. Asta, însă, micșorează combativitatea luptătorilor, și așa poate deveni fatalitate. Veniți mîine ?

— Cum să nu ? Desigur !

— Poate că găsesc ceva să vă citesc. Nu-mi amintesc unde am vîrît manuscrisele. S-ar putea să nu le găsesc. Dar asta nu ne poate împiedica să ne întîlnim. Acum, noapte bună.

A privit spre deal.

— Hm... văd că santinelele „fixe“ au devenit „mobile“. Probabil că le-a neliniștit rîsul nostru, și mîine vor instala mitralierele. Păzește-te de omul puternic care și-a cîștigat puterea prin mijloace nedrepte. Se teme el însuși de ea ; mai mult de neputința lui. Văd însă că marea s-a liniștit. Poate că vine mîine și caicul. De mult n-am mai primit o veste de acasă. În ultima lor scrisoare am distins semne de neliniște. Ce încearcă să-mi ascundă ? Probabil că s-a întîmplat vreo nenorocire și mi-o transmit în rate. Ce să-i faci ? În situația noastră, singurul lucru de necrezut este binele. Da. S-a liniștit marea. Noapte bună, prietene. V-am fost întotdeauna prieten. Știați ?

— Aproape. Deci, pe mîine.

— Pe mîine.

La marginea cușții mă aștepta o umbră uriașă.

— Te-am așteptat, îmi zise greoi.

— Degeaba. Nu cred în fantome.

— Nici în setea fantomelor ?

— Ai sorbit un bidon întreg, Fedon ! Ai fost unicul favorit al seratei. Ce mai vrei de la mine ?

— Pe cînd rîdeai de poezia lui Cristofor, ți-am zărit în buzunarul de la piept două țigări. Dacă-mi dai una, îți cînt *Alegrias gitanos*.

— Dacă-mi promiți că nu mi-l cînți, îți dau una !

— Nu pot !

— Atunci, ia-le pe-amîndouă !

— Eh... tu !... Poți să-mi spui ce ești ? Ce ființă ești ? Atît aș vrea să aflu.

— Nu știu.

— Atunci, fumează-le tu pe amîndouă. Ca să faci un asemenea sacrificiu înseamnă că înțelegi nevoia. Fumează-le tu, și cînd ai să privești fumul gîndește-te la mine...

— Nu face pe dama cu camelii și ia-ți porția.

— Mulțumesc, domnule conte.

De după o creastă se auziră cîteva împușcături.

— Auzi ?... Orologiul Sfîntului Supliciu a sunat cel de al optulea ceas al... miezului nopții „Noapte bună“.

— Noapte bună...

CAPITOLUL VII

E dimineață. Niște aburi fini, călduți planau deasupra apei. Lavrion ne privea melancolic. Coșurile lui fumegau molatic ca niște narghilele fumate de bei somnoroși. În înălțime, norii pluteau pătați de praful de cărbuni. Oraș ucis... De cîteva mii de ani, orașul se stingea treptat.

Nu cunoscusem orașul Lavrion. Dacă nu mă aduceau legat, nu l-aș fi cunoscut niciodată. Nu mă atrag orașele bolnave. Destul ne amărăsc oamenii bolnavi.

Îl cunosc acum, cînd nu sînt liber. Dar am fost vreodată liber ? Da, o singură zi... atunci cînd, după o larmă îngrozitoare, m-au lăsat să văd puțin lumea. Era în vremea cînd deasupra buzei superioare începuse să apară primul puf. Mă duceam să-l întîlnesc pe același om pe care mă duc să-l văd și acum. Era în luna mai. Prima zi a libertății mele ! Am ieșit, nu m-am năpustit pe străzi în zorii zilei. Voiam să respir puțină Atenă. Eram atît de amețit, încît nici nu m-am uitat în urmă. Mergeam. La Sintagma, la cel mai tandru, cel mai strălucitor, cel mai vesel colțișor din lume. Eram însetat de prieteni. Și într-a cui îmbrățișare am căzut ? Da, chiar în a celui pe care doream să-l văd cu nerăbdare. Da. Într-a generalului. M-a privit mirat. Nu-și credea ochilor. Chiar ziarele de ieri scriau că și după dovedirea nevinovăției de către Curtea de Apel m-au îmbarcat spre insula de deportare Aistratis.

— Nu te mira, îi zic, n-au obosit, nici rușinea nu i-a apucat. Aștia nu știu ce-i rușinea. Probabil că unul dintre „psihologii" lor i-a sfătuit să mă frîngă cu ajutorul... libertății.

— Atunci, ești prizonierul meu.

— Alt prizonier, generale ?

— Numai pentru astăzi.

— Lasă-mă să mai sorb puțină Atenă.

— Chiar asta vreau să-ți ofer. De aceea te aștept la 12 fix în locul acesta.

Ne-am despărțit. Beția însă nu m-a lăsat să privesc în urmă nici de data aceasta. M-am dus și am pelerinat pretutindeni.

La ora 12 fix eram la locul stabilit. Mă aștepta. Dar înaintea noastră sosise acolo c o ș m a r u l, demonul, care din adolescență mi se infiltrase în viață și mă urmărea pretutindeni, de la dragoste pînă la moarte.

Primul l-am observat eu. Nu i-am spus nimic generalului. Nu pentru ca să nu-l îngrozesc. Pot fi îngroziți oare asemenea bărbați ? Dar iată... n-aș fi vrut să simtă și el lîngă farfuria și paharul lui răsuflarea grețoasă a unui vierme.

Am înaintat discutînd și am intrat în primul restaurant elegant.

S-a așezat și el, ca un bun client, la masa de alături. Patronul însă a văzut „musca în lapte" și a alergat imediat spre el. Căpușa aia, cu toată îmbrăcămintea lui exagerată, se vedea de departe că se trage din clasa lumpenproletariatului.

— Domnul ?... îl întrebă patronul cu o răceală aristocratică.

— Să mănînc, bre !

Maître și-a pocnit două degete spre ospătar.

— Ce dorește domnul ? întrebă ospătarul, disprețuitor.

— Domnul dorește un restaurant unde poate mînca, zise *maître*.

— Da dă ce nu pot mînca aci ? Ce cusur are masa mea ?

— E rezervată.

— Atunci, trec la cea de alături.

— Nu te deranja. Toate sînt rezervate.

„Clientul" s-a văzut la strîmtoare. Știa că e mai bine să te iei la harță cu aristocrații decît cu lacheii lor. *Maître* stătea mereu în fața lui, rece și drept ca un băț. Era clar că n-o să părăsească poziția asta pînă nu-l va vedea părăsind localul. Pînă la urmă, s-a ridicat și a plecat.

— N-ați făcut bine, făcu observație generalul.

— Domnul meu... Restaurantul nostru a reușit să se mențină pînă astăzi datorită unui „nivel" pe care-l păstrează ca pe lumina ochilor. Cu ce doriți să vă servesc?

A luat comanda, s-a înclinat și a plecat.

— Ați început acum să luați apărarea și copoilor ?

— Cuum ? De teapa ăstora era ?

— Din păcate, da. De asta am ales acest restaurant, ca să intre în panică din cauza luxului și să ne părăsească.

— Precis ne așteaptă afară, exact ca javrele.

Într-adevăr. Nu ne înșelasem. Primul lucru pe care l-am văzut, la ieșire, a fost mutra camuflată după un ziar.

— Să nu ne despărțim. Mergem să bem o cafea.

— Mergem, dar aici, la Sintagma. *

Am ales un loc umbros. Ospătarul s-a apropiat, curat, politicos.

— Cafeluțe ?

— Da, dar cu apă rece din abundență.

Chelnerul a șters masa și era gata să plece. Atunci, l-a strigat o voce grosolană.

— Meștărește-mi și mie una.

Ne-am întors. Copoiul se instalase la masa învecinată.

— Ascultă, strig eu spre chelner, să ne servești cafeaua la cinci mese mai departe.

— Și mie la fel, strigă „cavalerul" nostru.

Atunci, chelnerul, care probabil înțelesese situația, spuse :

— Eu zic... o dată ce sînteți împreună, de ce să nu serviți la aceeași masă ?

Am izbucnit amîndoi în rîs.

— Fă-ți meseria ! strigă sever „racul". Auzi ?

— Bine, domnule...

Chelnerul a plecat. Ne-am ridicat și noi. Am ales singura masă umbroasă, din colțul celălalt al grădinii. Toate celelalte mese învecinate erau arse de soare, fără milă.

— O să-l prăjim de-a binelea !

Adevărul este că nu credeam că o să continue să ne urmeze și acolo. Și, totuși, ne-a urmat. Și s-a așezat în soarele de amiază al Atenei.

---

* Sintagma (Constituție), piață principală din Atena

— Să capete insolație ca să scăpăm ! spuse generalul.

Cafelușele, între timp, au sosit, și le beam desfătîndu-ne și discutînd cînd despre una, cînd despre alta, așa, ca să treacă timpul. „Racul" de alături ofta, sufla, gemea, suspina.

— Să-și schimbe meseria, dacă i se pare greu, spuse generalul. O să ne distrăm de minune, tot n-avem treabă astăzi. Parlamentul e închis.

Zbirul aburea, mirosea groaznic a transpirație. Norii nu se vedeau.

Era după amiază cînd ne-am ridicat. Represaliile au luat sfîrșit. Trebuia însă să-i înlăturăm și ultima speranță că nu l-am mirosit. Nu, domnule, te-am descoperit. Nu te-am luat drept vreun suferind de reumatism care face plajă !

— Ce scrii acum ? îl întreb pe general pe cînd ne ridicam.

— O broșură : *Patriotismul de-a lungul veacurilor*. Dar acum zic să mai scriu una : *Copoiul de-a lungul veacurilor*.

Am izbucnit în rîs.

— Uite, de alde astea facem, de nu ne pot ierta, generale. Și o să ne urmărească și după moarte.

— Prietene, am să rămîn nemîngîiat, îmi zise trist. Iubesc omenirea și de asta mă întreb : Cum poate accepta aceste mîrșăvii? Nu cumva ne mai urmărește ? mă întrebă cu scîrbă. Nu vreau să mă întorc ca să nu-mi mînjesc ochii.

— Nu, îi răspund. Și-a pierdut leafa pe ziua de azi. Dar o să-și facă apariția mîine. Din păcate știu unde locuiesc.

Nu voia, a zis, să se uite în urmă. Dar eu voiam ? Și totuși m-am întors. L-am văzut... Arăta ca un clovn după spectacol căruia îi curg fardurile. Figura lui era de plîns, dar îți provoca rîsul. Și mă întreb : de ce, din ce cauză acest om, muncitor pînă mai ieri, a devenit dușmanul meu ? Ce cinste, ce onoare, ce avere i-am furat ? În ce fel erau supărați pe mine vînătorii mei ? În nici un fel. Ei acționau cu o supărare de împrumut. S-au

închiriat unei puteri care nu era în stare nici măcar să se supere. Închiria supărări de-a gata. Cîini gata să muște, nu pentru că îi întărîtă victima, ci pentru că îi plătește „domnul". Dar e timpul să părăsim Atena și să ne întoarcem înapoi la zilele noastre, la Macronisos.

Fierbe soarele în timp ce mă duc să-l întîlnesc. Este o vreme greoaie, sufocantă. În micul port, cisterna e descărcată. În larg, plutește caicul ce ne aduce poșta.

Dar prietenul meu nu era la locul fixat. M-am așezat decis să-l aștept. O siluetă uriașă, greoaie s-a apropiat de mine.

— Nu am, i-am strigat de cum l-am recunoscut. Nu am nici un firicel de tutun.

— Să nu-mi zici Fedon dacă am venit pentru asta.

— Atunci, ce vrei ?

— Nimic. N-am venit la tine. Mă plimb.

— Ca să-ți faci siesta ?

— Ca să-mi uit stomacul.

— Dar adineauri n-ai mîncat ?

— A mîncat numai unul din stomacurile mele. Celălalt îmi cere. Ce știți voi ? Voi doar mîncați. Eu simt nevoia și să depozitez.

— Bine, Fedone ; atunci, de ce nu mai ceri o porție ?

— Mi-au dat-o fără să cer.

— Și atunci, de ce plîngi ?

— Plîng pentru că n-am acceptat-o.

— Ai înnebunit, Fedon ?

— Nu. Nu sînt nebun. Sînt lucid. Atît de lucid, încît îmi păstrez toate obiceiurile unui băiat cumsecade. Am uitat multe lucruri. Am uitat spălatul, somnul, odihna, dragostea... dar r u ș i n e a n-am uitat-o niciodată !

— Ah, de te-ar fi auzit Socrate !

— Care ? Al lui moș Anestis, din Tesalonic ?

— Nu. A lui moș Sofroniscos din Atena.

— Nu-l cunosc.

— Mai bine. Ai fi băut și tu cucută, ai fi umblat toată viața desculț și ai fi mirosit a usturoi.

— Ah... de-aș fi avut măcar un cățel... Jinduiesc după el mai mult decît după un sărut.

— Bine... dar l-ai gustat ?

— Ce ? Sărutul ?... Ei, ce dracu ?

— Atunci, spune-mi numele fetei care ți l-a dat ca s-o trecem în rîndul marelor eroine. Păi... dacă a putut să se urce pînă acolo...

— Cînd ai să încetezi să mă necăjești ?

— Cînd am să încetez să te iubesc... Adică niciodată.

— Ah, ai merita să-ți dăruiesc o pîine. Dar de unde ?... Plec acum. Mă duc să găsesc o piatră încinsă ca să mi-o pun pe stomac. Cineva mi-a spus că amorțește foamea și adoarme. La revedere.

A plecat. Timpul trecea, iar prietenul meu nu mai apărea. Eram gata să mă ridic, cînd l-am văzut ieșind din cortul său. Mi-a zîmbit.

— Mă ierți c-am întîrziat. Trebuia să aștept scrisoarea.

— Ai vești proaste ?

— Veștile au fost întotdeauna proaste. Dar o să treacă.

— Ce se întîmplă ?

— Din ce în ce mai rău. Moarte, concedieri, boli. Acum două luni mi-a murit ginerele. Era singurul care asigura pîinea familiei. Fata mea a reușit să găsească un serviciu. Au concediat-o și pe ea alaltăieri. Au pus-o să aleagă : ori să-și renege tatăl, ori să-și piardă pîinea.

— Și ?

— A ales foamea. O să treacă.

— Cum o să treacă, chinuitule prieten, cum o să treacă ? O să meargă să cerșească pîine ?

A scos o fotografie a ei și mi-a arătat-o. Era tînără, frumoasă, cu ochii dulci. Prietenul meu drept, ca un chiparos, va rezista ? Înfrîngerile, greutățile, nedreptățile nu l-au încovoiat. Toate le întîmpină cu capul sus, fără emfază dar și fără teamă. Cu aceeași deviză a lui de totdeauna : „Nu nedreptăți, nu te teme, nu da înapoi".

M-am întors și l-am privit din nou. Eram gata să plec pentru că nu știam ce să fac. Poate că și el dorea să se culce.

Un jandarm s-a apropiat de noi mînios.

— De ce v-ați îndepărtat de cușca voastră, bă? Hai? Să vă ard acum cu centironul?

Generalul s-a ridicat. Ca un călăreț în clipa asaltului. N-a făcut nimic, n-a spus nimic. S-a ridicat numai, și — încet, înghețat — s-a apropiat de jandarm și l-a privit. Doar l-a privit. Călăul, cu buze de pînză, cu ochii pierduți s-a retras.

— Ei... hai să mergem și noi, mi-a zis generalul. Nu te necăji. E fata mea doar. O să lupte.

CAPITOLUL VIII

Pe bărbat, spuneau cei din antichitate, pe bărbat îl cunoști în luptă, iar pe om în dragoste. Dar un singur individ poate fi și bărbat, și om.

Totuși, silogismul nu este complet, pentru că și în dragoste poți fi bărbat, și în luptă om.

Așa era Stefanos Sarafis — adică în luptă, pentru că în dragoste era copil. Dar... despre dragoste o să vorbim acum ? Aici ne aflăm în tranșee, în pericol. Da, despre dragoste ! Pentru că dragostea e o floare care intră în toate butonierele, care-l încununa pe om în victorii și-l acoperă în mormînt. Dragostea în clipa primejdiei, dragostea în clipa deznădejdii. Cum le-ar suporta pe toate astea omul care trăiește în catacombe întunecate fără această candelă ?

Dar mai bine să vă povestesc cum l-am cunoscut. Erau zilele adolescenței... Ajunul întunericului. Democrația dispărea. Un colonel a sărit în foc ca s-o salveze. Democrația, desigur, nu a fost salvată, dar a fost salvată cinstea colonelului. Însă era gata să-și piardă viața. Așa este sub tiranie. Prețul patriotismului e moartea. Stefanos Sarafis — el este colonelul —, calomniat, degradat, se pregătea să stea drepți în fața plutonului de execuție. Și atunci, tot calm a fost. Dar a sosit grațierea. Multă ură și multă groază s-au adunat în pieptul poporului, și tiranii s-au temut. I-au dat înapoi viața. A acceptat-o calm, cu aceeași liniște cu care acceptase și condamnarea la moarte.

Ciinii în urma lui și-au început jocul lor murdar. Nu au lăsat nici unul din simbolurile noastre sacre nepîngărit și neîntinat. Au îngropat Atena, au dezgropat Sparta. Au scos la suprafață tot ce era mai putred.

Numai războiul şi scufundarea definitivă a patriei mai lipsea. Şi le-au organizat şi pe astea. L-au rugat pe prietenul lor Benito Mussolini să le devină „duşman", şi s-a făcut. Dar în sfîrşit, nu de asta trebuie să vorbim acum.

Au trecut cîţiva ani. A venit ocupaţia hitleristă. Nou cîmp de glorie pentru toţi. Colonelul „trădător" a îndrăznit să facă încă o „trădare". A urcat în munţi ca să lupte împotriva lor. A devenit comandantul suprem al partizanilor.

Dar niciodată un laş oficial nu i-a iertat pe eroii neoficiali. Anglia imperială, care de două sute de ani nu face decît să pedepsească bărbăţia celor mici, după ce a învins cu sîngele popoarelor, a venit să pună ştampila sfîrşitului celui de-al doilea război pe trupul rănit al Eladei. Grecii care cred în înţelepciunea cumpătată, că jugul este întotdeauna acelaşi, indiferent de unde ar veni, au pus din nou mîna pe arme, ca să le smulgă de pe frunte „această coroană ciudată a victoriei" pe care le-au pus-o marii lor aliaţi. Comandantul acestei rezistenţe a fost acelaşi „trădător".

Îmi amintesc ca acum... Erau zilele furtunoase ale lunii decembrie 1944. Într-un tranşeu al cartierelor răsăritene din Atena, citeam scrisoarea generalului Serafis trimisă marilor noştri... aliaţi care strigau prin unde herţiene că nu luptă împotriva armatei de eliberare, ci împotriva cîtorva tîlhari care au „trădat lupta comună". Generalul le-a răspuns mîndru că şeful acestor „tîlhari" este el însuşi şi era mîndru că nu „cîţiva", ci toţi grecii erau „tîlhari" de acest fel. Şi încheia astfel : „S-ar putea să fim înfrînţi în faţa armelor voastre superioare. Dar n-o să ne supunem. Grecii nu s-au supus niciodată ocupanţilor."

Apoi au urmat alte nenorociri. Englezilor nu le-a fost suficientă înfrîngerea noastră militară. Au vrut să ne şi înjosească. Un asemenea lucru însă nu a avut loc niciodată în istoria Greciei. Au descoperit-o şi pe asta tîrziu, ba încă ceva. Că cel înfrînt ar fi continuat lupta chiar şi în înfrîngerea lui. Şi de asta l-au arestat pe şeful lor. Englezii cînd se scufundă cred că e de vină marea, şi nu corăbiile lor. Cu mentalitatea jandarmului

profesionist, cred că nu există popoare viteze, ci numai comandanți viteji, că imediat ce comandanții lor dispar, popoarele se transformă într-o masă blîndă și binevoitoare. Au descoperit-o și pe asta englezii, dar la fel de tîrziu. Asta s-a întîmplat cînd epuizați și sfîrșiți au dat ștafeta în mîinile yankeilor. Aceștia s-au dovedit asemenea englezilor. Intervenția americanilor s-a numit „Ajutor dat poporului grec ca să-și recapete libertatea". Douăzeci de mii de morți ne-a costat acest „ajutor". Dar americanii nu măsoară cu morții, ci cu dolarii.

Ne-am depărtat însă prea mult de Macronisos, cu toate că numai în asemenea insule o să-și găsească americanii pieirea.

Pe Sarafis, la Macronisos toți îl numeau „generalul", dar el se purta ca un simplu soldat eliberat, care dintre toate gradele și ordinele a preferat gradul omului simplu, și dintre toate gloriile — demnitatea. Dafinul nu crește pe Macronisos. Cresc numai spinii, și i-am împărțit cu toții. Nu mi-l amintesc niciodată pe general mînios. O singură dată numai a ridicat glasul. Asta s-a întîmplat cînd un ofițer din gardă s-a dus să-l ia din rîndul nostru și să-l scoată în față.

— Nu... spuse simplu generalul.

— Locul dumneavoastră nu este acolo, generale, îi spuse ofițerul.

Generalul și-a ieșit din fire.

— Cu șaizeci de ani în urmă mi-am ales locul acesta, și acum vii dumneata să-mi spui că nu este locul meu ?

Se pierd amănuntele primei noastre cunoștințe.

Cred că era prin anul 1945, cu cîteva luni după înfrîngere, în casa surorii unui luptător executat. Generalul era foarte îngîndurat. Tăcea mereu, și mereu i se adîncea brazda ce-i împărțea fruntea în două. De atunci, acel rid i s-a adîncit din ce în ce mai mult. Numai moartea, gîndeam, i-l va netezi. Pe cînd stăteam lîngă coșciugul lui am vrut să-i văd brazda aceea. Dar, vai !... roțile americanilor îi zdrobiseră toată fața.

În casa aceea unde l-am cunoscut venise împreună cu frații lui, Tanasis și Euripidis. Acești frați trebuie să stea alături de fratele lui Van Gogh.

De acolo am plecat împreună. Autobuzele păreau niște coșciuge — fără geamuri, fără bănci — și nu ajungeau niciodată întregi la capătul liniei.

Mi-a propus să coborîm pe jos din cartierul acela de pe deal. Dar n-am coborît, ci am urcat pe colinele lui Arditos... a lui Strefis... trei ore întregi am mers tăcuți, cu pași repezi... milităreste... pînă ce m-am proptit gîfiind de un perete. Atunci, pentru prima dată s-a întors și m-a privit. Brazda de pe frunte i se adînci.

— Iartă-mă, îmi spuse. Nu mi-am dat seama.

Au fost singurele lui cuvinte. Mi-a întins mîna. Părea bolnav. Suferea. Nu m-am supărat, cu toate că obosisem ca niciodată în viața mea. Ne-am despărțit tăcuți.

De atunci ne-am întîlnit sporadic. Grijile, alergăturile după pîine îmi luau toate zilele și nopțile. Și apoi, mai erau și urmăririle, Securitatea. În fiecare noapte îmi schimbam domiciliul. La un moment dat, casele s-au terminat. Mai rămăsese una. Am bătut în ușă. M-au încălzit, m-au hrănit, iar dimineață, m-au predat. De ce?

Tot timpul deportărilor, închisorilor mi-am pus aceeași întrebare. De ce? Am înțeles mai tîrziu. Nu este drept să le ceri oamenilor atît cît le poți oferi tu. Tu, într-o clipă de înflăcărare, poți să pierzi pămîntul pe care calci, să alergi în întîmpinarea morții cu un patos pe care ceilalți nu l-au simțit. Respectă cumințenia celui slab. Stai, dacă vrei, indiferent în fața groazei lui, dar nu-l disprețui. Gîndește-te numai că oamenii aceia care te-au trădat, chiar din prima clipă au devenit nenorociți pentru tot restul vieții.

Cei care ne-au întîmpinat la Macronisos au fost arestați. Printre ei era și generalul. I-am văzut din nou brazda de pe frunte. Erau momente cînd asprimea feței lui dispărea. Ce se întîmpla oare? Fiindcă el tăcea, într-o zi m-am hotărît să-l întreb:

— Prietene, de ce nu vorbești? Ai ceva pe suflet?

M-a privit neliniștit.

— Am... Ne aflăm în prima linie de luptă și sîntem neînarmați. S-a mai întîmplat vreodată asta pe lume?

Și vechea lui tăcere a căzut iar între noi.

Au trecut două zile. Adevărul este că mă simțeam cam ofensat. A treia zi ne întîlnirăm cu colocuitorul lui Costas Gavrilidis.

— De ce n-ai mai venit să bem caivé ? îmi zise.

— Aveți ?

— Avem. Astăzi Ștefanos s-a supărat și și-a vărsat ceașca. Poți să-mi spui ce are ?

Pînă în ziua cînd unul din noi a părăsit lumea ceștilor erau trei la număr.

— Spune, s-a întîmplat ceva ?

— Nu știu...

— De trei zile tot scotocește prin rucsac. Îl întreb și nu-mi răspunde.

— Nu-l mai întreba. N-o să-ți spună. Din același motiv s-a supărat și pe mine. L-am întrebat ce are.

— Și, atunci ce facem ?

— Așteptăm să-i treacă supărarea și atunci ne va spune fără să-l întrebăm.

— Nu cred. Vino totuși mîine, la 9, ca întotdeauna. Și fă-te că n-ai observat nimic. De acord ?

— Bine.

A doua zi m-am dus într-adevăr.

Am făcut și o glumă. O aluzie la adresa lui Gavrilidis. Generalul s-a supărat. Se supără, întotdeauna, repede.

— E inadmisibil așa ceva între prieteni.

— Dar mie-mi place... spuse Gavrilidis.

— Nu-mi place mie !

— Hai, Ștefanos, nu te necăji. Cu mine a glumit.

— Tocmai de asta. Sau crezi că atunci cînd îl necăjești tu pe el nu mă supăr ? Într-o zi am să plec de aici și puteți face ce doriți.

— Fără tine o să ne prăpădim.

— Bine, zise, rămîn. Dar dați-mi cuvîntul că n-o să vă mai înțepați.

— Noi ? Mai bine să ne sară ochii.

Zadarnice promisiuni. Treceau cîteva zile și începeau din nou. Și ei... Întotdeauna ne amintea că „o să ne părăsească" și mereu rămînea. Dar acum să ne întoarcem la cafeaua noastră de astăzi.

Avea mult caimac. Am băut-o cu puțină apă ruginită oftînd de plăcere. Numai Gavrilidis n-a băut apă. Avea o sticlă cu infuzie de frunze de măslin. Auzise de la o babă din Pontos că este bună pentru inimă. (Suferea de boala care — cu ajutorul călăilor noștri — repede îl va coborî în iad.)

N-am scos nici un cuvînt despre răceala dintre noi de alaltăieri. Peste puțin însă cafelele s-au terminat și ne-am găsit într-o situație dificilă.

— Ștefane, jucăm un șah? îi propuse deodată Gavrilidis.

— Nu. Voi întîrziați. Ce mofturi mai sînt și astea? Două ore peste tabla de șah!

Într-adevăr. El juca repede, de parcă juca table. La fel făcea și cu cafeaua. O bea dintr-o înghițitură, ca pe rachiu. Un observator superficial ar fi putut crede că este un om nervos. Dar n-am întîlnit niciodată un om mai calm, mai cumpătat.

— Deci, nu joci, zise Gavrilidis. Atunci, ce să facem?

— Nimic. Eu mă duc să mă plimb. Veniți și voi?

— Nu, făcu Gavrilidis.

— Tu?... Mă întrebă pe mine.

„Du-te" îmi făcu semn Gavrilidis.

Am ieșit din cort și am pornit încet, tăcuți, spre niște stînci. Gabardina i se făcuse ca pămîntul. Dar nu-i păsa. Mi-a intins pachetul cu țigări. Nu fuma prea mult. Din cînd în cînd, aprindea cîte-o țigară în cinstea prietenilor. Avea însă totdeauna țigări pentru ei.

— Ce-ți spunea alaltăieri Costas? mă întrebă cam încruntat.

— Am discutat despre romanul pe care-l scriu.

— Și?...

— Mi-a spus să pun înăuntru și dragoste.

— Tîmpenii!

L-am privit neliniștit.

— Si ești și tu de acord cu el? mă întrebă după un timp.

— Desigur.

S-a oprit si m-a privit cu reproș.

— De ce? Tu ești împotrivă? îl întreb.

— Eu... eu zic că ați dat în mintea copiilor amîndoi.

Iată ce zic eu. Le-ai cerut părerea veteranilor ? Ce spun ei despre asta ?

— Sper să n-aibă nimic împotrivă. Dacă au, greșesc.

— Ești sigur ?

— Tot atît pe cît sînt de sigur că fiind aici mă aflu la „locul meu".

A suflat puțin supărat și deodată și-a aprins o țigară.

— Bine, tu... îmi zise. Tu ești poet. Adică... „slujitorul sentimentelor", cum se zice. Dar Costas ? Un conducător politic ? Treabă e asta ?

— De ce nu ? Eu cred că cel ce nu poate simți o fărîmă de dragoste este invalid. Cred că dacă Costas n-a iubit .. atunci este nepotrivit să fie conducător.

Și-a strîns cordonul gabardinei.

— Adică... îmi zise, eu, după spusele tale, sînt invalid ?

L-am privit drept în ochi. S-a înroșit. Acest bărbat ars de arșiță și bătut de ploi s-a înroșit ca un copil.

— Cum ai ghicit ?

— Am bănuit. Un om care n-a iubit vreodată nu poate fi generos, are inima închisă. Și un om cu inima închisă nu poate iubi poporul. Nu știu cîți au fost alături de popor pentru glorie, dar sînt sigur că tu ești alături de el din dragoste.

— Deci... cu una cu două mă faci și îndrăgostit.

— Dar... nu ești ?

A rămas privind dincolo de munți... dincolo de mare. Apoi a băgat mîna în sîn și a scos un teanc de plicuri verzi.

— Ia astea ! îmi spuse brusc. Citește-le. Mîine mai vorbim. La revedere.

A plecat cu pași repezi, milităreșe. Am început să desfac plicurile. Erau scrisori. Fine, pline de afecțiune, de la o femeie. O englezoaică, care de șaisprezece ani nu înceta să-i scrie.

Știa excepțional de bine grecește. Despre ce-i scria ? „Amănuntele plictisitoare ale vieții mele cotidiene". Mai spunea că îi scrie t o a t e cugetările ei. Dar eu n-am crezut-o. De multe ori se reîntorcea, nostalgic, la zilele primei lor cunoștințe. Asta a fost în anul 1936, pe insula Milos, unde s-a dus într-o călătorie arheologică cu niște

colege. Nicăieri, însă, nici un cuvînt de dragoste. M-am dus și l-am căutat în aceeași zi.

— Nu... i-am zis. Nu scrie despre dragoste.

— Vezi ?

— Asta ne mai lipsea. Să-ți scrie despre dragoste. Atunci de ce-ți scrie de 16 ani încheiați ? Ca să-ți comunice că a călătorit la Glasgow sau Birmingham sau că a făcut turul lacurilor Scoțiene ? Sînt astea motive s-o facă pe o englezoaică să-ți scrie 16 ani la rînd scrisori ?

— Ei... și ?

— Motivul e altul, mult mai serios. Și pentru că este prea serios, mai serios decît orice în viața ei, de asta nu-l pomenește. În două cuvinte : Miss Marion Pascow este îndrăgostită !

— Prostii ! Atunci de ce nu mi-o scrie ?

— Tocmai de asta.

— Nu mă satisface raționamentul tău, zise rece. Dacă simțea c e v a, îmi scria.

— Dacă aștepti să-ți scrie, prietene, atunci mută-ți gîndul. Dar, din păcate, veți muri departe unul de celălalt.

— Cînd o femeie simte ceva adevărat, adînc, o spune. Eu atîta știu.

— Eu știu și altceva ; cu cît sentimentul este mai profund cu atîta este mai bine ascuns.

— Ludemisme...

— I-ai vorbit despre asta lui Costas ?

— Nu. O să-mi spună și el gavrilismele lui.

— Ei, atunci trăiește cu serafismele tale și mori pustnic și fără iubire. Nu asta mă interesează însă. Mă supără faptul că chinuiești fata fără motiv. Ce cîștigi ? Uite, peste puțin ai să îmbătrînești și ai să te liniștești. Eu, unul, nu mă amestec.

Și totuși m-am amestecat. Și încă cu insistență și încăpățînare. M-am așezat împreună cu Gavrilidis la o mică consfătuire și am chibzuit cum să-l scoatem din impasul sentimental pe naivul și încăpățînatul nostru prieten. Lucrurile arătau clar. Erau amîndoi cufundați într-o dragoste tacită și nevindecabilă, pe care nu și-ar fi mărturisit-o nici unul dintre ei pînă la sfîrșitul vieții.

— Aici e nevoie de intervenție chirurgicală drastică, zise Costas. Pune mîna pe condei !

— Ce ? Să scriu scrisori de dragoste ?

— Nu noi o să-i scriem scrisori de dragoste. Am observat că, în scrisorile ei, întreabă mereu despre noi, ne transmite salutări și ne spune pe nume. Știe că-i sîntem prieteni. Și ca prieteni avem dreptul să-i scriem despre dragostea înflăcărată a tovarășului nostru. O să-i spunem însă să nu aștepte niciodată o declarație din partea lui, pentru că el e hotărît să moară „văduvit de dragoste"... Că noi doi sîntem siguri de dragostea lui, dar ne îndoim în ceea ce privește sentimentele ei.

După douăzeci de zile, Ștefanos a venit fluturînd, triumfător, plicul verzui.

— Uite !... îmi zise. Deștepților ! Vedeți ? V-am spus eu ? Femeia care iubește — mărturisește. Nu așteaptă tutori !

— Ah, Ștefane, Ștefane... îi zicea Gavrilidis plin de bucurie. N-ai să poți niciodată să te maturizezi sentimental.

— Ai început iar cu gavrilismele tale ?

— Exact. Ia spune-mi, avem în cort caivé ?

— Avem.

— Atunci, hai Mergem să-ți cinstești „tutorii".

S-a înfuriat, s-a înroșit...

— Dar asta-i... asta-i trădare ! strigă. Este...

— Nu te supăra, Ștefane. Te iubim, de asta am făcut-o.

— Dacă puteți, mai faceți-o o dată !

— N-o să fie nevoie, Ștefane. Asta este prima și singura ta dragoste. Și apoi... nu mai ai nevoie de tutela noastră. Am aruncat corabia în apă. Ești un căpitan bun. De acum încolo ai s-o conduci singur. I-ai răspuns ?

— Nu, am să-mi aștept consilierii ? !

— Tare am fi vrut să-ți vedem prima scrisoare de dragoste.

— Să mi-o cenzurați ?

— Să o admirăm.

A rîs pe sub mustață.

— Scrisorile de dragoste au luat sfîrșit.

— Atît de repede ? Noi credeam că nici n-au început.

— Au început acum 16 ani.

— Te-ai trezit, în sfîrşit ? Slavă domnului ! Hai acum să bem caivé. Ai spus că avem.

Rămase pe gînduri.

— Da... Avem.

— Atunci ce te tot gîndeşti ? Nu cumva n-avem zahăr ?

— Avem şi zahăr, şi spirt, şi cafea, dar cafea n-o să bem.

L-am privit amîndoi gata să explodăm.

— De ce ?

— Nu există apă !

Atunci ne-am trezit şi noi. Furaţi de fericirea prietenului nostru, uitasem că de alaltăieri, un nou capitol întunecat a intrat în biblia martiriilor noastre : S E T E A.

Ne-am trecut peste buze limba. Erau uscate. Ardeau. S E T E A.

CAPITOLUL IX

Este cea mai nepotrivită clipă ca să scot manuscrisul din cel de-al doilea pantof. (Primul a constituit subiectul cărții anterioare : „Vinul lașilor", pe care desigur cititorii o cunosc.)

Ne chinuie setea. Setea pe care pînă acum n-am cunoscut-o decît în filme sau din paginile lui Benoit. Adevărata sete am simțit-o astăzi, noi, aici printre aceste pietre însetate.

Pe insula Macronisos nu plouă. Suflă vîntul numai și usucă. Pielea ni se fărîmă ca o coajă. Și peste toate a sosit și vestea cumplită prin megafoane : „Vă ordonăm să faceți economie de apă, întrucît furtuna violentă a blocat vasul-cisternă în radă". Economie !... Economie face cel care are din ce.

Intrasem în cea de-a doua zi a setei. La prînz am năvălit ca o turmă spre cisterna insulei. Jandarmii instalaseră mitraliere. Ne-au avertizat că vor trage. Am început să batem cu toții în găleți. Gălăgia se auzea pînă la Capul Sunion.

— Ordonă stare de alarmă ! a spus comandantul.

— Am ordonat. Nu va ajuta la nimic. N-am suferit de sete niciodată pînă acum, domnule comandant, dar se vede că trebuie să fie ceva groaznic.

Prin megafoane s-a auzit vocea lui Bre-Ianis :

— Atenție !... Atenție... Apă există la Secția Educației Naționale... Renegați-vă ideile ateiste, și veți primi cu toții. Repetăm : Apă există !

Sifakis și-a mușcat mustața, și-a luat ciomagul și a pornit, în izmene, spre birou.

— Dă-mi repede ordinul ! i-a spus lui Bre-Ianis, fără să-l salute.

— Care ordin ?

— Ordinul ce l-ai primit de la minister, de a transforma Macronisosul în pașalîc.

— N-am nici un ordin, domnule comandant. Pur și simplu m-am gîndit că n-ar fi rău să profităm de ocazie.

— Care ocazie, mă, lua-te-ar dracu ! Ai apă ?

— Puțină — am păstrat-o pentru gardă. Nu vă așteptați să stea la coadă ca să semneze declarații. Totuși, dacă smulgem vreo două-trei semnături, tot va fi un cîștig.

Gălăgia jos, la noi, după comunicarea lui Bre-Ianis era de nedescris.

Sifakis s-a întors în cort, și-a luat pe el hainele în fugă, apoi, cu ciomagul la subsuoară, a coborît la noi. A ridicat ciomagul și l-a ținut așa pînă ce ne-am liniștit.

— Alegeți trei-patru reprezentanți cu care să discutăm liniștiți, a spus. Dacă urlați cu toți nu ne putem înțelege. Vino, generale ! Vino și tu, Gavrilidis, hai și tu, domnule Mațacas... Așaa. N-am oprit eu apa și nici nu sînt eu ăla care am spus să vină cei însetați ca să-și potolească setea cu semnături. Eu sînt Căpitan Sifakis din Creta, iar Creta n-a produs căței de felul ăsta. Mă credeți ?

— Te credem! au spus cei invitați, și au pornit cu el în spatele cisternei. S-au așezat. Sifakis și-a pus chipiul pe-o piatră, și-a șters mustățile de sudoare și a zis :

— Vedeți aceste mustăți ? Ei, să-mi cadă fir cu fir dacă eu sînt amestecat în această mîrșăvie! Ieri toată ziua și toată noaptea le-am telegrafiat că scapă situația din mîini. Răspunsul pînă dimineață, cînd m-am dus să mă culc, a fost același : „Din cauza furtunii de pe mare, vasul nu este în stare să ridice ancora".

— Și apa de care a pomenit megafonul ?

— Gogoși ! Există o mică provizie pentru gardă.

— Da de unde a știut garda, domnule Sifakis, că o să vină furtuna ca să-și facă această mică provizie ? a întrebat Sarafis.

— Ce provizie ?... Au adus două butoiașe cu apă să!-cie, aseară, pe catîr, tocmai de la izvorul Frumoasei Elena[1]. Pe Dumnezeul meu ! Zece ore le-a trebuit ca s-o strîngă.

— Ca să vă credem, domnule Sifakis, i-a zis Avgheiopulos, lăsați-ne să luăm și noi puțină apă de la izvorul Frumoasei Elena. Leșină oamenii. Mai ales cei ce suferă de T.B.C.

— Încercați. Altceva nu pot face.

— Furtună e asta ?! a strigat Gavrilidis arătînd spre mare. Altă dată vasul venea pe furtuni mai mari.

— Nu cumva, mă, eu ordon mării ?

— Nu știu, însă, după cum se vede, există cineva care-i ordonă.

— Nu-mi vorbiți așa, că-mi iau ciorapii ! Mi-ați cerut-o pe Frumoasa Elena, v-am dat-o. Altceva nu-mi stă în putere. Să vă dau puțină apă din porția mea. S-o bea vreo doi-trei dintre ai voștri, să prindă puteri și să se ducă să aducă apă. Ce altceva pot face ? Lua-m-ar dracu că m-a apucat situația asta cu atîtea stele pe umăr !

Am hotărît să acceptăm un armistițiu provizoriu și ne-am dus să ne culcăm.

În cîteva corturi au încercat să facă din cutii de conserve goale alambice. Fierbeau apa de mare cu niște opaițe, care ardeau cu țiței.

— Liniștește-te... mi-au spus udîndu-mi fruntea cu apă de mare. Mai rabdă puțin... O să te salvăm. Abia îmi revenisem din al treilea leșin. După puțin, s-au întors și-i vedeam în letargia mea că meșteresc ceva...

Din parapetul cortului se vedea marea. Era puțin ondulată... dar nu înfuriată. Cîteva caicuri începuseră să-și arate fețele. Se îndreptau în larg și plecau fără să fie împiedicate. Crimă! Era clar.

Flăcăii care s-au oferit să meargă la izvorul Frumoasei Elena au băut porția de apă a lui Sifakis și au pornit. În cortul meu, Grupul Salvării, care era format din Tanasakis și Sotiris, lupta eroic cu alambicul. O pi-

---

[1] Tradiția spune că atunci cînd Paris cu Elena au fost urmăriți s-au refugiat pe insula aceasta pustie, ca să le piardă urmele, și că atunci cînd Elenei i-a fost sete, Paris i-a dat apă din acest izvor

cătură a plescăit în cana de tablă. Ne-am aplecat cu toţii ca să vedem minunea.

— E apă ?... Dacă e sărată ?...

— Nu fiţi pesimişti... a spus Gheorghis. Ca vechi cizmar şi ca prevezean, vă spun : e apă !

— S-o încercăm...

— Cui să i-o dăm ? a întrebat.

Toţi s-au întors spre mine.

Tanasis s-a apropiat cu cana, a cîntărit-o deasupra gurii mele şi a lăsat să cadă o picătură.

— Cum e ? E dulce ?

— N-am înţeles nimic... le-am spus. Buzele mele sînt uscate şi cojite, dar sărătură n-am simţit.

— Asta e ! Întăriţi focul ! Udaţi şi alte cîrpe cu apa mării. Înveliţi ţeava alambicului. Am învins.

Pînă la miezul nopţii n-au reuşit să adune decît o jumătate de ceşcuţă cu apă... Ne-am culcat pe spate, iar Sotirakis ne-a trecut peste buze cu o linguriţă pe care o uda mereu în ceşcuţă. Nu rezolvasem nimic. Tanasakis a lăsat focul să se stingă.

— Încercaţi să dormiţi, spuse Gheorghis ; poate că pînă dimineaţă ne va salva ceva.

Noaptea m-au chinuit coşmare îngrozitoare. Mă rostogoleam în cascade fierbinţi, apoi, brusc, mă aflam în pîrîuri cu apa cristalină, dar cum voiam să beau descopeream că buzele îmi sînt de piatră.

Noaptea este mai lungă pentru cei însetaţi. Întunericul solidifică timpul, nu-l lasă să se scurgă. De unde să ne fi închipuit cînd eram liberi că trebuia să bem apă pentru întreaga noastră viaţă ?

Noapte de iulie... Şi tu să mori cu gura arsă... Şi apa să fie atît de aproape, încît să-i auzi susurul...

Cît este ceasul ? Refuz să privesc ceasul. Mă tem să nu fie încă prea devreme şi să-mi pierd ultima umbră de speranţă. Trebuie să aţipesc puţin. Din această situaţie numai inexistenţa ne putea salva. Să nu funcţioneze nimic. „Sîngele, apă nu se face", se spune. De acord, dar sîngele tot din apă se face.

Un cîine lătra dinspre deal, unde se afla comandamentul. Probabil că o fi băut apă. Poate că-şi căuta

și perechea. Unsprezece mii de oameni nu valorau nici cît viața unui cîine ?

În fața insulei, noaptea atică se juca seducătoare cu luna. Dincolo de mare, un nor porfiriu se legăna peste valea unde se afla Atena. Pe ăsta îl privea, în fiecare seară, „arhondașul" nostru și zicea cu o gelozie falsă : „Ia uite cum strălucește adultera !" Ce-o fi făcînd acum în carapacea lui ? Cu țigările și cafelele lui necăutate și disprețuite ? „Hoarda de aur" se află la pămînt și buzele „rozătoarelor" au crăpat de sete și curg din ele puroi și sînge.

În zori, băieții care s-au dus la izvorul Frumoasei Elena s-au întors. Abia umpluseră un mic ulcior cu apă pentru tuberculoși. Nu mai aveam nici o speranță. Nu mai puteam vorbi. Comunicam între noi prin gesturi sau prin mișcarea sprîncenelor. În timpul nopții se dăduse o luptă. Atena nu era departe de noi. Atena trebuia înștiințată.

Noaptea, ai noștri au acoperit corturile cu tot ce-au găsit negru în lagăr. Cuverturi, paltoane, cîrpe, toate au fost întinse deasupra pînzelor de cort ca să anunțe doliul general care se lăsase deasupra insulei. „Meșteșugul" a avut rezultate. Oamenii de pe uscat s-au îngrozit. Știrea a ajuns la Atena.

Și așa, condamnarea noastră la moarte a fost amînată. Un vas negru a părăsit portul Lavrion. Era „fîntîna". A ancorat lîngă coasta insulei. Căpitanul își fuma liniștit pipa. Era sigur că nu făptuise nimic care să contravină moralei lui creștine. Și-a terminat calm pipa, a scuipat nicotina și a fluierat ca să-i arunce furtunul.

Apa începu să se rostogolească, cîntînd, de parcă se bucura și ea însăși. Puțin mai tîrziu, am băut cea mai dulce apă din viața noastră.

Cîteva zile mai tîrziu, într-o dimineață, Sifakis a coborît dealul urmat de doi jandarmi, care-i duceau bagajul. Nu și-a ridicat privirea nici spre insulă, nici spre noi. S-a urcat în caic și a plecat. De ce ? Simplu. Randament zero. S-a dovedit mai prejos decît evenimentele. A fost neputincios să depășească ordinele. Peste cîțiva

ani, se spunea, ar fi fost în stare ca acolo unde era lagărul să ridice o cruce uriaşă. Macronisos ar fi fost transformată într-un cimitir.

„Peste cîţiva ani...“ Dar cum s-a aflat domnul Sifakis deodată atît de departe de sensul luptei pe care o ducem?

„Mi-aţi ordonat să omor unsprezece mii de oameni. Am să-i omor. Dar nu pot mai repede. Ghinionul meu este că metodele noi m-au prins prea bătrîn. Am trei stele de aur, dar toate trei le-am luat cu vechile metode. Îmi ajung. Trimiteţi-mă acasă.“

N-au trecut nici trei zile, şi vaporul l-a adus pe noul nostru comandant. Era tînăr, hotărît, optimist. Primul lui cuvînt a fost „Interzicem“. Interzicem marea. Interzicem circulaţia. Interzicem mutarea. Interzicem vizitele de la o cuşcă la alta. Interzicem administrarea hranei. Interzicem cîntatul. Interzicem înotul. Interzicem protestele. Interzicem totul.

După ce şi-a proclamat programul, a coborît în pustietatea noastră la prima lui inspecţie. În cale i s-a ivit un bătrîn cu părul alb.

— Ce-i cu tine? i-a zis. Ori eşti surd, ori nebun. Altfel nu pot să-mi închipui cum de calci ordinul.

Bătrînul şi-a scuturat semeţ coama lui albă.

— Nu sînt nici surd şi nici nebun. Sînt mai normal decît voi toţi. Te informez că cunosc toate ordinele voastre şi am ieşit ca să le calc! Înainte! Puneţi în aplicare ameninţările.

— Noroc de părul tău alb, că altfel...

— Nu am ieşit din cort ţinînd cont de părul meu alb. Sînt contravenient fără circumstanţe atenuante şi pretind să fiu pedepsit ca atare. Aţi auzit? Am ieşit ca să vă calc ordinele.

— Cine eşti, omule?

— Sînt *domnul* Maţakas, fost director-general în Ministerul de Finanţe. Fost director-general al Vămilor, fost ministru...

— Eşti un nebun periculos! N-are ce căuta aici un fost ministru. Aici este un lagăr de pedepsire a tîlharilor şi a haiducilor.

Maţakas a ridicat tonul.

— Este o stîncă pe care aţi transformat-o într-un loc sfînt, închizînd aici floarea poporului grec. Sînteţi un temnicer ordinar. Sînteţi un emiţător de ordine inumane şi nimeni nu v-a dat dreptul să conferiţi grade de patriotism. Fiţi în primul rînd dumneavoastră patriot, impertinentule, şi apoi îndrăzniţi sa judecaţi patriotismul celorlalţi.

— Retrageţi-vă ! Retrageţi-vă imediat în cortul dumneavoastră ! Vă ordon !

— Am hotărît să vă dispreţuiesc toate ordinele. Toate. Declar nesupunere şi vă încalc, primul, ordinele. Împuşcaţi-mă !

— Dar ce doriţi, în sfîrşit, ce doriţi, domnule ?

— Să vă înjosesc ! Asta vreau. Să vă dovedesc că sînteţi laş. Atîta vreau. Pentru că dacă nu sînteţi laş o să trageţi în mine.

Comandantul a schimbat tactica.

— Bine... a spus. Bine, domnule Maţakas. Pentru dumneavoastră o să fac excepţie. Dumneavoastră personal vă puteţi bucura de circulaţie liberă. N-o să vă îngrădească nici o pedeapsă. Ordinele mele nu sînt obligatorii pentru dumneavoastră.

Coama albă a lui „Moş Gerilă" al nostru a fost cît p-aci să scoată scîntei.

— Cuum ?! Îndrăzneşti ? strigă aprins. Îndrăzneşti să mă jigneşti ? Drept cine mă iei ? Mă împotrivesc, în numele celor care şi-au pierdut libertatea, al acelora care ne-au luat-o. Nu accept nici o excepţie. Şi nu poţi mata, un individ avînd nevoie de pază, să păzeşti oameni ! Du-te să păzeşti porci. Dar şi asta e mult !

Şi domnul Maţakas s-a îndepărtat cu paşi apăsaţi.

A doua zi, un alt om a îndrăznit să ignoreze ordinele comandantului. Toată noaptea pînă-n zori s-au auzit gemete dinspre mare. Douăsprezece ore încheiate, omul a stat atîrnat de un stîlp, în timp ce doi jandarmi îl biciuiau şi-l udau cu apă de mare. Era dulcele nostru ghitarist Fedon Galatis.

Prietenul meu, Maţakas, între timp suferea îngrozitor. Îl topeau liniştea, absenţa prietenilor tiranici. Toată ziua avea inima grea, era numai gemete şi oftaturi.

A treia zi însă a găsit soluția. Circulația pe drumul principal care ducea spre W.C.-uri era liberă. Dis-de-dimineață, m-a pîndit.

— Psst ! Vrăbiuțo !

L-am auzit și l-am cunoscut.

— Am încetat să mai fiu „golan" ? îl întreb.

— Ești vrabie flecară. Și nimic altceva. Și acum, ascultă-mi porunca. Cînd ai să cobori mîine spre... spre... „vespasiene"...

— Spre „umblătoare" vrei să spui.

— Mizerabile ! Veșnic ai să rămîi putred. Deci, cînd vei coborî spre „vespasiene", ai să arunci cu o pietricică în foaia cortului — precum dă vrabia cu ciocul în geam —, iar eu am să te-aud, am să ies și am să-ți depun pe piatra asta „sucul tău de nimfă".

— Vreo nouă băutură ?

— Cafeaua ta, vreau să spun, mizerabile. E denumirea conspirativă.

— Și... Hoarda de aur ?...

— Se va întoarce — vai ! — în *Hora-horum*, unde își va da sfîrșitul. *Amen.*

CAPITOLUL X

Manuscrisul din pantof rămînea, însă, mereu-mereu necitit. Și lucrul ăsta mă obseda. Împrejurările erau nepotrivite. Dar lectura nu mai putea fi amînată. Pantoful trebuia desfăcut. Zile mai bune era exclus să vină. Lagărul era înconjurat de gherete și de cuiburi cu mitraliere. Au constatat că nimicirea noastră, cu toate măsurile noi, întîrzie, și de aceea pregăteau o acțiune fulger. Altfel, ce sens aveau „ocuparea poziției", „recunoașterea terenului" și alte asemenea acțiuni pe care le executaseră de două ori pînă acum niște ofițeri de la batalionul al doilea (V-ETO-ul), care avea drept comandant un ucigaș înnăscut pe maiorul Panaiotis Geanetatos, zis „Tatăl nostru". Așa că lucrurile mergeau din rău în mai rău. De aceea, trebuia să mă grăbesc.

Într-o zi, am descoperit la cîțiva metri de cortul meu o văgăună în stîncă. Un loc ferit de vînt și de soare unde se întindea adesea moș Timios Sasalos, un uriaș de la munte care se jura pe barba lui că zărea turmele în muntele de vizavi al Aticei. Eram prieteni. De multe ori mă duceam să-l găsesc în văgăuna lui — loc ideal pentru citirea manuscrisului și unde puteam eventual să-l și copiez —, fumam cîte-o țigară și ne destăinuiam ofurile. Cum a aflat că mă ocup cu scrisul, m-a iscodit și îndemnat :

— Scrie, scrie ca să afle nepoții noștri ce au tras bunicii lor pentru sărmana libertate.

Gheorghi avea o rămășiță de custură, de pe timpurile cînd era cizmar. Tăia cu ea pîinea sau cioplea niște lemnișoare, așa, de plictiseală. I-am cerut-o pentru o oră. M-am dus pe furiș în spatele cortului, am desfăcut

talpa, am aranjat foițele teancuri și i-am înapoiat custura.

— Ia-ți-o înapoi... îi zic. Nu taie.

— Ia uite-l... asta ți-e mulțumirea ?

— Dacă nu taie...

— Nu taie ? Asta numai fier nu taie. Fier ai vrut să tai ?

— Da.

— Ai dreptate. Fierul nu-l taie.

M-am îndreptat spre văgăuna bătrînului meu prieten.

...Cum am ajuns acolo, o surpriză mă așteapta la gura văgăunii. În loc să-l găsesc pe moș Timios Sasalos, am găsit un alt bătrîn. M-am oprit. Locuitorul neașteptat era ceva între ritor provincial și eupatrid decăzut. Avea guler tare, murdar, la origine alb, o barbă afumată, la origine tot albă, ochelari *pince-nez*, fața stafidită și hirtii... hîrtii... hîrtii...

— Homer Cartalimidis, mi se înclină. Din Capadocia. Cu ce vă pot fi de folos ?

— Aș fi vrut să vorbesc cu moș Timios.

— Într-adevăr... reședința lui era aici. După caldele mele rugăminți însă mi-a cedat mie sihăstria lui. Ați înțeles ? Totuși, cu ce vă pot fi de folos, colega ?

— „Colega" ?

— Vă surprinde ? Și eu compun. Știți... vă sînt vecin... Sînt instalat în cortul E.G. 7.

— Și cum de nu v-am văzut pînă acum ?

— Stau în fundul cortului, deși sufăr din lipsă de lumină. Noroc că i-a fost milă de mine bunului moș Timios și mi-a cedat sihăstria lui ! Îmi era imposibil să lucrez în acel zgomot.

— Poate fi și ceva mai rău.

— O... da. Blagosloviți cei vii ! — chiar și suferinzi.

— La revedere, domnule Cartalimidis.

— Pe curînd, dragă colega.

Am plecat, căci simțeam că plesnesc. Eram atît de sigur, și acum... poftim. A venit fosila asta... dar cum dracu a nimerit aici ? Ce greșeli și ce vînturi l-au aruncat pe acest vulcan în acțiune ? Vai, cît de puțin cu-

noaștem oamenii ! Vezi o „rămășiță", ceva mai puțin ca o fracțiune de om și te gîndești... Ce caută acesta în viață ? Și înainte de a-ți termina gîndul îl întîlnești pe cîmpul de luptă.

L-am întrebat despre domnul Cartalimidis pe Gheorghis. I l-am descris.

— Clocește o asemenea pasăre în cușca noastră ? E prima oară cînd aud de el.

A doua zi, Gheorghis veni la mine.

— Hai să mergem !

— Ei... ce-ai aflat ?

— Puține lucruri... Alt soi de ciupercă. Ceva... dascăl... Dar grăiește o limbă foarte mucegăită și nu înțelege nimeni nimic. Știe toată *Evanghelia* pe dinafară, se joacă și cu mătăniile și scrie într-una.

— Ce ?

— Nici asta nu știu...

— Atunci, ce știi ?

— Ceea ce ți-am spus. Cred că mai mult n-o să afle nimeni.

— Da eu ce sînt aici ?

— Ești un chibrit, dar chibritul arde repede. Ce ai cu el ? Este inofensiv. O jumătate de om. De la fasole ia numai aburul. Nu-l vezi ? E ca un pesmecior. Bine face că se retrage în fundul cortului ! Într-o zi, o să-i ia vîntul... Stai ! Ți-am spus povestea aia ?

— Care... aia cu fata care se duce la miezul nopții la moară ?

— Se duce, cum îți zic, noaptea, la moară. Întîrzie. După un timp se întoarce. Este atît de aprinsă și de roșie de parcă ai zice că abia a ieșit din hamam și numai „ah" zicea și „ah... ce bine îmi pare !", și „oh, așa vă trebuie".

— Lasă-l, mă Gheorghi. M-am plictisit. Tot pe ăsta mi-l spui ?

— Stai, mă. Acum e partea picantă. O aude maică-sa și o mușcă șarpele neliniștii. „Ce s-a întîmplat, fă, o întreabă. Nu cumva ți-a făcut ceva morarul ?"... „Păi... m-a lăsat ?" zise frumoasa. „Oh... ce bine îmi pare ! Oh... așa vă trebuia. Oh..."

— Ascultă-mă, Gheorghi, dacă mi-l mai spui o dată, s-a zis cu prietenia.

— Păi, prima dată te-ai prăpădit de rîs.

— Spune-mi altul pentru prima dată și am să mor din nou de rîs.

— Nu știu. De prea multă fasole cîtă am mîncat mi s-a uscat mintea și le-am uitat pe toate.

— Nu-i nimic. Mai bine. Trăim și fără bancuri.

— Nu-i așa. Zilele sînt grele. Cinematografele, barurile, *café-chantant*-urile, cazinourile... toate sînt închise. Timpul trece greu. Cum să-i grăbești rostogolirea ? Puțin cîte puțin prindem alge ca și vapoarele scufundate. Va veni timpul să ne ridice și vor fi nevoiți să aducă macaraua.

— Eu îmi umplu buzunarele cu pietre ca să nu mă ia vîntul și tu vorbești despre macara. Știi cîte kilograme am ? Treizeci și nouă.

— Eu mă îngraș pentru că cer supliment.

— Dacă aș avea și eu un stomac ca al tău...

— Ce stomac ca al meu ? S-a dus și ăsta... Alaltăieri, o dată cu fasolea, am înghițit și niște pietricele, și ce crezi că s-a întîmplat ? Nu le-am digerat. Le-am scos dimineața întregi. Stomac e ăsta ?

Am început să rîd.

— Iată de astea să-mi spui. Nu să-mi bați capul toată ziulica cu fata care s-a dus la moară.

— Îl vezi ? Eu mă plîng de stomac și el rîde. Tu n-ai suferit niciodată de stomac ?

— Din păcate, nu.

— Iar rîde ! Eu zic să lăsăm rîsul și să mergem la doctor.

— Nu ! O să se teamă că-i înghiți instrumentele și o să te alunge...

— Tu rîzi de mine. Stomac e ăsta, mă ? De-aș fi avut stomacul fratelui meu...

— Și ce mînca fratele tău ?

— Fratele meu mînca ce apuca : cărbuni, iască, rumeguș, tărîțe... Odată, din greșeală, a înghițit o unghie... „Bre, zise, eu am mîncarea la mine și o caut aiurea !“ Și începu să-și mănînce unghiile. Mîncă, mîncă...

— Ei, și ?

— În două luni a născut o farfurioară.
— Gheorghis ! Ai jucat vreodată teatru ?
— Ca să fac lumea să rîdă ? Nu.
— Ai fi rîs și tu.
— De cine ?
— De cei ce rîdeau.
— Lasă, mă. Viața noastră-i de plîns, și ție-ți arde de rîs.
— Păi tocmai de aia.
— Ia stai, mi se pare... sau nu văd bine ?
— Ce e ?
— Nu vezi ? „Pesmeciorul" ! A ieșit la plimbare !
— Și nu se teme că-l ia vîntul ?
— Erou... Și apoi te întrebi ce caută la Macronisos ?!
Omulețul plutea ca înaripat spre cortul nostru.
— N-o fi ieșit la păscut ? întrebă Gheorghis.
I-am făcut semn să tacă, pentru că omulețul ajunsese lîngă noi.
— Oo ! făcu el. O, alese prieten ! Mă bucur că te-am găsit.
— Vezi ce limbă mucedă are ? îmi spuse pe furiș Gheorghis.
— Poftiți... spun vizitatorului meu. Ce cinste ! Intră și tu, îi spun lui Gheorghis.
— N-am să vă fac cinstea... spuse el.
— De ce ?
— Mă duc să vărs „laptele", îmi spuse el strengărește arătînd spre găleata cu lături. Astăzi sînt de serviciu în cort.
Sărmanul Gheorghis. Accepta toate serviciile. Măturat, dereticat, spălat cu apă de mare... Toate. Dar ce-l îmbolnăvea era „laptele".
— Nu pot... îmi spuse. Mi-e rușine.
— Nu uita că esti activist. O să spună că, refuzînd, calci legea egalității.
— O calc !
— Atunci autodegradează-te și apoi fă ce vrei. Atîta timp însă cît ții sus deviza luptei...
— Ce amestec are lupta cu pișatul ?
— Are, Gheorghis, are ! Nu înțelegi ? Vor să ne umilească. Trebuie să acceptăm.

— Si dacă nu acceptăm ?

— O să spună că ne-am „răsculat"... Și o să-și pornească mitralierele. După cum vezi am acceptat. L-am numit „lapte" și îl aruncăm cu voie bună.

— L-am botezat noi, dar tot a pișat miroase.

Gheorghis s-a îndepărtat. M-am întors spre omuleț.

— Intrăm în cort ?

— Cu plăcere... Aș fi vrut să vă încredințez un secret. Știți... Sîntem colegi. Acolo în fundul Estului sălbatic au existat martiri care au adus elinismul pînă-n pragul zilelor noastre. Astăzi, acei umili dătători de lumină au dispărut — vai ! — pentru totdeauna. Elinismul a fost smuls din rădăcină. Și barbaria a inundat trirena „Elada" pînă cînd a naufragiat pe coasta stîncoasă a acestei insule, unde peste puțin se va stinge viața noastră plină de durere și remușcări...

— Nu plîngeți... îi zic.

— Ce altceva îmi rămîne de făcut, tinere prieten ? Lacrimile.... lacrimile noastre sînt singura mîngîiere în acest iad uscat.

S-a oprit și a scos de la piept un pachet.

— Poftiți, spuse, nu există alte mîini mai potrivite cărora să le încredințez.

— Ce sînt acestea, domnule Cartalimidis ?

— Viața mea. Canonul și busola pentru cei ce vor urma. Viața mea încă din fragedă tinerețe pînă acum. Nu-mi mai rămîne nimic altceva. Nu mai am nici viață, nici vlagă... nici aripi. Sînt ca un vultur fără pene, care a venit pe stînca asta ca să moară. Vă încredințez opera mea. Este singurul lucru ce mi-a mai rămas.

Am luat-o cu evlavie și-am pus-o sub pernă.

— Este terminată ? îl întreb.

— Dragă prietene, îmi presimt sfîrșitul. În ultimul timp, lagărul s-a umplut de șoapte. Paznicii noștri devin din ce în ce mai cruzi. Încercuirea se strînge. Se apropie ziua atacului. Și noi nu avem nimic nici ca să opunem, nici ca să predăm. Așa că nu ne rămîne decît moartea onorabilă.

— Domnule Cartalimidis, îi zic, cînd doriți să vă înapoiez manuscrisul ?

— Niciodată. Scheletele nu mai citesc.

— Nu aveți pe nimeni ?

— Toți se află acolo unde peste puțin am să mă aflu și eu.

— Și... încă ceva... o mică nedumerire. Cum, dumneavoastră?...

— Știu. Cum eu, un bătrîn sfîrșit, am nimerit aici. Hei ? Asta voiați să spuneți ?

— Da.

— Atunci, citiți-mi cartea.

— N-am să apuc, domnule Cartalimidis. Mă grăbesc. Totul aici se grăbește. V-am luat manuscrisul ca să-l păstrez, nu ca să-l citesc. Povestiți-mi-l dumneavoastră. Sau mai bine explicați-mi cum ați ajuns aici.

Omulețul a căzut pe gînduri. Apoi și-a ridicat spre mine ochii lui triști.

— Am venit aici ca să-mi salvez onoarea, dar povestea e lungă, mai bine citește-mi cartea. N-am mai fumat de patruzeci de ani. Nu cumva aveți vreo țigară ? Dacă n-aveți decît una atunci fumați-o dumneavoastră. Iar eu am să respir fumul. O să mă întrebați dacă întotdeauna am fost atît de cumpătat. Nu. În timpul tinereții fumam, dar am crezut că o deranjează pe Eufrosina. Nu... nu mi-a interzis ea. Eu m-am temut ca fumul să nu-i dăuneze. Da... astăzi toate acestea sînt de prisos. Pe Eufrosina am îngropat-o de mult. Dar eu mă împotrivesc și refuz să cred. Nu accept ideea morții ei. De asta am insistat să nu părăsesc cuibul nostru sărăcăcios. A venit poliția cu boierul care-și revendica terenul pe care să-și construiască o vilă. M-am împotrivit. „Nu-i de acord Eufrosina", le-am spus. „Ai înnebunit ? mi-au răspuns. Eufrosina Cartalimidis, născută Xantulidis s-a stins acum zece ani !" „Minciună... Minciună", le-am strigat. Atunci s-a apropiat cu politețe un ofițer. „Vă felicit ! îmi spune. Aveți noroc că sînteți un patriot curat altfel ar fi fost în primejdie și căsuța și propria dumneavoastră libertate. Da, sînteți patriot. Dar dușmanii dumneavoastră insistă că nu sînteți. Și eu nu am cum să-i contrazic. N-am dovezi convingătoare că sînteți. De aceea dați-mi, vă rog, o dovadă ; să le-o bag sub nas." Am stat și l-am privit curios. „Ce dovadă, dom-

nule ofițer ? Întreaga mea viață este o dovadă de patriotism !"

— În sfîrșit, domnule Cartalimidis, ce dovadă voia ?

— Declarație de răzgîndire. Am sfîșiat-o îngrozit ! „Să mă răzgîndesc ? am strigat. De ce ? Pentru care vină ? Pentru ce greșeală sau eroare să mă răzgîndesc ? Sînt fericit că mi-am trăit viața astfel încît să n-am pentru ce mă răzgîndi !" Ofițerul m-a privit cu dușmănie. „Ai să te distrugi !" îmi strigă. „Viața însuși e o distrugere, i-am răspuns. Nu-i ceva nou că am să mor. Nou este faptul că-mi cereți să mor dezonorat. Mă distrug, ați spus ? Nu-i rușine. Rușine este cînd îi distrugi pe ceilalți. Deci să vină infamii ca să mă distrugă ! Îmi vor distruge numai viața. Onoarea nu mi-o va atinge nimeni !"

— Apoi... domnule Cartalimidis ? îl întreb cu compătimire.

— Apoi, ofițerul mi-a întins o declarație. „Vă propun"... îmi spuse... M-am cutremurat. „Domnule, i-am zis, numai canaliile propun asemenea lucruri !"

Bătrînelul s-a înecat, era frînt.

— Apoi... care a fost răspunsul ?

— Răspunsul ?

Bătrînelul și-a dat la o parte părul capului, al bărbii... peste tot era brăzdat de cicatrice.

— Iată, zise. Iată răspunsul. Viața mea a fost distrusă. Căsuța mea a devenit palatul altora... Nu mi-a rămas decît un ciot de viață, un ciot de suflet și onoarea întreagă. De asta am și venit aici, ca să o salvez. Am făcut rău, tinere ?

Nu i-am răspuns. M-am ridicat. I-am luat mîna, m-am aplecat și i-am sărutat-o. Apoi, cu pălăria în mînă, am ieșit din cort. Soarele m-a orbit.

CAPITOLUL XI

Ajunul furtunii pe o corabie „răzvrătită" al cărei echipaj era gata să-i înece pe călători. Dar cel mai disperant în această istorie era faptul că condamnaţii la moarte în afară de faptul că vor muri nu mai ştiau nimic altceva. De ce, însă, o ştiau cu toţii ? Era o chestiune de dezacord.

Ce poziţie va lua fiecare în faţa vieţii şi cine i-o va sugera ? Dar pe corăbiile gata de scufundare nu se ţin şedinţe. Oamenii ori se salvează, ori se îneacă !

Pe drum l-am întîlnit pe Sotirakis, un băiat modest, ţăran din satul Avramio din Mesinia. Sotirakis Parashos. Lovea cu piciorul în nişte pietre. Cînd m-a văzut a înghiţit în sec, pe urmă mi s-a adresat :

— Ascultă. Cît va dura ? Nu Macronisosul. Nici torturile. Asta nu mă interesează, ci pregătirile lor. Cît vor dura ?

— Tocmai mă întrebam şi eu de ce întîrzie atîta cu pregătirile. Poate vor să semene în suflete neliniştea, enervarea. Ăsta este Sotirakis. Pregătirile lor nu vor merge mai departe. N-au de gînd să facă altceva deocamdată. Se vede că statul lor major a fost înzestrat cu un psiholog.

— Şi cînd vor termina cu starea asta de asediu ?

— Niciodată. Aşa o vor duce. Asediu de dragul asediului. Atacul nu va avea loc. Încă.

— Şi ce răgaz le dai ?

— Sîntem în august ? Deci dacă e să înceapă vor începe abia în noiembrie. Vor încerca să ne îngheţe sîngele în timpul cînd îngheaţă apele. Aceasta va fi epoca Macronisosului. Crivăţ, cataclisme, îngheţuri... Moartea

noastră va părea „naturală". Nu te aștepta să ne omoare cu mîinile lor... Ei vor ajuta numai morții.

Ne-am despărțit.

Am zis că eram liniștit. Nu eram. Voiam să mă duc să „pescuiesc". Să văd cum tălmăciseră ei. Cei din cușca de jos, de lîngă mare, erau închiși. Așa că nu puteam discuta cu veteranii noștri... cu generalii... Cu siguranță că știau ei ceva despre „războiul psihologic" sau „războiul nervilor". Au studiat despre ele și la Academie, și în viață. Dar după cum am zis, cuștile se închiseseră și trăiam în cinci orașe păzite. Așa că cercetările mele trebuiau să se mărginească numai la cușca mea. Am ieșit și am început să mă plimb printre corturi. Soarele ardea cumplit. Noroc că-mi făcuse Tanasakis un coif de hîrtie. Ciudat băiat! Băiat de țăran, dar cultivat. Era student, de fel din Macedonia.

Am scos din buzunar o țigară chinuită și încercam s-o cîrpesc ca s-o fumez. Am căutat un adăpost unde să nu mi se stingă chibritul, cînd, deodată, un uriaș mi s-a așezat dinainte, tăindu-mi drumul.

— Nu-i de vină vîntul, e de vină țigara.

— Atît de înalt, numai unul este în cușca noastră, zic eu batjocoritor.

— Ai ghicit, Fedon Galatis sau „Prăjina".

Într-adevăr, era un copil uriaș, cu maxilare proeminente. Fost locotenent în armata tactică, fost partizan, acum un prizonier modest și un fin ghitarist. Prizonier al fascismului și al stomacului lui. Cum să hrănească acel Eiffel cu o farfurie de fasole? Devenise client permanent la porția suplimentară.

— În sfîrșit! îmi zise. Sînt și eu președinte.

— Unde?

— La supliment.

Se așează în fața mea, ca să oprească vîntul, să-mi pot aprinde țigara.

— Și merge bine președinția?

— Pe dracu... M-au degradat.

— De ce?

— N-au fost de acord cu statutul.

— Nu înțeleg, adică ce conținea statutul ăsta?

— Era simplu. Avea un singur articol.

— Cum suna articolul ăsta ?

— „Cînd președintele mănîncă, membrii se satură."

— Și de unde ai învățat tu asta ?

— De la unchiul meu. Era președinte pe viață al Corporațiilor Filantropice.

Am privit spre pantă.

— Ai treabă ? l-am întrebat.

— Cît au și ceilalți. De asta nu mă încărca cu ceva. M-am surmenat.

— Să mergem în spatele vreunui cort, să nu ne vadă santinela.

— O să-mi rămînă capul afară. Dar am să mă ghemuiesc.

Ajuns în spatele unui cort, în partea umbrită, am descoperit ce suflet nobil și delicat avea masivul Fedon. S-a grăbit să scoată un pachet de țigări.

— Ia, sînt Papastratos. Mi le-a trimis bătrînul meu acum o lună. Le scot, le miros și le pun la loc în buzunar. Sper să-mi ajungă pînă la sfîrșit. Astăzi însă o să aprindem cîte una. Pentru că, uite — a arătat spre mitralierele ce înconjurau lagărul — sfîrșitul se apropie.

— Și nu ți-e teamă ?

— Bătrînul meu în ziua cînd am plecat la școala militară mi-a spus : „Fedone... Nu uita, fiule, că din clipa asta pînă la sfîrșitul vieții tale te vei afla în linia întîi de foc. Așa că viața, principial, ți-ai dat-o. Mai rămîne acum să știi exact momentul cînd ți-o vor lua. Dar asta nu te privește pe tine."

— Frumoase cuvinte !

— Frumoase. Dar moartea întîrzie. Și pînă atunci mi-e foame. La dracu ! Am vrut să-mi adorm foamea cîntînd la ghitară, dar se pare că o trezesc și mai mult.

După Segovia, Fedon îmi mai plăcuse cum cîntă. Cînta... dar ce nu cînta ?... *Tarenga, Defalia, Granados... Toroba...* de parcă ar fi trăit și studiat la Sevilla, și nu pe ulițele strîmte ale Tesalonicului.

— Ce ai cîntat, îi ziceam, de m-a fermecat atîta ?

— *Alegrias gitanos,* răspundea cu admirație.

Și acum stă aici lîngă mine, liniștit, prost dispus, privește spre mitraliere și nu-i pasă de loc.

— Și alea ? îi zic și i le arăt. Nu le vezi ?

— Le văd ? Dar... îl ascult pe tata. Nu mă privesc.

Ce tată era ăsta ! Și ce fiu au plăsmuit cuvintele lui ! Cînd cînta, ochii i se îndulceau și i se îmblînzeau. În zilele secetei, nu s-a depărtat nici o clipă de lîngă mine. Îmi răcorea febra și mă legăna cu grijă maternă.

— Și iată, de asta am terminat cu ghitara.

— Ai terminat tocmai acum, cînd trebuia să începi.

— Eh, muzica face viața puțin mai dulce. Pe urmă ți-e mai greu s-o părăsești.

— Deci crezi c-o să ne secere ?

— Poate că nu pe toți. Iar cei care nu vor muri vor decădea.

— Toți ?

— Nu știu. Aici, fiecare hotărăște singur. Trebuie să se transforme într-o fortăreață. Unii vor cădea, alții vor rezista. Bilanțul — la urmă.

— Și organizarea ?...

— Prietene... sîntem învinși. Cum adică ? O să organizăm înfrîngerea ?

M-am prefăcut că nu înțeleg, și am întors-o.

— Adică... ca să zicem așa, acum vorbesc cu o „fortăreață" ?

— Da.

— Și, spune-mi, fortăreața asta... o să cadă ?

M-a privit ca un vițel uriaș.

— Nu știu, spuse peste puțin. Pot însă să-ți spun altceva. N-o să se predea.

— Asta-mi ajunge. La revedere.

— Unde te duci ?

— Mă duc să-mi fumez țigara care mi-ai dat-o.

— Și de ce n-o fumezi aici ?

— Vreau să fiu singur.

— Bine. Fă cum îți place. Și diseară, dacă vrei, puțină ghitară...

— Aș vrea să-mi mai cînți basmul ăla cu două pene... ăla, legănat... știi ?

— *Amintiri din Granada.*

— Da, pe ăsta. Exersează.

— Îl știu ca pe apă.

— La revedere.

Încotro ? M-am trezit că mă îndrept spre cea mai neașteptată direcție. Spre cortul lui Adelbaran. De ce tocmai spre el ?

În drum m-am întîlnit cu șeful lui de cort.

— Salut ! îmi spuse.

L-am privit cercetător. Era ca o pagină goală. Fără reacții.

— Ce noutăți? îl întreb.

— Aceleași.

Pentru el erau întotdeauna „aceleași"... Frumos lucru să nu te temi. Să treci cu sînge rece pericolul. Am mai văzut asta și la alți luptători încercați. Înțeleg... Să nu arăți că-ți pasă. Să nu tremuri. Dar dacă privești împrejur... Există mii de oameni care stau atîrnați de ochii tăi. Oameni neîncercați încă în luptă, care n-au primit botezul focului. N-ai să iei nimic din neliniștea lor ?

— Ce vești ? îl întreb din nou, poate-i surprind vreo reacție.

— La fel !

— Nu-ți spune nimic starea de asediu ? îl mai întreb.

— Ei, păi... nu te așteptai ?

— Nu. Mie nimeni nu mi-a spus nimic. Nimeni nu m-a pregătit.

— Ce să-ți fac ?!

— Atunci, spune-i domnului...

— Domnului Simantiris ? Cu plăcere. Dacă mai trăiește, am să vi-l trimit. Dimineață cînd am plecat, încă mai respira.

— Ascultă... Regret că ți-am vorbit. Ți-am mai vorbit și altă dată... Dar acum, momentul nu ne permite o asemenea îngîmfare.

— Panică, tovărășele ?

— Nu atîta față de pericol cît față de o asemenea „nepăsare". Nu face pe viteazul, mai ales dacă nu ești Dar cu atît mai mult dacă ești. Nu-i provoca pe ceilalți.

— Iubim, după cum văd, viața.

— Mult. Foarte mult. Și de aceea sînt aici. Altfel, nu merita. Ar fi fost inutil.

Ultimele cuvinte i le-am spus depărtîndu-mă. Credeam că după toate astea nu-l va mai anunța pe Simantiris, așa cum spusese. Oare acesta era numele pe care-l folosea în cortul lui, sau poate era numele zilei ?

După puțin timp, pași ușori s-au auzit în spatele meu. M-am întors. Era Raptarhis.

— A, stimate ! a spus rîzînd ca un crin proaspăt.

Am rămas pe loc. Mă pierdusem cu totul. Deodată, am văzut corturile răsturnate ca niște conuri întoarse.

— Sînteți sănătos ? îi zic.

— Păi, nu vedeți ? îmi spune, și-mi arată încercuirea.

— Tocmai de aceea. De asta vă întreb.

— Se poate să nu fiu ?

L-am privit insistent. Nu, nu arăta a fi nebun. Era și el un „caz". Deci, după cum arătau lucrurile, nici o lămurire oficială a încercuirii nu „coborîse" în bază. A fost lăsată imaginația să facă orgii, singură. Să improvizeze.

— Nu v-a vorbit niciodată șeful cortului dumneavoastră referitor la...? îl întreb.

— Nu... el nu catadicsește să se ocupe de mine.

— Si ceilalți ?...

— Există atîtea interpretări cîți membri are cortul nostru. Sînt liberi să tălmăcească mișcările dușmanului — fiecare în felul lui.

— Și dumneavoastră ?...

— În general, nu discut. Nu-mi spun părerile. Pur și simplu îmi exprim dezaprobarea față de toate prostiile pe care le aud, tăcînd.

— Totuși, domnule Raptarhis, mă interesează părerea dumneavoastră, părerea dumneavoastră personală.

Și-a aprins țigara și a închis ochii.

— *Cher ami*, îmi spuse cu voce moale. Aruncați o privire peste istoria războaielor și o să vedeți : Cine, de obicei, se fortifică ?

— Păi...

— Nu „păi". Să vă spun eu : cei ce se apără. Atacanții se mișcă, își extind terenul. Se mișcă. Nu staționează. Așadar, nu au motive să se fortifice. Și e absolut inutil să sape ei aceste tranșee. Acum : Cine, de obicei, se apără ? Cei superiori ? Dimpotrivă. Cei inferiori. Concret :

Se pregătesc pentru o apărare extremă. Deci : din punct de vedere psihologic sînt învinși !

Turuia cu un entuziasm demn de plîns. Căpitan al unei coji de nucă gata de naufragiu.

— E... acum... ce mai spuneți ?

— Domnule Raptarhis... Sînteți iresponsabil. Dezolant de iresponsabil fără să fiți măcar un rege. Împotriva cui credeți că se pregătesc să se a p e r e ? După cum vedeți, ne țintesc în grup trei sute de mitraliere. Pot fi și de „apărare", după cum le numiți. Dar a cui ofensivă credeți că se pregătesc s-o respingă ? A noastră ? Dar... v-a spus cineva că pregătim vreun atac ?

— Am spus că se tem ca nu cumva să-i atacăm ? Am spus că ne pregătim să-i înfruntăm.

— De acord. Dar... cu ce ?

— Ei, păi...

— Știu ce-o să spuneți : cu piepturile noastre, cu curajul... Din păcate, domnule Raptarhis, aceste arme sînt de apărare. Absolut de apărare.

— Deci ?... făcu, și mărul lui Adam începu să-i salte cînd în sus, cînd în jos.

— Deci... nu așteaptă atacul nostru, domnule Raptarhis. Și nici apărarea nu și-o organizează.

— Dar ? Vorbiți odată... Vorbiți ! Dumneavoastră o să mă înnebuniți !

— Pregătesc atacul... Nu vă neliniștiți. Nu în plin... Nu-i vorba să ne secere.

— Atunci ce o să ne facă ?

— O să ne topească. Și acestui atac noi nu-i putem opune nici o apărare.

— Nici una... chiar nici una ?

— Doar una : să nu acceptăm să ne topim singuri.

— Vedeți ce-mi faceți ? spuse ca un copil deznădăjduit. Mi-ați sfărîmat o clădire unde mă asigurasem atît de bine, și acum ?

— Acum veți vedea pericolul în dimensiunile lui reale și veți lua în fața lui poziția cea mai potrivită, sau poziția pe care o puteți lua. Domnule Raptarhis, n-ați înțeles, sărmane prieten, care este scopul nostru strategic în acest labirint întunecos în care ne aflăm ? Să

descoperim N e c u n o s c u t u l. Dacă ne temem, măcar să știm de ce ne temem.

— De ce... De ce ați venit tocmai la mine să-mi spuneți toate acestea ?

— Pentru că m-am temut că tocmai dumneavoastră ați căzut în cea mai mare eroare dintre toți. Și nu m-am înșelat. Ați văzut pericolul și l-ați botezat „salvarea". E permis unui om înțelept să cadă în asemenea erori ?

— Înțelept ? Acum nu mai sînt nimic. M-ați nimicit. Sînteți mulțumit ?

— Da.

— Da ? Atît de nemilos sînteți ?

— Mai bine nimicit, decît nedumerit. La revedere.

— Vă rog... spuneți-mi... cum reușiți să nu vă temeți ? Sfătuiți-mă și pe mine.

M-am oprit și am rîs cu amărăciune.

— Cum nu mă tem ? Ah, domnule Raptarhis, din nou ați căzut în eroare. Cînd a început lupta eram încă copil. M-am copt aici, înăuntru, în mijlocul focului. Și am așteptat să se stingă ca să pot trăi. Dar n-am mai apucat. Acum hotărăsc. Mă aflu la cea mai critică fază. La hotărîre. Aici e pericolul cel mare. Și să știți, dacă este să se teamă omul, în această fază se va teme. Celelalte sînt mai ușoare.

— Și vă mai temeți ?

— Da. Mă aflu încă în perioada celei mai mari frici. Dar lupt. De aceea mai exist încă. Acolo este și unica mea speranță. Am să încerc. Nu știu. Poate că o scot la capăt.

— Bine... dar nu depinde de dumneavoastră, exclusiv de dumneavoastră ?

— Un prieten, adineauri, mi-a spus să ne facem fiecare cîte-o fortăreață individuală. Nu-s de acord. Or să ne doboare unul cîte unul. Eu zic să devenim cu toții o singură fortăreață. Dacă reușim, vom învinge. Pare a fi simplu, dar este foarte greu. Imediat ce reușim, primul lucru va fi să închidem ușile dezertorilor.

— Apoi ?

— Apoi... va hotărî timpul. Dacă avem pierderi, cei ce vor cădea vor rămîne în fortificația noastră.

— Aşadar... primul nostru lucru, acum, este să închidem porţile.

— Nu-i nevoie. Ni le-au închis ei. Noi vom face altceva. Ne vom deschide inimile unul altuia pînă ce le vom contopi, pînă ce le vom face u n a. Aceasta ar fi „fortăreaţa" de care ţi-am vorbit.

— Bine, dar de ce-mi spuneţi mie toate acestea, de ce ? Pe mine nu mă privesc...

Iată un cuvînt pronunţat în aceeaşi zi de doi oameni avînd aceeaşi soartă, dar atît de deosebiţi între ei.

— Cum nu vă privesc ? Nu sînteţi şi dumneavoastră prizonier ?

— Eu n-am fost niciodată liber. Amice... Sînt nefortificat... Prietenii mei au făcut întotdeauna cu mine ce-au vrut. Acum le-a venit rîndul şi duşmanilor. M-am predat amîndurora, fără condiţii.

— Dar dumneavoastră tremuraţi de pe-acum, domnule Raptarhis? Sau mi se pare ?

— Nu vi se pare de loc, tremur. Sînt învins total. La ce să-mi ajute mie fortăreţele ? Acum plec.

— Încotro ? l-am întrebat.

S-a înfuriat în mod tragic.

— Încotro plec m-aţi întrebat ? Aţi omorît un om, şi întrebaţi unde se duce cadavrul lui ? Să-l îngroape ! !

— Domnule Raptarhis... în sfîrşit... puţină... puţină...

— Ruşine ! strigă. Morţii nu se ruşinează. Totuşi, de ce... spuneţi-mi, de ce mi-aţi zis toate acestea mie ? De ce ? De ce mie ?

— Ca să fiu sincer, domnule Raptarhis, mi le-am spus mie. Ca să prind curaj, pentru că mi-e frică, domnule Raptarhis. Mi-e tare frică.

— Sînteţi... Sînteţi un... un... călău ! Un monstru !!

A plecat. Se clătina, dar îşi continua drumul. Monstru... călău...

Nici eu nu ştiu ce sînt... Lupt disperat ca să organizez o rezistenţă sufletească. „Bine, dar ai întrebat mai sus şi ţi-au spus că aprobă astfel de activitate ? Îţi aminteşti ce ţi-a spus odată un activist ? «Ai să-ţi frîngi gîtul. (Era vorba şi atunci de nişte iniţiative.) Eşti sigur că este justă iniţiativa pe care ai luat-o, tovarăşe ?» «Da».

«Ţi s-a trasat sarcină ?» «Nu». «Iniţiativa ta este greşită».“

În ce moment nepotrivit mi-am amintit acest eveniment. Nu cumva improvizez ? Nu cumva mă supun, fără să cercetez, unor îndemnuri pripite ? E adevărat că acţionez fără ordin. Dar de ce, neapărat, cu ordin ? Nu cumva am deplasat ordinul pe „verticală“ ? Am primit pînă acum vreun ordin de la care am deviat sau l-am criticat pe parcurs ?

Şi totuşi ezitam şi, aproape, mă temeam.

Dacă-mi dădeau o sarcină şi eu o refuzam, şi dacă mă obligau nu numai să fiu de acord, dar şi să o transmit şi celorlalţi ? Atunci dilema ar fi şi mai crudă. Pentru că sau aş fi obligat să adopt o poziţie pe care am dezaprobat-o şi să mă cobor la nivelul unui figurant, sau s-o combat deschis, şi să devin fără înconjur un „trădător“. Ce e de preferat? Desigur, nici una nici alta. De aceea am evitat întîlnirea.

După ce am hotărît, m-am liniştit şi am pornit spre cort.

La cîţiva paşi însă am observat doi activişti din cuşca mea. Şi atunci, în loc să mă depărtez, am pornit drept spre ei. Numai atunci am înţeles că aceasta era poziţia mea, şi nu alta. În loc de bună ziua, unul dintre ei mi-a zis, graţios :

— Nebărbierit, tovarăşe ?

— Din cauza panicii, bărbierului meu i-a paralizat mîna. Dar nu-i el de vină.

S-au privit. Tacit, au hotărît să ocolească discuţia.

— Practică pălărie, spuse celălalt, privind coiful de hîrtie ce mi-l făcuse Tanasakis. Nu te încălzeşte ?

— Are un sistem special de aerisire, zic, arătîndu-i cele două ferestruici pe care i le făcuse „pălărierul“ meu.

— Bine, dar aşa nu-ţi ia mintea aer ?

— Din fericire, da. Altfel ar fi mucegăit ca... ştiţi dumneavoastră...

— Ai văzut cum fac găinile cînd se apropie uliul?

— Nu, dar am văzut alte animale mult mai greoaie.

S-au privit din nou încurcaţi.

— Am aflat că în ultimul timp faci investigații psihologice.

— Cum ați aflat ?

— N-are importanță !

— Ba are. Și încă mare. Ascultați, prieteni ! În loc să încercați să descoperiți „dușmani" în rîndul prietenilor, mai bine să încercați să vă faceți prieteni în rîndul dușmanilor.

— Și cu prietenii care ne sapă poziția ce să facem ?

— Nu există poziție. Și lupt nu ca să combat o poziție ce nu există, ci ca să creez una.

— Și de unde știi că nu există ?

— Dacă exista ajungea și la mine.

— Și dacă se oprește la un anumit „nivel" ?

— Adică există numai pentru folosirea voastră personală ? Atunci bucurați-vă de ea. Linia, tovarăși, există ca să coboare în masă, și nu ca s-o folosească cei ce o dau.

— Nu se întîmplă nimic din toate astea, spuse rîzînd primul. Dacă exista așa ceva, ai fi aflat.

— Și de ce nu există ?

— Acum se formează.

— Pînă cînd ? Între timp, însă, se formează și o anumită psihologie care nu e de loc încurajatoare.

— Nu se formează linia stînd în picioare, prietene, nu e joc de table.

— Nu vrem linie. Vrem o direcție de comportare în fața dușmanului. Unsprezece mii de oameni nu sînt o turmă. Sînt unsprezece mii de personalități care așteaptă...

— Ce ?

— Un „prezent !"... „Linie", ziceți... Nici nu e nevoie s-o studiați... E gata.

— Da ? Și care este ?

— Prețuirea, acum — și mai ales acum — a o m u l u i... Cunoașterea lui în clipele de neliniște sufletească. Prezența noastră alături de el. Apropierea sufletească. Spărgeți — în sfîrșit — tăcerea în fața lui. E de nesuportat. Nu înțelegeți ?

— Și ce-ar trebui să facem, după părerea ta ?

— Zîmbiți... lui... celuilalt, tuturor. Faceți unsprezece mii de zîmbete și împărțiți-le.

— Eh, vorbe... vorbe ! Politica nu-i poezie, prietene... Este privirea realității drept în ochi.

— Ei, atunci, ați pierdut realitatea din ochi. Am plecat.

— Încotro ?

— Mă duc să organizez distracții în cortul meu. Da. Distracții. N-ați spus că vreți o linie ? Iată una : Distrac-ți-e !

M-am întors în cort, dar nu-mi găseam locul. Discuția lor mă urmărea ca un coșmar. Îmi pierdusem siguranța. Căutam insistent un refugiu. Îmi era teamă că voi înnebuni.

Dacă ar fi existat un culoar subteran l-aș fi străbătut ca să-mi întîlnesc prietenii. Și printre aburii unei cafele să tragem toți trei o concluzie și să o impunem celor care, fără să ne întrebe, s-au întronat piloții noștri exclusivi pe această mare furtunoasă. Bine, părerea mea, eu sînt poet, n-o s-o ia în considerație, dar a celor ce sînt generali ?

Totuși „Cartierul general" s-a micșorat, a trecut în ilegalitate. Încearcă de-l găsește pe conducător și spune-i gîndurile ce te chinuiesc. Și apoi, chiar dacă-l găsești, de unde știi că tocmai cînd ai să-i vorbești cu pasiune nu se întoarce să-ți spună :

— Sînt bune toate astea, dar de ce mi le spui mie ?

— Dar cui să le spun ?

— De unde să știu eu ?

— Dar nu există aici o conducere?

— Tovarășe ! Ai înnebunit ?

Nu. N-am înnebunit încă. Dar sînt gata. Și de aia trebuie să găsesc repede un refugiu, un sprijin. Și abia atunci mi-am amintit din nou de Cleomenis. El m-ar salva.

Am alergat gîfîind spre peștera lui moș Timios, cu pantofii în sîn.

— Ai venit să mă scoți din cuib ? mi-a spus. Bine faci ! Eu am mucegăit aci. Încep să simt o greutate. M-am cuibărit aici și aiurez. Nu mai aud nici clopoțel, nici nimic.

— Am venit să fumăm cîte o ţigară.

— Ai ?

— Am găsit.

— Atunci, hai ! Am şi eu amnar. Ce nevoie ai de peşteră ? De aici nu se mai vede nimic. Sau poate ai de gînd să scrii ceva ? Hai ?

— Ai ghicit.

— Rînduieşte-te bine. Şi nu te poticni de nimic. Vezi astea ? făcu, şi-mi arătă cercul de mitraliere.

— Într-adevăr, ce e asta ?

— Termometrul fricii.

— Cuum ? N-am înţeles

— Le-au întins ca să vadă cîţi se vor teme. Cu alte cuvinte plasă, ca să vadă cîţi peşti vor prinde.

— Iar n-am prea înţeles.

— Nu se pare. Iscălituri vor oamenii, adică asigurare că o să lăsăm totul baltă şi o să plecăm curăţei acasă. Adică o să dăm cu piciorul în „luptă". Îşi fac meseria oamenii ? Ne-o facem şi noi pe a noastră.

— Bine, dar care este a noastră ?

— Să aprindem felinarele, adică să stăm cu ochii în patru, ca să nu lăsăm să cadă în plasa lor nici un peşte. Alaltăieri, l-am văzut pe unul din cortul meu. Se scărpina mereu şi privea spre comandamentul jandarmeriei. El se scărpină, iar eu mormăiam într-una şi plescăiam din limbă. „Ce faci acolo ?" mă întrebă unul. „Strîng scuipatul ! i-am spus. Ca să-l arunc dintr-o dată în faţa celui ce-mi va face de rîs cortul." Pe părul meu alb, mă jur. Am s-o fac !

— Şi ce a urmat ?

— S-a potolit omul. A terminat cu scărpinatul şi acum toate merg strună.

— Moş Timios, i-am zis, ezitînd. Ştii, tot timpul ăsta n-am scris nici un rînd.

— De ce ? Bagă de seamă ! Într-o zi ai să dai socoteală.

— Ştii, n-am scris pentru că n-am un om de încredere să stea de pază. Ai înţeles ?

— Şi îl cauţi aiurea ? Eu ce cusur am ? Ascultă. Cînd vei termina odată, şi-o să reuşim să scoatem de aici hîrtiile, să nu mă uiţi. Să scrii : „Aceste pagini, odată, de-

mult le-a apărat de ochii cîinilor unu moș Timios !“ S-a făcut ?

— Bate palma.

— Atunci, începe. Eu mă duc să stau de caraulă ceva mai jos. Și cînd o să văd apropiindu-se vreo javră, o să încep să fluier cîntecul *Au închis drumurile Peloponezului.*

— Dar... au închis.

— Ce tot vorbești ?... Pot să mai fie închise asemenea drumuri ?

A plecat. Am vîrît mîna-n sîn. Pantoful era cald. Am scos foițele, le-am rînduit și — cu dragoste, cu durere — am început să le citesc.

PARTEA A DOUA

(Manuscrisul din al doilea pantof)

PROLOG

Deci mai trăiesc ? Dar asta e o minune ! Pentru că numai faptul că scriu şi că am ajuns la această pagină este o victorie, o bucurie. Credeţi-mă. Dar nu, nimeni nu mă va crede. Pentru că nimeni nu şi-a vîrît capul în mormînt ca să vadă dacă acolo există bucurie. Dar, oh ! Moartea are capriciul de a nu te lăsa să termini nimic... Nici datoriile şi nici greşelile. Te întrerupe tocmai la mijloc. Dar nimic, aşadar, nimic nu există întreg pe lumea asta ? A, ba da. Există moartea. Dar ea nu aparţine acestei lumi. Şi de fapt, nici ea nu este întreagă. Pentru că, uite, în timp ce scriu acum despre sfîrşitul meu simt în mine un firicel care nu vrea să se rupă. Care se împotriveşte. Hîrtie am, lumina numai îmi lipseşte. (A reţinut-o pe toată numai pentru ea lumea de sus.) Dar am să fac şi lumină. Am să mă transform într-un Robinson al întunericului şi am să fac nu lumină, lumină nu a făcut nici Dumnezeu, chiar dacă îl laudă preoţii, dar am să-mi adaptez ochii la întuneric şi am să mă obişnuiesc să vorbesc cu mine însumi. S-ar putea să vorbesc puţin repezit, puţin bîlbîit, dar nu va exista discuţie pe care să n-o duc la bun sfîrşit.

Ce s-o fi întîmplat în lumea de sus de cînd am pierdut-o ? Ce evenimente ? În mormînt nu se scot ziare. Păcat ! Poate s-o fi inventat ceva nou despre care eu nu ştiu nimic. Poate s-o fi inventat, de exemplu, cum să faci din piele de om abajururi sau din creier omenesc garoafe... Nu. Aceste invenţii sînt vechi. Poate au reuşit să transforme inimile în fier. O dată ce ei au fabricat inimi de fier o să ne inventăm şi noi corpuri de fier, şi vom rezista. Noi am rezistat cu trupurile noastre de carne, dar cu cele de fier ? Totuşi, ar fi bine dacă am reuşi să

suferim mai puțin... O dată ce lumea s-a umplut de călăi, altă soluție nu ar exista. Probabil însă că viața își face bilanțul singură. Atîția martiri, atîția călăi. Pentru că ce-am face cu atîția idealiști dacă n-ar exista călăii ?

Scriu și sufăr, și chem dragostea să-mi treacă peste frunte degetele-i alinătoare. Unde vei fi acum, Niobe, dragostea mea martiră ? Unde-ți sînt ochii visători ? Oare crezi că m-ai pierdut ? Și mă mai iubești ? Încă ? Dar există dragoste și dincolo de viață ? Există lumina lumii fără lumea însăși ? Există ? Atunci, nimic nu s-a terminat. Nimic nu e sacrificat. Nimic bun nu s-a pierdut în zadar și nimic rău nu s-a dus la rău. Atunci, sărmanii călăi au asudat degeaba, degeaba au frînt pe spinările noastre atîta lemn nevinovat.

Dragoste... Acum, cînd totul aici este mucegai, de unde să-ți găsesc o coroniță ? Aici, toți cei care nu vor îngenunchea în fața sperietorilor care s-au făcut zei vor muri. De asta ascunde-te ! Și cîntă... cîntă nepăsătoare. Și astfel ai să scapi. Cîntă ca să te audă din ascunzătoarea ei viața și să-și recapete încrederea în ea, să-și descătușeze porțile, frumoasele ei porți... Ce ironie să vorbești despre dragoste, zidit în pereții orbi, răstignit cu fața-n jos, avînd cimentul drept cer !

Dar să scriu, să reîncep această muncă zilnică. Să construiesc de la început lumea pe care am pierdut-o („Începutul este dragostea."). Să urc de la beznă la lumină. Unde rămăseserăm ? Da, la dragoste... La vara noastră, la jurămîntul nostru de lîngă mare, la viața noastră. În sfîrșit, la fuga mea. Dar sufletul ei mă urmează mereu. A alergat spre mine hotărîtă să ardă. De aceea am intrat în beznă, să-mi piardă urma, să se rătăcească și să bată la porțile altei inimi, poate că-i va deschide și astfel să scape... Și așa am să pot și eu să trec liniștit șanțul, să intru în mormîntul care de atîta vreme mă așteaptă deschis...

CAPITOLUL I

Da. Știam. Știam bine. Mă despărțeau puține zile de moarte! Lupta o pierduserăm. Tunurile englezești mai fumegau. Rarele împușcături care se mai auzeau erau „împușcături de grație" în tîmpla noastră. Înfrîngerea. Mi-au trebuit zile întregi ca s-o cred. Nopți întregi de nesomn. Nu crede, ziceam cîndva, nu este adevărat. Popoarele nu pot fi învinse. Armatele sînt învinse. Popoarele se supun sau se jertfesc.

S-a supus poporul? S-a supus? Nu... Gîndeam. Dar de unde știam? Am găsit undeva poporul adunat și l-am întrebat și mi-a răspuns: „Nu, nu m-am supus". Atunci? Desigur, ne-au împrăștiat. Ne-au învins, dar nu pe fiecare în parte. Dar ești răspunzător tu personal de înfrîngere? Poate un simplu soldat să-și ia asupra lui răspunderea înfrîngerii?

Abia în zori reușeam să ațipesc. Viața se scufunda într-un somn vecin cu moartea. Dar pe ea o excludeam. Am exclus-o pînă-n clipa cînd au pus moartea lîngă onoare și mi-au spus să aleg. Am întîlnit dilema pentru prima oară — brusc, sălbatic — astăzi. Și am ales. N-am stat prea mult pe gînduri. Am hotărît pe scurt și m-am liniștit. De atunci umblu prin oraș ca un condamnat voluntar la moarte.

Desigur, la casa Siguranței n-a fost semnalată nici o îmbulzeală. N-au alergat oamenii să-și schimbe cinstea cu viața. Doar din cînd în cînd apărea cîte unul, care plecîndu-și capul spunea: „Am greșit" și primea aprobarea să-și prelungească viața. Dar cu asemenea „încasări", Siguranța mergea către un faliment sigur.

Prin centrul Atenei, flăcăii învinși umblau încă cu aceleași cizme pe care le purtaseră și pe cîmpul de luptă.

Toți știau ce încălțăminte periculoasă poartă, dar nimeni nu și-o scotea.

Totuși, sînt zile — poate chiar și o săptămînă, poate și mai mult — de cînd nimeni nu mi-a păsit pragul. Într-o zi, în sfîrșit, m-am întîlnit nas în nas pe stradă cu un prieten.

— De ce ai dispărut de atîta timp? l-am întrebat.

A vrut să ocolească răspunsul. Apoi mi-a vorbit deschis. De două ori pornise spre mine și de ambele dăți a observat niște tipi ciudați care pîndeau la colțul străzii.

Am înțeles. Eram marcați. Fusesem pus sub urmărire. Urma arestarea.

— Bine, i-am zis. E mai bine, atunci, să nu mai vii. Ba chiar ai făcut rău că m-ai oprit. Fii atent acum. Dacă te opresc să le spui...

— Dar cum? E posibil?

— Da. Să le spui că-ți sînt absolut necunoscut și că te-am oprit ca să te întreb unde vine strada Democrit. Vor cotrobăi desigur peste tot, dar pe Democrit, sper, să nu-l aresteze.

După cum am aflat mai tîrziu așa au și făcut. Sărmanul Democrit... ce-l aștepta după atîtea mii de ani... Precis că l-au luat drept suspect, recalcitrant... Și parcă nu era?

Acum nu mi-a mai rămas decît să mă aresteze. De aceea, prima mea grijă a fost să-mi anunț cunoscuții și prietenii, să rupă orice legătură cu mine. Și-i vedeam mirîndu-se și amărîndu-se și numindu-mă în sinea lor „arogant" și „egocentric", pentru că le întorceam „disprețuitor" spatele. Și doar aveam atîta nevoie de prietenia lor! Numai unul, unul singur, a ignorat atitudinea mea și a venit fără teamă spre mine, apucîndu-mă de braț.

— Ce naiba se întîmplă? Ei? E a treia oară de cînd te faci că nu mă cunoști. Spune-mi deschis: mă cunoști sau nu?

Mă aflam la strîmtoare.

— Păi... Nu te cunosc... i-am spus. Dar dacă insiști atît să te cunosc... Bine. spre nenorocul tău, te cunosc.

— Cei cu „spre nenorocul tău" ăsta? sări înfuriat. Îți amintești să fi dat vreodată dovadă de lașitate? Între-

buințezi și cu mine canoane conspirative? Cred că m-ai cunoscut bine. Și înainte de război și în timpul foametei, și în timpul ocupației, și acum. Mi-am pierdut vreodată busola? Spune-mi!

— Să-ți spun...

— Spune-mi!

— Îți spun... am început supărat. Vezi, oamenii nu rămîn mereu aceiași. Se schimbă. De ce judeci toate lucrurile după măsura ta? Și de ce, neapărat, insiști să-ți semene? Lasă-mă să-mi aranjez poziția după cum știu eu.

— Adică... ai dat bir cu fugiții?...

În spatele nostru, proptiți cuminte de un gard, doi „domni cumsecade" își citeau, concentrați, ziarele.

— Hai să bem o cafea, i-am spus, și l-am tras după mine.

În colțul străzii m-am oprit.

— Ascultă, i-am zis. Nu te încăpățîna.

— Ce se întîmplă?

— Trebuie să ne despărțim.

— Îmi pare foarte rău... Nu știu ce să cred. Și tu? Ne-ai părăsit, așadar, și tu? Ai dezertat. Dar atunci, ce-o să se întîmple cu noi?

— Te rog!...

— Bine! Te las și fără să mă rogi. Noroc. Dar pentru totdeauna.

A plecat cu pași mari. Era roșu de indignare și își netezea mereu frumosu-i păr negru. O fată care l-a iubit îl botezase „Trandafirul". Se înroșea și-și lăsa mereu privirea în jos. Nu-mi amintesc să fi văzut vreodată un bărbat mai frumos. Niște ochi mai mari, mai expresivi. M-am depărtat și eu — mai trist decît el. De ce să nu-i vorbesc? De ce să nu mă explic cu el, de ce să nu-l fac atent? Cum de l-am lăsat să umble, așa, pe străzi, cu acea angelică nevinovăție? Poftim, îl pierd acum pe cel mai sincer dintre toți prietenii mei... Și de ce? Cu ce înlocuiesc această pierdere? Cu o insistență îndoielnică în fața oricărui sentimentalism.

Am hotărît că — dacă întîmplarea mi-l va aduce din nou în cale — să-i vorbesc. Să-i explic. Și totuși... De cîte ori l-am întîlnit am trecut pe lîngă el cu indiferență, aproape cu dușmănie. Între timp, vindeam tot ce-aveam:

fotolii, paturi, mese. Dormeam și mîncam pe jos, cînd aveam ce mînca. De altfel, și patul era inutil. Cine să doarmă ? Într-o zi, pe scara de fier, s-au auzit niște pași. Mama s-a uitat prin gaura cheii.

— Fiule, mi-a spus, vine Nicos Mutafis.

Am sărit ca ars. Numai pe el nu-l anunțasem să mă ocolească. Pentru că, în afară de faptul că-mi era prieten vechi, nu avusese nici o legătură cu mișcarea. Împărtășise cu lirism ideile noastre și avea pentru toți o admirație copilărească. Nu fusese amestecat în nici o acțiune. Nu era urmărit. Era bine așa și eram mulțumiți cu toții că avem un prieten nestigmatizat.

— Nicos, i-am zis, ce nebunie ai făcut ?

— Bună ziua, mătușă Euridice.

— Ai văzut ceva suspect afară ? l-am întrebat neliniștit.

— Am văzut. Am văzut o cățelușă împreună cu un dulău cu coada tăiată. „Destrămarea morală", după cum zicea unchiul tău, Fotis — Dumnezeu să-l ierte ! Mătușă Euridice... dacă n-ai cafea, am adus ; dacă n-ai zahăr, am adus ; dacă n-ai...

— De ce nu zici foc ?

— Dacă n-ai foc, m-am adus.

— Mi s-a terminat gazul.

— Bine, tușă Euridice. Am să comand și gaz ! Altceva ?

— Să stai la locul tău ! i-am strigat înfuriat. Nu vreau nimic.

— Vezi-ți de treabă ! Te-am întrebat pe tine ? L-am întrebat pe el, tușă Euridice ? Ia te uită ! Deci... Fă-ți singur „treaba" cum zicea moș Fotis, și lasă-ne pe noi să ne lămurim socotelile. Nu-i așa, tușă Euridice ?

M-am ridicat.

— Mamă, am rugat-o. Te duci puțin în bucătărie ?

Mama și-a luat lucrul și s-a retras.

— Ascultă, i-am zis. Îți sînt prieten și-ți voi fi mereu. Dar s-a întîmplat ceva... Și trebuie, te rog, să rărești vizitele.

A înghețat.

— Dacă nu-mi spui clar ce s-a întîmplat, am să-mi continui vizitele, ba chiar am să le îndesesc.

— Și dacă nu-ți spun ?

— Atunci, înseamnă că mă gonești. Că ți-ai schimbat sentimentele față de mine, că ți-am pierdut pentru totdeauna și încrederea și prietenia... Și atunci, nu mai am de ce veni aici.

— Nu este ăsta motivul... dar dacă-ți convine...

— Și nu ai remușcări ?

— Am... dar asta n-o să mă facă să-mi schimb hotărîrea.

S-a înroșit. S-a învîrtit prin cameră, neștiind ce să facă. S-a dus la fereastră, și-a aprins o țigară.

— Dacă știam motivul, nu-mi părea rău... a spus, vorbind parcă singur. Chiar dacă ar fi fost un motiv fără importanță, un simplu pretext ca să mă gonești. Dacă ți-aș fi pierdut prietenia m-aș fi consolat. Aș fi rămas cu speranța că poate cu timpul aș fi recîștigat-o. Dar după cum văd, tu ți-ai pierdut și încrederea în mine. Ăsta e un lucru ireparabil...

— Degeaba te chinui, i-am zis fără să-mi îmblînzesc tonul. Mai tîrziu — nu prea tîrziu —, dacă împrejurările vor fi favorabile, poate că-ți voi spune chiar eu motivul. Pentru moment, nu insista. Ar fi în zadar.

— Păcat ! Și tocmai cînd... Știi ? Nu voiam să-ți spun. Poate că nu trebuie, dar află că am intrat în organizație.

L-am privit cu o neliniște de nedescris. Aproape cu groază. Desigur, știam că intrase. Dar mai știam că are ordin sever să nu spună nimănui, absolut nimănui.

— Te rog, să nu vorbim despre asta... De altfel, în asemenea chestiuni, fiecare răspunde personal.

— Deci nici asta nu te face să-mi acorzi puțină încredere ?

— De ce mă amesteci pe mine în treburile tale ? Îți amintești în toți acești ani să te fi obligat eu cu ceva ?

— Niciodată. Doar în timpul ocupației îmi amintesc că mi-ai propus să intru în organizațiile patriotice. Și am

refuzat. Iar astăzi, cînd te-am anunțat, mă așteptam să mă îmbrățișezi de bucurie. Și tu...

— Te rog ! i-am zis sever.

— Așadar... insiști să plec ?

Am tăcut.

— În sfîrșit... Bine. Plec. Adio.

În timp ce-și îmbrăca paltonul, m-am dus la bucătărie.

— Condu-l pînă la colț, i-am zis mamei.

Bătrîna a înțeles și l-a dus pînă la poartă.

— Erau încă la colț „domnii" aceia doi ? am întrebat-o cînd a revenit.

— Erau, fiule, fost-ar fi fost pe lumea cealaltă, blestemații !

— L-au oprit ?

— Nu!

— L-au văzut ieșind ?

— Păi, parcă fac altceva ?

— Și nu l-au urmărit ?

— Nu. Uite, dă-te după perdea și ai să-i vezi. Sînt încă acolo amîndoi. Dar... ce ai ? Ești palid...

— Nimic.

— Cum nimic ? Ți-ai pierdut culoarea.

— N-am nimic, ți-am zis ! Uuf... Lasă-mă !

— Bine... bine... N-am vrut să-ți fac sînge rău, fiule.

— Iartă-mă, mamă.

— Bine, fiule.

Cîteva săptămîni mai tîrziu, într-o zi, încă de pe scări am simțit miros de mîncare. Am găsit-o pe mama gătind.

— De unde ai luat bani ? am întrebat-o neliniștit.

— L-am întîlnit în stradă pe Nicos. Era amărît. Voia să vină sus, dar se temea să nu-i închizi ușa-n nas. S-a întîmplat ceva ?

— Nu.

— La fel i-am zis și eu. „Chiar alaltăieri, i-am spus, a vorbit despre tine cu cele mai bune cuvinte." „Cînd, alaltăieri? m-a întrebat mirat. Acum o lună?" Ce s-a întîmplat, fiule, acum o lună ?

— Nimic. Ce i-ai răspuns ?

— Că mi-ai vorbit cu trei zile în urmă. Și ăsta-i adevărul. Dar... de ce te-ai încruntat din nou ?

— Nimic. El ți-a dat banii ?

— El. Și s-a mirat și el cum de nu s-a gîndit mai devreme că le duci lipsa.

Nu m-am atins de mîncare. Mama a strîns masa. S-a dus în bucătărie și a început să plîngă. Am încercat s-o îmbunez.

— Iartă-mă, mi-a zis. Nu mi-am închipuit că fac rău luîndu-i. Știe cît ești de mîndru. Nu vrea să te jignească. Așa că ți-a dat un mic împrumut, chiar dacă ai încetat să-l mai saluți. Nu pot înțelege, băiatule... De ce i-ai închis lui Nicos ușa-n nas ?

— Am făcut și altceva mai rău, mamă. Am închis ușa și altcuiva, de o mie de ori mai scump.

— Cui ? m-a întrebat ea tremurînd.

— Lui Niobe... I-am spus că m-am însurat. Era singurul mijloc ca s-o scap de mine.

— S-o scapi ? Așa ai spus ? S-o scapi? Așa ai vorbit tu de fata asta ? De asta nu mai vine ea la noi ? Deci ai mințit cînd mi-ai spus că a plecat la Corint ? Fiule, e bine să te porți așa cu oamenii care te iubesc ? Ia întreabă-te încă o dată. Fata hotărîse totul, chiar să piară împreună cu noi... Și acum o lași ? Spune-mi, nu cumva te-a părăsit ? Sau poate ai părăsit-o tu ?

— Mamă... te rog... Îmi ajung grijile mele. Nu mă tot iscodi. Să știi că ce fac eu e pentru binele ei.

— Poate, fiule... Tu știi mai bine. Iaca, tac. Numai că în privința fetei — numai a ei — trebuie să te mai gîndești. Sau poate ai încetat s-o mai iubești ?

— Mamă... să știi că n-am uitat-o, că n-am părăsit-o și că în fiecare zi o iubesc tot mai mult. Mărginește-te numai la atît și nu mă mai întreba nimic. Nu vezi că nu mai poate nici pisica să ne pășească pragul ?

— Parcă eu nu văd, fiule ? Și stau și-mi zic : Fiul cărbunarului de alături, cu cearta în vîrful limbii, cu cuțitul la brîu, bea, sparge, își schimbă iubitele, o bate pe maică-sa și nimeni nu-l atinge, nimeni, niciodată nu-l

urmărește. Iar pe fiul meu nu-l lasă să facă nici un pas. Nu-l lasă să lucreze nici cît să-și cîștige pîinea zilnică. De ce ? Nu cumva s-a întors lumea cu susul în jos și au ajuns cei răi deasupra, și cei buni dedesubt?

— Eh, mamă, mamă...

Am îmbrățișat-o și am mîngîiat-o pe păr.

— Hai, fă-mi acum o cafeluță. Poți ?

— Imediat. Cît despre Nicos, știu că-l iubești. Și poate de asta nici nu-l lași să vină. De ce ? Nu știu... Tu ai vrut-o. Și poate că ai dreptate.

— Am, mamă... De asta să fii sigură.

— Bine, fiule. Mă duc, acum să-ți fac cafeluța.

CAPITOLUL II

Cercul se îngusta mereu. Acum, copoii se revărsau pe străzi și-i prindeau pe oameni smulgîndu-i dintre prieteni ca lupii care năvălesc în stînă. Am început să-mi ridic și mai mult gulerul, la gîndul că aș putea să întîlnesc vreun prieten sau pe Niobe. Dar n-am avut noroc. Într-o zi, ieșind dintr-o tutungerie, m-am pomenit în fața ei. Am dat să fug. Ea m-a apucat de mînecă cu toată puterea.

— Atît de mult, deci, te temi de gelozia ei ? m-a întrebat roșie și mînioasă. Ciudat ! Arătai o independență atît de sălbatică, și-acum te temi de divorț ?

— Încetează cu răutățile. Nu e vorba de asta.

— Din fericire. Prea m-ai fi dezamăgit. Un om cu o voință atît de puternică...

— Nu cumva ai încercat să vii pe la mine ?

— Ca să mă înjosesc ? Nu. Cine știe ce sirenă ieftină o fi de te-a înrobit atît de mult ? !

— Niobe ! Te rog, dacă poți, evită cartierul meu.

— De ce ? Nu sînt o persoană însemnată.

— Tocmai de asta. Ca să nu fii. N-aș vrea să-mi împărtășești soarta.

— Crezi că...

— Te rog ! Niobe... Acum trebuie să ne despărțim. Parcă aș fi biciuit-o.

— Cum de te-ai schimbat așa ? Nu mai ești omul pe care l-am cunoscut ? Sau poate totdeauna ai fost așa, și eu m-am înșelat ? Doar nu este obligatoriu, pentru faptul că te-ai căsătorit, să-ți pierzi total curajul. Lașule !

— Aș fi putut să te bat ! Să te bat măr pentru vorba asta, Niobe. Dacă-ți pierd prietenia, toată răspunderea va fi a ta.

— Prietenia ? Oh, scamatorule ! Una-două, transformi dragostea în prietenie... Te felicit ! Eu sînt un simplu pieton amărît, de modă veche. Eu voi muri cu această dragoste... Adio !

— Niobe !

— Nu te urăsc. Nici nu te disprețuiesc. Mă disprețuiesc pe mine însămi. Ascultă... Înainte de a pleca vreau să-ți mărturisesc ceva ce-o să te surprindă. Orice părere ai avea despre mine, te informez că rezistența mea sufletească este zero. Sînt lașă... poate că sînt cea mai lașă ființă de pe lume. Vreau să știi acest lucru. Chiar numai la gîndul că te vor aresta l-șin. Ți-o spun ca să te liniștesc. Bine ai făcut că m-ai părăsit !

A plecat.

Pe cînd dădea colțul am observat că e urmărită de un bărbat și de o femeie. Tipul era copoi de cartier. Înțelesesem. Voiau să afle cine este cea care avea întîlniri „conspirative" cu mine. Trebuia să acționez imediat. Am alergat spre Piața Pangrati, unde staționau taxiuri-piraţi, rable din acelea ce umblă fără autorizație. M-am aruncat în primul taxi și-am spus șoferului să meargă cît poate mai repede. Noroc că eram în pantă. Cînd am intrat pe strada Hremonidis, am văzut-o pe Niobe urmată la o oarecare distanță de perechea de copoi.

— O vezi pe domnișoara aceea în bej ? l-am întrebat pe șofer.

— Ei ?...

— Depășește-o doi metri și frînează. E logodnica mea, ne-am certat.

M-am lăsat cît am putut mai mult în fundul „driculuí", ca să nu fiu văzut, și am așteptat cu mîna pe mînerul ușii. Înainte de a frîna am strigat-o tare, pe nume. Niobe s-a oprit și s-a apropiat de ușă. Am întins mîna și am tras-o înăuntru. A înțeles probabil că se întîmpla ceva deosebit și nu m-a întrebat nimic.

— Încotro mergem ? a spus calm șoferul.

— Macrianis.

Șoferul a demarat. Copoiul s-a smucit de la brațul „iubitei" și a dat să alerge după noi, dar era prea tîrziu. Mașina aluneca spre stadion.

— Ascultă, i-am spus la un moment dat, indiferent, șoferului. Cotește pe strada Atanasie Diaconul. Vreau să trec mai întîi pe la cimitir.

— Ți-ai uitat florile, mi-a spus tremurînd Niobe.

— Nu-i nimic, o să cumpărăm de acolo. La cimitir nu se vînd flori ?

— Mai bine n-ați fi avut nevoie de flori... a remarcat șoferul, filozofic. Dar de vîndut se vînd cu brațul.

A trecut podul și a cotit pe strada Odihnei Veșnice. Mașina a gîfîit la deal, gata să-și dea duhul.

— A îmbătrînit, i-am zis.

— Și-a trăit traiul. Ce să-i faci ? Am multe guri de hrănit. Mă mai și fugăresc pentru că sînt „pirat", așa ne numesc hoții cei mari, ăia, de, care au cîte treizeci de taxiuri fiecare. Dacă aveam și eu vreo două din alea americane cu coadă lungă și dacă mai aveam și vreo trei șoferi angajați, și-ar fi scos și pălăria în fața mea. Așa, dacă am numai o rablă, sînt „pirat"... Iată, am ajuns.

I-am plătit și am dat să ies. Dar șoferul m-a reținut.

— Flăcăule, aș vrea să-ți spun ceva. Să nu mi-o iei în nume de rău. Dacă nu ești tare la pungă nu-i nevoie să cheltuiești pentru flori. Și încă ceva. Se zice că există oameni care văd — să-mi fie cu iertare — cu fundul. Există. Noi, șoferii. Oglinda asta retrovizoare ne ajută să vedem multe. Dacă vrei să știi, pe „ăla" îl cheamă Blastras Antonios. M-a fugărit și pe mine de multe ori. Nu pentru chestiuni politice. Pentru „piraterie". Așa că n-ar trebui să întîrzii prea mult pe aici. Așteaptă mai întîi să plec. Apoi ia altă mașină și du-te. Noroc !

A oftat, a ambreiat și a dispărut.

— Te urmăreau ? m-a întrebat Niobe, cu vocea schimbată.

Buzele-i erau albe.

— Nu pe mine, pe tine. Pe mine mă urmăresc numai ca să vadă cu cine mă întîlnesc, ca apoi să-i urmărească pe ei. „Ginerelul" deci se numește Blastras. Bine, domnule Blastras, mai joacă. Încă este timpul tău.

— Acuma ce-o să ne facem ?

Am prins-o de braț.

— Mergem să descoperim marea. De atîta timp n-am mai văzut-o... De atîta timp n-am mai fost împreună...

— Ei...

— Nu ! Te rog ! Nu mă întreba. Nu mă întreba dacă te iubesc.

— Nici n-am deschis gura...

— Ai fost gata să mă întrebi. Să nu zici „nu".

— Ai început din nou să-mi citești gîndurile. Cu toate faci așa ?

— N-am citit niciodată gîndurile altuia.

— Nu te cred.

— N-am timp. N-am timp să citesc nici măcar ceea ce scrie pe crucea de pe mormîntul tatălui meu.

— De ce te-ai însurat ?

Era gata să plîngă, gata să spună o răutate. Suferea ca și mine. Slăbise. Unde era fata proaspătă ca briza mării ? Acum era nervoasă, nedreaptă. N-am vrut s-o amărăsc mai mult.

— Aș fi vrut mult să mai mergem acolo jos. La mare. Poate acolo o voi regăsi pe fata pe care am iubit-o.

— E zadarnic. Fata aceea a murit o dată cu flăcăul care a iubit-o. Acolo jos vom întîlni numai amintiri amare.

— Nu. Acum trebuie să mergem. Orice-am găsi acolo jos...

— Vor fi toate moarte.

— Oamenii vizitează uneori și cimitirele.

I-am prins mîinile. Tremura. Ardea. Am pornit. Din cînd în cînd, priveam în urmă. Nu se vedea nici un copoi. Dar neliniștea, nesiguranța pluteau în jurul nostru.

De data asta n-am luat un taxi. Nu mai aveam bani. Am trecut prin niște ulicioare spre strada Singru și ne-am urcat în primul autobuz ce mergea spre mare. Înăuntru, oamenii vorbeau cu voce tare despre lucruri fără importanță. Atît de mult se înspăimîntaseră oamenii, încît erau obligați să vorbească tare despre lucruri atît de neînsemnate ? La stații urcau și coborau tipi cu ochii întunecați. Mutre murdare în haine curate, care adulmecau pînă și sudoarea pantofilor tăi.

Totul se schimbase parcă, de vara trecută. Pînă și indicatoarele drumurilor păreau acum niște sulițe ascuțite, gata să-mi străpungă pieptul. Vînzătorii ambulanți, care

altădată răcneau ca arşi cu fierul roşu, acum îşi strigau marfa fără chef, apatici, cu ochii în gol.

Oare s-o fi schimbat şi marea ? S-o fi tulburat ? Dar Pandelis ? Nu ! El nu se poate să se fi schimbat. Dar copiii lui ? Dar Migdalia ? Ce s-o fi ales de ei ? Aceşti oameni curaţi ca un cristal nu au dreptul să se schimbe.

Altfel, nu mai era Pandelis. Pentru că dacă la asemenea chemări oamenii se gîndesc la copiii lor, la „Migdalele" lor... atunci nici sacrificii n-ar mai fi fost făcute, nici vitejii, nici glorie... ci doar o viaţă oarbă, simplă şi egoistă, pe care ar fi putut-o trăi mulţumiţi pînă şi animalele.

Pe lumea asta, toţi au de la naştere toate motivele ca să nu se sacrifice. Toţi au serioase motive să nu bea paharul cu otravă. Nu cumva eroii sînt plămădiţi din alt aluat ? Nu cumva au venit pe lume special ca să-şi dea viaţa pentru noi ?

Blîndeţea nu va domni niciodată pe pămînt, în ciuda tuturor apostolilor care se jertfesc pentru ea. De altfel, apostolii sînt blînzi atîta timp cît sînt desculţi. Cum se încalţă, primul lucru pe care-l fac este să-i calce pe cei desculţi.

Pînă acum, întotdeauna, sîngele celor drepţi a fost transformat în trepte pe care să urce unii sus de unde să facă şi mai multe nedreptăţi.

Dar să încetăm cu aceste gînduri negre pentru că, uite, a apărut marea. Iubita noastră marea ! Şi cea care a înfrumuseţat şi dragostea şi marea, să fie atît de aproape de mine, iar eu să nu i-o pot spune ? Pentru că există pericolul să-mi urmeze imediat drumul... şi drumurile astăzi duc spre prăpastie şi nu trebuie să-i lăsăm să cadă în ele pe cei pe care-i iubim.

Marea era în dreapta, în stînga străluceau albe şi triste casele din Faleron. Prima dată cînd vedeam doliu alb. Dar noi trebuie să intrăm. Să vedem casele... Casele albe, marea albastră, aşa cum o albăstreşte cerul. Să închidem ochii în faţa capcanelor ce ne sînt întinse la fiece pas. D r a g o s t e... Unde s-a mai auzit ? Cum ai putut trăi în întuneric ? Să respiri în cimitire ? Şi cum ai putut tu — acolo unde toate erau moarte — să trăieşti ?

Prin locurile astea nu poţi fi prea mult timp liniştit.

Alţi „raci" au urcat la staţiile următoare. Îi recunoşteai după felul cum priveau.

Care mamă, care Dumnezeu le-a arătat ăstora drumul? Ştii ce înseamnă să-ţi cîştigi existenţa din ură? Să nu-ţi poţi mînca pîinea fără să o uzi cu sînge? De data asta vinovaţi nu sînt „patronii"! Nu! Vinovaţi sînt cei care şi-au ales această muncă.

La staţia Edem au urcat şi alţi copoi. Mi-am amintit de un latrinar, moş Mitros; locuia în cartierul de sus, avea o familie numeroasă, flămîndă. Ca să umple burţile copiilor, golea haznalele.

— Binecuvîntat fie Domnul! zicea.

— Si nu ţi-e ruşine, moşule? l-a întrebat într-o zi un „rac" din cartier.

— Nu. Nici nu mă laud, dar nici ruşine nu-mi este.

— E ultima meserie din lume.

— Greşeală. E penultima. Ultima e a ta!

„Copoiul" nu l-a uitat. Cum au sosit hitleriştii, l-a turnat ca „element duşmănos". L-au executat într-o duminică dimineaţă, laolaltă cu alţi cincizeci.

Dar să ne întoarcem la autobuzul nostru.

Necuraţii nici nu s-au urcat bine şi au şi început să adulmece. Îşi căutau turbaţi victima zilei. Erau negri dacă trecea o zi şi nu distrugeau un om. Le-ar fi stat pîinea-n gît.

Îi spun la ureche:

— Să coborîm.

S-a încleştat de haina mea. Mă ţinea strîns, ca nu cumva să mă înşface. Tremura ca o căprioară fugărită.

— Nu tremura, i-am zis. Tu n-ai să păţeşti nimic. Pe mine mă caută.

— Tocmai de asta tremur.

Am coborît din autobuz şi ne-am îndreptat, la braţ, spre modesta siluetă a „Palatului" lui Pandelis. Prietenul nostru avea, am văzut, şi clientelă. Doi pociţi împreună cu o „fecioară" veştedă cu părul vopsit. Niobe m-a apucat de mînă.

— Să plecăm!

— Linişteşte-te. Acum e prea tîrziu. Da. Ai înţeles. Sînt din ăia. Tocmai de asta nu trebuie să plecăm. Ne

vor urmări cu pistoalele. Trebuie să facem pe indiferenții. Numai de nu ne-ar da de gol Pandelis !

Am intrat ca doi clienți obișnuiți. Am bătut din palme. Pandelis a apărut în ușă — era cît pe ce să cadă văzîndu-ne.

— Sefule, l-am prevenit. Ai vreun pește bun ?

— Niște zargani... a spus „negustorește". Dar îi păstrez pentru domni. Ce să-i faci ? Peștele s-a rărit din cauza racilor. Domnii mai doresc ceva ? Nu ?

— Ba, spuse cel mai antipatic, unul cu ochi sticloși și cu mustăți. Noi am terminat. Doar dacă mai vrea Doamna noastră...

— Nu, dragă. M-am săturat.

— Te saturi tu, fă, cu pește ?...

— Nesuferitule !

— Ce să-ți fac ? Dacă nu era colegul aici, care e gelos, îți arătam eu...

— Mă, nu o dai dracului de tîrfă ? zise colegul.

— Vai... vai... Așa se vorbește cu doamnele ?

Cel cu ochii spălăciți îl privi pe Pandelis.

— Meștere !... îi spuse. Ai vreo „cameră" ?

Pandelis s-a întunecat. S-a apropiat cu șorțul sumes și și-a pus mîinile pe masă.

— Ascultați, le spuse greoi. V-am hrănit... v-am dat de băut...

— Ei și ?

— V-am cinstit.

— Ei, și pe urmă ?

— Și pe urmă... nu mă necinstiți.

Colegul lui duse mîna la buzunarul din spate.

— Hai, măi meștere... spuse deodată celălalt. Nu poate, adică, să facă omul o glumă ?

— Nu-mi plac asemenea glume !

— Bine... N-o să le mai facem. Noi am vrut să vedem dacă te prinzi...

— Jandarmi sînteți ?

— Nu, dar...

— Nu există *dar*. Asta-i treaba Poliției. Și cine face pe polițistul și nu este, trebuie predat Poliției. Ne-am înțeles ?

— Prea o iei rəzna, măi meștere.

— Nota e pe masă. A, și încă ceva. De mîine, magazinul se închide. Ați înțeles ?

Derbedeii s-au ridicat. Au plătit și au plecat aruncînd priviri chiorîșe înapoi, pînă ce au luat autobuzul.

Abia atunci Pandelis a dat să se arunce spre noi, dar nu-l țineau picioarele.

— Ține-te bine, mîrțoagă ! și-a poruncit. Drepți ! Migdalia ! Vino, că nu mai pot !

A ieșit Migdalia.

— A luat foc de țipi așa, blestema... ? Dumnezeule ! Pandelis ! Ce-mi văd ochii ?

A dat peste noi. Plînsete... îmbrățișări... lacrimi... uimire.

— Ia uite!... zi... ziua învierii. Voi aici ! De ce v-ați lepădat de noi pînă acum ? Nu puteați, adică, pînă acum...

— Nu puteam, Pandelis. Nu mai întreba.

— V-au urmărit ? De ce n-ați venit la noi să vă ascundem ?

— Nu, Pandelis. Ești suspect.

— Eu ?

— Da. Ești prea bun... deci nepotrivit ca să salvezi un om. Știi cum lucrează copoii în cartierul meu ? Ascultă. Se duc într-o bună zi la un preot și-l întreabă : „Părințele, poți să ne numești fariseii din parohia ta ?“ „Bucuros“, zice popa, nebănuind nimic, și-i spune. Aia notează. „Ia stați. Nu cumva să le faceți vreun rău oamenilor !“ „Dimpotrivă, îi răspund ei. Ți-am cerut numele lor ca să-i ocolim. Nici unul dintre cei pe care-i căutăm nu-i pe lista ta. Noi îi căutăm pe atei. «Dar toți care nu sînt pe listă sînt adevărații credincioși.» Părințele, nu-ți știi bine meseria.“ „Aveți dreptate, le spune popa. Nu-mi știu meseria.“ Ei, ai înțeles acum, Pandelis ?

— Am înțeles, lua-m-ar... Dar mai bine să tac. Eu un singur lucru am înțeles. Că mă chinuiam tot timpul, mă zbăteam ca peștele pe uscat, și nu știam de ce. Dar astăzi am aflat. E pentru că vă compătimeam. Dar mai bine s-o las baltă, că mai rău mă încurc. Și acum... de astăzi ancorați aici. Și eu am să-mi caut un pistol. Și care vine, îl las lat. Dar iar am uitat. Voi, luptătorii, nu omorîți. Sînteți omorîți. Asta vă și face luptători.

— Ca să fim omorîţi ? Cine ţi-a mai spus şi asta ?

— Dovleacul meu. Adică nu numai dovleacul meu... Mi-a spus-o unul ars în focul luptei. Şi pentru că el era ars iar eu nears, l-am crezut. Ce să-i faci ? Asta-i lupta. N-are de loc miez. Toată e numai oase. Însă fina mea tace. De ce nu vorbeşti, Niobe ? Vezi ce bărbat ai ?

Ea a tresărit, s-a întunecat. A căzut în braţele Migdaliei, care a dus-o înăuntru. De acolo i se auzeau sughiţurile.

Pandelis a pălit.

— Fine, a spus ca paralizat. De ce s-a tulburat aşa, deodată, finuţa mea ?

— Pandelis... am răspuns cu greutate. Niobe nu mai este fina ta.

— Ce ?! Ai comis crima ? Te-a cununat altul ?

— Nu. S-a întîmplat ceva mai rău. Am părăsit-o.

Pandelis s-a oprit şi m-a privit. Zîmbea chinuit.

— Nu glumi ! Asta-i părerea mea. Că nu-i de loc bine să glumeşti cu aşa ceva.

Dinăuntru se auzea bocetul amar, nemîngîiat, al lui Niobe.

— Glume ? am strigat. Eu nu glumesc cu sentimentele. Mai cu seamă cu cele sfinte.

— Bun. Atunci, de ce-ai spus că ai părăsit-o ? Sau n-am auzit bine ?

M-a apucat de guler.

— Prietene ! îmi strigă încercînd să-şi acopere urechea dinspre casă, ca să nu audă plînsetul. Ascultă aici! Asemenea fapte josnice, murdare, noi n-o să acceptăm...

— Lasă-mi gulerul.

— Bine. Ţi-l las. Pînă acum m-am înfruntat numai cu bărbaţi adevăraţi. Am greşit. Pleacă. Inima mea s-a închis. Migdalia ! Închide. Auzi ? Pune lacătul la uşă. Fata noastră n-o să plece !

— Ce ? am dat să protestez.

— Nu te priveşte pe tine. Tu ai gonit-o. O s-o luăm noi acasă şi o să aşteptăm să apară vreun bărbat adevărat.

— Pandelis ! îi strig nestăpînit. Pentru prima oară aud din gura ta asemenea cuvinte... şi probabil că te iubesc foarte mult dacă pot să mă stăpînesc.

— Hai, dă-i drumul ! Aştept ! Noi am compătimit-o, am îndrăgit-o. Şi am crezut că şi-a găsit bărbatul care i se potriveşte. Acum o să ţi-o luăm înapoi. Cine vrea să se măsoare cu noi să poftească. Îl aşteptăm !

Fără să-mi dau seama, am început să plîng.

— Pandelis... gata ! Am pierdut pe cel mai bun prieten. Pe singurul... pe fratele meu... Parcă nu-mi ajungea numai ea. Acum te pierd şi pe tine.

— Mă, ia stai ! Cum dracu încurci totul aşa ? Mai întîi zici „Am lăsat-o". Acum zici „O pierd". Bun. Acu bociţi doi. Aş zice să mergem undeva mai departe, într-un loc liniştit. Tu ai ceva de spus. Poate că te-am înţeles greşit.

— Da, Pandelis. Aşa e.

Am pornit spre mare. Ne-am proptit de o barcă răsturnată. Abia acolo m-am liniştit.

— Te-ai grăbit, frate Pandelis. Tare te-ai mai grăbit! Şi te-ai supărat degeaba. Dar... îţi mulţumesc că te-ai supărat. De acuma ştiu, dacă vor cădea pe capul meu şi alte nenorociri, în ce mîini voi lăsa tezaurul pe care mi l-a dăruit viaţa.

— Da, te-ai îmbogăţit ?

— Iar te grăbeşti ! Bagă de seamă că tac.

— Bine. Iertare.

— M-am îmbogăţit, ai zis ! Da ! Dar în timpurile astea tezaurul de tipul ăsta te sărăceşte.

— Iar ai început să mă încurci.

— Pandelis ! Ce crezi... dacă fata nu era o asemenea comoară aş fi lăsat-o ? Nu, aş fi luat-o.

— Eu îi spun „mă încurci" şi el zice „nu". Adică, după mintea ta, femeia trebuie să fie de nimic ca s-o luăm ?

— Dacă nu te grăbeai...

— Bine, nu mă grăbesc. Zi.

— Măi Pandelis ! O căsătorie într-o asemenea epocă şi cu un asemenea bărbat ca mine este curată belea. Moarte curată. Şi dacă şi tu o iubeşti, trebuie să pui umărul la această despărţire. Eu singur n-am să pot. Sufăr.

— Să pun umărul. Cum ? Voi doi sînteţi un singur om. Dacă încerc să-l despart pe unul, vă omor pe amîn-

doi. Pentru voi doi e mai ușor. Iubiți fiecare un om. Eu însă iubesc doi. Să-i despart, să pun și eu umărul ! Bine. Să zicem că reușesc și o desfac, și o dezlipesc de tine ! Ce face ea cu sufletul ei ? Sufletul ei e al tău. Cusut, legat de tine, nu pricepi, prostule ? Mincinosule ! Da, frate le meu, da, nenorocitule, văd. Ai dreptate. Și ia uită-te, nu pot să te-ajut. Nu, nu pot. Ziceam pînă acum : E greu să scapi un om de foc Dar, după cum văd, și mai greu e să-l scapi de dragoste.

— Vezi? Și apoi mai mă și înjuri.

— Iartă-mă. Nu știu ce să fac ca să mă ierți. Vrei s-o pun pe Migdalia să mă bată ? Pînă acum nu m-a bătut nimeni. Dar acum. de dragul tău, accept.

— Ce dracu tot spui acolo, Pandelis ? Se repară asta cu bătaia ?

— Da, ai dreptate. Chestii dintr-astea se repară numai cu mintea. Dar eu nu am.

— Ai. Dar ce folos... Uite și eu am încercat s-o salvez cu o minciună și am făcut-o de oaie.

— Ce minciună ?

— I-am spus că m-am însurat cu alta.

— A crezut ?

— Da.

— Și te-a părăsit ?

— După cum vezi... nu.

— Și acum ce ai de gînd să faci ?

— Să continui minciuna pînă ce mă vor prinde.

— Și apoi ?

— Apoi... o să vadă și ea că nu există altă femeie și...

— Mă ! Unde ți-a fost mintea ? Mă... Mă tu... Dacă fata tot o să afle și tot o să se frigă, de ce să n-o afle de pe-acum ? Te zgîrcești, adică, să-i dai o picătură de bucurie ?

— Bucurie ?

— Da, bă, bucurie ! Numai necazuri ai să-i dai ? Ce cîntec mai e și ăsta ? Numai pentru asta te-a îndrăgit ? Ca să adune otravă ? Tot ai să-i vopsești rochia în negru. Dar de ce să i-o vopsești de pe acum ? De ce să n-o îmbraci în alb, așa cum ai cunoscut-o ? De ce să n-o iei

în braţe, să-i potoleşti setea, s-o mîngîi ? Şi apoi, n-ai decît să te duci la moarte şi să-i spui : „Haide ! Acum nu-mi mai pasă de tine nici un dram ! Eu am iubit, am învins. Acum pot să mor !“ Ce, n-am dreptate ? Dar văd că nu te uiţi la mine.

Cu ce ochi să te privesc, Pandelis ? Pandelis! Cu ce ochi să te privesc dacă mi i-ai tulburat ?

— Ei ? Ptiu ! Gata acum. Hai, vino în braţele mele ! Ne-am îmbrăţişat ca doi fraţi.

— Eşti de acord cu mine ?

— Nu, Pandelis. Sînt cu totul de acord că ai cea mai bună inimă din lume, că prietenia noastră este un fel de credinţă. Sînt de acord chiar că ar fi putut fi şi aşa. Dar eu n-am s-o fac. Îmi mai rămîne o speranţă. Astăzi, pe drum, mi-a spus : „Tremur atît de tare, încît numai la gîndul că te pot aresta leşin“. Sper că dacă mă prind o să se sperie, o să fugă şi-o să scape. De ce dai iar din cap ?

— Aşa ! Dau din cap... Păcat de cartea ce-ai învăţat-o !

— Ce vrei să zici ?

— Nimic. Cum ai zis, mă, „Doar la ideea că te pot prinde...“?

— „Leşin“. Aşa a zis. Şi ?

— Ce „Şi“ ? Să *mă* prindă, *mă* a spus, sau să *te* prindă ?

— De ce ? Nu-i totuna ?

— E totuna ?

— Păi nu e ? Stai, unde te duci ? Pandelis !

— Mă duc să găsesc profesorul ce te-a învăţat carte, ca să-l bat !

Se apropiase de căsuţă. La strigătele lui, au ieşit Migdalia şi, mereu plîngînd, ea, Niobe.

— Ce ţi-a făcut ? îl întreabă Migdalia.

— Mie ? Nimic. El, toate relele şi le face lui însuşi.

Niobe s-a apropiat de el. L-a atins mîngîietor pe mîini.

— Nu-i vorbi aşa, domnule Pandelis, îi zise. Nu... Nu-l vezi ?

— Capul e de vină. Încotro ai plecat şi domnia-ta ?

— Mă duc să-l mîngîi. Asta din cauza bunătății lui. Ai văzut dumneata, domnul Pandelis, om rău care să-și facă rău lui însuși ?

— Nu.

— Dar te văd cam supărat.

— Și sînt. Dar nu pe tine. M-am supărat pe mine, pentru că ai dreptate... iartă-mă... Du-te acum de-l liniștește. Migdaliaaa !!!

— Sînt aici, în fața ta... i-a spus mirată femeia.

— Vezi în ce hal m-au adus ăștia doi... E vreunul dintre plozii tăi acasă să-l mustruluiesc oleacă, să mă liniștesc ?

— Nu. Sînt la școală.

— Norocul lor ! Du-te atunci de pregătește zarganii. O să dăm o masă Dragostei... Hai, ești încă aici ?

CAPITOLUL III

Și acum... Iată-ne unul lîngă altul.

Pandelis însă nu m-a convins. Sau poate că m-a convins. Și tocmai de asta insist, s-o duc departe de focul care ne amenință.

Era gata să încep din nou cu prostiile, cînd dinspre Glifada s-au ivit doi copii ; veneau spre noi. Din cînd în cînd se opreau și aruncau pietricele în mare. M-am gîndit că nu-l întrebasem pe Pandelis despre copii. Nici despre Irinula, nici despre Spirakis, flăcăul care și-a udat pantalonii ca să-i prindă ei un pește viu.

— Nu sînt ai noștri ? am întrebat.

— Ba da.

— Păcat. Nici nu l-am întrebat astăzi pe Pandelis. Parcă erau străini. Mi-e și rușine.

— I-am întrebat eu. Mi-au spus că erau la școală.

— De pe-acum ? Spirakis cred... sau greșesc ?

— Da, n-are încă șase ani. Dar o însoțește pe Irinula, ca să n-o supere cei „mari".

— Pandelis întreg. Mai spune oare minciuni ?

— Dar n-a spus niciodată !

— Bine... nu te-am jignit.

— E caracteristic copiilor să-și imagineze... Mai tîrziu încetează sau continuă, și atunci devin mincinoși.

— Spirakis n-o să devină !

Copiii se apropiau. Erau ca doi mici îngeri desculți. Cum ne-au văzut, au început să alerge. Nori de nisip se ridicau în urma lor.

— Tanti !!

— Nenea !!

Au tăbărît pe Niobe.

— Spirakis!! Dar tu ai crescut. Vai, vai... Eşti ditamai bărbatul. Dar... nu-l îmbrăţişezi pe nenea?

— Dacă am crescut?!

— Ai dreptate. Bărbaţii îşi strîng mîinile.

— Hai, Spirakis, i-am zis. Hai să batem palma. Vino şi tu, Irinula, vreau şi eu să vă îmbrăţişez.

— Vino să ne îmblăţişezi aici pe toţi tlei... a spus Spirakis.

Încă nu putea să-l pronunţe pe „r". Ne-am îmbrăţişat.

— Deci... copii. Mergeţi la şcoală? am schimbat discuţia.

— Melgem, spuse Spirakis.

— Eşti un mincinos! l-a contrazis Irinula. El nu merge!

— Irinula!... Nu-i frumos. Doar l-am văzut venind de la şcoală.

— Venea. Dar el nu intră înăuntru. El stă afară.

— Dacă plofesolul ale nuia...

— Ai dreptate... Dacă învăţătorul are nuia? Să arunce nuiaua să intre şi el înăuntru. Nu-i aşa, Spirakis?

— Păi?

— Minte. E mic, de aia nu-l primeşte.

— El?

— Eu nu sînt mic! Sînt male! strigă Spirakis.

— D-aia face pipi pe el.

— Nu cred. Poate bea prea multă apă. Nu-i aşa, Spirakis? De mîine nu mai bei atîta apă şi n-ai să mai faci pe tine.

— Pe el nu-l iau la şcoală, că nu poate să-l pronunţe nici pe „r"... Na! Îl pronunţi?

— Îl plonunţ! a spus Spirakis. Na, Îl spun: 1, 1, 1!

— Bravo, Spirakis! Aşa te vreau!

— L-a pronunţat? a făcut Irinula, cu ochii holbaţi.

— Păi... n-ai auzit?

— Vai, ce minciună! El a spus l, l, l!

— Cine? Spirakis? Nu mai spune! Eu zic să te duci să te speli în urechi ca să auzi mai bine.

— Să se spele şi el.

— Eu aud... a spus Spirakis.

— Ţi-e frică de apă. De asta!

— Mie mi-e flică de apă? Ei, atunci, uite...

Și înainte de a-l apuca, a alergat în mare cu hainele pe el și a început să înoate.

— Mamăăăă !... Spirakis înoată îmbrăcat ! Mamăăăă !...

Migdalia a ieșit speriată. După ea a apărut și Pandelis.

— Migdalia ! De ce urlă fetița ca o trompetă ?

— Mamăăă ! Spirakis a intrat în mare îmbrăcat.

Pandelis a făcut pe supăratul.

— Admiră-ți feciorul ! i-a zis lui Migdalia. Măi, ce mai bărbat ! Nu mi-e milă de el. Mi-e milă de haine c-or să se strice din cauza sării. Mă șefule !

Spirakis venea zîmbind.

— Gata ? l-a întrebat Pandelis. E-n regulă. Și acum — înainte. Întîi prin făină, apoi în tigaie. Hai înăuntru, șefule !

Au intrat toți înăuntru. Aici m-a apucat un rîs nestăpînit ; rîdeam nebunește. Gata să mă înec. Niobe mă privi mirată.

— Tu ești ? Tu ? Nu te mai recunosc.

— Dacă nu mă recunoști, înțelege-mă măcar. Am rîs. Pot să fac și altele. Și să dansez. Și să intru ca Spirakis îmbrăcat în mare. Doar ca să scap de discuții. Doar să nu vorbesc... să nu vorbesc !

— De ce ? Ce ți-am făcut ? Ce au vorbele mele ? De ce te înspăimîntă ?

— Nu vorbele tale. Ah, nu trebuia să venim aici, jos. Mă înspăimîntă ale mele. Nu mi le mai controlez. Mi-e frică să nu fac vreo prostie. Să nu te amărăsc. Niobe, de ce-am făcut asta ? De ce-am venit aici ? Și acum cum o să plecăm ? De venit a fost ușor, cum o să plecăm, asta e Ah ! De vină a fost copoiul. Dacă nu era el, te-ai fi dus liniștită acasă.

— Liniștită..

— Mă rog. Te-ai fi dus, chiar și neliniștită. Te-ai fi dus, uite, ca și în alte dăți. Și toate ar fi mers normal. Normal am zis ? Mă rog... Dar nu catastrofal. Atunci nu ajunsesem încă în impas. În impas am ajuns acum. Poate pentru că ne urmărea umbra copoiului. Sau poate pentru că... Nu știu. Poate pentru că clipa a fost mai puternică decît noi. Acum însă trebuie să ne revenim. Să ne revenim...

M-a atins cu mîna.

— Să ne revenim... a spus cu durere. Adică să regretăm că ne-am întîlnit și că am descoperit că ne iubim. Să ne revenim. Așa, deci... era o greșeală ? O eroare ? Și mă poftești s-o reparăm ?

— Nu mai știu. Eu un lucru știu : că nu trebuie să vorbim. Să nu vorbim... Că dacă vorbim sîntem pierduți... Atîta știu... Nimic altceva.

Deodată, s-a sculat și s-a apropiat de mine. M-a privit mai întîi în ochi. Apoi mi-a pus palma pe frunte. S-a speriat...

— Sînt o nebună ! îmi spuse. Tu ești bolnav. Și eu te chinui. Stai !

A alergat la mare și și-a udat mîinile. Apoi mi le-a pus pe tîmple.

— Stai nemișcat... îmi spuse. Și încearcă să uiți. Nu-ți aminti nimic. Nimic din ce am vorbit. Asta te-a îmbolnăvit.

— N-am să pot.

— Ba ai să poți.

— Sînt bolnav de mult. Dar n-am nevoie de doctor. Boala mea nu trece cu doctorii. Boala mea este neliniștea pentru tine. Ea îmi provoacă insomnie. Și febră. Dar asta este jumătate din cauză. Cealaltă jumătate e înfrîngerea. Înfrîngerea noastră... De acolo a pornit totul... Și urmările, și tragediile, și prăpăstiile. Totul... Pînă și prăbușirea dragostei noastre.

— Dragostea noastră în afară de noi n-a putut s-o prăbușească nimeni... spuse ea necăjită. Asta este partea bună a dragostei. Că rămîne neînfrîntă la loviturile din afară. Dacă e să se prăbușească, se va prăbuși singură. Dar nu vreau acum să-ți amintesc toate astea.

— Nu ! Amintește-mi-le.

— Ai spus însă să nu vorbim.

— Am spus. Dar acum trebuie să vorbim.

— Bine, dar tu suferi... Ești bolnav.

— Mă interesează pe mine. Dar am uitat... Cine sînt eu ? Ce rol am jucat eu în viața ta ?

— Te rog. Nu vorbi așa.

— Am să vorbesc. Am să mă nedreptățesc... Știu că tu-i compătimești pe cei nedreptățiți. Și poate ai să

te apleci și asupra mea. Să mă privești măcar o dată, o singură dată, să vezi rana pe care ai făcut-o fetei pe care o iubeai.

— Niobe !

— De ce nu mă lași ? Nici măcar dreptul ăsta nu mi-l dai ? S-o cert pe cea care-ți stă piedică în drum ? Piedică în luptă, în dragoste ? Dacă nu mă pot certa pentru asta, atunci cît prețuiesc ? Dacă nu pot să te iert... Să-ți fac plăcută căsnicia cu cealaltă, atunci cît prețuiesc ? Dumnezeule ! Poate că nu te-am iubit cît trebuie ? Spune-mi. De ce taci ?

— Ce importanță are asta, Niobe ? Important e că te iubesc eu. Și asta pot să ți-o spun. Știu. Și am crezut-o. Și am strigat-o cu glas tare. Și ți-am dovedit-o...

— Căsătorindu-te cu alta ?

— Ca să te salvez pe tine. Dar mai bine tac. Văd că iar o să ne supărăm. Ai văzut oameni care să stea pe un vulcan aprins și să se certe ? Niobe !... Fetița mea... Niobe a mea. Iartă-mă. Nu puteam face altfel. Citeodată, oamenii aleargă spre prăpastie sau spre foc, pentru că le e teamă să alerge spre dragoste, pentru că se tem s-o distrugă. În zilele cînd m-ai cunoscut eram mai puțin sigur de nenorocirea mea ! Mai speram măcar. Acum, toate sînt întunecate, negre. Cum să te chem ? La ce să te chem ? Ai auzit vreun bărbat spunîndu-i celei pe care o iubește: „Vino să te fac nefericită" ? N-aș fi meritat o asemenea vară dacă nu-mi opream bucuria acolo unde am oprit-o.

Mă asculta încleștată de haina mea și mă privea mereu neconsolată.

— Atunci, să-mi fi propus o despărțire crudă. Și eu aș fi încercat să mă obișnuiesc. De ce te-ai însurat cu alta ?

— Știam că altfel n-ai să te retragi. Eram aproape sigur...

— Și acum ? M-am retras ?

— Asta a fost greșeala mea. M-am bazat pe mai puțină dragoste. Eram sigur că ai să te simți jignită, că ai să mă urăști și ai să pleci.

— Iată ce nu pot să înțeleg... De ce ai ales-o pe alta ca s-o faci nefericită, și nu pe mine ?

— Pentru că numai pe tine te iubeam, Niobe... Apoi știam, vedeam ce se întîmplă în jur. Oamenii iubesc, își jură credință, și peste puțin uită. Am să uit... Ai să uiți... Sîntem tineri. Nu știam că voi întîlni o dragoste atît de puternică.

— Deci... deci, spuse cu ochii în lacrimi, m-ai iubit, mă iubești ? De asta ai făcut-o ? Spune-mi-o... Și n-am să-ți mai cer nimic altceva. Aș fi fost în stare să mă arunc în foc pentru ca tu să fii fericit. Ah... Să fi putut să mă pierd în mîinile tale... Să fiu spînzurată de gîtul tău... De ce ai ales un loc atît de nepotrivit ca să-mi spui un lucru atît de mare ?

— Eu n-am aflat nimic nou ca să mă bucur, Niobe. Îmi pare rău c-ai aflat și tu... Nu spun prostii. Acum îmi va fi mai greu să te părăsesc...

— Iar vorbești de despărțire ? (Ochii ei iar s-au împînzit.) Atîtica bucurie mi-ai dat și mi-o iei înapoi... ?

— Niobe, n-aș accepta să te nenorocesc, oricîte lacrimi ai vărsa.

— Nu te înțeleg... E o nebunie... Cum poate o femeie să fie nenorocită lîngă bărbatul pe care-l iubește ?

— Bine. Să-ți vorbesc clar. Trebuie să știi că nici una dintre femeile noastre nu este fericită. Înainte de a ne aresta, tremură ; după ce ne-au arestat, plîng. Rar scapă de doliu. Și chiar dacă scapă, se ofilesc în fața zăbrelelor închisorilor. Doar dacă nu obosesc și-și caută în altă parte fericirea. Vezi bine. N-ai ales nici timpul potrivit, nici omul potrivit ca să iubești.

— Și dacă eu te-aș încredința că în ciuda celor ce-mi spui eu aș fi fost fericită ? Eu accept totul. Totul. Pentru că te iubesc.

— Și eu refuz, pentru că te iubesc.

— Dar ea, nevasta ta... a ta... a acceptat nenorocirea ce i-ai dat-o ? Pe tine te întreb... Tu cum ai acceptat să faci nenorocită o femeie pe care *nu* o iubești ?

M-am supărat. Eram în încurcătură. Mă chinuiam să găsesc o ieșire. M-am agățat de primul lucru ce mi-a trecut prin minte.

— Nu vreau să spun că femeia asta are ceva eroic în ea... Asta am s-o aflu mai tîrziu, în clipa marii încer-

cări. Însă nu uita, Niobe, ce ai spus. Nu vreau să te necăjesc, dar ţi-am reţinut fraza. „Numai la ideea că ar putea să te prindă, leşin ! !"

— Da... Este adevărat... mi-a spus doborîtă. E adevărat... În privinţa asta îi sînt inferioară... Bine ai făcut că ai ales-o pe ea !

— Nu ţi-am spus asta ca să fac o comparaţie. Şi nici nu există termeni de comparaţie. Şi nici acesta este motivul pentru care m-am îndepărtat de tine. Niobe, motivul este că te iubesc... te iubesc mult, nici eu nu mai ştiu cît, şi vreau să te ţin departe de pericol.

— Tu eşti pericolul ? Spune ! Tu ?

— Da.

— Atunci, ia-mă... Tîrăşte-mă peste tot cu tine. Să leşin. Să tremur. Lîngă tine, toate vor fi altfel. Şi pericolul, şi lacrimile... Nu te speria, nu-ţi propun să fii bigam. Rămîi lîngă soţia ta... Fă-o nefericită... Dar dă-mi şi mie puţină nefericire... Lasă-mă să te văd din cînd în cînd. Vezi cît de nebună m-ai făcut ?... Tu, care cîndva m-ai iubit...

S-a oprit puţin, ca să respire şi să-şi şteargă ochii. Batista ei a lăsat să se împrăştie în aer puţin parfum atît de al ei...

— Bine, spuse cu vocea scăzută. Nu-ţi mai spun nimic. Am terminat. Restul am să suport singură. Am vrut o dată să viu la tine acasă cînd tu lipseai şi să-i cad la picioare, să i le mîngîi, să-i mîngîi genunchii şi s-o rog să te îngrijească. Să-i dăruiesc şi dragostea mea, ca să te iubească şi cu ea... Şi mîinile mele, ca să te apere şi cu ele. Dar acum n-am s-o mai fac.

I-am prins mîinile. Şi le-a cuibărit în palma mea ca un porumbel care a stat mult timp în ploaie.

— Pe cînd vorbeai, mi s-a părut că m-ai convins să te fac nefericită. Să las totul... totul. Şi îndoielile, şi precauţiile, şi să-ţi spun : Totul s ăse facă cenuşă ! O dată trăiesc... Şi — după cum văd — o dată am să iubesc... La dracu toate !

— Uite, asta voiam şi eu.

— Şi eu, poate chiar mai mult. Dar... vreau să te întreb ceva, Niobe : Există mulţi acasă la tine care să

mă blesteme într-o zi că te-am făcut nefericită ? Niobe ! Plîngi ?...

— Lasă-mă. Ar trebui să te urăsc. Şi eu te iubesc. Nu merit nimic. Bine faci ! Meritam să nu mă iubească nimeni. Sînt o femeiuşcă slabă, o vrabie înspăimîntată care a îndrăznit să stea alături de un vultur.

Gîfiia în timp ce vorbea. Amurgea. Ne-am întors amîndoi înspre mare.

— Uite, priveşte... Saronicosul nostru.

A început să plîngă. Atunci am îmbrăţişat-o brutal.

— Nu există nimic ! i-am strigat. Auzi ? Nu există nici o altă femeie ! Nu există nimeni... nici demon, nici zeu, care să mă împiedice să te iubesc ! Nu voiam să te chinui lîngă mine... Asta era totul. Tu eşti soţia mea !... Tu, veghea mea, tu eşti totul. Cînd vrei să ne căsătorim ?

— Să ne căsătorim ? Ce păcat... Şi eu care credeam că sîntem căsătoriţi de atunci, din vara trecută...

CAPITOLUL IV

Și acum ?

Acum nimic. Sau totul... Beția, buimăceala, iluzia îmbrăcate în aur... Tîrziu, am înțeles că am împerecheat ceea ce nu se poate împerechea. Că am sădit un trandafir. Și în el am pus și viermele care-l va ofili.

Pe lume există fel de fel de absolutisme. Politice și religioase. Dar absolutismul adevărat este unul singur : cel al dragostei. Are nevoie de orizont curat, de libertate absolută. Nu împarte nimic cu nimeni. Niobe — copacul în care ne-am clădit cuibul — a luat foc. Și din ce în ce mai puternic se aud securile care-l vor doborî. Așa că nu ne ajută prea mult faptul că sîntem împreună. Că ne privim în ochi. Mai insistent și mai treaz ne privește monstrul care ne va devora.

L-am întrebat pe Pandelis dacă vreodată — chiar și întîmplător — l-a cercetat Siguranța. Dacă i-a cercetat casa.

— Nu. Niciodată... mi-a spus categoric.

— Ciudat !

— Nu găsi ciudat răspunsul, pentru că am să găsesc și eu ciudată întrebarea. Am spus „Nu". S-a terminat.

— Pandelis... Ăștia n-au lăsat necercetate nici cotețele, nici fîntînile.

— Știu ! Aici, mai sus, la un cumnat, și-au băgat nasul pînă și-n latrină. Dar nu te teme. Pe mine n-or să mă deranjeze. Dar de ce întrebi ? Nu cumva ai de gînd să ancorezi aici cu familia ? Hai, ce mai așteptați ? O să vii cu familia ? Te întreb din nou. Restul mă privește. Spune.

— Primul : Unde ai să ne așezi, Pandelis ?

— Lasă-mă pe mine să-mi bat capul cu asta. Poate că găsesc ceva. Și... cred c-am găsit. Uite, vom face dintr-o cameră două.

— Adică ?

— O să tragem un paravan.

— Lasă, Pandelis. Nu se poate. Pericolul nu e exterior, ci... interior.

— Adică ?

— Co-pi-ii, Pandelis, i-am spus rar. Ce-o să facem cu copiii ? Înainte de sfîrșitul săptămînii vor ști toți pruncii din școală că în casa lor se ascund un „nene" și o „tanti" care-i iubesc foarte mult...

— Asta cam așa-i... a spus scărpinîndu-se în cap.

— Da, care-i iubește foarte mult. Și Spirakis — odată — i-a dăruit lui tanti un peștișor viu.

— Adică cu alte cuvinte a făcut-o de oaie.

— Ei, nu chiar așa...

— Nu mă consola.

Pandelis își jupuia pielea capului, tot scărpinîndu-se.

— Ai văzut ? spuse la sfîrșit. Uite.

— Hai acum. Nu blestema copiii.

— Nu-i blestem. Ce-ai zice să-i luăm cu binișorul, să-i mîngîiem, și apoi să le spunem adevărul ?

— Tot s-ar grăbi să fugă cît mai repede și să le-o spună prietenilor de joacă. Lasă. Mai bine așa, Pandelis. Să nu-și închipuie nimic. Să creadă mai bine că nenea și tanti sînt liberi, liberi și fericiți și au venit aici să se bucure de mare și de tovărășia voastră.

— Bine, dacă așa zici tu.

Tîrziu, spre seară, ne-am luat rămas bun. Copiii se agățau de noi.

— Sărutați-i, copii !... le spuse Pandelis. Peste puțin timp v o r avea copiii lor și n-o să mai vină să vă vadă.

Pe urmă ne-am privit amîndoi cu tristețe. Ne-am despărțit greu. Pandelis înjura, se înjura, le găsea pe toate de-a-ndoaselea, făcute de un Dumnezeu care habar n-avea ce e dragostea.

Am încercat să-l liniştim. Nu era chip. Deznădejdea nu-i putea fi vindecată.

I-am lăsat în urma noastră necăjiţi. Am plecat cu Niobe. Am dispărut în apus. Pandelis cu Migdalia — două siluete şterse — se micşorau în urma noastră, se topeau în praful nevăzut. La un moment dat, una dintre siluete — cea înaltă — s-a rupt de cealaltă şi a crescut înaintînd gîfîit spre noi.

— Staţi ! a strigat răguşit. Nu plecaţi !

— Şi ce-o să facem ?

— Cleomenis... nimeni nu te-a iubit atîta. Nu ! N-am să te las în alte mîini. Întoarce-te. Am să-mi gonesc copiii. Am să-i trimit la mama Migdaliei, la Brahami. Am să-i spun că aici, jos, a dat molima.

— Şi şcoala ?...

— La dracu ! Ducă-se la dracu ! Poate să aştepte. Pe mine m-a aşteptat atîţia ani, şi n-am crăpat. Să aştepte. „Şeful" este încă mic. Irina e fată, ce nevoie are de carte ? Ca să scrie răvăşele la gagici ?

— Pandelis ! Ruşine !

— Ruşine va fi dacă te las pierzării. Aici e vorba să salvăm vieţi omeneşti, nu abecedare. Păstrează-ţi dojana pentru altă dată, cînd o să fie şi marea calmă.

— Pandelis... vrei să-ţi spun o noutate ? îi spun rîzînd.

— Spune.

— Nu-s în pericol.

Pandelis s-a apucat cu amîndouă mîinile de cap.

— E atins... spuse privind spre Niobe. Gata, l-am pierdut. Vrei să vină „copoii" şi să-ţi spună : „Fereşte-te. Te urmărim." Asta vrei ? Pericolul, măi, pericolul... Ştii de ce se numeşte pericol ?

— De ce ?

— Pentru că este... Adică pentru că nu te anunţă.

— M-ai procopsit.

Sărmanul Pandelis ! Îşi pierduse şi retorica. Unde-i era talentul ? Acum, ca să spună două cuvinte, înghiţea de cinci ori în sec.

— Niobe! strigă dintr-o dată... Fata mea... Dă-i — nu mult — dă-i tu puțin din mintea ce i-ai luat-o ca să mă înțeleagă. Nu. Înțelege-mă mai bine tu, că el n-o să mă înțeleagă. Tu nu i-ai spus puțin mai devreme Migdaliei că v-au luat urma civilii... ăia?

— Da...

— Ei atunci ce „Nu-s în pericol", zice ăsta? Cine, atunci, e în pericol? El are toate calitățile ca să fie în pericol: Flăcău, cinstit, parolist... Cine altul e mai în pericol?

Cum să-i fi spus? Cum să-i fi explicat că datorii grele mă chemau în oraș? Că în fiecare zi trebuie să alerg ca să scap de sub urmărire și să prind o „legătură", să dau un ordin, să schimb o părere...

— Pandelis, i-am zis. Nu sînt în pericol. Da, mă urmăresc, dar nu pe mine... Adică nu pentru mine... Adică mă urmăresc nu ca să mă aresteze pe mine, ci ca să-i aresteze pe cei ce se întîlnesc cu mine.

— Măi, în ce hal îl aduce dragostea pe om! Fino, cum suporți, fata mea, să mai stai lîngă un asemenea om? Eu l-aș fi vîndut și mi-aș fi cumpărat năut. Spune tu, fata mea, îl convingi să rămînă? Sau îl leg și-l duc pe sus?

Niobe mă privea tăcută, neputincioasă. Nu știa nici ce să spună, nici ce să facă. Atunci i-am spus lui Pandelis că dacă e vorba de viață sau moarte, e mai bine să hotărască cei în cauză. Ei sînt în pericol, ei bine, eu am să hotărăsc.

— În regulă. Ce-ai hotărît?

— Am hotărît... să amîn hotărîrea.

— Măi, tu trebuia să te faci diplomat englez. Nu luptător grec. De ce rîzi? Nu-ți plac vorbele mele? Cu atît mai bine. Și acum, scurt: vii!? Da, sau ba?

— Ba. De ce, nu pot să-ți spun, însă fii sigur că nu din încăpățînare.

— Cuvintele curate fac dușmani curați. Mergeți cu bine.

A făcut un gest confuz, disperat, mîhnit. Apoi a plecat.

Silueta cealaltă îl aștepta. Cum s-a apropiat, au devenit una și au plecat stingîndu-se spre mare. Aceasta era ultima amintire a lui Pandelis pe care o luam cu mine.

De atunci toate s-au umplut de sînge și noroi. Pandelis... N-am să te mai văd niciodată. Sîntem pierduți. Încearcă numai s-o sprijini pe ea... La nevoie, ceart-o, bate-o ! Ca să deschidă din nou ochii, să vadă viața, s-o îndrăgească din nou. Pentru că e păcat — dragul, bunul meu Pandelis —, e păcat să se piardă o fată atît de minunată, atît de pură. Noroc, Pandelis. Mulțumesc. Adio !

CAPITOLUL V

Noi cercuri de teamă nesfîrşită, noi arene de lupte — dinainte pierdute — se deschideau în faţa mea. Sfîrşitul e aproape. Numai că cei ce ni-l vor da îl mai amînă. Mă întreb mereu : Ce să fac ? Să accept procedura lor ? Să accept să trăiesc sub urmărire pînă-n ziua cînd mă vor aresta ? Sau să trec singur în ilegalitate ?

Dilemă fără soluţie. Vai de cei învinşi... Te afli în faţa unui cuţit cu două tăişuri şi trebuie să alegi numai cu care parte să fii tăiat. Drumurile sînt două. Pierzania însă e una singură. Ceea ce înţelepţii denumesc „drumul cămilelor" nu există. E o înşelătorie. Pustiul n-are drumuri. Şi cămilele nu le găsesc de-a gata. Înaintează croindu-şi-le. Iar vîntul vine în urma lor şi le şterge. Şi apoi, alte cămile vor deschide alte drumuri, şi alte vînturi le vor şterge. Dar Atena astăzi nu este un pustiu. Este o junglă, unde totul rămîne de nepătruns. Să te ascunzi e relativ uşor. Dar pentru mine imposibil. Pentru că eram în pericol. Dacă n-aş fi fost în pericol ar fi fost o joacă. Te ascunzi. Ţi se pierde urma. S-a terminat... Lupta ? S-o ducă alţii la capăt. Cine i-a pus să piardă ?

Cuvinte nesăbuite. Cuvintele acum s-au deşărmat şi le-au luat locul cuţitele. Iată ce i-a făcut pe cei cuminţi să tacă. Căpitanii buni se adăpostesc în port şi aşteaptă să treacă furtuna. Aşa îşi salvează corăbiile, dar, uneori, se îneacă ei. „Căpitanul bun, pe mare calmă se vede !" Toate s-au stricat şi au devenit false în anii aceştia. Ce uşor era atunci cînd oamenii luptau numai cu fantomele! Nu le înfrîngeau... Şi aşa îşi trăiau viaţa liniştiţi. Înfrînţi, dar liniştiţi. Acum lupta se desfăşoară cu monştri vii. Şi dilemele s-au împuţinat, simplificate chiar de duşmani. Şi numai abuziv se numesc „dileme". Dilema este o răs-

cruce. Două soluții. Alegi și iei. Acum, orice-ai alege, totuna. Nu mai e răscruce. Și nici drumuri. Acum există numai un impas abrupt și odios.

Ținîndu-ne de mînă, am urcat spre Atena. Autobuzul era și acum plin de „mutre". Ură. Cum încăpea în ei atîta ură ? Pînă mai ieri, aceiași oameni erau salariați ai SS-ului. Omorau, sfîșiau, furau, măreau haosul. Au venit englezii. Au trecut la ei... S-au temut să nu vină și rîndul poporului. Și s-au pus pe măcelărit. Brutali, animalici, credeau că poporul se termină.

Cum am urcat în autobuz, și-au lipit privirea întunecată de noi. Ne răscolea. Dar... dragostea ei era atît de adevărată, atît de pătimașă, încît au crezut în adevărul ei. Da, eram o pereche. S-au dezlipit de noi, au plecat. Am respirat ușurați. Ei... uite, de acum încolo, asta ne va fi viața.

— Ai înțeles acum ? am întrebat-o. Uite, asta a fost cauza pentru care m-am „însurat" cu alta. Astăzi ai luat un mic avans al vieții ce te-așteaptă. De asta, Niobe, mai gîndește-te o dată.

— Nu, spuse. Nu vezi ? Atîta timp cît fiecare avea viața lui, lucrurile stăteau altfel. Putea unul să moară, și celălalt să trăiască. Acum avem o singură viață. Deci... Nu ne rămîne decît să murim împreună.

— Vrei adică, în numele dragostei, să-ți fiu ucigaș ?

Rîse amar. Și acum, unde să te „depun", tezaurul meu ? Trebuie să te-ascund undeva unde să nu te pot găsi nici eu.

Trebuia — în numele oricărui sacrificiu, al oricărei catastrofe. S-o duc departe de foc. Totuși, întîrziam. Voiam să amîn clipa. Și totul în jurul nostru se grăbea. Gîfîia. Am coborît din autobuz și am intrat într-o ulicioară. Pustiu. Am respirat ca niște naufragiați ce-au dat de uscat. Mai există asemenea insulițe în zbuciumata Atenă ? Nobilă liniște multașteptată, îți mulțumim !

A început să caute ceva în geantă. Era roșie ca o rodie. Din cauza apusului oare ? Dar nu, soarele apusese de mult. Dar ea căuta mereu ceva. Deodată, spuse :

— Fii atent... Fii atent... Nu te supăra și nici nu te grăbi.

Strîngea în mîini un teanc de bancnote.

— Ce ai vîndut ? o întreb brusc.

M-a privit deznădăjduită. Ochii îi erau speriaţi. Apoi s-au umplut de lacrimi.

— Să vînd ? şopti cu buze înfrigurate. Ce să vînd ? Am eu ceva al meu ?

Era pustiu.

— Iartă-mă... Sînt nebun... spuneam, sărutîndu-i cu evlavie părul. Ne-au dărîmat, Niobe. Uite... au reuşit. Nu m-a orbit gelozia. Dar nu ştiu nici eu ce fac... pentru că te iubesc. Pentru că te pierd. Pentru că sîntem pierduţi. Acum, ajută-mă să ne despărţim. Mi-e frică să nu mă regăsesc pe mine însumi.

— Iar ? strigă, şi se trase de la umărul meu.

— Nu. I-am luat din nou capul. Nu aşa. Ne vom spune numai noapte bună.

— Şi cînd ? Cînd am să te mai văd ?

— Curînd. Foarte curînd. Am să vin eu. Fii liniştită. Am să vin.

— Cînd ?

— Cît pot mai repede. De un lucru numai să fii sigură : n-am să dispar, n-am să plec... înainte de a te vedea.

— Şi dacă te prind ?...

— Nu se poate. Sau, mai curînd, nu înainte de a te revedea.

— Bine.

S-a liniştit. Şi-a şters ochii. A încercat chiar să rîdă.

— Acum ia banii, îmi spuse. Nu ţi i-a dat ţie pentru că era sigur că nu i-ai fi luat. Au insistat şi el şi Migdalia. Migdalia plîngea chiar. I-am luat.

— A, Pandelis... Pandelis... Sînt mulţi ?

— Destui pînă o să... pînă o să te prindă, a spus. Ah, cît de bine te cunoaşte !

— Îi cunoaşte mai bine pe duşmanii mei.

Strălucea Atena ca o fregată. Ce nevoie aveau oamenii ăia întunecaţi de atîta lumină ? Tocmai de aceea. Aveau nevoie de multă lumină, de torente ca să ne poată recunoaşte mai uşor. Întunericul poate că ne-ar fi ajutat să fugim, şi le-am fi stricat programul. Şi „programul" era să nu scape nimeni.

Mă ruga să mergem pe unde era mai întuneric, să nu ne cunoască. Fetiță naivă și nevinovată... Unde să găsim întuneric în marea asta de lumină ? Becuri răzbunătoare își revărsau pretutindeni argintul lor alb.

De frică, s-a strîns și mai mult lîngă mine. Cum s-a schimbat lumea ! Altădată, copiii se temeau de întuneric.

Eram în apropierea stadionului. Ceva mai jos era o casă îngrozitoare. Închisoarea de pe strada Amiral Nicodim nr. 5. Dar jandarmii care stăteau la poartă nu arestau. Îi păzeau numai pe cei arestați.

Ceva mai în jos era un colțișor omenesc. Un templu modest, o „insuliță" liniștită, singura care n-a fost udată cu sînge. Unde un om calm urmărea cu mîinile încrucișate ravagiile ce le făcea în poezie muza amețită. „Corabia beată"... Acolo unde într-o zi ploioasă din timpul ocupației l-am cunoscut pe Leonida. Ah, zile ale sclaviei legănate de cîntecul dulce al victoriei...

Cu mîinile încleștate, am năvălit înăuntru. Nimeni nu ne-a părut suspect. „Corabia beată" plutea mereu lin pe apele ei neutre. Frumos loc pentru puțină uitare !

Mihalis își servea „supușii" simplu, ritual. Vinul păstra din vechile calități ale făcătorilor de minuni. Erai obosit ? Mihalis numea vinul lui „odihnitor". Erai flămînd ? Îl numea „apetisant". Erai sătul ? Îl numea „digerant".

— Sînt disperat, îi spusei.

— Atunci, unul... „consolant".

Dar astăzi, noi nu eram nici flămînzi, nici obosiți. Eram îndrăgostiți... Și nu voiam să pierdem dragostea.

Mihalis ne-a privit binevoitor, prietenos. Apoi și-a privit pereții și a oftat cu ușurare.

Știa. Îndrăgostiții cînd sînt împreună nu sînt de loc „periculoși". Tot ce au să-și spună și-o spun. Nu o scriu pe pereți.

— Unul „încurajator" ? întrebă înclinîndu-se politicos.

— Curajul nu ne lipsește, i-am spus. Nu cumva ai altceva ? De exemplu, unul „descurajator".

— S-a sfîrșit.

Atunci l-am lăsat să ne aducă ce-a vrut el. Să aleagă. De altfel, spuse :

— Lăsați-mă să vă servesc eu.

— Cum crezi...

S-a dus, a tăiat, a meșterit, a umplut o tavă și ne-a adus-o. În urma lui venea băiatul cu vinul, care spumega.

Apoi, Mihalis s-a întors la tejghea și a început să se uite visător spre ușă. Deodată, privirea i s-a întunecat. O cută a început să i se adîncească între sprîncene. Am privit și eu... Trei pălării-rac, gri, au intrat, au adulmecat în stînga și-n dreapta și au plecat.

„Brazda" lui Mihalis, însă, nu pleca.

— Pentru prima dată vin aici ? l-am întrebat.

— Da... făcu cu capul — și cuta continua să stea pe fruntea lui.

— Nu ne urmăresc pe noi.

— Nu mă gîndeam la asta... Mă gîndeam la altceva. Că dacă au făcut „safteaua" și aici, nu văd bine „Corabia"...

— Ce mai face Leonida ?

— Nu știi ?

— Nu.

— Nici eu ! Dar e greu să-ți închipui ?

Voiam să-i spun ceva, ca de exemplu : „Mă ierți că nu sînt încă arestat. Dar nu te grăbi. În curînd..."

— Nu mă amestec în politică, spuse, parcă răspunzînd gîndurilor mele. Nu pentru că am „obligațiuni familiale", după cum spun unii. Dar, uite, politica în ultimul timp s-a înăsprit. Și instinctele mele sînt vegetariene.

Am ridicat paharul. L-a apucat și el pe-al lui. Am ciocnit.

— Bun vin... îi zic ; neprihănit.

— Același strugure-l dă pe tot.

— Nu-l cinstește însă aceeași inimă

— Mulțumesc... spuse modest.

Am ciugulit din carnea cu mirodenii „în ulcior". Clientela era puțină, pașnică.

— Șefule, am aflat că ai și un „trio", îi zic. O chitară, o armonică și un cîntăreț.

— Da, pe Colia, pe Fedia...

— Cîntă frumos ?... Ce zici ?

— Nu mai cîntă. Și-au schimbat meseria.

— Să cînte clienții.

— Nu vor.

— Există, știi, o metodă cu care să-i faci să cînte.

— Care ?

— Să scrii pe pereți : „E interzis cîntatul".

— Și ce o să facă ?

— Ai să vezi. Or să se înfurie și o să înceapă să cînte.

— Acum cînd se înfurie se iau la bătaie.

— Da, ai dreptate, Mihos. Mai bine hai să bem.

A băut și s-a întors din nou la tejghea. Ochii lui nu mai erau visători. Nu vedeau departe. Priveau aproape, în interiorul lui. Suferea.

Deodată, apucă haina și ieși afară. Niobe mă privi neliniștită.

— Liniștește-te, i-am zis. Nu-i nimic.

— Unde s-a dus ?

— Să respire puțin. Se întoarce.

S-a întors. Dar nu era nici acum liniștit. S-a așezat din nou la tejghea, privind spre ușă.

Nu mai aveam nimic de făcut aici. Din păcate, gata ! Aceiași oameni murdari au întinat și colțișorul acesta al nostru.

Am plătit, ne-am strîns mîinile și am plecat. Afară era liniște. Altădată, acest cartier vuia. Aici se adunaseră și-și făcuseră colonia lor toți cîrciumarii din Atena. PLACA. De ce-i spunea așa ?

— De ce se numește așa ? am întrebat o dată pe un bețiv bătrîn.

— Hm... Pentru că ne apasă sufletul ca o placă. Sărăcia, adică.

— Nu m-ai lămurit.

— Ce să-ți fac ?

— Să vă spun eu... intră în vorbă un vizitiu, vecin. Pentru că de pe munte, de pe Acropole adică, a căzut cîndva o fată, Mary, și s-a turtit ca o placă.

— Ei, și ?

— Nimic.

— Minte de bou aveți, amîndoi ! îi certă cîrciumarul. Aveți cuie pe limbă ? Ascultă, domnule, se numește astfel cartierul ăsta pentru că de sus, de pe Acropole, se vede ca o... placă.

— Te-ai dus tu vreodată pe Acropole ? îl întrebă, arțăgos, vizitiul.

— Am reumatism...

— Ei, atunci, taci !

Placa acum era mută. Atît știam. Mută și închisă în sinea ei ca o biserică părăsită.

Am trecut din nou prin fața străzii Nicodim.

— Să nu mai trecem pe-aici, îmi spuse îngrozită.

— Nu strică să te familiarizezi puțin...

Am intrat pe strada Filelimilor și am început să coborîm spre piața Sintagma. Dacă era să mă prindă, m-ar fi prins întîmplător într-un „bloc" sau la vreo razie, dar nu le era lor „debitat". Eram însemnat în catastifele „cartierelor răsăritene". Numai că în ultimul timp secțiile făceau schimburi reciproce. Împrumutau adică una alteia cîțiva dintre copoii lor ca să patruleze și în alte cartiere. Așa că, momentan, cel mai sigur loc era centrul orașului, inima lui. Sărmană inimă !...

Am hotărît să ne despărțim acolo. Dar Niobe vru să mă ducă pînă acasă. Să știe că am ajuns cu bine.

— N-am să te bag chiar eu în gura lupului.

— Dar cum să aflu dacă ai ajuns cu bine ?

— Ți-am spus de-atîtea ori. Eu nu-s în pericol. Ci cei care mă întîlnesc. Adică tu. Acum, cînd ne despărțim, vezi dacă nu ești urmărită.

— Și dacă sînt ? Cum am să înțeleg ?

— Să nu intri în casă, orice-ar fi. Mai întîi trebuie să te asiguri că nu te urmăresc. Asta ai să afli intrînd brusc din strada principală într-o străduță pustie. Peste puțin o să apară și „nasul"...

— Și dacă mă asigur că mă urmăresc ? Ce fac ?

— Intri din nou într-o stradă principală și încerci să te pierzi în înghesuială. Începi zigzagurile. Cînd mai repede, cînd mai încet. Pînă ajungi la prima stație de taxi. Fii atentă. Dacă sînt multe mașini, nu te urci. Mergi ne-

păsătoare mai departe și încerci să găsești unul trecător, sau te duci la stația următoare, unde ai să găsești numai una, și-i spui șoferului să alerge repede, că pierzi trenul.

— Greu.

— Grele sînt zilele noastre. Și acum, hai. Nu te amărî. Am să vin la tine imediat ce pot. Sper, foarte curînd. Nu, să nu ne sărutăm. Te iubesc.

Am pornit înapoi pe jos. Așa, eram mai sigur. În autobuz se făceau tot mai des razii. Mai ales în cele ce merg spre cartierele răsăritene.

Mergeam chipurile nepăsător. Fluieram... Cine fluieră astăzi ? Nebunii sau fasciștii — persoane asigurate.

Și totuși... La un moment dat am simțit că mă urmărea cineva. Dar, ciudat... Cine m-a mirosit într-o asemenea aglomerație ? Am intrat în prima ulicioară. Nici o suflare nicăieri. Am intrat într-o curte și am așteptat să apară nasul vreunui „rac". Nimic. Mi-am pierdut răbdarea și am ieșit. Nimeni. Și totuși, eram sigur. Am privit tabela străzii : Fundătură. Atunci am înțeles. Racul știa, sau citise tabela. Iată de ce n-a intrat. Desigur că mă aștepta la colț. Am dat colțul și am intrat în strada principală. Nu se vedea nimic. Și totuși, nasul meu... mirosise pericolul. Am încercat să continui experiența. Am intrat de data aceasta nu într-o fundătură, ci într-o ulicioară, și m-am lipit de peretele casei din colț. Eram hotărît să apuc „mutra" de guler și să-i strig : „Hoțule ! În sfîrșit, te-am prins !"

Și l-am prins. Un corp — vai mie ! — parfumat mi-a nimerit în brațe. Deodată, am văzut lumea în negru.

— Tu ? ? ? am strigat pierdut. Tu ? Faci și tu „serviciul" ăsta ?

— Mă temeam să nu te prindă... De asta te-am urmărit. Voiam să mă încredințez că ai ajuns cu bine acasă. Altfel, aș fi murit.

— Ce să-ți fac acum ?

— Ceartă-mă... Alungă-mă... Numai... nu mă urî.

— Să te urăsc ? Pentru ceea ce ai făcut meriți să te iubesc de o mie de ori mai mult. Dar n-am să pot nici măcar o dată pentru că ai pus dragostea ta în pericol.

— Deci... nu mă mai iubești ?

— Te iubesc, din păcate, foarte mult, neînchipuit de mult, de asta o să pierim.

— Împreună.

— Taci. Nu trebuie să-i ajutăm şi noi, Niobe... Nu! N-am să las dragostea noastră să moară... Sau, dacă o să moară, să moară împreună cu noi. N-am s-o las niciodată să se sinucidă. Şi acum, hai. Să ne despărţim frumos, cu curaj. Noapte bună. Vezi să nu mă urmăreşti iar!

— Bine. Numai lasă-mă puţin... să te conduc — nu mult — uite, pînă la colţ.

— Bine. Dar pînă la colţ. Nici o jumătate de metru mai mult.

Am pornit. Dar n-am făcut nici zece paşi. Deodată îşi înfipse unghiile în mîna mea.

— Apleacă-te! Îmi strigă.

În loc să mă aplec, am ridicat şi mai mult capul. Spre noi veneau doi. I-a recunoscut şi ea.

— De ce nu te-ai aplecat? îmi spuse tremurînd încă. Tu... dar tu... eşti nebun. Ai ridicat capul şi mai sus.

— Ah, Niobe... Aici, unde am ajuns, iubirea mea, numai „aplecări" de felul acesta o să ne salveze. Poate că urmărirea ta din seara asta m-a salvat. Dacă nu auzeam „apleacă-te" poate că, fără să-mi dau seama, m-aş fi aplecat, şi aş fi fost pierdut...

CAPITOLUL VI

În ultimul timp, chioșcurile deveniseră niște „locuri" foarte populate pentru un anumit fel de oameni.

Pe lîngă clientela obișnuită, cuceriseră și o alta, ciudată. Un domn cu gabardină gri sau bej. Cu fular alb sau galben... neapărat de mătase și cu pălărie — neapărat — coborîtă pînă pe sprîncene. Este un cititor fanatic... Se lipește acolo, lîngă chioșc, și citește... citește... Preferă, de obicei, ziarele de stînga ! Am uitat să vă spun — avem libertatea presei, astăzi, mai ales la orele de dimineață, cînd pornesc muncitorii la lucru. Atunci, cititorul nostru se dezlipește de ziar și pornește pe urmele celui ce preferă — ca și el — ziarul de stînga, îl duce pînă la colț, îl predă cuiva care „așteaptă" nervos autobuzul și se întoarce, lîngă chioșc, ca să se cufunde din nou în lectură.

Iată de ce e încă liber ziarul de stînga. Ca să-i prindă pe cititorii lui.

Într-o zi m-am apropiat și eu de un chioșc. Un omuleț, înaintea mea, cumpără o pungă cu bomboane, un ziar cu titlul *Sîngele elin* și plecă. (Domnul Raptarhis !) În loc să mă apropii de chioșc, am pornit după el. În galeria Fecsis i-am tăiat drumul.

— Domnule... Lagopatis, îi spun sever. Cum ? Citiți ziare fasciste ?

A tresărit, a privit în stînga, în dreapta și s-a liniștit.

— Liacațas, îmi spune. Vă rog, numiți-vă astfel. Vă rog.

— Ultimul dumneavoastră articol a fost foarte frumos, domnule Raptarhis !

— Ssst... Nu-l cunoști... Nu mă cunoști. Nu ne cunoaștem. Și nici nu ne-am cunoscut vreodată.

— Frumos redactor al unui ziar progresist...

— Redactor eu ? Al unui ziar progresist ați zis ?

— Da, care citește însă ziare reacționare. De acolo vă pescuiți subiectele ?

— Prietene... De deștept ești deștept, dar prudent de loc. *Primo :* domnul de lîngă chioșc, care studia atît de profund ziarul progresist de dimineață, era un civil de la Siguranță. *Secundo : Sîngele elin* este într-adevăr elin, adică ziarul poporului de stînga.

Ridică puțin colțul ziarului. Înăuntru era înfipt ultimul număr al ziarului nostru care, desigur, își trăia ultimele zile. Peste două săptămîni a fost suprimat și au fost arestați toți redactorii.

Prietenul meu a rîs cu oarecare satisfacție.

— Cum reușiți ? îl întreb.

— Vînzătorul este nepotul unei verișoare foarte îndepărtate. Cît timp lucrează la chioșc nu mă cunoaște. Mă recunoaște acasă.

— Bravo ! Și ce faceți cu articolele dumneavoastră ?

— Le citește Beby.

— Și apoi ?

— Le ard.

— Într-adevăr, domnule Lagopatis... nu pot să vă înțeleg. În stare de legalitate și să trăiți o asemenea teroare...

— Legalitate ? făcu, și sări ca ars.

— Desigur... Poftiți... ziarul nostru circulă liber.

— Liacațas... N-ai citit istoria. Adică ai citit-o, dar n-ai aprofundat-o. Situațiile politice sînt ca niște cărți de joc. În politică nu există linie dreaptă. Toate sînt întortocheate. Politica este plină de neprevăzut. Revoluționarul oricînd poate să-și piardă capul. „Robespierre, mă vei urma." Nouă din zece revoluționari sînt decapitați.

— Bine, dar atunci de ce aleargă, ca nebuni, în focul revoluțiilor ? Ca să-și piardă capetele ?

— Nimeni n-aleargă ca să-și piardă capul. Și l-a pierdut înainte de a intra.

— Domnule Lagopatis... Mă uimiți. Și atunci, de ce toate astea ? Și idealurile ? Și lupta ?

— Liacațas, nu-mi pasă de capul meu.

— Cum ?

— Îmi pasă de inima mea. Exact. Asta este tragedia. N-am convins-o. Tremură. Voi aţi instruit-o. V-aţi echilibrat. Eu de treizeci de ani exersez deasupra unei aţe. Totuşi ceea ce mă îngrozeşte nu este faptul că am să cad, ci că se va rupe aţa. Am studiat viaţa în patru limbi. Şi — ştiţi ?... Nu vă miraţi... fiecare limbă se exprimă diferit. Unele popoare confundă inima cu sufletul. Unii îi spun inimii „vietate"... sufletului „aer". Luaţi două popoare antice. Pe chinezi şi pe greci, şi căutaţi acelaşi cuvînt. Cuvîntul „atenţie". Cum îl vor numi ? Grecii îl vor numi „prevedere". Ştiţi cum îl numesc chinezii ?

— Cum ? Sînt curios.

— *Petit coeur !* Întocmai, stimate prietene. Acolo unde noi scriem „atenţie", chinezii desenează o mică inimă. Dar... de unde am plecat şi unde am ajuns. Natura, Liacatas, ne-a îmbogăţit cu mulţi nervi, dar, din păcate, şi cu o bilă bogată. Şi ştii care-i boala mea. Nervii mei sînt complicaţi, şi sensibili, fără să fie însă şi rezistenţi. Cum primesc cea mai mică vibraţie se adresează bilei, ea îşi varsă surplusul şi mă îneacă.

— Domnule Lagopatis...

— Compătimiţi-mă... nu mă condamnaţi. Sînt mai optimist decît toţi. Ştiu că va fi cîştigată cauza noastră. Cred în asta mai mult decît în soare. Folosiţi-vă de mine cum doriţi, cît doriţi... dar — pentru Dumnezeu — ascundeţi-mă ! Nu spuneţi ce sînt, cine sînt. Nu mă cunoaşteţi.

Dintr-o dată, s-a oprit şi s-a înclinat cu un respect îndatoritor în faţa unui domn în uniformă de ofiţer de poliţie, care trecu pe lîngă noi.

— Bună ziua, domnule comandant. Respectele mele. Gata oricînd. *Merci*. Sănătate.

— ... nă ziua, făcu ofiţerul, şi trecu mai departe.

— Comandantul nostru ! spuse Lagopatis, tare, ca să audă. Un domn rar. Apărătorul nostru. A, dragul meu, regret. Regret sincer. Nici o posibilitate. Locul s-a ocupat. Vă înţeleg şi vă compătimesc... Cu toate insistenţele mele, nu l-am putut convinge să vă angajeze.

Ofiţerul, între timp, se îndepărtase.

— Știi ce fiară sălbatică este ăsta? se aplecă și-mi spuse cu ură. Ce bestie! E în stare să-l spînzure și pe fiu-său. A... unde am rămas? În sfîrșit. Mai bine să nu te mai reții. De altfel, s-ar putea să se reîntoarcă bestia asta. Liacatas, îți dau un sfat: nu te lăsa arestat. Nu te lăsa prins. Îl cunoști pe unul Eros? Ciudat că nu-l cunoști... Face parte din secția de Securitate chiar a cartierului tău. De unde-l cunosc? Printr-o coincidență. S-a întîmplat să mă aflu într-o seară în casa unor cunoștințe... unde, din întîmplare, a venit și el ca să bea un pahar. Se cunoșteau de mult timp. Ăștia or să scape neapărat. Da. N-o să le-atingă nici un fir de păr. Le-a promis-o.

— Nu cumva te-ai dus acolo ca să te salvezi și tu? l-am întrebat direct.

S-a oprit ca trăsnit și m-a privit cu o figură aspră dar rugătoare.

— Cum ți-au putut ieși din gură, prietene, asemenea vorbe?

— Nu te supăra. Am glumit. Să continuăm despre Eros.

— Este foarte voluminos... Și violent! Are niște mușchi... Pumnul lui poate să sfărîme pînă și un taur antic.

— De ce tocmai „antic"?

— Vreau să spun un taur de bronz sau de marmură.

— Ia povestește-mi ce a spus Eros ăsta.

— „Atîta timp cît ești liber, a zis, ești fericit. Îți guști sardeluța, păhărelul. Îți ciupești ciubucul din diferite afaceri..." Cu iertare, Liacatas, îți vorbesc cu vocabularul lui...

— Continuă...

— „Respiri seara briza mării... Faci și o plimbărică pînă la Faliron cu gagica... tragi și o bere rece, joci zaruri cu vreun simigiu. Înfrîngi viața? Cînd mai drept, cînd mai strîmb, trece timpul. Dar cum te-au arestat... trimite-i vorbă maică-ti să-ți aprindă o lumînare. Jandarmeria are clești, are carcere, are menghini. Are iadul în mîinile ei... Dar nu ți-l dă. Cum cazi însă în mîinile ei... fă-ți cruce. O să-ți scoată la iveală toate datoriile vechi. O să-ți cerceteze pînă și fețele de prunc, nu cumva să ai înăuntru rahat anarhic... Așa am găsit și eu jandarmeria, așa o

slujesc. Să-mi sară ochii dacă am atins om nevinovat. Sînt atent. Numai să nu-mi cadă în mînă vreun comunist! Îl fac, cu iertare, zob. Nimeni pînă acum n-a ieşit din mîinile mele întreg, se lăuda Eros. Îl predau Siguranţei astfel încît la centru se îngrozesc să-l recunoască. «Mă, tu Eros... îi spun. Nu cumva ai greşit? Nu cumva ai prins pe altul? Ia să-i văd fotografia. Nu-i seamănă.» «Nu vă luaţi după asta. Cînd l-am luat în primire semăna.» Nu ni-i schimba chiar aşa tare, mă Eros... îmi zic. Într-o zi o să dăm de belea cu tine. Corectează-te. M-am corectat? Cît timp există pe lume comunism e imposibil să mă corectez."

Lagopatis tremura... şi s-a oprit. Mărul lui Adam i se zbătea atît de tare, de parcă era gata să sară afară şi să-l piardă.

— Ei... să te las acum... i-am zis, ca să-l ajut.

— Da, desigur... dar...

Tăcu puţin, apoi mă întrebă brusc.

— Nu cumva eşti urmărit?

— Nu.

A respirat uşurat.

— Dar... cine poate totuşi să fie sigur?

Inima i se strînse din nou. Mici mărgele de sudoare îi străluceau în jurul sprîncenelor. Mi-a fost milă. Mi-a fost tare milă de el.

— Ascultă... îmi spuse. Dacă te opresc mai departe şi te întreabă spune-le că... de cînd am fost împreună la München îţi datorez ceva bani... şi pentru că în ultimul timp ai mare nevoie...

— N-am fost niciodată la München.

— Păcat... Era un oraş atît de potrivit! Apusean, anticomunist.

— Domnule Raptarhis, îi spun compătimitor, prinzîndu-l de umăr.

— Coboriţi-vă imediat mîna!! *Merci.* Şi acum vorbiţi. Dar indiferent, şi... cu ură!

— Ascultaţi, domnule Lagopatis. Vreau să vă eliberez de acest coşmar. Hai să intrăm într-o străduţă.

— De ce?

— Ca să verificăm dacă sîntem urmăriţi sau nu. Aşa, o să vă liniştiţi.

Cu paşi nervoşi, s-a lipit de colţ, apoi s-a întors... Toate aceste figuri erau atît de „conspirative", încît puteau atrage atenţia pînă şi cîinilor.

Peste puţin, am dat şi eu colţul şi am intrat în străduţă. Ciudat : domnul Raptarhis nu era nicăieri. Am aprins o ţigară şi am aşteptat. Nu se auzea nimic. Am început să mă enervez. Eram gata să plec, cînd lîngă o poartă îl descopăr. Îmi făcea semn să mă apropii. M-am apropiat.

— Poftiţi... îmi spuse.

— De ce aţi intrat aici ? îl întreb, destul de supărat.

— Am văzut că e fundătură... şi că într-adevăr nu ne urmăreşc. Am intrat pe prima poartă pe care am găsit-o deschisă. Vino să-ţi prezint o femeie minunată. Doamna Haliotis. Domnul Ţicriconis.

Doamna Haliotis s-a înclinat.

— O clipă, să vă aduc o faţă de masă, domnul Rufogalis... Să vă aduc şi ceva dulciuri ?

— Cine e domnul Rufogalis ?

— St !... Eu.

Peste puţin, stăteam singuri sub un prun, cu o bomboniera plină în faţă şi cu două pahare de apă. Prietenul meu respira adînc.

— În sfîrşit ! spuse. Dar... o clipă.

S-a dus spre poartă, a scos capul afară, apoi l-a retras, a venit, s-a aşezat lîngă mine, liniştit.

— „Curat" drumul ? îl întreb.

— Nici măcar o pisică.

— Pisică nu-i, dar nu-i vreo coloană ? Ştii, în ultimul timp, coloanele Atenei au devenit foarte şubrede, şi ca să nu cadă, le proptesc nişte mutre foarte antipatice.

Şi-a şters sudoarea.

— Aşteaptă ! spuse dintr-o dată. Mă întorc imediat.

S-a dus şi s-a întors. Era mai liniştit.

— Nimic... spuse vesel. Toate coloanele de pe stradă sînt stabile.

— Bine... dar cu manevrele astea o să ne bănuiască doamna Haliotis.

— Dar nu putem sta cu nesiguranţa asta.

— Se vede că ţi se întîmplă ceva serios.

— Exact.

— Atunci... te ascult, domnu... Rufogalis.

— Dragul meu... Trebuie să te convingi că nu mă cunoşti. Că nu m-ai văzut. Că nu m-ai întîlnit niciodată. Altfel, sînt pierdut. Mă înţelegi ?

— Nu.

— *Nu* ai spus ?

— Întocmai. Domnule... nu pot încă să înţeleg de ce toate măsurile astea tragice ? Eşti cel mai puţin expus dintre toţi — ca să nu spun că nu eşti de loc.

— Cum ? Ai înnebunit ? Sînt cel mai expus dintre toţi. Sînt încercuit de pretutindeni. Mii de pericole mă ameninţă. Iată, de cînd te-am întîlnit vreau să plec, dar nu pot, tremur. Mă tem că nu te-am convins că e prea grea, grea... situaţia mea. Şi tu... şi toţi... şi partidul... şi toţi ceilalţi... Trebuie... auzi ? Trebuie să mă apăraţi. Trebuie... trebuie... trebuie !

— De acord. Dar te rog să-mi spui cum, pentru că nu ştiu cum trebuie apăraţi oamenii care nu-s în pericol.

— Să mă uitaţi ! La nevoie, disprețuiți-mă ! Bineînţeles, asta ar fi o eroare din partea voastră, doar să mă disprețuiască și Siguranța !

— Atunci, linişteşte-te. Mănîncă şi desfată-te. Siguranţa te disprețuieşte. Ba mai mult : te ignorează. Ştii ce înseamnă asta ?

— Nu.

— Faliment şi decădere absolută.

— Te rog !

— Ce să-ţi fac ? Singur ai vrut-o.

— Stai. Poţi să te linişteşti ? Linişteşte-te.

— La ce-ţi foloseşte ?

— Poţi să te calmezi ? Atît vreau. Poţi ?

— Mă rog.

A scos o batistă şi şi-a şters faţa de zece ori.

— Mulţumesc... spuse. Mulţumesc, mult.

Bău amîndouă paharele dintr-o înghiţitură. Apoi mă privi atent, insistent, drept în ochi.

— Liacatas... începu. Liacatas. Eşti tînăr. Încă n-ai gustat viaţa. N-ai călcat cu un picior în noroi, şi cu altul în gol. Liacatas... Înţelege-mă ! De ce nu m-ai întrebat :

„Domnule, de ce vii numai la mine ? De ce din toți cîți cunoști — mă chinuiești numai pe mine ?“

— Te întreb acum. De ce ?

— Mulțumesc. Pentru că numai tu poți să mă înțelegi.

M-am oprit și l-am studiat.

Piciorul lui drept se sprijinea în pietrișul grădinii și tremura. Aveai impresia că în picior era concentrată agonia întregului lui corp.

— Domnule Rufogalis, i-am spus compătimitor, încercați să vă calmați și hai să vorbim sincer. Știu. Viața noastră are o mulțime de pericole. Dar hai mai bine să căutăm care sînt cei ce sînt în pericol. Dumneavoastră ? Eu ? Toți ? Toți — imposibil. Oamenii sînt în pericol cu toții numai cînd e cutremur. Sînt de părere că mai mare decît pericolul adevărat este pericolul imaginar, adică panica. Dar în timp ce pentru cei care într-adevăr sînt în pericol, panica are o margine, pentru cei care nu-s în pericol, panica este nemărginită. Și-i duce la nebunie. O să-mi spuneți că... atmosfera... toate sînt pline de groază. Nu-i chiar așa. Nimeni n-a murit întîmplător. Toți au fost trecuți pe o listă. Programați. Toate țițele pornesc din același centru. Cît despre scopurile lor, celor care omoară, sînt doar două ; primul : scot din mijloc niște adversari periculoși. Și al doilea : seamănă panică generală și astfel îi terorizează și pe ceilalți. Dar nu numai atît : După cum ați văzut, nu se mărginesc la crime de amatori. Lucrează și cu mecanismul legal, cu judecători. La sfîrșit rămîne categoria a treia, adică cei care sînt simpatizanți. Pentru aceștia există o a treia metodă ! Intră în funcțiune mecanismul de violare a conștiinței. Vă rog, domnule Rufogalis, spuneți-mi acum clar : cărei categorii din acestea trei îi aparțineți, ca să vă pot ajuta.

Amicul meu își prinse genunchiul în palmă și-și așează piciorul ca să nu-i tremure.

— În a treia, spuse.

— Și atunci, de ce toată această nebunie ? Această spaimă ?

Îmi prinse mîna și mă rugă din ochi să-l las să vorbească.

— Liacatas... spune-mi cinstit, care este părerea ta despre mine ?

— Sînteţi un depozit preţios de cunoştinţe. Dar înţelepciunea dumneavoastră este pur şi simplu o acumulare de cunoştinţe netrebuincioase. Tot ceea ce posedaţi este altoit cu propriile dumneavoastră temeri... Posedaţi aşadar un arsenal de muniţii minunat, care însă nu ia foc. Tezaurul dumneavoastră este expus ploilor şi vînturilor, şi putrezeşte. Sînteţi incapabil să-l apăraţi. E pierdut. Şi asta este o crimă, domnule Rufogalis. Cu ce ne ajută pe noi tezaurul dumneavoastră ?

Rufogalis a oftat uşurat. A oftat atît de adînc, încît cred că au simţit-o pînă şi florile doamnei Haliotis.

— Liacatas, îmi spuse cu buze ofilite. Nimic n-ai înţeles, prietene, din purtarea mea. Mă iei, după cum văd, drept o carte, o carte cu cuvinte fără suflet... Nu. Cunoştinţele nu sînt cuvinte neînsufleţite, nu sînt simple litere tipărite. Sînt om, Liacatas, om din carne şi oase, nu sînt o bibliotecă. Toţi avem dreptul la viaţă după cum avem şi dreptul la frică. Înţelepciunea este desigur un scut preţios, dar un scut împotriva neştiinţei. Nu împotriva pistoalelor sau a ciomegelor unui terorist. Toţi aceşti ani m-am preocupat de cultură şi nu am avut timp să mă exersez împotriva fricii. Mi-am înarmat numai spiritul. Aşa că pericolul mi-a surprins corpul nefortificat. Şi iată de ce e cuprins de panică şi tremură. Liacatas... Am stat vîrît în biroul meu cincizeci de ani şi m-am uitat acolo, printre hîrtii. M-am trezit numai cînd biroul mi-a luat foc... Şi acum, ce să salvez mai întîi ? Spune-mi. Mă înţelegi puţin, Liacatas ?

Nu i-am răspuns. Mi-am aprins o ţigară. A aprins şi el una, dar a uitat s-o fumeze.

— V-am întrebat dacă vă amintiţi cărei categorii aparţineţi, şi mi-aţi spus că celei de-a treia.

— Da... şi de asta te miri că tremur ? Fiindcă aparţin ultimei categorii ?

— Da.

— Ei, iată care e nenorocirea şi drama mea.

— Cum ?

— Că aparţin acestei categorii.

S-a oprit, şi a căutat ţigara, a găsit-o, a privit-o întristat şi a aruncat-o.

— Liacatas, reîncepu cu voce tare. Nu mă tem de moarte ! Îi invidiez pe cei ce sînt în celelalte două categorii, şi mai ales pe cei din prima categorie. De-ai şti că-s în stare să dau orice ca să-mi schimb locul cu ei... De ce ne temem, Liacatas, de chinuri ? Pentru că duc la moarte ? Dimpotrivă. Ne temem de ele pentru că întîrzie moartea.

Îl ascultam tăcut.

— Şi ştii de ce mă înspăimîntă faptul că aparţin acestei categorii ? Pentru că această categorie este complicată. Este plină de încrucişări. Şi mai ales este plină de ispite. Cu o semnătură în josul unei hîrtii — de multe ori şi stîngace — îţi recapeţi libertatea şi te întorci la viaţă. Ei, această semnătură este coşmarul meu. O urăsc ! O urăsc chiar mai mult decît moartea, chiar mai mult decît martiriul ! Ţi-ai închipuit vreodată, prietene, o închisoare fără gardă, fără pereţi, fără sîrmă ghimpată, şi pe deasupra, cu drept de eliberare ? Ţi-ai închipuit ?

— Ca să fiu sincer, nu.

— Închipuieşte-ţi-o. Şi dacă nu-mi dai dreptate, eu nu mai sînt... cel care sînt. Prietene, nu mai suport agonia asta. Nu rămîne altceva de făcut decît să mă salvezi.

— Cum ?

— Numai tu îmi cunoşti activitatea. Dacă cumva mă arestează, ţie ţi-o datorez. Tu eşti denunţătorul.

— În cazul acesta, domnule Rufogalis, fii liniştit. Du-te acasă. Eşti invulnerabil. Îţi dau cuvîntul meu de onoare !

Se repezi spre mine şi mă sărută cu ochii umezi de recunoştinţă. Apoi mă rugă să-i permit să plece. Dar cu o condiţie : eu să nu plec decît după ce se va întuneca. I-am promis şi asta. Atunci îmi apucă din nou mîinile şi mi le strînse tare, călduros.

CAPITOLUL VII

Într-o zi am auzit bătăi puternice în ușă.

— Privește atent cine este, i-am zis mamei.

— Am privit. E un polițist.

— În uniformă ?

— Da.

— Deschide-i.

— Or să te prindă ! Au venit ca să te ridice.

— Nu-ți fie frică, mamă. Ăștia în uniformă nu arestează. Altceva trebuie să fie.

S-a dus să deschidă.

— Bună ziua, am auzit de afară o voce necunoscută. De ce mîzgăliți pereții, doamna mea ?

— Mama nu vă înțelege vocabularul, am intervenit. Spuneți-mi mie ce doriți.

— De ce mîzgăliți pereții, domnule ? a ripostat polițistul.

— Nu înțeleg nici eu.

— O să înțelegeți imediat ce veți vedea pereții. Veniți cu mine.

L-am urmat. Într-adevăr, peretele dinspre stradă era foarte murdar. Cu litere mari, neîndemînatice, era scris peste tot : „Răzbunare !“ „Jos reacțiunea !“ „Foc și scrum colaboraționiștilor !“ „Sînge !“ Lozincile erau semnate „Răzbunătorii poporului“.

M-am întors spre polițist.

— Și ce doriți de la mine ? îl întreb.

— Să ștergeți tot.

— Să șteargă cei ce le-au scris.

— Dumneavoastră le-ați scris !

— Sînteți de la secția din cartier ? l-am întrebat provocator. Dacă o să căutați sub scară o să găsiți cutia cu

vopsea roșie. Le-au scris colegii dumneavoastră de la Siguranță.

— Ba dumneavoastră le-ați scris ! E stilistică comunistă. De ce să fi scris colegii mei ?

— De ce ? Ca să vă trimită să mă anchetați. Și dacă o să vă spun că le-am scris eu sau dacă neg să mă arestați. Nu-i așa ? Așa că spuneți-le colegilor dumneavoastră să trimită oameni să-mi cureţe pereții. Hai, mamă, înăuntru !

Biata măicuță ! Își făcea cruci și-i mulțumea lui Dumnezeu că am scăpat.

— De atîta timp îți spun, fiule, să te-ascunzi ! Vezi că nu te slăbesc o clipă.

— Asta voiau și ei, mamă. Să mă ascund, și astfel să mă învinovățesc singur. De data asta însă cred că au reușit. Nu-i vezi ? S-au plictisit să tot aștepte să le dau eu dovezi și au început să le fabrice singuri.

— Unde o să te duci ?

— Unde o să pot. Dar, mamă, dumneata nu trebuie să mă vizitezi. Or să te urmărească și or să mă afle.

— Crezi că pot trăi fără să te văd ?

— Răbdare, mamă. Trece furtuna. Altfel, mă prind, și atunci ai să mă vezi după gratii.

— Ferească Sfîntu...

— Nu te necăji. Așta e drumul nostru. Înapoi nu dau. Hai, pregătește-mi lucrurile.

În timp ce, smiorcăind, îmi pregătea hainele, bombănea împotriva celor care despart mamele de fiii lor. Pe urmă a rugat-o pe prietena ei Fecioara Maria, „care a suferit atîta pentru unicul ei fiu, să vadă, să judece și să acționeze. Amin.“ N-am întrerupt-o. Șaizeci de ani de „prietenie“ nu pot fi tăiați cu securea. I-am spus numai : Să nu spere cine știe ce, fiindcă prietena ei „Fecioara“ primește prea multe rugăminți, iar întîietate au călugărițele.

— Călugărițele n-au copii ! Nu știu ce înseamnă durerea de mamă !

— Apoi vin preoții... Sînt și ei rude apropiate.

— Preoții ! Nu mă face să păcătuiesc dis-de-dimineață. Preoții...

— Mamă ! Ai devenit atee !

— Eu n-am treabă cu Dumnezeu. Numai pe Maria o cunosc. Și dacă nu-mi îndeplinește rugămintea, o șterg și pe ea din catastif. Iartă-mă, Maria mea, dar tu mă înțelegi.

Mi-a strîns rufele într-o boccea.

— Stai, i-am zis. Nu lega bocceaua prea frumos, pune deasupra și o rufă murdară, ca să pară că te duci la spălătoreasă. Așa! Mi-ai pus lucrurile de bărbierit și pasta de dinți?

— Nu. Ia-le mai bine în buzunar.

— Asta nu. Sînt mai periculoase decît grenadele. Dacă mi le găsesc, or să înțeleagă că sînt ilegalist și că dorm pe unde-apuc.

— Bine. Atunci, le pun aici. Și apoi?

— Te duci și le lași la Politimi, la călcătoreasă.

— Nu ți-e rușine? Nu ți-e rușine... O văduvă! Cristoase! Au dispărut de pe lume fetele? Și Niobe a ta?

— Nu-mi mai aminti de ea.

— Auzi, cu o... cu Politimi... oarecare.

— Mamă! N-avem timp de discuții. Du-te unde ți-am spus. Și asta să fie ultima oară cînd mergi acolo. Dacă te mai duci, să știi că sînt pierdut.

— Bine, fiule... O să ajute și Maria. Fă-te acoperiș și apără-l, Maria mea. Iaca plec.

Pașii ei s-au auzit pe trepte, au lipăit puțin în curte și s-au stins în stradă. Am ars tot ce putea fi considerat suspect: hîrtii, cărți, pînă și niște timbre obișnuite de poștă, ca să nu le ia drept bonuri de cotizație. Abia am terminat, cînd mama s-a întors, liniștită, împăcată.

— Ce-i, mamă?

— Ce să-ți spun, fiule?! Știi pe cine l-am întîlnit la Politimi? pe Nicos Mutafis.

Am tresărit. Cum era posibil? Folosește și el aceeași „iafca"?

— Ce făcea acolo, mamă?

— Nimic. De ce te-ai speriat? Stătea pe bancă și se juca așa, cu un lanț. La început s-a făcut că nu mă cunoaște. Cum am plecat însă, m-a ajuns în colț. „Doamna Euridice, mi-a spus. Stai. Ce mai faci?" „Ce să fac, fiule? i-am răspuns. Iaca, necazuri. N-a găsit încă de lucru. Cum bate la vreo ușă, a doua zi bat și ăia, și-l

previn pe patron să nu-l primească dacă vrea să nu aibă încurcături"...

— Bine, mamă, să nu mai vorbim despre asta. N-ai văzut cumva dacă „băieţii" sînt pe-afară ?

— Din partea asta sînt liniştită. Nu. Nu era nimeni. Am căutat prin toate colţurile. Pentru prima oară strada noastră e liberă.

— Şi eşti liniştită ? Te rog pregăteşte-mi costumul.

— Pleci aşa repede ? Tocmai acum, cînd te-au lăsat în pace ?

— Mamă, nu te speria ! În seara asta vin să mă aresteze.

— Astă-seară ?

— Da. Dacă nu astă-seară, atunci mîine. Fii sigură că „băieţii" te-au văzut şi cînd ai ieşit, şi cînd ai cercetat prin colţuri. Stau ascunşi în vreo casă. Ştii de ce au şters-o de pe stradă ? Ca să mă înşele, să nu iau măsuri şi să mă prindă diseară.

— Viperele ! Sfîntă Marie, ce-o să facem acum ?

— Lasă-ţi prietena în pace. Plec. Mi-ai scos costumul ? Bine.

— Să-l împachetez ?

— Dimpotrivă. Să-l ţii aşa, să se vadă de departe că-l duci la curăţătorie.

— La care curăţătorie ?

— La nici una. Te duci la piaţetă şi iei un taxi. Dar te rog să mai întîrzii ! Eu am să ies în stradă în pijama. Atunci să apari. Laşi costumul înăuntru, ieşi şi intru eu în maşină. Ai înţeles ?

— Da, fiule, a spus obosită, şi a apucat umerăşul. Şi pantofii ?

— Pantofii îi încalţ. Te rog, cînd pleci să te uiţi la care vecină sînt coborîte jaluzelele. Acolo sînt ascunşi „băieţii". Şi de azi încolo să ocoleşti casa aia. Ai înţeles? Hai acum să te sărut. Jos n-am să pot.

S-a cuibărit la pieptul meu, a început să plîngă. Apoi şi-a şters ochii, a luat costumul şi a plecat.

Strategia mea a reuşit. Numai că, pe cînd ne schimbam locurile în taxi, mama era cît p-aci să înceapă să mă bocească.

— Mamă, i-am zis, vezi să nu scapi prea multă sare să faci iar mîncarea prea sărată.

— La ce oră vii, fiule ?

— Într-o oră sînt înapoi.

— Nu uita să iei pîine !

— Bine.

Mașina a pornit.

— Așa-i dacă n-ai alt costum... îi spun șoferului.

— Lucruri obișnuite... răspunse el. Părea om binevoitor. Unu am și eu. Numai duminica mi-l calcă nevasta, ca să pară mai nou.

— E cam zăpăcită sărmana maică-mea.

— Da, se vede. „Unde-i curățătoria, măicuță ?“ o întreb. „De trei ori mi-a spus-o fiul meu și iar am uitat. Mai bine, mergem acasă să-l întrebăm.“

— Greutăți... i-am zis. Nu-s nici trei luni de cînd l-am pierdut pe bătrînul.

— Și a mea e tînără încă și tot zăpăcită e.

— I-a murit cineva ?

— Sora ei mai mică. Ce fată era ! Ca un crin. Știe moartea să aleagă. Am ajuns ?

— Da ! L-am rugat să oprească chiar lîngă ușă, am plătit și am sărit afară. Politimi a rămas cam încurcată. Spre norocul nostru la ora aceea magazinul era gol. Am intrat în atelier, m-am îmbrăcat și am ieșit.

— Poli ! i-am strigat sever. Mi-a spus mama că s-a întîlnit cu cineva aici. O să ne dai de gol. Cum ai dat magazinul drept „iafca“ fără să te înțelegi cu organizația ?

— Nu înțeleg. Omul acela a intrat întîmplător. A adus niște cămăși la călcat.

— Politimi... Trebuie să rupi orice legătură cu organizația.

— Cum ?

— Chiar în seara asta închide magazinul și pleacă. Ascunzătoarea e descoperită. Tînărul ăla stă în celălalt capăt al Atenei. De ce și-a adus cămășile tocmai aici ?

— Dar îl cunoașteți ?

— Este un vechi prieten. Tot timpul ocupației nu a intrat în organizație. E ciudat că a intrat în ea tocmai

acum. Și mai ciudat e faptul că mi s-a destăinuit că a intrat în organizație. Și că a plecat de la mine fără ca „ploșnițele" să-l urmărească. Și că a venit tocmai astăzi aici. Toate astea nu pot fi coincidențe.

— Acum, spuneți-mi, ce trebuie să fac ?

— Chiar în seara asta să scrii pe ușă : „Închis din cauza plecării", și ai să te muți. Eu însă trebuie să plec imediat.

— Tovarășe, mi-a spus cînd am trecut pragul. N-aveți nici o îndoială? Nu cumva tot ce mi-ați spus despre el a fost o coincidență ?

— Se poate. Dar chiar dacă mă-nșel, trebuie să luăm măsuri. Acum, la revedere !

— O clipă... Cum o să mă găsiți dacă plec ? Cum o să reiau legătura ?

— Din păcate, Politimi, pentru un timp trebuie să tai orice legătură cu noi. Ai grijă numai : unde te duci, să n-ai rude. Dacă va fi nevoie, te găsim noi.

I-am strîns mîna și am plecat. M-am urcat într-un autobuz spre centru. Cînd a început să se întunece am pornit spre casa ei. Am găsit-o cu ochii lipiți de geam. Era atît de neașteptată vizita mea, încît n-a avut putere nici să se clintească. Pronunța într-una numai numele meu.

I-am căutat mîinile ; îi erau reci ca zăpada.

— Admiră-mă, i-am spus. M-am temut să fiu singur în primejdie, și am venit să fim împreună.

— Taci... taci... Eu eram în pericol. Era să mor cît timp nu te-am avut lîngă mine. Dar acum sînt curajoasă. Iată ce-mi doream : să mă lași lîngă tine, să înfruntăm împreună pericolul. Cum nu înțelegi ? Cum ai putut atîta timp să fii egoist ?

— Taci acum. Și dă-mi te rog un pahar cu apă.

S-a întors să iasă ; în ușă se afla mama ei.

— Fiule, mi s-a adresat. Ce rău ți-a făcut fata asta de-ai înnebunit-o așa ?

Și a început să plîngă.

— Mamă ! i-a spus aspru Niobe.

— Nu-l sudui. Îl mîngîi... Ai și slăbit. Nu. Nu te mai lăsăm să pleci. Nu vreau să te răpesc din mîinile mamei tale. Dar putem avea grijă de tine amîndouă.

— Mamă, lasă-l ; îi e sete.

Am luat paharul și l-am băut dintr-o dată. I-am mai cerut unul.

— N-am venit să stau, le-am spus apoi. Trebuie numai să mă adăpostesc cîteva ore. Dacă vă iubesc cu adevărat casa, trebuie s-o părăsesc chiar în seara asta. Și am s-o părăsesc — o iubesc mult. Nu vă speriați. Nu m-au urmărit. Am venit cu multe precauții.

— Atunci, a sărit Niobe, dacă nu ești în pericol, de ce pleci ?

— Pentru că fiecare cartier își are „nasul" lui murdar. Precis că și al vostru are unul.

Mama ei m-a privit neliniștită. Apoi m-a întrebat dacă beau o cafea și s-a dus la bucătărie să mi-o pregătească.

— Ce-o să ne facem acum ? m-a întrebat Niobe neliniștită, și mi-a luat mîinile în palme.

— Să ne gîndim. Ai vreo rudă, vreo prietenă bună, credincioasă ?

— O să găsesc. O să găsim. Numai tu să nu pleci. Să nu te pierd. Cînd nu ești lîngă mine am impresia că te înconjoară toate pericolele. Rămîi, sau ia-mă cu tine ca să te apăr.

S-a auzit soneria. Mama a deschis.

— Unde-i domnul care a intrat mai adineauri aici ? a întrebat o voce.

Niobe a înghețat.

— Fugi, ascunde-te, mi-a șoptit gîfîind.

— N-o să mă învinovățesc singur... Ce-i, mamă ? Sînt aici.

S-au auzit niște pași greoi. Un ins — nu-l văzusem niciodată, dar se vedea că-i de „profesie" — a apărut în prag.

— Cu ce vă pot servi ? l-am întrebat.

— Domnule... Mă iertați. Dumneavoastră sînteți. Nu greșesc. Acum, nu-i nici un sfert de oră, aici afară în stradă, n-ați văzut cumva pe cineva care bătea pe un simigiu ?

Am răsuflat ușurat.

— Ba da. Era cît p-aci să intervin. Era un băiat sărac.

— Ei, trecătorii spun că l-am bătut eu. M-aţi văzut dumneavoastră pe mine bătîndu-l ?

— Ca să fiu sincer, n-am urmărit atent scena, dar mi se pare că-l bătea cineva în uniformă.

— Civil, sau în uniformă ?

— În uniformă cred.

— Vă mulţumesc, domnule. Mă scăpaţi de încurcături. Nu vă iau pentru mult timp. Daţi o declaraţie că era în uniformă. Facem împreună o scurtă vizită pînă la secţie şi declaraţi că nu l-am bătut eu pe nenorocitul ăla. Declaraţi că l-a cîrpit unul în uniformă. Asta ajunge. Toată secţia ştie că eu n-am purtat niciodată uniformă. Haideţi. Sau vreţi să-mi reţină salariul ?

— Vi-l plătesc eu. Numai, vă rog, lăsaţi-mă. Nu vreau să fiu împotriva nimănui, mai ales împotriva unui organ al ordinii.

— A, mi-a spus începînd să se enerveze, „împotriva unui organ al ordinii". Şi eu ce sînt, domnule ? Organ al dezordinii ? Fiţi atent. Vă sfătuiesc să veniţi singur. Altminteri, avem şi metode de constrîngere.

— Am treabă, i-am spus. Poftim, mi-a sosit cafeaua.

— O să fiţi înapoi înainte de a se răci.

M-am ridicat.

— Ia-ţi haina, mi-a spus Niobe.

— Nu-i nevoie. Mă întorc imediat.

Şi i-am făcut cu ochiul. O fi înţeles ? Aş fi vrut să ascundă buletinul din buzunar.

Am ieşit. Secţia era foarte aproape. M-a primit imediat ofiţerul de serviciu. Era un tip greoi, cu cămaşă cenuşie şi cravată vînătă.

— Domnul este ?

— Întocmai.

Ofiţerul a bătut în perete şi a chemat un plutonier din camera vecină.

— Ţirigos ! Spune-i ăluia să stea liniştit. Am găsit martorul. Apoi s-a întors spre mine. Luaţi loc... Ştiţi, există oameni care nu fac altceva decît să ne calomnieze. A fost bătut un simigiu de vreun coleg de-al lui şi ce fac, domnule ? Învinovăţesc organele ordinii. Unul spune că agresorul era civil, altul — că era în uniformă. Fumaţi ?

— Nu, mulțumesc.

— Adevărul e că nimeni, nici în uniformă, nici fără uniformă, nu s-a amestecat. Sînt informat că zdrențăroșii ăia s-au bătut între ei. Poftiți. Scrieți.

Mi-a arătat hîrtia și cerneala.

— Domnule, i-am zis, vreți să apăr adevărul, sau organele dumneavoastră ?

— Adevărul și organele. E unul și același lucru.

— Și dacă sînt două ?

— Cum ? Vă dați de partea calomniatorilor ?

— Domnule ofițer, sînt obligat să apăr adevărul. O dată cu el îmi apăr și demnitatea mea și — dacă vreți să știți — autoritatea corpului dumneavoastră.

— Calomniator ! a strigat, și a bătut cu pumnul în masă. Și suspect ! Da ! Suspect ! Ați fost vreodată arestat ?

— Nu.

— Ați fost acuzat de acte subversive ?

— Nu.

— Atunci, semnează aici o declarație că n-ai nici un amestec și că n-ai fost cercetat de autorități. Hai. Semnează, și scapi ieftin.

— Spuneți-mi în baza cărei legi, și am să mă execut.

— Te ascunzi în spatele legii ? În baza cărei legi ?... În baza legii apărării patriei de către instigatori !

— Și în ce cod e scrisă ?

Își arătă palma.

— Uite în ăsta !

Și palma lui s-a abătut cu toată puterea asupra mea. Apoi s-a întors spre un copoi.

— Închide-l în carceră, ia-i datele și du-l la verificare ! La Direcția Generală. Hai ! Și păziți-l cu străşnicie.

Totul era pierdut. Siguranța mă avea în evidență încă din timpul ocupației. Sărmana mea Niobe ! Mă mai așteaptă încă cu cafeaua.

Acum, răbdare, credință, rezistență și din nou răbdare, credință și rezistență.

Golgota a început în seara aceea. O golgotă care însă trebuia coborîtă. Treptele ei duceau în adînc, în rărunchii pămîntului : izolare grea, absolută.

CAPITOLUL VIII

Stau și mă gîndesc : A fost întîmplătoare arestarea mea ? Toate semnele exterioare arătau că da. De la Politimi nu m-au urmărit, nici de acasă. Ar fi putut să mă aresteze oricînd. Dar ei nu mă voiau pe mine, voiau să prindă firul. Pesemne s-au convins că nu exista nici un fir și hotărîseră să mă neutralizeze pe mine. Pericolul, pentru moment, nu părea prea mare. O deportare pe insula Ikaria. De acolo ar fi putut în liniște să-mi umfle dosarul și să mă ducă în fața unui tribunal militar. Deci era exclus să mă fi urmărit din cartier. Mai întîi de toate — copoiul care m-a prins era de la altă secție. Și apoi pentru că „întoarcerile" mele erau atente și măsurate, la fel și „opririle" mele. Toți cei din urma mea erau trecători obișnuiți și de loc suspecți. De asta nu mă înșelam. Pe copoi îi recunoșteam dintr-o mie. Știam să-i filez și să-i „scap". Povestea cu simigiul îmi încurca socotelile. O văzusem, nu era înscenare. Și ajungeam la întrebarea : Dacă n-ar fi fost povestea asta ar fi bătut copoiul la ușă ? Probabil, nu. Și ce căuta copoiul acolo ? Siguranța însemnase casa și o urmărea ? Sau supraveghea altă casă și a nimerit la noi, după povestea cu simigiul ? Aici se bifurcau probabilitățile. Prima : Siguranța a intrat în casă, pentru că o supraveghea. În ce mă privește, îi trecusem pragul o singură dată. A doua : cu Niobe mă întîlnisem în oraș și niciodată în același loc. Deci, Siguranța o urmărise pe Niobe. M-am liniștit puțin. Pentru că-mi era frică să nu fi jucat un rol Nicos Mutafis în toată povestea asta. M-ar fi bucurat convingerea că nu a avut nici un amestec și că presupunerea mea n-avea nici un temei.

Suspiciuni, desigur, strînsesem destule. Dar inima mi se împotrivea. E posibil ca acest băiat să se fi murdărit în aşa hal ? Am avut destule prilejuri să mă conving că sentimentalismul şi ilegalitatea n-au nici în clin, nici în mînecă... Aici însă era vorba de o prietenie adîncă, veche, trecută prin foc şi sabie.

Prima noapte m-a ros îndoiala. Cerneam una cîte una toate ipotezele — nu mă satisfăceau. Ducă-se la naiba toate... Totul poate să se murdărească, să putrezească, însă prietenul meu nu.

De afară mă însoţea zăngănitul cheilor cu care se juca jandarmul de pază. La miezul nopţii s-a schimbat. A venit unul răguşit, foarte nervos. Se plimba şi fornăia tot timpul.

La ora 8 fix s-a oprit brusc, o cheie a scîrţîit în broască ; am auzit şi un scurt dialog.

— Pune-i cătuşele şi adu-l sus.

— Dacă n-o fi mierlit-o, mironosiţa !

— Este o tîrfuliţă afară care a trecut toată noaptea cu o haină în mînă !

Nervosul s-a aplecat spre uşa mea.

— Mai trăieşti, bă ? Trăieşte, i-a spus celuilalt.

— Rău face ! Leagă-l şi ridică-l. Îl cheamă domnul comandant. La secţia din cartierul lui.

— Tot eu să-l duc ? Am amorţit.

— Ai să te dezmorţeşti. Te duci cu maşina.

— Aşa zi, domnule !

Mi-au prins mîinile în nişte cătuşe grele şi m-au dus în biroul comandantului. Era un tip corpolent, cu nasul strîmb şi cu dinţi de aur.

— Vezi ăsta, îmi spuse, şi-mi arătă inelul din deget — grosolan şi mare ca o potcoavă. L-ai văzut ? Ia mai priveşte-l o dată. N-am să ţi-l dăruiesc. Ar trebui să ţi-l bag în bot să ţi-l rup. Dar eu sînt cavaler. Nu iau dreptul altuia. Dreptul „tratamentului“ e al băieţilor de la secţia din cartierul tău. Însă eu, ăsta pe care mă vezi, sînt hotărît să fac o prostie. De dragul mamei — e bolnavă. N-o să te predau secţiei tale, unde băieţii te aşteaptă cu mînecile suflecate. Nu, n-o să te predau. Eu am să fac prostia să te predau frumoasei ce aşteaptă afară. Hai, nu spui „mulţumesc“ ?

Știam că a le arunca brusc în față toată scîrba ce o ai pentru ei era din punct de vedere psihologic greșit. Cheia este ce rol ai să joci în prima fază. A atacantului, sau a apărătorului ? Am hotărît să joc cel de-al doilea rol. Am amînat atacul pentru alte împrejurări.

— Bine. Mulțumesc.

— Cum așa : „mulțumesc"? Englezul are o vorbă : „*Scripta manent*". Vreau scris „mulțumescul" tău. Vreau autograful tău. Să-l pun ici, în sertar. Să fiu liniștit. Hai !

— Ce doriți ?

— Semnătura ta, prietene. Unii te calomniază aci pentru lucruri pe care eu — între noi fie spus — nu le cred. Așa că o iscălitură, ca să le rîdem în nas.

— Aș putea afla pentru ce mă calomniază ?

— Cu plăcere. Că ai fi fost partizan și că ai fi luptat în munți. Calomnii curate.

— Pardon. Nu sînt calomnii. Sînt adevăruri. N-am fost calomniat, ci lăudat. Nu văd motivul pentru care să resping laudele.

— Cum ? a urlat ca o locomotivă. Laude ? Laudă este să fii haiduc, ha ? Laudă este să-ți descarci pistolul și să umpli rîurile cu cadavre... ha ? Laudă este să arunci sticle cu benzină în tancurile englezești care au venit să ne elibereze ?

— Să ne elibereze ? De cine ? De nemții care au plecat, sau de grecii care i-au alungat ?

— Da, de cei din urmă, care s-au răzvrătit împotriva eliberatorilor noștri.

— Grecii n-au avut niciodată eliberatori. Au avut numai cuceritori.

— Halt ! Nu mai continua. Te-am dibuit. Discuția asta' eu am provocat-o. Ei, m-am convins. Ești trădător. Dacă vrei, pune-ți semnătura, altfel, te-ai ars.

— Conform vocabularului vostru, sînt trădător. Dar consider că este o cinste pentru mine. Și acum, întoarceți împotriva mea legea. Este de pe timpul ocupației. Dar e valabilă și astăzi.

Inelul acela gros a strălucit o clipă în fața ochilor mei, apoi mi-a sfîșiat pielea obrazului. M-au scos afară

la mașină. La poartă mă aștepta ea, Niobe. Palidă, tristă, nedormită.

— Te-au legat ? a strigat ea. Și te-au rănit ? Bestiilor ! Bestii ! Bestii !

Mașina a scos fum pe eșapament. Niobe a alergat în urma ei, întinzînd spre mine haina mea ieftină, strigîndu-mă, strigînd numele meu și iubirea ei. Pînă cînd au acoperit-o fumul și praful. De atunci, de cîte ori mă gîndesc la ea o văd alergînd în urma dubei și fluturînd ca pe-un stindard al iubirii o haină ieftină...

Într-adevăr, la secția din cartierul meu mi-au pregătit o primire de zile mari. Nesătui, nu mă iertau că le-am scăpat.

— Au dreptate organele, mi-a spus într-o pauză comandantul. I-aș fi nedreptățit pe băieți dacă le interziceam bătaia. Domnule, ai fugit ca un escroc de rînd. Ca un laș ! în pijama. Ai jignit pînă și pudoarea.

S-a întors apoi spre „băieții" lui.

— Ieșiți. Vreau să-l iau eu în primire. Bravo ! Ați făcut treabă bună. Duceți-vă să vă spălați.

S-a sculat, a închis ușa în urma lor, s-a întors și mi-a întins un pachet cu țigări.

— Haide, ia una, mi-a spus blînd. Uitați vorbele ce le-am spus în fața lor. Tolerez aceste metode de nevoie, dar nu le aprob. N-o aprindeți ?

— Dacă aș fi fumător, aș sîngera foița cu buzele mele zdrobite zadarnic.

— Greșești, prietene. Nu vă bat ca să vă smulgă declarația. Ci ca să-și ia sîngele înapoi.

— Sîngele ? Care sînge ?

— Sîngele pe care l-ați vărsat, domnule. Sîngele tovarășilor lor.

— De ce ? Erau sesiști ? Pentru că sîngele pe care l-am vărsat eu era al sesiștilor.

— Nu face pe naivul, că nu ești. Sîngele, domnule, pe care l-am vărsat noi. Corpul nostru de jandarmi își plînge miile de bărbați care putrezesc sub pămîntul grecesc...

— ...îmbrăcați în uniforma Gestapoului.

— Domnule !

Omul a început să urle. Umerii i s-au încovoiat sub epoleţi ca nişte arcuri.

— O să te radem, mă, o să te sfîşiem, o să te descompunem şi apoi o să te aruncăm la gunoi. Ai aflat noutăţile ? Fascismul a învins ! Ziarele voastre mint. Mint. Da ! O să te măcinăm cum fierăstrăul macină lemnul şi apoi o să te aruncăm la canal. Dar pentru că toate canalele s-au umplut de gunoaie ca alde voi şi tu n-ai să mai încapi, de aia — semnează !

Am vrut să rîd, dar era imposibil să-mi mişc buzele ; am rîs din gît.

Atunci ofiţerul mi-a aruncat în cap tot ce i-a căzut în mînă, — cărţi, lemne, călimări, sertare. Pe urmă, urlînd, şi-a chemat înăuntru „băieţii" odihniţi gata să se apuce de „lucru" de la început.

Toată noaptea am cerut apă. N-aş fi vrut, dar trupul era mai tare decît voinţa mea. De altfel, eram zdrobit. Dimineaţă am avut febră. Un medic cu o burtă care nu-i permitea să se aplece mi-a luat înjurînd pulsul.

— E rău ? l-a întrebat cineva. I-am recunoscut vocea. Era comandantul.

— Din păcate, foarte, foarte rău pentru naţiune. O să supravieţuiască. De ce nu m-aţi chemat din vreme ? Iată, aci l-au lovit cu neîndemînare şi absolut neştiinţific... Unde te doare, mă ?

— Vă numiţi Vathis ? l-am întrebat. Doctor Vathis ?

— Da. Unde te doare ?

— Nicăieri...

Era faimosul Vathis de la Siguranţă. Se specializase să-i supravegheze pe mardeiaşi, să asiste la chinuri şi să urmărească inima victimelor ; avea — instrument ştiinţific — o căldare cu apă pe care o golea de fiecare dată cînd victima leşina.

— „Nicăieri" ai spus ?

— Da. Pentru un „doctor" ca tine n-am absolut nimic. Sînt s ă n ă t o s.

Nu mai avea nimic de făcut. A scuipat şi a plecat.

De atunci, a venit să mă viziteze în fiecare dimineață. Urmărea hrănirea mea obligatorie. Mă hrăneau cu un tub de cauciuc.

Într-o zi, cînd am ajuns în stare să vorbesc, și-a adus un scăunel și s-a așezat lîngă mine.

— Misiunea mea s-a terminat, mi-a spus. Te-ai însănătoșit. De-acu, aparții Siguranței. Rolul doctorului încetează aici. Cu toate astea, din proprie inițiativă, te informez că ai să mori. Nu acum. Acum ți-am aprobat ieșirea și transportul. Ai să mori cînd vom alege clipa. Autoritățile au hotărît să nu rămînă în viață nici unul dintre voi. Totuși, eu, care te-am salvat ca medic, încerc să te salvez și ca om. Am discutat astăzi cu ofițerii. Nu-mi place limbajul Siguranței. Este grosolan și dogmatic. Însă sînt informat că ești un tînăr cult. Și tocmai de aceea mă mir cum ai alunecat...

— Doctore, l-am întrerupt, îmi dai voi să-ți spun un singur cuvînt ?

— Spune.

— Te informez că pentru mine nu există nici un medicament, nici o rețetă care să mă facă să semăn cu mutra ta. Te cunosc. Am hotărît să mor și mi-e indiferent în ce mod. Asta este treaba voastră.

A sărit de pe scăunel ca un arc.

— Ei bine ! Ai să mori. Dar nu cum îți închipui tu ! Nu ! O să mori ca un cîine. Eu mă spăl pe mîini.

A tras un șut scăunelului și a plecat. Pînă la prînz n-am mai avut nici o vizită. Jandarmul de gardă era unul răgușit, căruia îi plăcea foarte mult să cînte. Alesese un cîntec piperat și-l chinuia de ore întregi :

Mi-ai fript, mi-ai fript inima mea,
Și nu mai dorm, nu mai dorm pe saltea.

La ora unu a coborît un plutonier jucîndu-se cu niște cătușe. „Cîntărețul" a descuiat și a tras zăvorul.

— Am aflat că te-ai înzdrăvenit, mi-a spus plutonierul, din ușă. Pregătește-te ! Pleci în călătorie... Schimbi aerul. Insulă. Asta înseamnă să ai noroc.

— Să-l conduc eu ? a întrebat cîntărețul.

— De ce să nu-l duci ? Încarcă-ţi bine pistolul, că dacă-ţi scapă, s-a zis cu viitorul tău !

— Mă, ai auzit gloanţele alea care urmăresc omul ca pe cîinii de vînătoare ? m-a întrebat. Să ştii că gloanţe din astea am eu în pistol. Hai acum.

— Ce ? Îl duci nelegat ? a sărit plutonierul.

— Aş putea să-l duc ca pe o mireasă, dar nu face să-l lipsesc de brăţări.

— Ia-le şi pune-i-le imediat ! i-a spus plutonierul. Vorbele îţi sînt faine, dar nu le risipi. Economia nu strică. Noroc !

— Noroc şi fericire !

Plutonierul a plecat, lăsîndu-l pe cîntăreţ să-mi pregătească transferarea.

— Am să ţi le strîng niţel, mi-a spus, închizînd cătuşele, aşa, ca să le simţi.

— Bine faci, băiatule ! Scoate-ţi pîinea.

— Pîinea ? Greşeşti, amice. Nu m-am băgat în uniforma asta ca să-mi scot pîinea, ci ca să-mi scot „oful". Mi-a făcut gagica vînt. Zicea că i-am dat înapoi sculamentul cu care m-a cinstit ! Eşti însurat ? Taci, hai ? Ei, iată de ce vă dăm scatoalce. Pentru că ne disprețuiţi... Ia stai să-ţi mai slăbesc oleacă cătuşele ca să le-aud zdrăngănind. Cum zice şi cîntecul :

Mîndro, cînd te căftănesc
Brăţăruţe zdrăngănesc.

— Te-am scîrbit, ai ?

— Nu, i-am spus eu, cu sinceritate. Nu.

— Mi-a făcut vînt. Ştii tu ce-i asta ? Da, m-am înrăit, şi trag scatoalce.

Tot timpul drumului pînă la secţia de triere din Pireu n-a mai scos un cuvînt. M-a predat, m-a dezlegat, şi-a luat cătuşele şi a plecat. Numai acolo în pragul uşii s-a întors şi m-a privit o dată. Ochii lui erau grei. La început a vrut să spună ceva, apoi s-a răzgîndit, s-a întors brusc şi a plecat.

M-au băgat împreună cu alţi oameni într-o celulă ai cărei pereţi picurau într-una. Toţi erau programaţi pen-

tru insula Ikaria, pentru execuție, în afară de unul pe care l-au înghesuit cu noi, pentru că toate celelalte celule ale deținuților de drept comun erau pline. Jandarmul care l-a adus ne-a spus să fim atenți. Este nebun și mușcă.

Mirosea ca o broască abia scoasă din baltă. Imposibil să închidem ochii. În plus vădea „înclinație" pentru pictură. Cu o bucată de cretă în mînă, s-a cățărat pe paturi și a pictat într-un stil foarte personal niște organe genitale.

În zori, a venit unul de la comuni cu o limbă foarte piperată și s-a proptit în ușă.

— Mă! a strigat spre „pictor". Fă moasa!... Aici erai? Adică îți pute respirația noastră a comunilor și te-ai lipit de politici? Nu ți-e milă de ei? Toată ziua îi macină, carnea lor are nevoie de odihnă și vii tu să le-o strici? Scoate-ți hoitul de acolo, c-or să se asfixieze oamenii.

— Și unde să mă duc?

— Să vii în celula noastră, unde pute ca într-o tăbăcărie. Drepți! Ia-ți boarfele și hai.

— N-am terminat, a spus arătînd pictura.

— Lasă. Ce să faci cu ele. Sînt moarte. Drepți!

— Hai, du-te, l-am îndemnat și noi.

— Sînt nebun, spuse.

— De unde știi, mă? l-a întrebat unul.

— Sfîntul Episcop din Samos mi-a spus.

— Mă, tu îi crezi pe episcopi? Eu îți spun că nu ești nebun, eu Manoleftos sau Fisfiris, sau, mai pompos, Simbas (Universul) toxicomanul, îți declar oficial că nu ești sărit. Hai, cărel, băiete!

— Stai să-mi iau doctoriile.

— Le iei în celula noastră. Hai.

— Nu face. Sfîntul din Samos mi-a spus să le iau la timp. Pe cele galbene cînd vreau să dorm, pe cele albe cînd vreau să mă trezesc.

— Doamne-Dumnezeule! Uite ce „marfă" ai trimis pe lume! Rău ai făcut. Tu nu trebuia să te naști... Stai. Cum se numește satul unde s-a născut Dumnezeu, mă băiete? Dar am uitat: voi nu credeți că Dumnezeu s-a născut. Credeți numai că a murit. Bine faceți! Dacă nu dă doi

bani pe voi sărăntocii... M-am prezentat ? „Fisfiris“ sau „Manoleftos“, iar în zi de sărbătoare „Simbas“, toxicoman de meserie. Nu mi-e rușine că mi se spune „plagă socială“. Lasă să-i fie rușine societății că are plagă. Ați văzut vreodată o plagă să-i fie rușine de ea însăși ? Hai acum, bă călugăre.

— Cine-i acolo la voi ? a întrebat pictorul.

— Crema rahatului. Numai țucalul ne lipsește. Ni te potrivești de minune. De asta am și venit să te iau.

— Nu merg. Sînt nebun.

— Mie îmi faci figuri ? Cu mine faci pe nebunul ? Nu știu eu ce soi de popă îmi ești ?

— Nu sînt popă. Am fost călugăr, monah.

— E totuna. Ascultați-i povestea, măi băieți. Mai întîi îi ducea cîrja despotului. Apoi s-a băgat într-o mănăstire și și-a schimbat numele. Cum îți ziceai atunci, bă?

— Monahul Ieremias Vatopedinos.

— Și te-au gonit de acolo — le spun eu de ce. O avea de iubită pe măgărița egumenului. Nu-i așa, bă?

— Minciună ! Egumenul o părăsise pentru că era bătrînă.

— Admirați-l, băieți. Sînt oamenii lui Dumnezeu, care și-au ros genunchii, rugîndu-se să ne salveze de voi ! Și de ce te-a prins Siguranța, fă anteriu negru ?

— Pe nedrept. În numele lui Isus.

— Nu-ți acoperi murdăria, ca pisica ! Ați auzit, măi băieți, de un portar de la orfelinat, un călugăr care servea orfane despoților și arhonzilor ? Admirați-l ! El este... Ș-acu face pe nebunul. E șmecheria lui, l-a învățat avocatul, ca să scape de închisoare. Și mai aflați că Siguranța l-a pus să deseneze „organele“ alea pe pereți ca să vadă lumea ce oameni de nimic sînteți.

— Care lume ? a întrebat unul dintre ai noștri.

— Noi. Spuma societății. Nu-i așa, bă Subea ?

— Nu știu. Eu sînt nebun.

— Da, băieți. Noi, zdrențele, clienții păduchelnițelor. Noi și voi, cum zicea și un prieten al meu, Leonidas Sindihas, semănăm ca două picături de apă.

Ne-am pornit pe rîs.

— Rideți degeaba. Am spus și repet : ca două picături de apă. Numai că voi sînteți picături distilate, curate, iar noi — apă murdară, din canal. Ne-am întîlnit așa cum se întîlnesc cele două capete ale lațului. Adică vreau să spun, ne cunoaștem, și avem bună părere despre voi, cu toate că sînteți „trădători" cu semnătură regală. Cum ? Simplu. Mai întîi te înhață doi „copoi" și te toarnă : „Manoleftos este trădător", — vai de capul meu, am eu mă mutră de „trădător" de soiul vostru? În fine. Se cațără apoi judecătorii militari pe scaune și te ștampilează. „Mă, zic ei, Manoleftosul ăsta este curat trădător ! Moarte lui !" Trimit hîrtiile regelui, le semnează și el și le trimite comisarului regal. Ăsta ridică spada și ordonă : „Foc". Ce zici tu, mă, popă tuns ? Sînt trădători băieții ăștia de aici ?

— Ce să zic eu ? Eu sînt nebun.

— Încetează odată, mă îngrețoșezi. Hai să mergem. La revedere, băieți. A, iată-l și pe domnul plutonier. Bună ziua, Ceaușule !

— Ce ați vorbit atîta timp, măi Manoleftos ? l-a întrebat bănuitor plutonierul.

— Despre „organele" pe care le-au desenat acolo înăuntru trădătorii. Ce depravare, dom' plutonier ! Vai, vai, vai !

Plutonierul l-a privit serios.

— Mă Manoleftos ! Crezi într-adevăr ?

— Auzi colo ! De asta zic să-i lăsați pe oameni să se întoarcă la casele lor. Gata ! Au terminat cu politica.

— Ce cîntec mai e și ăsta ?

— Cîntec adevărat. Doar îi cunoști pe comuniști. Arțăgoși, aspri, asceți. Cum se adapă la învățătura lor, uită totul. Și femeia, și vinul — totul. Stau jos și desenează într-una secera și ciocanul. Ei, ce-au desenat ăștia de aici ? Vezi bine ce. Deci s-au îndreptat. Așa că dă-le certificat de eliberare, să meargă în societate curați.

Plutonierul a schimbat vorba.

— Unde-i călugărul ? A, nu te vedeam. Auzi, sfinte egumene, să treci pe la birouri... Iar tu, Manoleftos, intră în celulă și lasă „vizitele", că nu-ți priesc.

— Ba eu sînt mulţumit. O întreagă bandă de comuniști s-a destrămat s-a dus pe apa sîmbetei. Nu cumva ai vrea să nu fiu mulţumit ?

— Ai auzit ce ţi-am spus ? Toate astea nu-ţi priesc. Hai, călugăre.

I-a luat și au plecat. Era nervos.

— Ceaușule ! a strigat în urma lui Manoleftos. Iar ai tras în bară ! Nu-i nimic. Or să se limpezească apele. Mănăstire să fie ; călugări sînt destui.

Apoi s-a întors spre noi, și a izbucnit în rîs.

— Manoleftos... l-am chemat eu prietenește.

A tresărit. A întors capul și m-a privit cercetător.

— Gata ancheta ? îl întreb văzîndu-l că mă cercetează.

— Nu, îmi răspunse. Dar nu pierzi nimic. Poţi să-mi vorbești deschis.

— Fumezi ? l-am întrebat.

— Nu...

Atunci au sărit pe el toți.

— Mă Fisfiris ! au strigat ceilalți. Păcat că te-am crezut bărbat.

— Și nu sînt ?

— De ce spui minciuni ?

— Ce minciuni am spus ? întrebă jignit.

— N-ai spus că nu fumezi ?

— Ei, și ce, minciună e asta ?

Manoleftos i-a privit cu compătimire adîncă.

— Fumat, bă, e ăsta ? Eu, domnule, nu fumez. Mai exact, eu fumeg.

— Ei, nu-i totuna ?

— Vă compătimesc. Inculților. Dar nu mai zic nimic, pentru că sînteți politici și vă stimez. Aș fi vrut să vă învăț puțină gramatică, dar n-am timp. Tu, domnule, după cum am observat, ai schimbat în fața mea trei feluri de țigări. Asta înseamnă că nu ești fumător. Pentru dumneata, deosebirea constă în firmă, nu în tutun. Ori Keranis ori Papastratos, ţi-e totuna : tutun fin adică, și aer afumat. Pentru mine, într-un loc e tutunul, în altul raiul. „Paradis artificial." N-ai auzit ? Deci, domnule... nu

fumez ! Totuși, fumeg. Poți să mă îmbii cu o țigară. Am s-o consum de hatîrul tău.

— Adineauri, i-am zis, ai pomenit un nume, Leonidas Sindihas. L-ai spus din întîmplare, sau îl cunoști ?

Manoleftos și-a micșorat ochii, ca pisicile.

— L-am spus din întîmplare.

— Bine. Mulțumesc, domnule Manoleftos.

— N-ai de ce.

A plecat. Peste puțin a intrat din nou călugărul.

— Poftim, a spus, și a început să șteargă pereții cu un burete. Întîi îți spun „pictează". Apoi „curăță"... Și ce e mai rău, este că nu mă cred că sînt nebun !

CAPITOLUL IX

Grea și rece este această temniță! Nodul unde se încrucișează drumurile mării și ale uscatului care duc ori la „presele" și la „menghinele" Siguranței, ori spre balamuc și spre locurile de execuție.

Nimeni nu știe ce soartă îl așteaptă. Nici clădirile. Cîndva, aceste clădiri au fost făcute pentru a adăposti fericirea. Au fost ridicate temeliile, apoi curtea, de unde oamenii ar fi contemplat cerul. Acum au acoperit cerul cu sîrmă de oțel, care însîngerează privirea — și doare.

Ne-au îngrădit și cerul. Pereții jur împrejur au o înălțime de zece metri. În gherete stau trei jandarmi cu degetul pe trăgaci — achitați dinainte pentru orice omor pe care l-ar săvîrși din greșeală, la ordin sau de plăcere. Atunci, de ce au împînzit și au închis astfel cerul? Se vede că într-adevăr ei nu știu ce înseamnă teama omului care este sigur de vinovăția lui. Păzește-te de teama omului înarmat! Cel neînarmat nu tremură, îl apără nevinovăția lui. Dar pe cel înarmat cine o să-l apere?

Această secție plină de mucegai și igrasie este o clădire, care nu se va renova niciodată. Va pierde principala ei virtute: Mucegaiul. Apoi cine știe? Poate că în noi împrejurări să se înnoiască și mentalitatea paznicului. Și asta ar fi catastrofal. Dacă pînă acum a scăpat de inundația „Noului", lumea veche o datorează păstrării vechilor metode. Înăuntrul clădirilor vechi și brutale se abrutizează și oamenii. Acest „tabu" trebuie să fie păstrat. Igrasia trebuie deci menținută ca lumina ochilor. Ofilește și distruge speranțele. Curenții marini subterani fac să nu se zvînte niciodată pămîntul. Secția noastră se află chiar pe gîtul Peninsulei Pireu. De departe se aude plescăitul vîslelor din portulețul Zeas. Cunoscută

scoică a mării pe ale cărei șantiere, în timpuri străbune, strămoșii noștri își construiau cetățile lor de lemn.

Bănuiam cu toții care este capătul acestei călătorii; ceea ce nu știm este prin cîte bolgii vom mai trece pînă ce vom ajunge la sfîrșit.

Pentru că pînă să ajungem acolo ne mai așteaptă presele, menghinele și roțile „meșterilor" noștri. Dar ceea ce contează aici nu este cum vom intra sau vom ieși din iad, ci în ce poziție. De aceea, toată străduința noastră este să rămînem în poziție verticală.

După masă, Manoleftos a venit din celula lui și a început să-mi facă niște semne ciudate cu degetul. Am ieșit.

— Frumos timp! mi-a spus admirînd cerul brăzdat de sîrma ghimpată. Nu, mulțumesc. Acum nu fumez.

— În regulă. De ce m-ai chemat?

A aruncat priviri viclene în toate direcțiile.

— E vorba despre numele...

— Sindihas?

—Sst!.. Ce dracu?! Ești începător, domnule, în conspirație? Se pronunță vreodată tare acest nume? Da, o știu. Adică — adică pentru concretizare — nu, n-am eu mutră să le cunosc. Deoarece cu toate că am jurat să nu mai fumez „blestematul" tot mi-am călcat cuvîntul. Mi-am pătat cinstea mea bărbătească. Regreți? Ascultă! Să nu arăți niciodată milă unui toxicoman. Îl turbezi. Îl scoți din sărite.

— Nu cumva vrei să te admir?

— Să taci. Fain. Și acum despre Sindihas. Ah... frate... Tu nu știi. M-am prăpădit. M-a ros nesomnul. „Acum, îmi ziceam, îl presează. Acum îi smulg unghiile, acum îi ard pielea." Nu suportam. Și așa, ca să uit, am început să iau din nou „priza". Vai de mine.

— Ei, ce știi despre el? Spune.

— Că l-au luat la Siguranță. Și n-a mai apărut.

— Poate că l-au trecut prin secția de triere, cînd tu lipseai. Și l-au transportat undeva.

— Nu! L-ai văzut pe plutonierul care face pe grozavul? Ei, mi-e prieten. Mi-ar fi spus. Nu. Ei, uite, asta o să mă dea gata. Pentru că-l iubeam. Înțelegi? Uite-așa cum mă vezi, zdreanță — îl iubeam. La început am

crezut că-l iubesc pentru că a catadicsit să fumeze cu mine o țigară, sau poate pentru că în fiecare dimineață mă întreba „Cum ai dormit, măi Mițos ?“ Pînă într-o seară, cînd, mă frate, m-au apucat niște dureri de credeam că o s-o mierlesc... Cei din celulă nici nu s-au clintit, măgarii. Gardianul făcea pe niznaiul. Fluiera întruna. Atunci a intervenit el, Sindihas. A bătut în ușă cu pantoful. A ridicat în picioare toată secția... S-au trezit și ofițerii. Larmă. Îmbulzeală. În sfîrșit, au fost nevoiți să-i deschidă. N-am să-l uit niciodată. A venit desculț. „Ce-i, Mițos ? a întrebat. Te doare ? Taci acum. Eu sînt.“ S-au apropiat de mine și ofițerii m-au luminat cu lanterna. „Ei, au constatat, se sfîrșește Manoleflos. Șterge-ți-l de pe listă. Să trimitem după popă ?“ „Trimiteți după apă caldă !“ a spus Sindihas sever. S-or fi temut, le-o fi fost milă, nu știu, dar s-au dus și au încălzit apă. Cum au adus-o, el a luat-o și m-a adăpat. „Hai, Mițakis, mi-a spus. Ia-mă acuma de braț, adună-ți toate puterile și varsă, varsă tot ce ai mîncat și ai băut.“ M-am căznit și am făcut cum mi-a spus. Apoi m-a luat în brațe și m-a dus în celula lui. Acolo m-a proptit de perete și m-a îngrijit toată noaptea ca pe-un canar. Cu suc de lămîie și nu mai știu cu ce... Da, prietene... M-a îngrijit ca pe-o mamă, ca pe-un frate...

Deodată, Manoleftos dispăru din ochii mei.

— Manoleftos !! îl strig.

Manoleftos dispăruse. Se evaporase. Încotro ? Peste puțin, pe cînd îl mai căutam încă împrejur, uimit, mă strigă un toxicoman din celula lui. Era și el sașiu, ca toți toxicomanii.

— Domnul, îmi spuse, adică ce domn ? Fisfiris adică.

— Ei, ce-i ?

— Nici o grijă. Doarme

— Cum doarme ? Nu-i nici jumătate de minut de cînd a plecat.

— Adevărat ? Dar cînd l-am întrebat... „Orbul găinilor ai, mă ? mi-a spus. Nu vezi că dorm ?“ L-am crezut. Cel mai bun lucru ce-l ai de făcut, domnule, este să-l crezi și tu. Acum... Noroc... după cum spuneți și voi.

Intrarea în secție se făcea printr-o poartă de fier; tot acolo, la prînz, avea loc vorbitorul. Ca să nu încapă însă între gratii mîinile noastre și să nu se schimbe vreo strîngere le împletiseră cu sîrmă ghimpată. Îi invidiam pe cei ce primeau vizite. Pentru că aici vizitele aveau loc liber, fără prezența obligatorie a jandarmului. Să am asemenea condiții propice și să n-o pot anunța pe Niobe unde mă aflu! Culmea ghinionului era că toți politicii erau din provincie. Cei de drept comun erau toți hoți de buzunare, toxicomani, lichele. Cui din ăștia să mă încredințez? Desigur, există și Manoleftos. Dar nici pe el nu-l căuta nimeni la vorbitor.

Totuși, în fiecare zi — între douăsprezece și unu, pe soare sau pe ploaie — stăteam acolo lîngă gratii... ca să găsesc pe cineva. Ba chiar îmi ocupam loc din timp.

Într-o zi mai aveam un sfert de oră de așteptat, cînd o mutră ciudată de soldat a venit, s-a lipit de gratii și-a înălțat un nas uriaș, vînăt. M-am mirat. Trecuse binișor de vîrsta recrutării și totuși părea a fi prea milităros.

— Mă băiete, mi-a spus. Nu cumva zace pe aici vreunul Klisaras sau Ciungul? M-au trecut toate nădușelile pînă să-i dau de urmă. Nu cumva domnia-ta îl cunoști?

— Să întreb.

— Ascultă. La școală era strigat Paskos. Dacă nu-l găsești nici așa, întreabă dacă-și bea cafeaua pe aici unul Rogovizis.

— Ăsta e altul?

— Nu. Este una și aceeași persoană.

— Păi, m-ai înecat în nume... Cum s-o mai scot la capăt?

— Ești politic, după cum se vede. Nume? Nume, domnule, sînt astea? Eu am o duzină și tot îmi lipsesc cîteva. Ascultă... Cît despre „Rogovizis" aruncă mai întîi o privire primprejur. Și apoi strigă. Așa? Mi se pare că încă nu l-a mirosit Siguranța. Și așa că nu face să-l ardem pe băiat.

Tocmai mă pregăteam să plec să caut această personalitate complicată, cînd a sosit lîngă sită Manoleftos. I s-a adresat năsosului direct:

— Ce vești?

— Grozave. Dumneata?

— Unde lucrezi acum ?

— La Școala Națională de Corecție. Macronisos adică.

— Mardeiaș ?

— Fac de toate. Domnul fie lăudat !

— Bați și domnia-ta ?

— După puteri.

— Pe cine ai spus că-l cauți ?

— Pe domnul Klisaras... sau Ciungul sau Bogatul.

— Nu există.

— Nu mai spune ! Am informații precise.

— Am zis ! Pentru zdrențe ca domnia-ta nu există bărbat aici înăuntru. Soldat care ciomăgește. Ptiu !

— Regret că nu ești politic. Urît mi-ai vorbit !

— Și ce mi-ai fi făcut dacă eram ?

— Te-aș fi boit de tot.

— Ești liber.

— Bine, dar aș avea neplăceri.

Manoleftos s-a apropiat și mai mult.

— Ascultă aici, spuse încercînd să-și țină calmul. Sînt toxicoman. Pînă acum am crezut că nu există mai mare murdărie pe lume. E... am greșit.

— Care va să zică...?

— Bărbat, bă ! Bărbat mai drept, bărbat mai viteaz, bărbat mai bărbat decît cel politic ai cunoscut? Nu. Ei, atunci cum era să-i vorbesc unei jigodii care — deoarece e plătită — ridică ciomagul și lovește ?

Omul și-a căutat tabachera. Fisfiris a tăcut.

— Numele și pronumele ? l-a întrebat năsosul, fornăind.

— Fisfiris sau Manoleftos, sau Simbas. Na! Ți le spun pe față, bă ! Nu mi-e frică !

— Mulțumesc că mi-ai făcut portretul. Dar să știi o chestie : ciomagul îl dețin. Dar nu-l folosesc. Ciomagul nu știe ce-i rușinea, frățioare, însă știe ce-i rușinea mîna care-l ține. Așa că poți să-mi întinzi mîna. N-am întinat-o...

Soldatul a întins printre găurile sitei o mînă strîmbă, cu degetele galbene de nicotină.

— În regulă... a spus Fisfiris, și i-a strîns-o. Acu mă prezint din nou : Fisfiris sau Manoleftos, sau Simbas.

— Stelaras sau Kutrumbas sau Kamizopulos.

— Așteaptă. Mă duc să-ți îndeplinesc rugămintea. Klisaras ! Ieși din coajă, mă puroiule ! Ai o vizită.

— Stai să-mi pun fracul și vin ! s-a auzit o voce răgușită dinăuntru.

Pînă cînd să vină Klisaras m-am apropiat de gratii.

— Îmi permiteți ? i-am spus șoptit lui Stelaras.

— Politic ?

— Exact.

— Spune, frate.

— Pot să-ți strîng și eu mîna ?

— Cu dragă inimă.

I-am strecurat un bilet în palmă. A înțeles imediat.

— Fii liniștit. Îl duc personal la destinație.

— Să vină să mă vadă neapărat, să-i spui. Mă izolaseră și m-a pierdut. Înțelegi ?

— S-a făcut. Mîine între douăsprezece și unu, „persoana" ta va fi aici. Ia uite : Klisaras ! Regret, domnule, a spus apoi tare. Nu mai am alte țigări. Klisaras ! Mai trăiești, Bogatule ? Cum de te-au subțiat în așa hal, mă pușlama ?

— Stelaras ! Ce-mi văd ochii ? Te-au încorporat din nou, mă Kutrumbas ?

— Au greșit cu douăzeci de ani.

— Și porumbița ?

— Sănătoasă. Dar mi-a dat papucii. La dracu ! Tu ? Cît ți-au dat ?

— Floare la ureche. Opt luni. Vagabondaj și folosire de narcotice. Mîine mă îmbarcă spre insula Ios.

— Călătorie sprîncenată !

— Tot mă întreb : cum ai nimerit, mă Kutrumbas, la bătrînețe în uniforma de soldat ?

— M-au dărîmat lipsurile... Dar pe tine nu te sfătuiesc. Spune-le și celorlalți băieți să se țină departe. M-am îngrozit, mă ! Tremură inima-n mine ca piftia.

Îngheață sîngele-n mine. Îmi asudă sufletul. Am făcut cerere de lăsare la vatră, din motive de sănătate.

— Ai decăzut, măi Kutrumbas?

— Ce știi tu ?! Am avut ghinion. M-au ales să „frîng" niște băieți, îngeri. „Frînge-i !" mi-au ordonat. Cum, bă ? Crezi că un om adevărat se frînge ca un gătej ? Ei, uite-așa am pățit. Du-te acum. De asta te-am și vizitat. Țineți-vă departe. Spune-le și celorlalți. Și dacă te întreabă ce facem la Macronisos, spune-le că săpăm gropi și ne îngropăm cinstea. Na țigări și întinde-o !

Klisaras și-a băgat pachetul cu țigări în buzunar și a dispărut în celula lui.

Kutrumbas s-a întors spre mine.

— Nu-mi pasă că m-ai auzit.

— Îți mulțumesc pentru încredere, domnule Kutrumbas.

— A, n-ai de ce. Acum ai să mă întrebi de ce nu las totul baltă. Există două motive foarte serioase, domnule, am să-ți răspund. Banul și priza.

— Cum, vă dau să prizați ?

— Firește, frate... pardon... domnule.

— Spune-mi „frate". Așa cum nu le spui deținuților pe care-i chinui.

— Nu. Sînt și ei domni ca și tine ? „Urăște-i"... Mi se spune. Mă duc să-i urăsc... și dau înapoi. Adică zero. „De ce nu lovești, mă Stelaras ?" mă întreabă ceilalți. „Lăsați... le spun. Lucrez cu psihologie. Sînt foarte puternic la astea." Gogoși... Nu fac doi bani. Nu spui și tu așa în sinea ta ? Pentru psihologie e nevoie de facultate. Nu-i așa ? Scarpină-mă ! Insula Macronisos, domnule, e plină de cultură. Epoleți, galoane, monoclu, mănuși albe. Ei, care-i deosebirea ? Nici una. Toți au același sistem. Ciomagul strîmb și incult. Nimic altceva. V-am amețit ?

— Nu, i-am spus. Dar cred, domnule Kutrumbas, că părerea dumitale despre psihologie e greșită, că habar n-ai. Ești un psiholog atît de mare încît îl frîngi pe viitorul macronisiot cu mult înainte de a ajunge în Macronisos.

— Regret.

— Ce să-ţi fac ? Asta-i părerea mea. Vrei să te mint?

— Nu. Dar m-ai făcut, iartă-mă, iaurt. Adică ce vrei să spui, că te-am frînt, adică ?

— Nu, dar poţi să-i frîngi pe alţii.

— Aşa? Atunci şterge-i. Luptătorii, prietene, care sînt frînţi de metodele psihologice ale lui Kutrumbas, — şi mai ales cînd alteţa lui este în concediu — atunci şterge-i de pe listă. Sînt înfrînţi din scutece.

A sosit timpul vorbitorului. Plutonierul s-a apropiat prietenos.

— Încă ? îl întrebă.

— Acum... Am terminat.

— Ce face „Cădelniţa Naţională" de pe Macronisos ?

— Îi botezăm într-una.

— Dar... se opri o clipă. Tu nu mi-ai cerut voie să vorbeşti cu un toxicoman ?

— Desigur. Cu domnul Klisaras.

— Şi atunci, ce vrei cu ăsta ?

Stelaras îi făcu cu ochiul, şiret şi cu subînţelesuri.

— Îl frîng. Adică... „lucrez".

— Cum merge ?

— Foarte bine. L-am umplut cu crăpături. E aproape gata.

— Adică ?

— Repede o să vadă „lumina adevărului"... după cum spun ofiţerii noştri.

Plutonierul a izbucnit în hohote.

— Mă ! Ştii cum se numeşte ăsta pe care-l „lucrezi"?

Kutrumbas s-a supărat.

— Mă ! Ştii cum mă numesc eu ?

Plutonierul a devenit serios.

— Cum ?

— Kutrumbas sau Kamizopulos sau Stelaras. Profesor de psihologie. Praf şi pulbere am făcut acolo la Macronisos. Întreabă şi ai să vezi.

— Iartă-mă.

— Bine. Te iert.

— Dar termină, că începe vorbitorul.

— Sînt gata.

Plutonierul s-a depărtat.

— Cîți ai frînt acolo, domnule Kutrumbas ? l-am întrebat.

— Nici măcar un balon de săpun. Numai gura e de mine. M-am născut pe jumătate, domnule. Slab-de-caracter. În Macronisos există numai două drumuri : spre balamuc sau spre cimitir. Soldații s-au stricat, toți. La început băteau cu milă. Ca să-i asprească, le-au tras chiar lor un perdaf. Rezultatul : s-au frînt soldații. Sau au înnebunit. Așa că i-au gonit pe toți și ne-au angajat pe noi, jigodiile păduchelnițelor. Din păcate au nimerit drept în țintă. Fac o petrecere cu ciomagul codoșii... Numai eu am rămas repetent. Am zis să las totul baltă și să îmbrac din nou hainele cinstite ale haimanalelor, dar tot acolo o să rămîn. Am un motiv. Priza. Ascultă, domnule. Am un pachet de țigări. Îl primești ?

— Cu plăcere, domnule Kutrumbas. Dar am o nedumerire. Văd că vorbești deschis... Nu ți-e teamă ?

— De cine ? De tine ? Sau de Fisfiris ? Sau de plutonier ? Eu, domnule, așa cum mă vezi, îți găuresc haina și-ți citesc inima pe dinafară, chiar dacă nu știu carte. Nu mă laud, dar îi cunosc pe ai voștri mai bine decît îi cunoașteți voi. După miros... Zic : „Asta se frînge după o sută de ciomege, ăla după zece, celălalt — doar dacă-l sufli puțin". Și sînt și din aceia pe care nu-i frîngi nici cu toporul. M-am îndreptat și... Dar văd că începe vorbitorul. Cît despre bilet, fii liniștit. N-am să mă duc eu. Am să-l trimit cu o persoană de încredere. Rămîi cu bine, și cît mai repede liber.

Kutrumbas a plecat. Silueta lui lungă și deșirată a dat colțul și s-a pierdut în ulicioarele Pireului. Precis că mai întîi se duce să bea un păhărel ca să se întărească și apoi va începe problema gingașă pe care i-am încredințat-o. Să „lucreze" cu persoana lui.

Am pornit și eu spre celula mea. În curticică mă aștepta Fisfiris.

— M-am hotărît să reiau fumatul, mi-a spus. Scoate un cîrnăcior cu tutun din pachetul ce l-ai primit.

— Rău faci că urmărești totul !

— De ce ? Noi de-acum sîntem unghie și carne. Am vrut să văd dacă o să-l cîștigi pe Kutrumbas. Ei, ți-am dat nota 10. Ce vrei, mă Bogatule ?

Mutra ca de hîrtie boțită a lui Klisaras a apărut lîngă noi fără să fi prins de veste.

— Nimic. Aș fi vrut numai să ard și eu un bețișor alb cu voi.

— Ți-a dat și ție un pachet. Iar ai început cu cerșitul ? Pleacă. Am o discuție serioasă cu domnul.

— Aș fi vrut numai să aflu ce părere ai despre Stelaras.

— Lasă, nu mai afla ! O să-ți crească nasul.

— Un lucru numai îți spun : e un caracter ales. A avut sărmanul parte de încurcături și trage de ele ca de praștie. Ăsta, mă, cu valoarea lui, trebuia să fie om mare astăzi. Negustor de stupefiante, să zicem, ca să mai agonisim și noi „zdrențele" puțină „marfă". Dar, vezi, l-au mîncat golanii...

— Șterge-o ! i-a poruncit Fisfiris. Cînd mă vezi că discut serios cu un politic să nu te bagi. Ai auzit ?

— Părerea mea este că dacă vin ăia și ne zornăie ceva bani ca să ne facă soldați-mardeiași, să nu primim. Așa-i ?

— Întinde-o !

— Bine, Miţakis. S-a făcut. Cum vrei tu, Miţos.

— Miţos ai spus ? Ia-ți vorba înapoi ! Hai !

— În regulă, Fisfiris ! S-a făcut !

— Întinde-o acum !

I-am privit nedumerit. Fisfiris părea neliniștit, bolnav. Parcă trecea printr-o criză nervoasă.

— Auzi, mă găoază ! mi-a spus de cum s-a îndepărtat Klisaras. Auzi : „Miţos" ! Cine să-mi zică mie așa ! Klisaras, cloaca societății.

— Ei, nu te-a înjurat omul. Nu te-a jignit. După cîte văd, nu pare a fi cloacă...

— Nu, nu este... E pierdut. Este cel mai nenorocit toxicoman din lume. Ăsta-i cusurul lui. Îl simpatizez... Dar m-a enervat. Nu înțelegi ? Hainele *lui* sînt încă la

mine... Înțelegi ? Bocceaua cu catrafusele *lui*. Le țin ca pe-un talisman. Dar nu mai vine. De ce... Spune-mi tu de ce.

— Hai... liniștește-te. O să vină... Du-te acum la robinet și udă-ți capul cu apă. Și apoi du-te să-i ceri iertare lui Klisaras. Da ? L-ai jignit fără nici un motiv. Ce ți-a făcut, săracul ? Ți-a spus să nu vă faceți călăi plătiți și ți-a spus pe nume. Jignire este să ți se spună pe nume ?

— N-am nume pentru el !

— Ai o grămadă de nume.

— Pe astea le-am făcut eu. Cu astea să mă strige. Numai „Miţos" să nu-mi spună. Într-o zi am să-l bat pe unul. Mi-l murdăresc. Ai înțeles ? Mi-l murdăresc.

— Cum adică ți-l murdăresc ?

— Îmi zicea numai el, Leonidas Sindihas... Ai înțeles ? Și hainele-i sînt încă aici. Ai înțeles ?

CAPITOLUL X

În această casă, numai o dată pe zi apar oamenii. În restul timpului umblă jandarmii. Dinți ai unei mașinării oarbe, care acționează fără să vezi de unde e pusă în mișcare. Jandarmii te leagă, te dezleagă, te încuie, te descuie cu o privire străină, calmă, rece. Secția noastră este o anexă, un fel de haltă a întregii construcții. Construită pe un deal, domină celelalte clădiri dimprejur. De la poarta ce dă în stradă coboară niște trepte de piatră pînă la asfalt. Acolo jos, orînduite după un perete, ca să nu se vadă, mame, iubite, surori așteaptă să se facă ora zece. Așteaptă cu ochii arși de grijă și nesomn. Cînd jandarmul va da semnalul se vor revărsa pe scara de piatră și se vor atîrna de poarta de fier ca naufragiații de frînghiile vaporului gata să se scufunde. Și vor vorbi, vor vorbi pînă cînd jandarmii le vor dezlipi de acolo și le vor alunga. Și abia atunci vor descoperi că nu și-au spus nimic.

Sărmanele, scumpele noastre, necăjitele, disperatele noastre. Noi nu putem face nimic aici pentru voi, nimic în afară de o moarte demnă.

Așa gîndeam cînd Fisfiris, ca un *alter ego*, mi-a șoptit:

— Va veni. Kutrumbas este băiat cu cap...

— Cred. Dar, prietene Fisfiris, dacă fata s-o fi speriat?

M-a privit cu durere.

— Iartă-mă. Vreau să te întreb ceva. Fata aceasta s-a îndrăgostit de tine înainte de a te prinde în luptă? Știa?

— Da.

— Atunci, fii absolut neliniștit. Vine.

— Cum „neliniștit“ ? Vrei să spui „liniștit“.

— Neliniștit, frățioare... Pentru că nu-i de presupus să-ți vezi fata cum intră și ea în foc și să fii liniștit. Nu te uita la noi. Noi nu ne-am scos niciodată așternutul la soare. Noi am descoperit paradisul în beci, și în loc de îngerași se tîrăsc la picioarele noastre „florile mocirlelor“, tîrfele. Ai văzut tu vreo pramatie dintre ai noștri la vorbitor ? Cine să ne viziteze ? Cel mult vreo bătrînică stafidită, care vine pînă aici și plînge.

Fisfiris s-a oprit. S-a întors și l-a văzut pe Klisaras.

— Am simțit eu că mă mănîncă un păduche. Ce mai vrei, bă ? Nu ți-am spus că dacă discut cu vreun politic să nu-mi apari în ochi ?

— N-am venit cu viclenie, mă Fisfiris. Adică n-am venit ca să te torn. Îți sînt prieten. Am vrut să iau și eu ceva din purtarea ta. Să aflu ce le spui politicilor de te-au îndrăgit. Că vreau să mă îndrăgească și pe mine. Așa, poate că mă îndrept nițeluș și eu.

— Eu m-am îndreptat ?

— Ai început. Eu văd că te îndrepți. În fiecare dimineață te speli... Am văzut chiar că te bărbierești. Pînă și cămașa ți-ai schimbat-o, mă !

— Priza am tăiat-o ?

— Nu.

— Ei, atunci, nu m-am îndreptat.

— Poate că o s-o tai.

— Ei, atunci, așteaptă. s-o tai mai întîi, și apoi vino să discutăm. Acum, întinde-o ! Hai. Rărește-te !

— Am auzit discuția voastră... continuă Klisaras. Sînt de acord. Cînd o să scăpăm, Fisfiris ? Ne-a prăpădit paralizia. Ia spuneți-mi, domnule, se întoarse spre mine. Și în „rejimul“ dumneavoastră, după cum se spune, tot așa vor sta lucrurile ? Adică nedrepte ?

Sărmane Klisaras ! Puțină lumină caută și el... Puțină libertate... Și de unde ? De la cei înlănțuiți.

— Dă-ți toate puterile, Klisaras ! i-am zis.

— Eu mi le dau. Dar și le dă și Siguranța. Și ea e mai puternică. Aman .. cînd o să ne eliberăm ?

— Să-ți spun cînd, Klisaras ? Cînd o să ne convingem că Siguranța nu este mai puternică.

— Ei... asta n-o să fie niciodată.

— O să fie Klisaras, o să fie. Știi cînd ? în ziua cînd vom descoperi că puternici sînt cei mulți.

Klisaras își bagă degetele în urechi. Era decepționat.

— N-am să pot niciodată să mă împrietenesc cu un politic, spuse disperat. Nu-i înțeleg. Fisfiris... ești grozav, mă. Au avut dreptate cei ce te-au botezat Simbas. Pentru mine, cel mai grozav om pe care l-am cunoscut este o zdreanță, Kutrumbas.

— Pst ! făcu Manoleftos. Ascultă. Cînd vorbești despre Kutrumbas, te rog să stai drepți. Ai auzit ?

— Bine, mă. Nu mă lovi.

— Ai auzit ce ți-am spus ? Acum, întinde-o !

Klisaras plecă. Era jignit, rătăcit, tot numai un chin și o uimire. Slab ca un pai subțire în furtună. Într-o lume în care pînă și cei puternici se prăbușesc.

— De ce se numește Klisaras ? îl întreb pe Manoleftos.

— Nu acesta este numele lui... Îl numesc astfel pentru că, chipurile, dormea prin biserici. Adică n-are acoperiș, sărmanul. Vara doarme pe bănci prin parcuri. Iarna însă nu-i convine. Și așa că se refugiază în biserici. Dar paracliserii sînt niște mutre. Îl pîndeau și-l predau Siguranței. Siguranța secției de stupefiante, secția la păduchelniță și... așa mai departe. Fotografia societății o cunoști. Ce să-ți spun ?... Vorbitorul însă întîrzie. Ia stai să arunc o privire.

S-a prelins spre peretele din colț și a început să iscodească printre gratii.

— Hm, au venit.

— Nu cumva observi vreo rochie albă ?

— Nu. Toate sînt negre. Ce să caute rochie albă aici ? Aici, albe ca pînza sînt numai fețele noastre, ale ăstora, pe ale voastre le-au învinețit.

Jandarmul a dat semnalul. S-a auzit zgomot în curte. Un nor de rochii negre s-a revărsat pe scări.

Dragostea mea !... Prima era ea — și în rochie neagră. Dragostea mea, de ce te-ai grăbit să-mi îndoliezi sufletul ?

Mîinile ei firave încearcă să rupă gratiile.

— Unde-s mîinile tale ?... Ți le-au rupt ?

— Nu, sînt întregi. Dar nu încap bine printre zăbrele.

— Atunci, dă-mi degetele. Dumnezeule ! Ce osoase sînt ! Ai suferit mult ? Mai suferi ? Spune-mi.

— Mă gîndesc la tine.

— Oh ! Unde erau ascunși toți acești călăi de nu i-am văzut ?

— Sst ! Vrei să te prindă și pe tine ?

— Vreau ! Nu mă tem de nimic !

— Știu ! Dar vrei să n-am pe nimeni afară ?

Și-a plecat capul, supusă.

— Ce face mama ? De ce taci ? I-ai spus că m-ai găsit ?

— Nu. Am vrut mai întîi să te întreb. E foarte slabă. Mă tem.

— Să-i spui că sînt foarte bine. Auzi ? Foarte bine.

— Unde-or să te ducă de aici ?

— Momentan, pe vreo insulă.

— Și apoi ?

— Niobe, nu te mai gîndi la salvare. Nu există minuni. Trebuie să reziști. Dacă nu poți, renunță. Mai este timp. Vreau să știu că există cineva liber, afară. Ferește-te. Acum ești și tu în pericol.

— Nu mi-e teamă.

— Mie însă îmi e, pentru tine, Niobe. Ți-am spus, am știut. Mă așteaptă și alte greutăți. Nu vreau să le împarți cu mine.

— Vreau eu ! Lasă-i să mă chinuie și pe mine. Cînd sufăr și eu îți fur jumătate din suferință.

— La ce bun, Niobe ? Am fost egoist. Ți-am distrus viața.

— Te iubesc.

— Și eu te iubesc. Dar iată că te-am îmbrăcat în haine de doliu.

— Eu singură mi-am ales această culoare. Și am s-o port pînă ce ai să mi-o scoți tu, cu mîinile tale.

— Niobe dragă. Cît de bine te prindea rochia albă... Îți amintești ?

— Nu răni mamele din jurul nostru. Știi... M-am obișnuit să trăiesc așa cum mi-ai spus atunci jos, pe faleză. Le-am îndrăgit pe cele ce au copiii sau iubiții după gratii. Sîntem prietene acum. Ne ținem una de alta lanț, așa cum m-ai rugat.

— Niobe dragă... Mi-e rușine că m-am îndoit de tine și ți-am jignit dragostea. Acum înțeleg că ceea ce se întîmplă cu tine — și cu toate fetele care au același drum — este mai mult decît dragoste... Este...

M-a întrerupt o șoaptă grăbită la ureche :

— Atenție ! Ți-au pus un „telefon".

M-am întors. În spatele meu se depărta silueta strîmbă a lui Fisfiris ; în dreapta, o figură caraghioasă stătea „politicoasă", și-și ciulea urechile. Acum nu mai aveam ce să ne spunem. „Receptorul telefonului" se lipise aproape chiar de spinarea mea. I-am făcut cu ochiul. A înțeles. Acum nu ne mai rămînea decît să ne iubim așa, mutește.

Un alt „specimen" se stabilise după gratii afară în fața lui ; au început, chipurile, să vorbească.

— Ce mai face unchiul ? întrebă „telefonul". Ți-a dat locul de casă ?

— Nu vrea bătrîna... răspunse „vizitatorul".

— Strînge-o de gît.

— Are gîtul gros.

Vorbea rar. Ca să aibă timp să „prindă". Erau amîndoi îmbrăcați la fix. Dar limbajul le era grosolan, ieftin, își trădau originea. Recrutare, pescuială din aceeași cisternă murdară. Numai că aici, în loc să-i îmbrace soldățește, i-au îmbrăcat ca pe niște aristocrați. Palton din păr de cămilă, pantofi din șevro, fular alb din mătase fină, butoni fini... la mîini butucănoase foste pălmașe. Muncitorul care a vîndut totul pentru un huzur animalic.

Tăceam și nu puteam să fac nimic altceva decît s-o admir. Dar merita ! Pentru că era dreaptă, vie, între două cadavre. Extaz, beție, soare. Pe care era imposibil să-l acopere norii de aburi ce ieșeau din mlaștină. Știu că de-aici înainte n-am să mă aflu nicăieri fără ca asemenea mutre respingătoare să se vîre între noi — între

strîngerile noastre de mîini, între prietenia sau dragostea noastră. Știu că o să stea lîngă mine chiar cînd o să dorm, ca să-mi fure vorbele rostite în somn. Și știu că mă vor urma pînă la poarta din urmă a lumii, ca să audă zgomotul ce-l va face corpul meu căzînd.

— Nu mai am nimic să-ți spun, Niobe. Fii atentă la drum, să nu calci în noroi.

— Ce vrei să-ți aduc mîine ?

— Nimic. Tinerețea ta numai. Îmi ajunge.

— Țigări ?

— Adu-mi și țigări. Adu-mi și o oglinjoară.

— De ce ?

— Ca să văd bine „mutrele" ce stau în spatele meu.

Am spus-o crud, răutăcios. Astfel că „telefonul" s-a tulburat. S-a tulburat și „vizitatorul". Totuși s-au făcut că își continuă discuția.

— Deci, spuse „vizitatorul". Gata. Am să-i spun bătrînului să mi-l dea și ce o fi, o fi.

— Să-l vîndă chiar și cu o mie. Ce dracu ! O să mă lăsați să putrezesc aici înăuntru ?

— Așa am zis și eu.

Mi-am scos degetele prin rețeaua de sîrmă și i-am prins degetul mic, roz.

— Te iubesc. Nu mai pot face nimic altceva. Sărută-le pe măicuțe. Și ferește-te de noroi.

— Noroi ?

— Noroi, viermi, tot ce-ți cade în drum.

A dat să plece, dar o femeie în negru, care gîfîia din pricina scărilor, s-a prăbușit lîngă ea. Niobe s-a aplecat și a ridicat-o.

— L-au luat ? a strigat femeia sfîșietor.

— Pe cine ? am întrebat.

— Pe fiul meu ! Pe Ares al meu !

— Vacalopulos ! a strigat cineva. La vorbitor ! Un flăcău robust dar scund s-a apropiat de gratii. Toți ne-am dat în lături. Știam... Îl aduseseră în zori. Dacă n-ar fi fost atît de obosit comisarul regal de la tribunal, Ares ar fi fost acum în mormînt. L-ar fi executat dimineața. Obosiseră și l-au amînat pe a doua zi. Știa și el... Primul lucru pe care l-a făcut cînd a venit a fost să ne ceară

un creion. Să scrie. Dar era frînt și el de oboseală. L-am lăsat să doarmă, ultimul lui somn pe lumea asta. Așa că acum a venit somnoros, trist.

— Trăiești ? a urlat mamă-sa.

— Mamă... N-ai făcut bine c-ai venit, mamă.

— Am să viu pretutindeni. Oriunde te-or duce !

— N-ai să poți !

— Blestemații ! Să nu-i lumineze soarele lumii !!

Pe Fisfiris îl apucaseră niște friguri ciudate. La fel și pe Klisaras, care se afla ceva mai încolo. Se albise și el. Buza de jos îi tremura de parcă ar fi fost cusută provizoriu și se descususe.

— Cum au să poată ? striga mama. Cine o să poată ? Fiul meu !...

— Taci, mamă !

Ea începu să bocească, straniu, melodios ca țărăncile.

— Cine are inimă de piatră
Și ochi ce nu mai lăcrimează...

Amețită de durere, femeia își smulgea părul din cap, cîntînd :

Grea e cerga pămîntului,
Grea ca pămîntul, moartea...

Jandarmul nu știa ce să facă. Îi tremura pușca în mînă. Femeia a continuat :

Cum mi-l duceți pe ginere
Neîmpodobit în grădina raiului ?

— Mamă... Taci !

— Cum să tac, privighetoarea mea,
Cînd ei îmi fură cîntecul ?

„Telefonul" a făcut cu ochiul. Cel de după gratii i-a răspuns. Și au izbucnit în rîs amîndoi. N-am rezistat.

— Femeie ! am strigat. Nu-l plînge ! Mamă ! Nu vezi ? Rîd de tine, lupii !

S-a ridicat un vuiet surd. De sus s-au auzit bubuind niște cizme. Un fluier a despicat parcă vacarmul.

— Lupilor ! a strigat Fisfiris. Leșurilor ! Hoiturilor !...

Mama a leșinat, Niobe a luat-o în brațe. O patrulă a intrat în curticică. L-au înconjurat pe „telefon". Apoi, cu armele întinse, s-au retras — cu el în mijloc — spre clădire.

Plutonierul a intrat numaidecît.

— Vinovatul să fie executat pe loc ! a strigat. Să se prezinte imediat vinovatul ! Cine este ?

— Eu ! au strigat cu toții într-un glas.

— O să fiți împușcați. Toți !

— Bine, a spus Fisfiris. Liniștește-te, Ceaușule. Nu ți s-a ars mîncarea.

— Tu ești vinovatul !! a urlat plutonierul.

— Acum, că ai nimerit-o, coboară pînzele. De ce-ți faci inimă rea ? M-ai găsit, și gata ! Du-mă la Tribunalul Militar și scapi de belea.

— Fisfiris ! urlă plutonierul.

— Prezent !

— Lasă „prezentul". Cine-i vinovatul ?

— Așa, bravo ! Acum, că te-ai liniștit, stai să-l găsim.

— Nu m-am liniștit ! Nu m-am liniștit !!

— Bine. O să te liniștești. Ascultă acum. Să presupunem că mănîncă un om în fața ta. Aci, chiar sub ochii tăi... tu ce-ai să faci ?

— Ce vreau.

— Nu „ce vreau", Ceaușule ! Dacă se întîmplă să fii om, n-ai să faci ce vrei... Că dacă în asemenea ocazii facem ce vrem, la urma urmelor, ce dracu, oameni mai sîntem ?

— Așa ca tine...

— E... eu am plîns. Și ceilalți tot așa, au plîns. O mamă, mă, o mamă își bocește fiul. Bine... Nu ți-e milă de băiat. Lasă să-l doboare, și tu fluieră ! Dar mama, mă ! Cum poți să batjocorești o măicuță ? Ea să boceas-că... și tu să rîzi ca o tîrfă ? Pardon. Cer iertare tîrfelor din lume. Ele n-ar fi rîs... Ei, era aici, aici înăuntru, unu de drept comun, o zdreanță, care rîdea. L-am văzut cu ochii mei. Și mi-a albit părul. Ei, spune-mi acuma tu, cu

cu gura ta, Ceaușule, dacă nu te-ai fi repezit tu primul să cureți această bestie.

— Așa s-au petrecut lucrurile ?

— Exact așa, am spus într-un glas.

— Totuși, cine a strigat primul ?

— Eu ! i-am spus.

— Minte ! au strigat deținuții — și cei comuni, și cei politici.

— Te minte, Ceaușule, a spus serios Fisfiris. Lor le place să fie spînzurați pentru alții. Ce, nu-i cunoști pe comuniștii ăștia ? Vrei să te-nvăț eu ?

— Ai să fii împușcat, mi-a spus cu o tristețe oficială plutonierul.

Cuvintele lui s-au auzit pînă pe scară. Acolo unde femeile încercau s-o aducă în simțiri pe măicuță. Și atunci s-au auzit niște tocuri bocănind repede pe trepte și o rochie neagră a acoperit gratiile. Era Niobe.

— Cine o să fie împușcat ? a strigat Niobe. Nu tu ! Cine o să fie împușcat ? Cui i s-a spus ? Vă rog... Vă rog pe toți. Spuneți-mi... Cine o să fie împușcat ?

Fisfiris, cu picioarele lui strîmbe, a alergat la gratii, a scos o cîrpă murdară, cu care și-a acoperit capul în loc de pălărie și s-a oprit ca în fața unei zeițe.

— Eu, domnișoară, a murmurat răgușit. Eu sînt cel care va fi împușcat. Uite, întreabă-l și pe domnul plutonier. Nu-i așa, Ceaușule ? Vedeți ? Așa este. Deci mergeți cu bine, la revedere. Fisfiris.

— Duceți-vă, domnișoară, a spus cutremurat și plutonierul. Știți, ceea ce faceți acum este o încălcare a regulamentului. Vorbitorul s-a terminat. Voi fi pedepsit. Dar... nu-i nimic.

— Vă mulțumesc, domnule...

— Monocrusos. Plutonier. Pe mîine. Iertare...

— Lăsați-mă să-l mai văd... Încă puțin... E tare mult pînă mîine !

— Bine. Voi fi pedepsit. Fie. Monocrusos. Iertare...

— Mulțumesc.

— Monocrusos. Voi fi pedepsit. Nu e nimic.

Eram lîngă ea. Eu și ea, amîndoi, singuri. Sub un cer senin. Fără gratii, fără sîrmă împletită. Numai cu soarele. Și cu dragostea. Și o priveam. Numai pe ea, și o

dată cu ea lumea. Și lumea parcă se micșorează, se micșorează... pînă ce ea o ia în palme. A plecat. Fără ochi. Mi-i lăsase aici. Ca să-mi lumineze drumul prin întunericul deschis în fața mea. Fără ochi... Și acum, cu ce-o să se poată feri să nu calce în noroi? Cum o să vadă umbrele negre ce-o vor urmări? Viață, tu, pe care abia acum, cînd te pierd te cunosc mai bine, păzește-mi-o, pînă ce voi veni. Dar păzește-mi-o și mai mult dacă nu voi veni. Mulțumesc. KLEOMENIS".

Întîmplări groaznice și neașteptate au întrerupt și acest manuscris la mijloc. Cum o să ne mai întîlnim?

Să lăsăm mai bine să hotărască viața. Însă în timpurile acestea nu hotărăște viața, ci moartea. Moartea care atîrnă deasupra tuturor capetelor drepte, deasupra tuturor gîturilor semețe, ca și deasupra mîinii umile care scrie aceste cuvinte.

MENELAOS LUDEMIS

P.S.

Știu că nu e îngăduit să se sfîrșească astfel cărțile. Dar cînd cărțile sînt scrise chiar de viață însăși, care își angajează pe unul sau pe altul copist — atunci se termină cum vrea ea — viața — doar dacă nu intervine moartea. Totuși, vom vedea...*

ACELAȘI

---

* Urmează al treilea și ultimul volum al Trilogiei cu titlul: *Îngerul cu aripi de ghips.* (Primul a fost *Vinul lașilor.*)

M.L.

Redactor : ELISABETA DONCIU
Tehnoredactor : ION TUDOR

Apărut 1970. Format 540×840/16. Coli ed. 11,24. Coli tipar 14. A. nr. 1468/1970. C. Z. pentru bibliotecile mari și mici 877. 4—31=59

Tiparul executat sub com. nr. 105 la Întreprinderea Poligrafică „Tiparul", str. Fabrica de Chibrituri 9—11 București — Republica Socialistă România.

MĒNELAOS LUDEMIS

EROII DORM NELINIȘTIȚI